

Bulletin advokacie

Předpoklady odpovědnosti administrátora veřejné zakázky za škodu v souvislosti s veřejnoprávní odpovědností zadavatele • Posudky s doložkou – změna paradigmatu? • Nový dovolací důvod v trestním řízení • Pokuta za přestupek a oddlužení pachatele • Principy, nedostatky a výzvy ochrany osobnostních a přirozených práv •

V Y D Á V Á Č E S K Á A D V O K Á T N Í K O M O R A

**17. ročník prestižní celojustiční soutěže
Právník roku 2022 byl vyhlášen!** Více na str. 7.

**ADVOKÁTI
PROTI
TOTALITĚ
V PLZNI**
Viz str. 4.

V PRÁVU HLEDÁM SPRAVEDLNOST, V BANCE FÉR PODMÍNKY

Využijte zvýhodněné finanční produkty a služby

V právním prostředí je naprostá profesionalita nezbytností. V bance tomu nemůže být jinak. Proto vám nabízíme profesionální a komplexní řešení vašich specifických potřeb – například úročení účtu úschov, výhodné podmínky financování nebo prémiového soukromého účtu. Neváhejte se na nás obrátit v pobočkách ČSOB.

Bulletin advokacie

Bulletin advokacie vydává
Česká advokátní komora v Praze
(IČ 66 000 777)
v agentuře **impax**, spol. s r. o.
www.impax.cz

Časopis je zapsán do Seznamu recenzovaných
neimpaktovaných periodik ČR.
Vychází 10x ročně, z toho 2 dvojčísla (1-2, 7-8).
Přetisk povolen jen se souhlasem redakce.

Adresa redakce:
Česká advokátní komora
Národní třída 16, 110 00 Praha 1
telefon: 273 193 111
e-mail: bulletin@cak.cz, www.cak.cz
IČ: 66000777
DIČ: CZ 66000777

Redakce:
Šéfredaktorka: JUDr. Hana Rýdlová
Výkonné redaktorky: PhDr. Ivana Cihlářová,
PhDr. Dagmar Koutská, Hana Saitzová
Tajemnice redakce: Eva Dvořáková

Redakční rada:
Předseda redakční rady: JUDr. Petr Toman, LL.M.
JUDr. PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.,
prof. Dr. Alexander Bělohávek,
JUDr. Petr Čáp,
prof. JUDr. Jan Dědič,
prof. JUDr. Jan Dvořák, CSc.,
prof. JUDr. Aleš Gerloch, CSc.,
JUDr. Vojen Güttler,
JUDr. Vladimír Jirousek,
prof. JUDr. Alena Macková, Ph.D.,
prof. JUDr. Karel Marek, CSc.,
doc. JUDr. Pavel Mates, CSc.,
JUDr. Michal Mazanec,
JUDr. Robert Němec, LL.M.,
prof. JUDr. Naděžda Rozehnalová, CSc.,
prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D.,
JUDr. Michal Žižlavský

Objednávky předplatného zasílejte
na adresu: ČAK, Národní třída 16,
110 00 Praha 1,
e-mail: dvorakova@cak.cz
Cena výtisku včetně dvojčísle je 90 Kč,
zvýhodněné roční předplatné 850 Kč kromě
poštovného, balného a DPH. Advokátům
a advokátním koncipientům se rozesílá
zdarma. S reklamacemi při problémech
s distribucí se obračejte na pí Dvořákovou,
e-mail dvorakova@cak.cz, tel. 273 193 165.

Inzertní služby zajišťuje agentura
IMPAX, spol. s r. o. Objednávky inzerce
zasílejte na adresu agency@impax.cz,
případně volejte na tel. 244 404 555 nebo
na 606 404 953. Media kit a další informace
naleznete na internetových stránkách
www.impax.cz.

Celé znění každého čísla vychází též
na internetu (www.cak.cz).

Toto číslo vyšlo 19. 9. 2022 v nákladu
17 000 výtisků.

Obálka: Shutterstock

Tisk: Impax, spol. s r. o.

MK ČR E 6469
ISSN 1210-6348 (print)
ISSN 2571-3558 (Advokátní deník)

Úvodník

Lukáš Trojan: **Opět bez letní okurkové sezony** 3

Aktuality

Nenechte si ujít výstavu Advokáti proti totalitě v Plzni Red. 4
Pozvánka na konferenci Právo a praxe v Praze 4
**Společné prohlášení ČAK a francouzské Národní rady
advokátních komor** 6
Vyhlášen 17. ročník celostátní soutěže Právník roku 2022 7
Aktuálně v právu Hana Rýdlová 8

z právní teorie a praxe

Články

**Předpoklady odpovědnosti administrátora veřejné zakázky
za škodu v souvislosti s veřejnoprávní odpovědností zadavatele**
Filip Melzer 11
Posudky s doložkou – změna paradigmatu?
Marek Nespala, Lukáš Křístek 21
Nový dovolací důvod v trestním řízení Petr Hrachovec 26
Vybrané otázky institutu prohlášení viny v hlavním líčení
Dalibor Šelleng 29
Pokuta za přestupek a oddlužení pachatele Vojtěch Bill 36
Principy, nedostatky a výzvy ochrany osobnostních a přirozených práv
Jakub Sivák 41

Z judikatury

NS: Zánik manželství rozvodem a jeho vliv na společné bydlení manželů 48
**ÚS: Ke snížení sazby mimosmluvní odměny zvoleného zmocněnce
poškozeného** 51
**NSS: Místní příslušnost správního soudu podle § 7 odst. 3
soudního řádu správního** 54
ESLP: Povinnosti státu k zabavenému soukromému majetku 59
**Glosa: K rozhodnutí ÚS ohledně vlivu znalosti právní kvalifikace
na počátek běhu subjektivní promlčecí lhůty** 60

Z odborné literatury

Vladimír Smejkal: **Kybernetická kriminalita** (Tomáš Sokol) 66
Jan Tuláček (ed.): **Vzory podání a smluv s vysvětlivkami**
(Lukáš Randa) 67
Jakub Drápal, Václav Jiříčka, Tereza Raszková (eds.): **České vězeňství**
(Tomáš Pliska) 68
Miroslav Kunt, Tomáš Lechner: **Spisová služba** (Pavel Mates) 69

z advokacie

Z české advokacie

Z kárné praxe Petra Vráblíková	70
Informace k podmínkám hromadného pojištění profesní odpovědnosti advokátů a navazujících přípojištění pro rok 2023	
Tereza Poláková	72
Odešli do nebeské síně	72
Praha hostila Česko-slovensko-německé advokátní fórum 2022	
Eva Indruchová	73
Právnícká čeština aneb Jak se vyhnout nejčastějším prohřeškům	
Michaela Bejčková	74

informace a zajímavosti

Měli byste vědět

Přednášky a semináře pro advokáty a advokátní koncipienty pořádané ČAK	75
--	----

Nakonec

Kresba Lubomíra Lichého	77
Víte, že... Stanislav Balík	77
Inhaltsverzeichnis	78
Zusammenfassung/Summary	79
Table of Contents	80

ZIZLAVSKY > **30 let**

insolence firem
příležitost ke spolupráci

www.zizlavsky.cz

ak@zizlavsky.cz

Pokyny pro autory

Vážení,

jsme potěšeni vašim zájmem publikovat v Bulletinu advokacie! Prosíme vás v zájmu urychlení publikace o dodržení několika mála instrukcí:

Příspěvky posílejte redakci elektronicky ve formátu programu Microsoft Word (DOC), a to na adresu bulletin@cak.cz.

Formát

Formát zaslanych příspěvků by měl odpovídat řádkování 1, písmo Times New Roman, velikost 12. V žádném případě nepoužívejte funkci Automatické číslování, Automatické odrážky ani další speciální formátování textu. Odstavce oddělujte jenom entrem. Vyznačování v textu provádějte pouze tučně (důležité pasáže) nebo kurzívou (citace, cizojazyčné, zejména latinské výrazy), v žádném případě nepište proložené, nepoužívejte podtrhávání textů ani verzálky! Poznámky pod čarou a vysvětlivky k textu tvořte výhradně pomocí funkcionality programu MS Word a „Poznámky pod čarou“. Tabulkové údaje formátujte pomocí tabulátorů.

Fotografie

Pokud k článku chcete připojit obrazové podklady, zašlete je zvlášť ve formátu JPG, TIF nebo eps. Barevné fotografie by měly mít rozlišení nejméně 300 dpi při velikosti, v jaké se budou reprodukovat, zaslání portrétní fotografie by měly mít nejméně 400 x 500 pixelů. Obrázky či grafy v žádném případě nevkládějte přímo do dokumentů!

Obsah

Redakce uvítá zejména články kratšího až středního rozsahu, optimální rozsah je do 30 000 znaků včetně mezer.

K odbornému článku připojte vždy stručné shrnutí v rozsahu nejvýše deseti řádků.

Citace a odkazy provádějte dle vlastní bibliografické normy BA.

Vzory citací:

Kniha: J. Novák: Soukromé právo, C. H. Beck, Praha 2020, str. 120.

Časopis: J. Novák: Poznámky k soukromému právu, Bulletin advokacie č. 3/2020, str. 20.

Redakce přijímá články, které nebyly dosud publikovány a jsou původním autorským dílem, dostatečně odlišným od jiných příspěvků na stejné nebo podobné téma. Pokud autor nabízí rukopis současně více redakcím, je povinen redakci o této skutečnosti neprodleně informovat. Zjištění opaku může vést k ukončení recenzního řízení. Poskytnutím rukopisu bere autor na vědomí, že dílo před publikací musí projít úspěšné recenzním řízením, přičemž o jeho zařazení do recenzního řízení, jakož i o publikaci rozhodne šéfredaktor/ka.

Udělení souhlasu

Autor poskytnutím rukopisu dává redakci souhlas s rozmnožováním, rozšiřováním a sdělováním příspěvku na webových stránkách ČAK a v Advokátním deníku, v právních informačních systémech a na internetových portálech spolupracujících s ČAK, jakož i v oblasti zpracování dat v rámci monitoringu médií.

Korektury

Autorské korektury se provádí elektronicky po zalomení, e-mailem.

Ke každému příspěvku prosíme připojte:

- čestné prohlášení, že článek nebyl dosud publikován
- svoji barevnou portrétní fotografii
- telefonické spojení a e-mail
- korespondenční adresu
- datum narození
- bankovní spojení pro vyplacení honoráře
- informaci o svém profesním působení, akademické, pedagogické či vědecké tituly
- sdělení, zda jste plátcem DPH

Redakce si vyhrazuje právo stylistických, jazykových a technických úprav textů.

Opět bez letní okurkové sezony

Na poli práva a advokacie rozčeřil poklidné letní vody evergreen pod označením „úniky z vyšetřování“. V souvislosti s bleskovým rozšířením usnesení o zahájení trestního stíhání v tzv. kauze „Dozimetr“ opět došlo k veřejným diskusím o tom, kdo zavinil úniky, komu takové úniky svědčí, kdo za ně odpovídá či koho poškozují. Potenciální trestný čin spojený s úniky z vyšetřování sice prověřuje GIBS, jejíž ředitel však veřejně prohlašuje, že nemají žádné indicie, že by k nim došlo ze strany orgánů činných v trestním řízení. Nabízí se tedy otázka, proč je prověřování za finanční prostředky daňových poplatníků vedeno, ale budiž.

Co si vlastně představit pod mediální zkratkou „úniky ze spisu“? Dle právní úpravy je přípravné trestní řízení ze zákona neveřejné. Informacemi v průběhu prověřování, tedy před zahájením trestního stíhání, disponují výlučně OČTŘ. Po zahájení trestního stíhání jsou dílčí informace trestního řízení k dispozici vedle OČTŘ též obviněným, obhájcem, poškozeným, znalcům, osobám, kterým byl doručován příkaz k provedení prohlídek, apod. V tzv. velkých kauzách jde o desítky, či spíše stovky osob. OČTŘ mohou veřejně sdělovat informace pouze dle § 8a trestního řádu. To však neplatí pro obviněné a jejich obhájce či poškozené a jejich zmocněnce. Pokud se obviněný rozhodne v rámci své obhajoby zveřejnit informace z přípravného řízení a bude tak činit v rámci zákonných limitů, je to jeho legitimní právo. To však neplatí pro OČTŘ. Vyjma citovaného zákonného oprávnění nesmí žádný policista, státní zástupce či soudce poskytovat jakékoliv informace o probíhajícím prověřování. V opačném případě se dopustí trestného činu. V případě advokátů je situace naprosto jasná a transparentní. Pokud advokát dostane od klienta pokyn publikovat informace z přípravného řízení, je nejenom oprávněn, ale přímo povinen tak učinit. Stejně jako klient je však povinen postupovat tak, aby se nedotkl zákonem chráněných zájmů třetích osob, např. oběti trestného činu. V případě, že však jedná bez pokynu a poruší zákonnou povinnost mlčenlivosti advokáta, jedná se nesporně o kárné provinění a bude za takový postup potrestán v rámci kárného řízení.

Nezodpovězenou otázkou tématu úniků zůstává *cui bono*. V čí prospěch slouží publikace informací z trestního řízení? Skutečně je zájmem advokátů vyvolávat zveřejněním denunciačních informací u veřejnosti lítost vůči klientům? Nebo je spíše pravdivá teze, že prostřednictvím detailů neoprávněně zveřejněných na samém počátku, či dokonce před zahájením stíhání je manipulováno veřejným míněním, náladou veřejnosti a sekundárně dochází k ovlivňování soudů a soudců, minimálně v emoční rovině?

Zodpovědně mohu potvrdit, že v případech, kdy dojde k dopřednému zveřejnění informací, v důsledku kterých jsou klienti v mediálním prostoru dopředu vykresleni jako zavrženíhodní padouši, nemá obhajoba rovné postavení s obžalobou. Nejenom v rámci přípravného řízení, ale především v řízení před soudem musí přetlačovat negativní obraz klienta a s tím související veřejný tlak na rozhodnutí o vině. Z ústavního principu nevinny se tak stává formální floskule.

Problém úniků se tak vrací jako bumerang v podstatě u každé kauzy, která se stane předmětem veřejného zájmu. Zveřejňování informací v přípravném řízení není v drtivé většině případů v zájmu obviněných ani jejich advokátů. Publikované informace zasahují do základních práv obviněných, především do práva na respektování presumpce nevinny. Představenstvo ČAK se bude otázkou tzv. úniků zabývat, přičemž je namístě zvážit, zdali nelze nalézt přiměřené legislativní řešení. Úkol to je nelehký, ale společným zájmem advokacie musí být ochrana právních principů tvořících pilíř právního státu, mezi které nepochybně patří i dodržení principu presumpce nevinny.

♣ Mgr. LUKÁŠ TROJAN, člen představenstva ČAK

Nenechte si ujít výstavu Advokáti proti totalitě v Plzni

Česká advokátní komora zve všechny advokátky a advokáty i advokátní koncipientky a koncipienty na výstavu Advokáti proti totalitě, kterou bude možné navštívit v prostorách Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje v Plzni, Smetanovy sady 2, od 23. září do 27. listopadu 2022. Výstava bude přístupná ZDARMA v provozních hodinách knihovny, tedy od pondělí do pátku od osmi do devatenácti hodin, v sobotu dopoledne od devíti do dvanácti hodin.

Putovní výstava, která je součástí multimediálního projektu ČAK připraveného ke 30. výročí listopadové revoluce, představuje advokátní i neadvokátní veřejnosti deset mimořádných osobností advokátního stavu našich moderních dějin, které bojovaly jak s nacistickou, tak komunistickou totalitou – Kamilla Reslera, Jiřího Křížka, Jaroslava Borkovce, Rastislava Váhalu, Františka Hejného, Dagmar Burešovou, Otakara Motejla, Jiřího Machourka, Jána Čarnogurského a Milana Hulíka.

Výstava byla poprvé slavnostně zahájena 5. listopadu 2019 večer v Galerii 17. listopadu v sídle ČAK v Praze, kde se těšila zájmu advokátní i neadvokátní veřejnosti až do konce února 2020. Již v dubnu 2020 měla být výstava přesunuta

do Brna, pandemie covidu-19 ale otevření výstavy v brněnské Káznici na Cejlu posunula až na 18. září 2020. Bohužel, již po několika dnech vládní opatření výstavu pro veřejnost uzavřela; ČAK proto připravila pro návštěvníky nejen z Brna, ale celé republiky její virtuální prohlídku, kterou lze stále zhlédnout na **webových stránkách projektu www.advokatiprotitotalite.cz**.

Na těchto stránkách zájemci najdou i řadu dalších informací k celému projektu, jehož součástí byla i odborná právně-historická konference a také stejnojmenná kniha autorského kolektivu vedeného advokátem JUDr. Petrem Tomanem, LL.M., a publicistou Ondřejem Šebestou, vydaná nakladatelstvem Mladá fronta ve spolupráci s ČAK.

✦ Red.

epravo.cz

Česká advokátní komora a mediální a vzdělávací skupina EPRAVO.CZ
srdečně zvou na konferenci

PRÁVO & PRAXE

Kdy: 19. října 2022 od 9 hodin

Kde: Praha, Na Poříčí 42, hotel Grandior

Letošní ročník konference se opět bude věnovat aktuálním otázkám souvisejícím s výkonem právní praxe, ať již to bude **problematika stavovských otázek, AML, pracovněprávní legislativy, trestního práva daňového, nebo nový stavební zákon, včetně nejnovější judikatury našich nejvyšších soudních instancí.**

Advokátky a advokáti mohou využít slevu 50 % na účast prezenční i online, stačí zadat kód **CaK2022PP** na www.epravo.cz/eshop.

Registrovat se můžete
i zde pro účast ONLINE:

A zde pro účast PREZENČNÍ:

Mistrovství chce čas

HB
BECHYNĚ
HODINÁŘSTVÍ

Společné prohlášení ČAK a francouzské Národní rady advokátních komor

Předseda představenstva České advokátní komory JUDr. Robert Němec, LL.M., dne 11. června 2022 ve Vídni slavnostně podepsal **Deklaraci evropských advokátů na podporu právního státu**, kterou iniciovala francouzská Národní rada advokátních komor (CNB) u příležitosti francouzského předsednictví v Radě Evropské unie. Předseda ČAK se dále zavázal v této iniciativě pokračovat i během českého předsednictví – v období od 1. července do 31. prosince 2022.

Česká republika převzala pomyslnou štafetu předsednictví v Radě Evropské unie v kontextu evropské a mezinárodní krize, která nás všechny zavazuje k mobilizaci. Francouzští a čeští advokáti tak společně vyzývají evropské a vnitrostátní orgány a všechny naše evropské kolegy, aby se zasadili o posílení našich demokratických institucí.

Dne 23. července 2022 ČAK a CNB proto vydaly toto společné prohlášení:

Evropané, právní stát je naším společným dědictvím!

Dne 11. června 2022 jsme my, evropští advokáti, přijali ve Vídni z iniciativy francouzské Národní rady advokátních komor deklaraci týkající se zachování právního státu, přičemž jsme zastupovali celkem 25 členských zemí Rady Evropy a 38 organizací. Společně a jednotně jsme vyzvali k tomu, aby byl právní stát nejen zachován, ale také posilován a ochraňován.

Dne 1. července převzala Česká republika od Francie předsednictví v Radě Evropské unie. Předání moci proběhlo v kontextu evropské a mezinárodní krize, která vyžaduje, abychom zůstali bdělí a připravení. Francouzští a čeští advokáti společně vyzývají evropské a vnitrostátní orgány, jakož i všechny své evropské kolegy, aby se zasadili o posílení našich demokratických institucí.

Vyzýváme proto k uplatňování zásad, které Vídeňská deklarace z 11. června 2022 připomíná:

- **Právní stát je víc než pouhá definice, je to skutečná opora našich demokratických zřízení.**

Tváří v tvář opakovanému zpochybňování právního státu ze strany mnoha evropských politiků bychom zde rádi připomněli nedotknutelnou povahu našich základních zásad a práv.

Naše občanská, politická, hospodářská a sociální práva jsou společným dědictvím evropských občanů.

Vzhledem k tomu, že právo je univerzální, zmiňuje naše deklarace také obranu práv nejvíce znevýhodněných osob i význam dodržování práva na azyl a základních práv. Ve světle současných událostí se nyní jeví jako nezbytné aktivně pracovat na posílení záruk přístupu k právu pro osoby v exilu.

V tomto smyslu žádáme evropské instituce, aby podpořily země sousedící s Ukrajinou při přijímání a nacházení uplatnění pro miliony uprchlíků. Připomeňme, že v preambuli Listiny základních práv Evropské unie se uvádí, že Unie „*spočívá na zásadách demokracie a právního státu. Do středu své činnosti staví jednotlivce tím, že zavádí občanství Unie a vytváří prostor svobody, bezpečnosti a práva.*“

Tato zásada je obsažena také v Evropské úmluvě o ochraně lidských práv, kterou jsme se zavázali dodržovat.

- **Profesní tajemství je předpokladem pro dodržování zásad právního státu.**

V několika členských státech jsme svědky útoků na svobodný výkon advokátní profese a stále častějších případů porušování profesního tajemství, které jsou advokáti povinni dodržovat vůči svým klientům. Právní stát jsou však také samotní advokáti. Musíme mít možnost vykonávat své povolání v klidu, svobodně a se skutečnými zárukami pro naši profesi. Ustanovení o ochraně profesního tajemství je nezbytné zahrnout do každého evropského legislativního nástroje, který by mohl mít na toto tajemství negativní dopad, a to i nepřímou.

V době, kdy na hranicích Evropy promlouvají zbraně, se zbraň práva jeví jako nejlepší spojenec pro zachování našeho způsobu života, naší demokratické kultury a našeho společného budování mírového kontinentu.

Jérôme Gavaudan, prezident francouzské Národní rady advokátních komor (CNB)
Robert Němec, předseda České advokátní komory
Laurent Martinet, místopředseda CNB

Česká advokátní komora a EPRAVO.CZ
uvádějí

17. ROČNÍK PRESTIŽNÍ CELOJUSTIČNÍ SOUTĚŽE

právník roku 2022

Společně jsme založili tradici, kterou si právníký svět zaslouží!

**Soutěž již tradičně probíhá pod záštitou
Ministerstva spravedlnosti.**

Nominace jsou přijímány na www.pravnikroku.cz od 30. 9. 2022 do 28. 2. 2023. Zde jsou k dispozici i podrobné instrukce k nominacím a nominační formulář. Informace o PR 2022 naleznete též na webových stránkách všech partnerů soutěže a v právnických periodikách.

Ceny sv. Yva budou předány na slavnostním galavečeru v květnu 2023 v Brně. Sledujte BA, AD, web ČAK, sociální síť ČAK a www.pravnikroku.cz, kde budeme informovat o zahájení prodeje vstupenek a možnostech zvýhodněného ubytování v Brně.

Stálé kategorie:

Občanské právo
Trestní právo
Správní právo
Pracovní právo
Občanská a lidská práva

**Kategorie se speciálními
kritérii:**

Talent roku
Pro bono
Právníká síň slávy

Partneři soutěže:

Soudcovská unie ČR
Notářská komora ČR
Exekutorská komora ČR
Unie státních zástupců ČR
Unie podnikových právníků ČR
Unie obhájců ČR
Jednota českých právníků
Unie rodinných advokátů
Český helsinský výbor

§ Aktuálně v právu

Z legislativy

Již deset tisíc předpisů v eSbírce

Dne 1. ledna 2022 nabyl účinnosti zákon č. 35/2021 Sb., o Sbírce právních předpisů územních samosprávných celků a některých správních úřadů, kterým byl mimo jiné zřízen informační systém s názvem Sbirka právních předpisů územních samosprávných celků a některých správních úřadů. Jeho cílem bylo vytvořit veřejně přístupné databáze všech platných a účinných právních předpisů územních samosprávných celků a některých správních úřadů, v nichž mohou lidé na jednom místě ihned po zveřejnění zjistit, jaká pravidla platí právě v jejich obci. Po půl roce fungování Sbirka obsahuje už na 9 409 právních předpisů. Z toho 7 856 tvoří obecně závazné vyhlášky, zbytek pak různá nařízení. Povinnost zveřejnění online platí pro obce, kraje a některé správní úřady u nově přijatých obecně závazných vyhlášek a nařízení v jejich působnosti, ale také pro právní akty relevantní pro výkon veřejné správy, což se týká např. i Ústavního soudu. Na jednom místě a ihned po zveřejnění tak mohou občané na adrese <https://sbirkapp.gov.cz/> zjistit, jaké předpisy platí v místě jejich bydliště např. v oblastech nočního klidu nebo třeba u místních poplatků.

Digitální a informační agentura

Vláda dne 19. srpna 2022 schválila návrh nového zákona, který umožní zřízení Digitální a informační agentury (DIA). Má být ústředním orgánem státní správy. Důvodem vzniku DIA, která má sídlit v Praze, je podle dokumentů neuspokojivý stav veřejné správy. Zajistit má nadresortní sdílení digitálních služeb veřejné správy, aby bylo možné účinně a flexibilně zajišťovat jejich vývoj i kybernetické bezpečnostní zájmy ČR. Cílem je také propojit informační systémy veřejné správy a jednodušeji poskytovat služby lidem po celé republice. Agentura má vzniknout k 1. lednu příštího roku, reálně zahájí činnost by měla až od začátku dubna a měla by také provozovat takzvaná kompetenční centra, která soustředí experty na danou oblast. V plánu jsou tři taková centra, jedno pro sdílené služby a odborné vzdělávání, další pro jednotný standard a uživatelskou přívětivost. Třetí se má zabývat analýzami, spoluprací a vývojem.

Vláda odmítla základní platební účet

Uzákonění povinnosti bank poskytovat takzvaný základní platební účet i společnostem a všem dalším právnickým osobám vláda na svém zasedání 24. srpna 2022 odmítla. Návrh novely zák. č. 370/2017 Sb., o platebním styku, ve znění pozdějších předpisů, podle vlády zásadně zasahuje do zaručené smluvní volnosti peněžních ústavů a mohl by rozšířit prostor pro finanční kriminalitu.

Legislativu pro vás sledujeme denně. Čtěte **ADVOKÁTNÍ DENÍK**

Z judikatury

ÚS: „Poskytování služeb pro právnické osoby...“ není legalizací tzv. vinklaření

Ústavní soud zamítl návrh Veřejného ochránce práv na zrušení bodu 80 přílohy č. 4 nařízení vlády č. 278/2008 Sb., o obsahových náplních jednotlivých živností, ve znění nařízení vlády č. 208/2021 Sb. Podle nálezu Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 30/21 platí, že za „ústavně“ konformní je proto třeba považovat takový výklad, podle kterého obsah oboru činnosti náležejícího do živnosti volné „Poskytování služeb pro právnické osoby a svěřenské fondy“ podle napadeného ustanovení zahrnuje toliko činnosti organizačně-technické, obchodní, „manažerské“, zejména obchodní jednání, obchodní vedení, investiční služby, zprostředkování, neprávnické činnosti u zakládání právnických osob, správu vkladů, služby virtuálního sídla, hlasování v orgánech právnických osob, správu dividend apod. Tyto služby nejsou (ani nesmí být) výkonem advokacie (poskytováním právních služeb) podle zákona o advokacii (§ 1 zákona o advokacii). Poskytování služeb pro právnické osoby a svěřenské fondy nezahrnuje právní pomoc v řízení před soudy, jinými státními orgány či orgány veřejné správy podle čl. 37 odst. 2 Listiny.

ÚS: K nejlepšímu zájmu skoro dospělého nezletilce

Podle nálezu Ústavního soudu z 23. srpna 2022, sp. zn. II. ÚS 1626/22, platí, že názor dítěte, které se věkem blíží dospělosti, podle Ústavního soudu nelze pominout v žádném řízení před obecnými soudy, které se týká rozhodování o jeho životě. To se týká i řízení o nařízení předběžného opatření. Tento obecný požadavek se promítá do povinnosti obecných soudů spolehlivě zjistit názor mladého člověka. Rovněž se promítá do povinnosti soudů považovat jeho právní za zásadní vodítko při hledání jeho nejlepšího zájmu. Soudy jsou konečně povinny názor mladého člověka respektovat, zejména za předpokladu, že je mladý člověk schopen názor na jeho nejlepší zájem vyjádřit a vnímat jeho konsekvence. Úprava péče o nezletilce blízkí se dospělosti, která jde proti řádně zjištěnému názoru nezletilého – za situace, kdy nejsou dány specifické okolnosti rozumně odůvodňující odchýlení se od jeho postoje –, tak podle Ústavního soudu představuje zásah do soukromého a rodinného života dítěte ve smyslu čl. 10 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, a také porušuje princip nejlepšího zájmu dítěte podle čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte.

NSS: Zákaz prodeje o svátcích pro výdejny neplatí

Podle rozhodnutí Nejvyššího správního soudu z 24. srpna 2022, sp. zn. 7 As 229/2020-32, nedopadá zákaz prodeje o státních svátcích na výdejny e-shopů, včetně

těch velkých. U zboží zakoupeného zákazníkem prostřednictvím internetového obchodu jeho pouhé vydání v provozovně, i včetně uskutečnění případné platby za zboží v provozovně, nelze považovat za prodej v maloobchodě či v provozovně ve smyslu § 1 odst. 1, resp. § 3 odst. 1 zákona o prodejní době, neboť rozhodující fáze prodeje (uzavření kupní smlouvy) se neuskutečnila v provozovně, nýbrž na internetových stránkách. Samotné otevření provozovny pouze pro výdej zboží zakoupeného zákazníky přes e-shop nepředstavuje porušení označených ustanovení zákona o prodejní době.

Judikaturu pro vás sledujeme denně. Čtěte **ADVOKÁTNÍ DENÍK**

Ze světa práva

Pochod proti bagatelizaci sexualizovaného a domácího násilí

Iniciativa vedená advokátkou Lucií Hrdou Bezrestu.cz zve na 22. září 2022 od 17 hodin na Palackého náměstí v Praze k již druhému pochodu proti bagatelizaci sexualizovaného a domácího násilí. Pochod bude pokračovat přes Náplavku a ulici Svobodova a Vyšehradská až k Ministerstvu spravedlnosti ČR. Zváni jsou všichni, kteří chtějí pomoci změnit nebo alespoň upozornit na tristní situaci v trestání sexualizovaných násilných činů.

Stávka právníků v Anglii a Walesu

Právníci v Anglii a Walesu, kteří se specializují na trestní právo, dne 5. září 2022 zahájili časově neomezenou stávku za růst odměn a lepší pracovní podmínky. Protest organizuje sdružení Criminal Bar Association (CBA), jehož členy je asi 2400 právníků. Stávka je vyústěním sporů a menších protestních akcí, které začaly už na jaře. Stávku zahájili advokáti a státní zástupci, kteří projednávají případy u soudů. Barristers opakovaně stávkovali už ke konci června, kdy nepřijímali nové případy. CBA požaduje zvýšení platů o 25 procent pro obhájce, kteří jsou obžalovaným přiděleni soudem. Ministerstvo spravedlnosti ohlásilo zvýšení o 15 procent od konce září. To ale CBA odmítá, protože nabídka neplatí pro stávající projednávané případy, proto bude trvat ještě roky, než se zvýšení skutečně projeví.

OSN odsoudila sexuální násilí

Valné shromáždění OSN přijalo rezoluci, která odsuzuje všechny formy sexuálního a genderově podmíněného násilí. V usnesení vyzývá všechny země, aby obětem a pozůstalým zajistily přístup ke spravedlnosti, odškodnění a pomoci. Rezoluci předložil ministr zahraničí Sierry Leone David Francis. Ten citoval odhady Světové zdravotnické organizace (WHO), podle nichž je 35 procent žen na celém světě, tedy asi 1,3 miliardy, obětí sexuálního násilí. Usnesení je podle něj prvním významným krokem k „řešení problému sexuálního násilí“.

♣ JUDr. HANA RÝDLOVÁ

Jan Vučka

Právní psaní

- druhé vydání velmi úspěšné publikace nabízí průvodce formálními náležitostmi i stylistikou, ale zejména způsoby, jak učinit text srozumitelnější a přesvědčivější
- správná struktura dokumentu, nejlepší načasování argumentu, vhodná a nevhodná slova, aby text co nejlépe zapůsobil – to vše je rozvedeno a ukázáno na reálných příkladech
- nechybějí upozornění na nejběžnější chyby v právních dokumentech a návody na obranu před různými typy argumentačních faulů

2022 | brožované | 224
450 Kč | obj. číslo PP183

Svejkovský/Kabelková a kol.

Vzory základních dokumentů, právních jednání ve vztahu k obchodním korporacím 2. vydání

- praktická příručka zpracovaná kolektivem renomovaných autorů nabízí vzory smluv, listin a žalobních návrhů
- obsahuje více než 200 vzorů k novému korporátnímu právu, včetně úvodních komentářů, které usnadní pochopení

2022 | brožované | 816
1 290 Kč | obj. číslo M82

Furková/Veselý/Chodúr/Štěpánová

Obecně závazné vyhlášky v praxi obcí

- publikace srozumitelnou formou seznámí čtenáře nejen s principy tvorby obecně závazných vyhlášek, ale též, a to je hlavním přínosem textu, s jednotlivými záležitostmi, které je možné vyhláškami regulovat
- u každé z nich autoři uvádějí vhodné způsoby regulace, předkládají vzorovou obecní vyhlášku a rovněž upozorňují, čemu by se měly obce s ohledem na judikaturu Ústavního soudu vyvarovat

2022 | brožované | 472
990 Kč | obj. číslo PP166

Vzory podání a smluv s vysvětlivkami

3. aktualizované a doplněné vydání podle obč. zák., z. o. k., katastrálního zák., o. s. ř., z. z. ř. s. a exekučního řádu

Jan Tuláček (ed.)

Nové vydání praktické publikace přináší 331 vzorů žalob a dalších podání, smluv, prohlášení, návrhů a jiných dokumentů opatřených vysvětlivkami. Vzory si lze stáhnout a upravovat v textovém editoru.

880 stran, pevná vazba, 1390 Kč

Listina základních práv a svobod

Velký komentář

Zdeněk Kühn, Jan Kratochvíl, Jiří Kmec, David Kosař et al.

Podrobný komentář k Listině od skutečně renomovaného kolektivu autorů vychází z judikatorní praxe Ústavního soudu, obou nejvyšších soudů i Evropského soudu pro lidská práva.

1664 stran, pevná vazba, 3480 Kč

Správní soudnictví

Kateřina Frumarová, Tomáš Grygar, Zdeněk Koudelka, Lukáš Potěšil, Olga Pouperová, Radovan Suchánek, Martin Škurek

Kniha přináší komplexní výklad pravidel, kterými jsou vedena řízení před správními soudy. Je založen na důkladné rešerši odborných zdrojů a kritickém náhledu na dílčí instituty se zvláštním zřetelem na problematiku ustanovení soudního řádu správního.

672 stran, pevná vazba, 980 Kč

Dědické právo

Kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního – 2. aktualizované vydání

Martin Šešina, Ladislav Muzikář, Petr Dobiáš

Druhé vydání oceňované příručky reaguje na legislativní změny i bohatou judikaturu věnující se jednotlivým aspektům dědického práva.

967 stran, pevná vazba, 1890 Kč

z právní teorie a praxe

Předpoklady odpovědnosti administrátora veřejné zakázky za škodu v souvislosti s veřejnoprávní odpovědností zadavatele

V právní praxi se v poslední době velmi diskutuje o otázce civilní odpovědnosti administrátora veřejné zakázky, a to i v návaznosti na procesní aktivitu, resp. spíše pasivitu zadavatele této zakázky v rámci procesů a řízení spojených s realizací veřejné zakázky. Administrace veřejné zakázky zahrnuje zpravidla poradenství zadavateli při organizování veřejné zakázky, někdy může (ale nemusí) zahrnovat i jeho zastoupení při této činnosti. Tato podpora se může týkat jak činnosti před zahájením veřejné zakázky, např. při zpracování projektu, při přípravě zadávacích podmínek, při hledání vhodného druhu zadávacího řízení, při vytvoření zadávací dokumentace apod., tak i činnosti po zahájení veřejné zakázky, např. při vedení korektní komunikace v rámci zadávacího řízení, při přípravě podkladů pro hodnocení nabídek, při uzavírání smlouvy atd.

Doc. JUDr. Filip Melzer, LL.M., Ph.D.,

působí jako advokát a na Katedře soukromého práva a civilního procesu PF UP v Olomouci a na Katedře občanského práva PF MU v Brně.

Konkrétní rozsah činností, které administrátor pro zadavatele vykonává (a které si naopak zadavatel vykonává sám, popř. prostřednictvím jiné osoby), se odvíjí od obsahu smlouvy uzavřené mezi zadavatelem a administrátorem, případně jejich dalších modifikací, zavedené praxe stran apod.

Administrátor veřejné zakázky je však stále osoba odlišná od jejího zadavatele (§ 4 zák. č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek, dále jen „ZZVZ“), tj. osoby, která má povinnost postupovat podle ZZVZ (§ 39 odst. 1 ZZVZ) a která podléhá pravomoci orgánů příslušných soulad se ZZVZ (či související okolnosti) kontrolovat, tj. zejména Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže (dále „ÚOHS“).

V rámci přezkoumání úkonů zadavatele může ÚOHS rozhodnout, že se zadavatel dopustil přestupku, a uložit mu pokutu. Zadavatel se proti takovému rozhodnutí může bránit, stejně tak ale může (po interní úvaze) dospět k závěru, že uložená pokuta není v takové výši, aby se proti ní nějak formálně bránil; nemusí tedy využít práva podat rozklad, případně nemusí po rozhodnutí o rozkladu využít možnosti obrany v rámci správního soudnictví. Mnozí zadavatelé však opomíjejí (pokud se efektivně nebrání proti rozhodnutí ÚOHS), že v návaznosti na rozhodnutí ÚOHS může být dále rozhodnuto také o porušení rozpočtové kázně ze strany příslušných finančních úřadů, a v důsledku toho může být vyměřen odvod za porušení rozpočtové kázně (např. podle § 22 zák. č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů). Výše tohoto odvodu může podstatně převyšovat sankci uloženou ÚOHS a v této souvislosti je nezbytné rovněž uvést, že podle § 99 odst. 2 zák. č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů, si finanční úřad nemůže učinit úsudek o tom, zda byl spáchán trestný čin, přestupek nebo jiný správní delikt (ze strany zadavatele).

Rozhodnutí ÚOHS o spáchání správního deliktu (proti kterému se zadavatel vůbec nebrání) tak často slouží jako pod-

klad pro finanční úřady v řízeních o vyměření odvodu za porušení rozpočtové kázně.¹ Až v tuto chvíli se pak často v praxi řeší otázka, zda za škodu spočívající v uložení odvodu může zadavateli odpovídat administrátor veřejné zakázky. Tento příspěvek se zabývá předpoklady, za kterých administrátor může zadavateli (v případě uložení odvodu za porušení rozpočtové kázně, ale i obecně) odpovídat.

Administrátor veřejné zakázky může svou činnost vykonávat i jako advokát v rámci výkonu advokacie (bude vždy nezbytné v detailu posoudit, zda veškeré činnosti administrátora budou považovány za výkon advokacie), administrace veřejné zakázky však není výhradní činností, ke které jsou oprávněni jen advokáti, a proto může být vykonávána i jinou osobou. Je-li administrace veřejné zakázky vykonávána v rámci výkonu advokacie, odpovídá advokát podle § 24 zák. č. 85/1996 Sb.; předpoklady odpovědnosti advokáta byly podány již na jiném místě,² a proto se zde zaměřím na odpovědnost organizátora veřejné zakázky podle obecných pravidel. Lze však konstatovat, že **obecná pravidla uvedená v tomto článku se z velké části uplatní také na advokáty vykonávající administraci veřejných zakázek** (na základě smlouvy), zejména pokud jde o otázky vymezení parametrů odborné péče apod. Odlišnosti jsou dány spíše v procesním postavení, např. v rozsahu důkazního břemene (povinnost vynaložení odborné péče prokazuje advokát).

Vztah veřejnoprávní odpovědnosti zadavatele a smluvní odpovědnosti administrátora

V soudní praxi bylo nejprve sporné, zda veřejnoprávní odpovědnost zadavatele vylučuje soukromoprávní odpovědnost administrátora veřejné zakázky. V návaznosti na judikaturu ÚS a novější judikaturu NS však již soudní judikatura správně vychází z toho, že **tyto dvě otázky jsou na sobě nezávislé**.

Uvedené soudy se zabývaly případem, kdy strany uzavřely rámcovou mandátní smlouvu a prováděcí mandátní smlouvu, kterými se žalovaná jako mandatář zavázala za úplatu provést pro žalobce – mandanta administraci veřejné zakázky na výběr zhotovitele stavby a provedení investičního dozoru. Povinností žalované byla organizace zadávacího řízení a poradenská a organizační činnost při výběru koordinátora a subjektu zajišťujícího záchranný archeologický výzkum, včetně rozboru nabídek z hlediska splnění hodnotících kritérií. V rámcové mandátní smlouvě se žalovaná výslovně zavázala uhradit škodu, která žalobci vznikne poskytnutím dotace či její části, pokud škoda žalobci vznikne prokazatelně její vinou. Základním kritériem při výběru uchazeče o veřejnou zakázku byla cena díla, která podle zadávacích kritérií neměla překročit částku 42 253 300 Kč

včetně DPH. Tato, pro dané zadávací řízení klíčová a jasně nastavená podmínka, však nebyla dodržena, neboť všechny nabídky uchazečů převyšovaly tuto hodnotu. Vzhledem k tomu, že ani nabídka vybraná hodnotící komisí neodpovídala této podmínce, Úřad Regionální rady regionu soudržnosti Střední Čechy rozhodl o snížení dotace o 10 %. Částka odpovídající tomuto snížení měla být škodou, kterou zadavatel požadoval po administrátorovi nahradit.

Obecné soudy nejprve daný případ (nesprávně) posoudily tak, že došlo k pochybení hodnotící komise a výsledky její činnosti nelze klást k tíži žalované, neboť odpovědnost za výběr nevhodnější nabídky má podle § 151 odst. 2 zák. č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách, ve znění účinném k 1. 1. 2011, výlučně žalobce jako zadavatel. NS dovolání odmítl, protože se rozhodnutí zakládalo na posouzení příčinné souvislosti, což podle něj je otázkou skutkovou, nepodléhající dovolacímu přezkumu.³ Toto rozhodnutí však bylo nálesem ÚS⁴ zrušeno.

V navazujícím řízení NS⁵ již správně vycházel z existence smluvního vztahu zadavatele a administrátora. Dovolal, že jestliže jednou ze zadávacích podmínek (navíc takto podstatnou) byla hodnota veřejné zakázky jako hodnota maximální a nepřekročitelná, bylo povinností administrátora, který se smluvně výslovně zavázal k rozboru nabídek z hlediska naplnění zadávacích podmínek, resp. hodnotících kritérií, upozornit členy hodnotící komise na to, že některé nabídky tuto hodnotu převyšují, a současně i na nutný zákonný postup takové nabídky vyřadit. Jestliže administrátor v této situaci zejména na nutný zákonný postup vyřazení takových nabídek neupozornil, porušil tím svou smluvní povinnost. **Účelem a smyslem uzavření příkazní smlouvy mezi stranami byla pomoc zadavateli (žalobci) při pro laika mnohdy složitým zadávacím řízením tak, aby byly splněny všechny zákonné požadavky a v souladu s nimi bylo dosaženo cíle, tedy výběru nevhodnějšího zhotovitele stavby.** Na tuto pomoc zadavatel oprávněně spoléhal, a jestliže jej administrátor neupozornil nejen na nesplnění hodnotícího kritéria, ale především na nezbytnost úpravy dalšího postupu (vyřazení nevyhovujících nabídek), resp. sám nedodržel tento postup a nabídky nevyřadil, porušil svou smluvní povinnost. K příčinné souvislosti NS uvedl, že nesplnění povinnosti administrátorem bylo podstatnou příčinou, v důsledku níž vznikl škodný následek. Bez této příčiny by škoda nevznikla, neboť hodnotící komise by po upozornění na zákonnou nutnost vyřadit nabídky neodpovídající zadání tyto nabídky s největší pravděpodobností vyřadila.

Na uvedeném podle správného závěru NS nic nemění skutečnost, že odpovědnost za dodržování zákona o veřejných zakázkách nese zadavatel, a to i v případě, když se nechá při výkonu práv a povinností (či některých z nich) při zadávacím řízení zastoupit jinou osobou. I když má veřejnoprávní odpovědnost za porušení zákona o veřejných zakázkách, jejímž důsledkem je uložení sankce státním orgánem, vždy zadavatel, odpovídá, v případě, že se pochybení vedoucího ke vzniku konkrétní škody dopustil administrátor, a porušil tím smlouvu uzavřenou se zadavatelem, zadavateli za škodu na základě soukromoprávního (smluvního) závazku právě on.

1 Srov. např. rozsudek NSS ze dne 6. 9. 2017, č. j. 6 Afs 281//2016-86.

2 F. Melzer: Civilní odpovědnost za poradenství advokátem, Bulletin advokacie č. 11/2018, str. 15 a násl.

3 Usnesení NS ze dne 28. 6. 2017, č. j. 25 Cdo 731/2017-225.

4 Nález ÚS ze dne 31. 8. 2018, sp. zn. III. ÚS 3181/17.

5 Rozsudek NS ze dne 18. 12. 2019, sp. zn. 25 Cdo 3486/2018.

Právní základ odpovědnosti administrátora veřejné zakázky

Administrátor veřejné zakázky je pro zadavatele činný na základě smlouvy. Touto smlouvou převzal smluvní povinnosti. Jeho odpovědnost se tedy řídí § 2913 o. z., který upravuje právě odpovědnost za porušení smluvní povinnosti.

Ohledně obsahu závazku administrátora přichází v úvahu (za podmínek současné právní úpravy) zejména **příkaz nebo dílo s nehmotným výsledkem**.⁶ O jaký závazek se jedná, je třeba posoudit v závislosti na povaze převzaté smluvní povinnosti, zda se administrátor zavázal k samotné činnosti, nebo i k jejímu výsledku.

Příkaz předpokládá závazek k samotné činnosti administrátora, administrátor tedy odpovídá za proces, tj. smluvní povinnost administrátora jako příkazníka může být splněna, i když se nedostaví chtěný výsledek jeho působení.

Naproti tomu dílo předpokládá, že se zhotovitel zavázal i k určitému výsledku této činnosti, tj. že jeho povinnost bude splněna až tím, že bude dosaženo sjednaného výsledku (např. zhotovení dokumentace o určitých parametrech apod.).

Zpravidla si strany výslovně nesjednají, jakou povahu má povinnost administrátora mít. Při výkladu smlouvy je třeba kromě jiného vycházet i z ovladatelnosti výsledku. Pokud dosažení výsledku není jen v rukách administrátora, nýbrž může záviset i na okolnostech, které nejsou v jeho moci, pak v pochybnostech budeme vycházet z toho, že se nechtěl zavázat k tomu, co nemůže ovlivnit. V takovém případě budeme spíše vycházet z toho, že strany ujednaly příkazní smlouvu.⁷

V daném případě by uvedený výsledek závisel kromě jiného na právním názoru orgánu (ÚOHS v rámci řízení o přezkumu úkonů zadavatele, finanční úřady v rámci řízení o porušení rozpočtové kázně, správní soudy ve správním soudnictví), který provádí přezkum zadávacího řízení. Tento právní názor přitom často nelze s jistotou předjímat. **Proto má závazek administrátora v pochybnostech povahu příkazu**. Ostatně ze stejných důvodů předpokládáme v pochybnostech příkaz u právního poradenství (typicky při výkonu činnosti advokáta). Samozřejmě nelze vyloučit, že některý administrátor bude v konkrétním případě výslovně garantovat dosažení takového výsledku, že jím organizovaná veřejná zakázka v každém případě obstojí při následném přezkumu. Pak by se jednalo o závazek k dílu s nehmotným výsledkem, avšak pro tento závěr by musely existovat zcela zvláštní důvody (např. výslovné převzetí takové povinnosti administrátorem). Platnost a limity dobrovolného převzetí takové garance je nezbytné posuzovat vždy individuálně, s přihlédnutím ke všem okolnostem případu.

Budeme tedy vycházet z toho, že administrátor uzavřel se zadavatelem příkazní smlouvu, jejímž obsahem je administrace veřejné zakázky. **Podle § 2432 o. z. plní příkazník příkaz poctivě a pečlivě podle svých schopností. Kritérium vlastních schopností příkazníka se však nepoužije, pokud se zavázal k jinému standardu péče, zejména k odborné péči**. Závazek k odborné péči znamená povinnost disponovat vyšší mírou znalostí, dovedností nebo pečlivostí, než kte-

ré lze předpokládat u průměrného člověka (§ 4 o. z.). K závázání se k odborné péči není třeba výslovného ujednání, nýbrž postačuje, že se zaváže k činnosti, k níž je této vyšší míry znalostí, dovedností nebo pečlivosti zapotřebí.⁸ **Převzetí administrace veřejné zakázky je zcela jisté činností, u které se vyžadují zvláštní znalosti, dovednosti i péče**. Zpravidla se jedná o znalosti z oblasti práva, resp. práva veřejných zakázek, o určité dovednosti plynoucí z praktické zkušenosti s veřejnými zakázkami atd. Administrátor se tedy zavázal k odborné péči, kterou lze souhrnně označit jako péči řádného administrátora. Pro určení standardu péče proto nejsou rozhodující vlastní schopnosti administrátora, nýbrž objektivizovaný standard odborné péče řádného administrátora.

Odpovědnost za škodu podle § 2913 zásadně předpokládá:

1. existenci smluvní, případně kvazismluvní povinnosti,
2. jednání (konání nebo opomenutí) přičitatelné administrátorovi, porušující tuto povinnost,
3. neexistenci liberačního důvodu dle § 2913 odst. 2 o. z.,
4. vznik škody,
5. kauzalitu mezi jednáním a vzniklou škodou.⁹

K odpovědnosti administrátora za škodu tedy nepostačuje jen prostý fakt uložení sankce zadavateli, ale naplnění těchto předpokladů. Samotnou sankci, ať již v podobě pokuty, nebo odvodu, lze považovat za škodu. **Ke vzniku odpovědnosti administrátora za takovou škodu však musí být prokázáno zejména ještě porušení smluvní povinnosti administrátora, tj. porušení péče řádného administrátora, a příčinná souvislost mezi tímto porušením a vzniklou škodou**. Jinými slovy, skutečnost, že byla zadavateli uložena určitá sankce, ještě automaticky bez dalšího neznamená, že se nutně administrátor dopustil pochybení, popř. že by měl zadavateli odpovídat za škodu.

Na pochybení administrátora se v praxi někdy (zcela nesporně) usuzuje už jen z toho, že orgán přezkoumávající zadávací řízení shledal pochybení v jednání zadavatele, které zadavatel učinil na základě výstupů administrátora (např. na základě zadávací dokumentace).

V této souvislosti vyvstávají zejména následující otázky:

1. do jaké míry je soud rozhodující o náhradě škody vázán zjištěními ze strany orgánu přezkoumávajícího zadávací řízení, případně jaký má vliv rozhodnutí tohoto orgánu na řízení o náhradu škody;
2. zda si soud může posoudit otázky, které obecně spadají do působnosti rozhodování ÚOHS;
3. jaký je konkrétní obsah standardu péče řádného administrátora;

⁶ Je nutné zdůraznit, že za účinnosti původní právní úpravy (zák. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, a zák. č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník) bylo dílo vnímáno jako výsledek hmotné povahy.

⁷ Viz F. Melzer in K. Eliáš a kol.: Občanský zákoník, Velký akademický komentář, 2. svazek, Linde Praha, Praha 2008, komentář k § 724, str. 2138 a násl.

⁸ Pro účely zavinění tak stanoví výslovně § 2912 odst. 2. V případě smluvní odpovědnosti se sice o odpovědnost za zavinění nejedná, avšak princip převzetí vyššího standardu péče je totožný.

⁹ Jde o výčet nejvýznamnějších předpokladů. Pro podrobnosti viz F. Melzer in F. Melzer, P. Těgl, a kol.: Občanský zákoník, Velký komentář, Svazek IX., Leges, Praha 2018, komentář k § 2913, str. 314 a násl.

4. zda může být administrátor odpovědný za to, že měl při své činnosti pro zadavatele odlišný právní názor od orgánu přezkoumávajícího zadávací řízení;
5. kdy lze konstatovat existenci příčinné souvislosti mezi pochybením administrátora a vznikem škody.

Význam rozhodnutí ÚOHS, finančních úřadů a správních soudů pro účely řízení o náhradě škody

Závaznost při posouzení předpokladů odpovědnosti administrátora

Podle § 135 odst. 1 o. s. ř. platí, že soud je vázán rozhodnutím příslušných orgánů o tom, že byl spáchán trestný čin, přestupek nebo jiný správní delikt postižitelný podle zvláštních předpisů a kdo je spáchal; není však vázán rozhodnutím v blokovém řízení. K aplikaci tohoto ustanovení se již v řadě svých rozhodnutích vyslovil i Nejvyšší soud, a to jak o vázanosti rozhodnutím trestních soudů,¹⁰ tak i správních orgánů. V této souvislosti je vhodné zmínit, že posouzení předběžné otázky jiným soudem je pro soud závazné tehdy, když byla tato předběžná otázka řešena ve **výroku rozhodnutí**. Řešení otázky, která nebyla přímo předmětem sporu v jiném řízení a o níž proto jiný soud nerozhodoval ve výroku, nýbrž se s ní (jako s otázkou předběžnou) pro účely svého rozhodnutí vypořádal toliko v odůvodnění svého rozhodnutí, pro soud v jiném řízení závazné není (srov. shodně též např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 6. 2009, sp. zn. 23 Cdo 1961/2009).¹¹

Ve vztahu k vázanosti civilních soudů ve smyslu § 135 odst. 1 o. s. ř. je přitom vedle otázky, v jakém rozsahu je rozhodnutí jiného orgánu pro soud v řízení o náhradě škody závazné, určující také otázka, **kterých subjektů** se musí takové rozhodnutí týkat, aby bylo závazné pro navazující řízení, v daném případě pro navazující řízení o náhradě škody vůči administrátorovi veřejné zakázky. K tomu se též v nedávné době opětovně vyjádřil NS, a to právě ve vztahu k vázanosti rozhodnutím správních orgánů o spáchání či nespáchání správního deliktu: „*Otázkou, do jaké míry jsou civilní soudy vázány rozhodnutím o spáchání či nespáchání správního deliktu, se již dovolací soud zabýval v rozsudku ze dne 28. 11. 2000,*

sp. zn. 25 Cdo 562/99, uveřejněném v časopise Soudní judikatura pod č. 22/2001, podle kterého z § 135 odst. 1 o. s. ř. vyplývá, že soud v občanském soudním řízení nemůže mj. předběžně řešit jako tzv. prejudiciální otázku, zda a kdo spáchal přestupek (jiný správní delikt), bylo-li v tomto směru vydáno pravomocné rozhodnutí příslušného orgánu. Výrokem (nikoli odůvodněním) takového rozhodnutí je soud vázán a musí z něj vycházet jako z celku a brát v úvahu jeho právní i skutkovou část, která řeší naplnění znaků skutkové podstaty přestupku konkrétním jednáním pachatele. Rozhodnutí o tom, že byl spáchán přestupek (jiný správní delikt), znamená vždy konstatování zaviněného protiprávního jednání určitého pachatele, a proto ve smyslu § 135 odst. 1 o. s. ř. je soud tímto rozhodnutím vázán, avšak pouze pokud jde právě o jednání tohoto pachatele. Jestliže však okolnosti případu nasvědčují, že na vzniku škody se kromě pachatele mohla podílet svým jednáním i další osoba, není soud při zkoumání podmínek spoluodpovědnosti této další osoby výrokem o vině pachatele podle § 135 odst. 1 o. s. ř. vázán.“¹²

Jinými slovy, existuje-li rozhodnutí o spáchání přestupku určitou osobou, je i pro civilní soud ve vztahu k takové osobě závazná výroková část tohoto rozhodnutí o spáchání přestupku. Účinky tohoto rozhodnutí se však nemohou vztahovat na osobu, o které v dané věci nebylo rozhodováno, tj. ani nemohla uplatnit relevantní vliv na dané řízení.

Ve vztahu k tématu tohoto příspěvku to znamená, že pokud je rozhodnuto o tom, že se zadavatel dopustil přestupku spočívajícího v porušení ZZVZ, je výrokem tohoto rozhodnutí vázán i civilní soud v případném řízení o náhradě škody vůči administrátorovi. Takové rozhodnutí je však závazné pouze ve vztahu k zadavateli, o jehož pochybení bylo rozhodováno, nikoli ve vztahu k administrátorovi. **Rozhodnutí o spáchání přestupku zadavatelem tedy z pohledu civilního soudu samo nevypovídá o jakémkoli případném pochybení administrátora; tuto otázku si je civilní soud povinen posoudit vždy výhradně sám.**

Ust. § 135 o. s. ř. odlišuje vedle přímé závaznosti ve smyslu odst. 1 dále případy, kdy soud z předchozího rozhodnutí musí „*vycházet*“ (§ 135 odst. 2 o. s. ř.). Ovšem i pro tyto případy NS judikuje, že to platí jen pro řízení mezi týmiž účastníky.¹³

Pokud se tedy v praxi vede diskuse, zda lze zohlednit, že se zadavatel procesně nebránil rozhodnutí ÚOHS či rozhodnutí finančního úřadu, ať již ve správním řízení, nebo v soudním řízení správním, je tato diskuse ve vztahu k základu odpovědnosti administrátora zcela bezpředmětná: tato rozhodnutí ve vztahu k administrátorovi závazná nejsou, ať již byla či nebyla vyčerpána možnost obrany ze strany zadavatele. Nelze však vyloučit, že pokud se zadavatel procesně nebránil, může být škoda za určitých níže uvedených podmínek přičitatelná přímo zadavateli jako tzv. spoluúčast poškozeného na škodě, spolupřičitatelnost škody poškozenému (viz § 2903, 2918 o. z.) – viz níže.

Význam pro stanovení výše škody

S výše uvedeným souvisí i to, že **sankce uložená zadavateli může představovat škodu, jejíž náhradu za splnění předpokladů odpovědnosti může požadovat po administrátorovi.** Zde již

10 Z poslední doby např. rozsudky NS ze dne 28. 4. 2021, sp. zn. 25 Cdo 3688/2020; ze dne 9. 6. 2021, sp. zn. 25 Cdo 3470/2019.

11 Rozsudek NS ze dne 30. 9. 2020, sp. zn. 25 Cdo 204/2020.

12 Usnesení NS ze dne 12. 7. 2021, sp. zn. 25 Cdo 1491/2021, tučně zvýrazněno aut.

13 Srov. např. rozsudek NS ze dne 30. 9. 2020, sp. zn. 25 Cdo 204/2020: „*Výkladem ust. § 135 odst. 2 o. s. ř. ve spojení s § 159a odst. 1 a 4 o. s. ř. při posouzení významu prejudiciální otázky vyřešené v jiném, svým předmětem souvisejícím řízení mezi týmiž účastníky, se Nejvyšší soud zabýval např. v rozsudku ze dne 13. 6. 2000, sp. zn. 25 Cdo 5/2000, uveřejněném pod č. 48/2001 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní (dále jen „Sbírka“), v němž formuloval a odůvodnil závěr, že ani soud nemůže vycházet z jiného závěru o existenci či neexistenci nároku mezi týmiž účastníky, o němž již bylo pravomocně rozhodnuto, a tuto otázku nemůže sám v jiném řízení znovu posuzovat ani jako otázku předběžnou. K tomuto závěru se Nejvyšší soud přihlásil např. v rozsudku ze dne 29. 6. 2006, sp. zn. 33 Odo 1031/2005, v němž zdůraznil, že pro soudy je výrok pravomocného rozsudku v jiných než statusových věcech závazný potud, pokud posuzuje jako předběžnou otázku mezi účastníky právní vztahy, které byly pravomocně vyřešeny soudním rozhodnutím.“ Tučně zvýrazněno aut.*

nejde o závaznost rozhodnutí ve smyslu § 135 odst. 1 o. s. ř., nýbrž o vznik škody jako svébytného předpokladu odpovědnosti za škodu.

Ani zde však nelze pominout, že v rámci řízení o spáchání přestupku (popř. o uložení odvodu za porušení rozpočtové kázně) je právě zadavatel tím subjektem, kterého se řízení týká; není jím (ani nemůže být) administrátor. Přitom se však právě v tomto řízení (tj. bez účasti administrátora) rozhoduje o výši sankce, která bude zadavateli případně uložena a kterou potom bude zadavatel předkládat jako škodu v rámci (již civilního) řízení o náhradu škody proti administrátorovi.

Z výše uvedeného plyne, že **pokud se v řízení o náhradě škody neprokáže naplnění předpokladů pro vznik odpovědnosti za škodu, včetně pochybení na straně administrátora, tak je pro odpovědnost administrátora rozhodnutí vydané v řízení o spáchání přestupku (popř. o uložení odvodu za porušení rozpočtové kázně) zcela irelevantní.** Administrátor za škodu neodpovídá, a to bez ohledu na to, zda se zadavatel mohl vlastní aktivitou v řízení uložení sankce ubránit, či nikoli.

Pokud však předpoklady pro základ odpovědnosti administrátora byly splněny, pak může být rozhodnutí o veřejnoprávní sankci relevantní z hlediska určení výše škody. V této souvislosti je i relevantní, zda zadavatel uplatnil veškeré prostředky, které by vedly ke snížení uložené sankce. Pokud byly k dispozici právní (zejména procesní) prostředky, které by vedly ke snížení uložené sankce, a pokud je zadavatel nevyužil, pak je v rozsahu, ve kterém by výši sankce mohl snížit, **škoda přičitatelná zadavateli**, a ten v tomto rozsahu nemůže požadovat její náhradu po administrátorovi (tzv. **spoluúčast poškozeného na škodě, spolupřičitatelnost škody poškozenému**, § 2903, 2918 o. z.). Tak by tomu bylo zcela jistě, kdyby správní orgán uložil sankci ve výši, ke které nebyl oprávněn (např. z důvodu, že nebyly naplněny zákonné důvody pro její uložení). Rovněž postup zadavatele, kdy by správní řízení o uložení sankce trpělo vážnými procesními vadami, např. správní orgán by se nevypořádal se všemi relevantními námitkami či předloženými důkazy, a zadavatel by nevyužil právní prostředky ke snížení uložené sankce, lze hodnotit jako situaci, kdy by mohla za určitých okolností vzniknout přičitatelnost škody zadavateli. Stejně tak i v případě, kdy by uložena sankce byla příliš vysoká, vymykající se zavedené správní praxi, a bylo by tak možné s rozumnou mírou pravděpodobnosti předpokládat, že při využití opravných prostředků by došlo k jejímu snížení. V neposlední řadě by otázku spoluúčasti zadavatele vyvolával postup zadavatele, který by nevyužil právní prostředky ke snížení uložené sankce v případě, že např. rozhodnutí ÚOHS potvrdilo správnost dosavadního postupu zadavatele v zadávacím řízení (nebo dokonce v rámci celkového přezkumu postupu zadavatele ÚOHS nenamítá rozpor se ZZVZ), avšak finanční úřad (navzdory ÚOHS) uloží sankci (uložení odvodu za porušení rozpočtové kázně).

Zda by uplatnění procesních mechanismů obrany, které měl zadavatel v řízení k dispozici, vedlo ke snížení sankce, musí prokázat administrátor a samostatně je posuzuje soud v řízení o náhradě škody jako **předběžnou otázku**. Je-li zřejmé, že byly dány důvody pro snížení sankce, avšak samo-

zřejmě nelze zcela jednoznačně prokázat, v jaké přesné výši by k tomuto snížení došlo, rozhodne soud v souladu s § 136 o. s. ř. podle své úvahy.

Soud sice nemůže posoudit jako předběžnou otázku, že byl spáchán veřejnoprávní delikt, avšak může posoudit, zda by byl zadavatel úspěšný, pokud by využil procesní obranné prostředky, které měl k dispozici.

Pokud by administrátor prokázal, že vůbec nebyly splněny předpoklady pro uložení sankce, např. nebyly zde předpoklady pro veřejnoprávní odpovědnost, a že vadné rozhodnutí by bylo v případě procesní obrany zrušeno, pak je samozřejmě škoda plně přičitatelná jen zadavateli a po administrátorovi nemůže na náhradě škody požadovat nic.

Lze proto doporučit zadatelům, aby zejména v případech nejasných, závisejících na dosud sporných či neřešených otázkách, nereflektujících dostatečně předložené důkazní prostředky či odchylující se od řešení přijatého v jiných obdobných situacích, využili procesní prostředky, které jim právní řád dává k dispozici (dle situace podání odvolání, rozkladu či správní žaloby). Zadavatel by totiž mohl být zklamán, pokud by na uplatnění své procesní obrany rezignoval s vidinou toho, že případně uložené sankce následně v rámci řízení o náhradě škody přenesou na administrátora (a to i v situaci, kdy by se při řádném využití procesní obrany zadavatele mohlo záhy ukázat, že důvody k uložení sankce či odvodu ve skutečnosti naplněny nebyly, tj. škoda, kterou zadavatel hodlá uplatnit na administrátorovi, by vůbec nevznikla).

Ke spoluúčasti poškozeného (zadavatele) může dojít i v případě, kdy sice jednal na základě výstupů administrátora, avšak sám mohl rozpoznat jejich nesprávnost. Stejný závěr plyne i z judikatury NS, který např. dospěl k následujícímu závěru: „*Obecný požadavek, aby mandant podroboval správnost výstupů z činnosti mandatáře při zařizování sjednané obchodní záležitosti kontrolní činnosti, se neshleduje se smyslem a účelem mandátní smlouvy. Mandant svěruje zařízení své záležitosti profesionálové za úplatu právě proto, aby se o ni nemusel starat, a může oprávněně spoléhat na to, že mandatář zařídí jeho záležitost s odbornou péčí. Takové „spoléhání“ má však svoje meze. Ani skutečnost, že mandant svěřil zařízení obchodní záležitosti vyžadující odborné znalosti mandatáři jako profesionálové v příslušném oboru, nezabývá mandanta prevenční povinností. Povinnost počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám, totiž platí bez výjimky pro každého. Existence smluvního závazku mandatáře postupovat při zařizování záležitosti mandanta s odbornou péčí nemohla vyloučit aplikaci ust. § 384 odst. 1 obč. zák., zakotvujícího prevenční povinnost v obchodních závazkových vztazích, v takových případech, v nichž pochybení mandatáře bylo (muselo být) mandantovi zjevné v tom smyslu, že o tomto pochybení a jeho možných důsledcích věděl, resp. vzhledem k okolnostem a s ohledem na své (individuální) schopnosti musel vědět.*“¹⁴

Toto rozhodnutí se týká sice starého obchodního zákoníku, avšak jeho závěry se plně uplatní i za stávající právní úpravy.

¹⁴ Rozsudek NS ze dne 12. 4. 2022, sp. zn. 23 Cdo 1061/2021.

Porušení standardu péče řádného administrátora

Obecně

Z předpokladů odpovědnosti za škodu je třeba na prvním místě zmínit porušení (smluvní) povinnosti administrátora, konkrétně výše zmíněného **porušení standardu odborné péče řádného administrátora**. I tuto otázku musí soud v řízení o náhradě škody posoudit jako otázku předběžnou. Na tom nic nemění ani skutečnost, že primárně řádnost procesu veřejného zadávání náleží posoudit správnímu orgánu (ÚOHS), případně následně správním soudům (§ 135 odst. 2 o. s. ř.: „*Jinak otázky, o nichž přísluší rozhodnout jinému orgánu, může soud posoudit sám...*“). V této souvislosti lze např. zmínit rozhodnutí NS z poslední doby, kdy zcela korektně připustil, aby nalézací soud v řízení o náhradě škody vůči advokátovi, který měl pochybit v řízení o dovolání, jako předběžnou otázku posoudil, zda by bylo při řádném postupu advokáta podané dovolání úspěšné.¹⁵

V řízení o náhradě škody tedy zadavatel jako žalobce musí **prokázat**, že administrátor veřejné zakázky pochybil, že **nepostupoval s řádnou péčí, tj. s péčí řádného administrátora**. Musí tedy např. prokázat, že v rámci plnění svých smluvních povinností doporučil postup, který je ve zjevném rozporu s ustálenou soudní judikaturou dostupnou ke dni porušení, apod. Zadavatel je tedy povinen tvrdit a předložit soudu v rámci řízení o náhradě škody relevantní ustálenou soudní judikaturu (dostupnou ke dni porušení povinnosti ze strany administrátora), nestačí tedy pouhé tvrzení zadavatele o uložení sankce a vzniku škody. Tato procesní povinnost může být pro zadavatele velmi komplikovaná, neboť na některé otázky neexistuje dosud judikatorní závěr. Zároveň pak některé současné judikatorní závěry nebyly dostupné v minulosti.

Odlíšný právní názor administrátora veřejné zakázky

Rozhodnutí ÚOHS, finančního úřadu či správního soudu se může zakládat na odlíšném právním názoru, než jaký zastával administrátor veřejné zakázky. V takovém případě vyvstává otázka, kterou je třeba často řešit v případě odpovědnosti advokáta, tj. zda představuje porušení odborné péče sdělení či aplikace právního názoru, který je následně v rozhodovacím procesu shledán nesprávným. S ohledem na totožnost problému lze vycházet ze závěrů o odpovědnosti advokáta.

Pokud si strany nedohodly něco jiného, je **součástí odborné péče administrátora i znalost relevantní právní úpravy a relevantních právních názorů, zejména ustálené rozho-**

dovací praxe soudů. Přitom je třeba rozlišovat případy, kdy jde o dosud vůbec neřešenou otázku, oproti případům, kdy daná otázka již řešena byla. Předchozí řešení může mít povahu judikatorní, rozhodovací praxe či jen publikovaného odborného názoru.

Neexistuje-li dosud relevantní právní názor (zejména ustálená soudní judikatura), pak řádný výkon odborné péče vyžaduje jen korektně vyargumentovaný právní názor, ke kterému administrátor dospěl pomocí obecně uznávaných právně metodologických postupů (takový názor přitom nemusí mít žádnou formalizovanou podobu, např. právního stanoviska, je postačující, pokud se jím administrátor při své činnosti řídí). Protože však dosud v české právní teorii ani praxi není dosaženo zcela převažující shody na právně metodologických postupech, nelze pro účely posouzení výkonu řádné péče vyžadovat dodržení jen jednoho právně metodologického směru, byť by soud měl za to, že jde o směr podle něj nejsprávnější. Pokud administrátor takto postupuje, nelze shledávat jeho pochybení v tom, že příslušný správní orgán (či následně soud) bude mít názor odlišný.

V některých případech však splnění požadavku odborné péče vyžaduje upozornění klienta (zadavatele) na nejednoznačnost právní situace. Tato informační povinnost se zakládá jak na obecném principu poctivosti (§ 6), tak i na jeho specifikaci v rámci příkazu (§ 2432 o. z.). Informační povinnost vznikne např. v případě, kdy jde při aplikaci konkrétní právní normy o metodologicky zjevně spornou situaci (např. kdy bude evidentní rozpor díkce zákona a zjevně odlišného smyslu a účelu daného pravidla) a kdy tak nebude možné předjímat, ke kterému řešení se orgán následně posuzující správnost postupu přikloní (zda využije gramatický, či naopak spíše teleologický výklad pravidla). Administrátor samozřejmě není povinen informovat o každé jednotlivé pochybnosti, nýbrž je třeba zvážit všechny okolnosti konkrétního případu, zejména míru nejistoty, závažnost důsledků případně nesprávně zvolené možnosti řešení takové zjevně sporné situace atd. Je třeba reflektovat realitu české rozhodovací praxe, kdy velmi často nelze předjímat výsledek rozhodování správních orgánů ani soudů, a nelze tedy zpravidla nikdy garantovat, že rozhodnutí bude takové, jak si jeho účastník přeje; tuto skutečnost lze považovat za notorietu, na kterou není třeba vždy specificky upozorňovat a informovat o ní. V této souvislosti je třeba i zohlednit to, jaká míra pečlivosti se v praxi obecně považuje za dostatečnou. Nelze tedy klást *ex post* na administrátora vyšší nároky, než které odpovídají zvyklostem soukromého života (srov. v této souvislosti § 2900 o. z.); v této souvislosti zdůrazněme, že není rozhodující jen prostá fakticita, nýbrž spíše obecně sdílené přesvědčení o správném postupu (být se může v praxi často porušovat). Informační povinnost administrátora podle mého názoru nevznikne v případě, kdy v rozhodovací praxi soudů ani v praxi (postupu) při zadávání veřejných zakázek není signalizován odlišný právní názor na určitou záležitost a ani nejde o metodologicky zjevně spornou situaci, avšak následně dojde ze strany soudních orgánů k zaujetí relevantního právního názoru, který je zcela v rozporu s dosavadní praxí a postupy. Jinými slovy, určitá dosud právně nekonfliktní situace a postup (obecně sdílené

¹⁵ Usnesení NS ze dne 25. 11. 2020, sp. zn. 25 Cdo 1050/2019: „Rozhodovat o dovoláních podaných proti pravomocným rozhodnutím odvolacích soudů je sice povolán pouze dovolací soud, nicméně v případě, kdy dovolání v předmětném sporu trpělo formálními nedostatky (a právě tato okolnost je podstatou uplatněného nároku), jde o řešení otázky předběžné v rámci sporu o náhradu škody proti advokátovi, nikoliv o dovolací přezkum, přičemž jiným způsobem se soud nemůže dobrat závěru, zda žalobci vznikla škoda (obdobně usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 7. 2007, sp. zn. 25 Cdo 2213/2005, Soubor C 5244). Jestliže by soud dospěl k závěru, že dovolání by bylo přípustné ve smyslu § 237 až 239 o. s. ř., ve znění účinném v době, kdy bylo dovolání v původním řízení podáno, zabýval by se dále tím, zda by bylo i důvodné. Pokud by byla odpověď i na tuto otázku kladná, řešil by dále, jak mělo skončit původní řízení a zda by v něm byl žalobce úspěšný, případně v jakém rozsahu.“ Tučně zvýrazněno aut.

přesvědčení o správném postupu) se následně stane judikatorně upravenou, a to odlišně od dosavadního obecně sdíleného přesvědčení o správném postupu.

Pokud administrátor informační povinnost (pokud vůbec vznikla) poruší, pak by se mohl zadavatel domáhat náhrady škody, pokud prokáže, že při znalosti této okolnosti by vyžadoval řešení odpovídající opačnému přístupu, než který doporučil administrátor.

Složitější je situace, když **již existuje nějaké řešení** sporné otázky. Podle okolností (zejména známosti, dostupnosti a ustálenosti takového řešení) totiž odborná péče může vyžadovat znalost a zohlednění takového řešení. Odborná péče předpokládá, že předkládaný právní názor je založen na dostatečné rešerši. **Ve vztahu k odpovědnosti advokáta hovoří judikatura o tzv. znalostní povinnosti.**¹⁶ NS současně uvádí, že „Z povahy věci (z podstaty poskytování právních služeb) pak vyplývá, že advokát je při poskytování právních služeb klientovi povinen postupovat s náležitou odbornou péčí. To předpokládá iniciativní a samostatný přístup advokáta, poskytnutí potřebných informací klientovi, vysvětlení řešené problematiky, představení možných variant postupu, vyhodnocení jejich výhod i rizik a vyžádání si pokynů (informovaného souhlasu) klienta v případě, že je to potřebné (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 7. 2012, sp. zn. 25 Cdo 121/2010, Soubor C 10101). Zároveň však platí, že takto koncipovaná odpovědnost se neuplatní automaticky a bez dalšího. Na advokáta nelze klást nepřiměřené požadavky a správnost výkonu advokacie je třeba posuzovat vždy s přihlédnutím k okolnostem daného případu a charakteru tvrzeného pochybení (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2014, sp. zn. 25 Cdo 2310/2013, Soubor C 14288).“¹⁷

Ve vztahu k této znalostní povinnosti je přitom důležité vymezení toho, co (jaké prameny) má administrátor znát. Konkrétní vymezení této otázky zde může být podáno jen ve velmi obecných rysech. Obecně však lze říci, že **pokud někdo vystupuje jako odborník ohledně veřejného zadávání, pak lze předpokládat, že se orientuje v ustálených závěrech soudní judikatury.** Je nutné zdůraznit, že se tato povinná znalost nemusí vztahovat na každé rozhodnutí některého z vysokých soudů. Součástí péče řádného administrátora obecně není analýza veškeré rozhodovací praxe. Závazek k takové rozsáhlé analýze by se musel zakládat na zvláštním důvodu (např. administrátor by veřejně inzeroval, že zná kompletní rozhodovací praxi, nebo by to dával jinak zřetelné najevo). Přihlášení se k vyšší než běžné odbornosti může mít vliv i na požadovaný rozsah znalostní povinnosti. Předpokládá se však znalost přinejmenším těch rozhodnutí, která jsou v odborné veřejnosti obecně známá, odkazují na ně např. běžně používané literární zdroje (např. obecně na ně odkazuje relevantní komentářová literatura k veřejnému zadávání).

Podobné závěry lze uplatnit i k závěrům, které plynou z **rozhodovací praxe ÚOHS.** Ani zde se nevyžaduje znalost každého rozhodnutí, spíše jde o to, že existuje určitá skupina obecně známých rozhodnutí, která musí řádný administrátor znát.

Zatímco lze tedy na administrátorovi zásadně požadovat znalost hojně publikovaného ustáleného soudního závěru (judikátu), již daleko méně po něm lze požadovat znalost rozhodnutí, které není publikované v dalších pramenech,

ale je třeba je např. vyhledávat v obsáhlých databázích orgánu, který je vydal, a už v zásadě vůbec po něm nelze (bez dalšího, např. bez toho, aby se administrátor k takové míře speciální znalosti výslovně přihlásil) vyžadovat znalost rozhodnutí běžně neveřejných, jako jsou např. rozhodnutí finančních úřadů o uložení odvodů za porušení rozpočtové kázně (za předpokladu, že otázky zahrnuté v těchto rozhodnutích nebyly následně přezkoumány Nejvyšším správním soudem a jako takové dále publikovány).

Řádná rešerše vyžaduje i znalost přinejmenším zcela převažujícího řešení v **literatuře.** Primárně je opět třeba vycházet z běžně používaných literárních zdrojů. Význam řešené právní otázky a s ním spojené hrozící důsledky pro zadavatele v případě nesprávného řešení má též vliv na potřebnou „hloubku“ rešerše. To samozřejmě neznamená jakoukoli závaznost takového názoru, avšak pokud se administrátor chce od něj odchýlit, aniž by měl oporu v rozhodovací praxi, pak by měl o dané skutečnosti informovat klienta (zadavatele) a vyžádat si jeho pokyny.

V případě, že řádná rešerše vede ke zjištění, že relevantní právní názory jsou rozporné, což je často případ české právní a zadávací praxe, pak platí, co bylo uvedeno výše ohledně informační povinnosti.

Lze tedy uzavřít, že **povinnost administrátora nespočívá v tom, aby se „trefil“ do budoucího rozhodnutí orgánu posuzujícího zadávací řízení, nýbrž aby rozpoznal problematickou situaci** (nejde-li např. o případ obecně sdíleného přesvědčení o správném postupu), podle okolností o tom případně informoval klienta (zadavatele), a aby mu předestřel možnosti řešení a navrhl rozumný další postup. Pokud toto učiní, jedná s odbornou péčí, na čemž nic nemůže měnit ani to, že následně příslušný orgán dospěje k odlišnému názoru. V žádném případě nejde o odpovědnost za výsledek. Např. ve vztahu k advokátovi proto správně uvádí NS, že **na advokáta nelze klást nepřiměřené požadavky,** např. aby v situaci, kdy určitá právní otázka je v právní teorii i praxi sporná, předjímal budoucí vyřešení takové otázky judikaturou vyšších soudů.¹⁸

Příčinná souvislost

Ani zjištění pochybení administrátora, tj. zjištění, že nejednal s řádnou péčí, však samo o sobě nezakládá odpovědnost za škodu. Je třeba prokázat příčinnou souvislost mezi tímto porušením smluvní povinnosti a vzniklou škodou. Při tomto posouzení se uplatní obecná pravidla pro zjištění příčinné souvislosti a tzv. objektivní přičitatelnosti, která zde nelze detailně popisovat.¹⁹ Zjednodušeně to

16 Srov. rozsudek NS ze dne 20. 12. 2017, sp. zn. 25 Cdo 347/2016: „I když zákon již dále podrobněji rozsah konkrétních povinností advokáta nevymezuje, lze pod požadavek čestné a svědomité ochrany a prosazování práv a oprávněných zájmů klienta s využitím všech zákonných prostředků ve smyslu § 16 zákona o advokacii podřadit i tzv. znalostní povinnost a povinnost poučovací. K nárokům na hloubku a rozsah právních znalostí advokáta srov. J. Balarin, in L. Tichý (ed.): Odpovědnost advokáta za škodu, C. H. Beck, Praha 2013, str. 113 a 125-132, a k jeho povinnosti poučit klienta o možných rizicích navrženého postupu tamtéž str. 119.“ Tučně zvýrazněno aut.

17 Tamtéž.

18 Rozsudek NS ze dne 30. 9. 2014, sp. zn. 25 Cdo 2310/2013.

19 K tomu viz např. F. Melzer in op. cit. sub 9, úvodní výklad před § 2909, m. č. 22 a násl., str. 175 a násl.

však znamená, že **prokázané pochybení administrátora vede k povinnosti uhradit veřejnoprávní sankci, a to až k povinnosti zaplatit pokutu, nebo k vyměření odvodu za porušení rozpočtové kázně.**

Prvním krokem zjištění příčinné souvislosti je zpravidla posouzení, zda jednání škůdce je *conditio sine qua non* pro vznik škody. Ptáme se tedy, zda, když si odmyslíme pochybení administrátora, odpadne i následek, tj. škoda.

Příčinná souvislost mezi pochybením administrátora a vznikem škody spočívající ve veřejnoprávních sankcích uložených zadavateli není např. dána, pokud je sankce uložena zadavateli za jiné pochybení, než na které měla vliv činnost (pochybení) administrátora.

Jde-li dále např. o výše uvedenou znalostní povinnost, pak v případě, kdy se administrátor ani nepokusil seznámit se s právními zdroji, jejichž znalost na něm lze podle výše uvedeného požadovat, pak se musíme ptát, zda by splnění takové povinnosti vedlo k odvrácení vzniku škody. Pokud by škoda (veřejnoprávní sankce) nastala i při řádném výkonu péče ze strany administrátora, pak jeho pochybení není ve vztahu k této škodě kauzální. V případě, kdy např. objektivně neexistuje ustálená soudní praxe ohledně konkrétní právní otázky, pak to, že se ji administrátor ani nepokusil nalézt, nemá vliv na vznik škody. Podobně je tomu v případě, kdy např. existoval zcela jednotný názor v běžně publikované literatuře, který však administrátor neznal a doporučil řešení, které je s tímto názorem v rozporu, avšak soud se následně vydal třetí cestou, tj. též se od daného publikovaného názoru odchýlil; ani v tomto případě by dodržení řádné péče (seznámení se s příslušným názorem) nevedlo k odvrácení vzniklé škody. Ke stejnému závěru je třeba dospět i v případě, kdy různě publikované názory nejsou jednotné. V takovém případě by byl administrátor stejně odkázán na vlastní řešení; podle okolností je však třeba informovat zadavatele o spornosti právní situace (viz výše).

Příčinná souvislost podle mého názoru absentuje např. i v případě, kdy administrátor poruší informační povinnost vůči zadavateli, avšak nelze prokázat, že by se zadavatel i při jejím splnění rozhodl jinak; zda by tomu tak bylo, podléhá běžným pravidlům dokazování. Jde o podobný problém jako v případě odpovědnosti lékaře za porušení informační povinnosti, když provede zákrok bez informovaného souhlasu pacienta a pacientovi následně vznikne jinak *lege artis* provedeným zákrokem újma. I v této situaci NS pro vznik odpovědnosti lékaře vyžaduje, aby pacient prokázal, že kdyby byl upozorněn na hrozící rizika zákroku, pak by jej odmítl podstoupit.²⁰

Pro úplnost jen připomeňme, že **odpovědnost za škodu nevyklučuje, že řízení je zatíženo i jinou vadou, která společně s pochybením administrátora vedla k příslušnému škodnímu následku.** Jednalo by se o **případ tzv. souběžné (konkurující)**

kauzality, kdy se všechny tyto okolnosti považují za příčiny vzniklého následku.²¹ Vliv jiné okolnosti zakládá společnou odpovědnost více škůdců (§ 2915 o. z.), pokud za tuto okolnost odpovídá třetí osoba, nebo působí spoluúčast poškozeného, pokud jde o okolnost přičitatelnou poškozenému (§ 2903, 2918 o. z.²²).

Závěr

V návaznosti na výše popsané zkoumání lze ve vztahu k odpovědnosti administrátora za škodu spočívající v uložení veřejnoprávní sankce zadavateli veřejné zakázky, a to na základě smlouvy uzavřené mezi administrátorem a zadavatelem, shrnout, že **veřejnoprávní odpovědnost zadavatele a soukromoprávní odpovědnost administrátora jsou na sobě nezávislé.**

Administrátor odpovídá zadavateli za porušení smluvní povinnosti, zejména za porušení povinnosti péče řádného administrátora, které musí být prokázáno v příslušném soudním řízení o náhradě škody. Neodpovídá tedy (není-li ujednáno něco jiného) za výsledek, tj. za to, jak bude zadávací řízení posouzeno při přezkumu k tomu oprávněným orgánem. Není-li prokázáno porušení povinnosti ze strany administrátora, za škodu neodpovídá, byť by byla zadavateli v řízení před ÚOHS nebo finančními úřady uložena veřejnoprávní sankce.

Jelikož administrátor není účastníkem řízení, ve kterém byla zadavateli uložena sankce, není soud rozhodující v řízení o náhradě škody vůči administrátorovi vázán rozhodnutím, kterým byla zadavateli uložena veřejnoprávní sankce.

Pokud mohl zadavatel uplatnit ve veřejnoprávním řízení své možnosti procesní obrany (formou odvolání či rozkladu, případně následně formou obrany ve správním soudnictví), a tím zabránit uložení sankce nebo dosáhnout jejího snížení, pak v tomto rozsahu nese škodu sám. Z toho důvodu je v zájmu zadavatele, aby byl v příslušných řízeních procesně aktivní.

Péče řádného administrátora zahrnuje i znalost těch relevantních pramenů, u nichž to lze po administrátorovi s ohledem na okolnosti požadovat. Zpravidla tak je možné po administrátorovi požadovat znalost ustálené rozhodovací praxe soudů, naopak po něm nelze požadovat znalost z povahy věci neveřejných rozhodnutí (např. rozhodovací praxe finančních úřadů, zvláště té, které dosud nebyla podrobena následně zveřejněnému přezkumu Nejvyšším správním soudem).

Zjištěné pochybení administrátora musí být rovněž v příčinné souvislosti se vzniklou škodou (uloženou sankcí). O příčinnou souvislost se nejedná např. tehdy, kdy bude prokázáno, že i přes existenci určitého rizika (způsobeného např. odchýlením od závěrů dosavadní rozhodovací praxe) by zadavatel pravděpodobně zvolil tentýž postup, za který mu byla sankce následně uložena.

Uzavření smlouvy zadavatele s administrátorem však zadavatele nezbavuje jeho vlastních povinností ve vztahu k veřejné zakázce, ani se nejedná o důvod rezignovat na vlastní procesní aktivitu, zvláště v případě, kdy by mohla vést k omezení vzniku (či ke snížení) škody, s odůvodněním, že takto vzniklá škoda bude beztak přenositelná na administrátora. V takovém případě totiž nemusí být zadavateli uplatněn nárok na náhradu škody přiznán. ❀

20 Rozsudek NS ze dne 29. 4. 2015, sp. zn. 25 Cdo 1381/2013: „Odpovědnost zdravotnického zařízení v uvedených případech nastává jen tehdy, prokáže-li pacient, že při znalosti rozhodných skutečností (o nichž měl být poučen) bylo reálně pravděpodobné, že by se rozhodl jinak, tj. že zákrok nepodstoupí.“

21 Viz např. F. Melzer in op. cit. sub 9, úvodní výklad před § 2909, m. č. 133 a násl., str. 193 a násl.

22 Srov. např. rozsudek NS ze dne 12. 4. 2022, sp. zn. 23 Cdo 1061/2021.

Vnešte harmonii

do vašeho interiéru
s kolekcí nábytku
Natuzzi Italia.

S kuponem Dny Marianne
získáte **20% slevu**
na veškerý sortiment.

NATUZZI ITALIA

V Jámě 3, Praha 1
Rohanské nábřeží 25, Praha 8
Příkop 4, Brno
Svratecká 989, Modřice | natuzzi.cz

NATUZZI
ITALIA

**SLEDUJTE VŠECHNA
INFORMAČNÍ MÉDIA ČAK
A NEUNIKNE VÁM NIC PODSTATNÉHO
Z DĚNÍ V KOMOŘE, V ADVOKACII
ANI V CELÉM JUSTIČNÍM SVĚTĚ**

ADVOKÁTNÍ DENÍK

• www.advokatnidenik.cz

• TWITTER ČAK @CAK_cz

• LinkedIn ČAK –
Česká advokátní komora

• FLASH NEWS

• NEWS ČAK

• www.cak.cz

Posudky s doložkou – změna paradigmatu?

V následujícím článku rozebereme význam a důvod speciální doložky znaleckého posudku. Pomocí výkladu o podjatosti (nepodjatosti) znalce dovodíme, že i znalec, který zpracoval posudek s doložkou, je znalcem soudu. Vysvětlíme, že první posudek s doložkou si může zadat strana sporu a druhý posudek od stejného znalce může zadat soud. Budeme se zabývat všemi typy řízení.

JUDr. Marek Nespala

působí jako advokát, předseda Výboru pro odbornou pomoc a ochranu zájmů advokátů ČAK a člen prezidia Unie obhájců ČR.

JUDr. Ing. Lukáš Křístek, MBA,

působí jako znalec, znalecká kancelář BDO ZNALEX, s. r. o.

Co soudce očekává od znaleckého posudku – včetně posudků s doložkou?

Soud potřebuje plně pochopit problematiku – skutkový stav věci. Je mu lhostejné, zdali ji pochopí z posudku znalce, kterého si vybere, nebo od znalce „s doložkou“. Problematiku potřebuje pochopit, protože jeho hlavním úkolem je rozhodnout. A rozhodnout bez pochopení podstaty problému nelze.

„Co v praxi soudce od znalce a jeho výstupu očekává? Především roli zprostředkovatele mezi světem inteligentního laika,¹ jímž soudce je, a odborným hájstvím, jemuž rozumí znalec. Soudce většinou nebývá úplný hlupák; rozumí světu kolem sebe přinejmenším průměrně a obvykle je schopen přesného logického myšlení a umí porozumět popisu skutkových zjištění a analýze jejich příčin. Je „generalistou“ – obvykle je schopen, je-li mu to patřičně vysvětleno, pasivně pochopit cokoli odborného. Zdůrazňuji – za předpokladu, že se mu to srozumitelně vysvětlí! Myslím, že to, co platí ohledně znalců pro soudce, platí i pro řadu jiných uživatelů znaleckých posudků. Schopnost zprostředkovat odborné poznatky inteligentním laikům je podle mého názoru pro úspěch znalecké činnosti klíčová. I proto je třeba text posudku formulovat pokud možno za pomoci pojmů obecného jazyka a s důkladným vysvětlením těch souvislostí, jež jinak zná a chápe jen odborník v dané oblasti. Znalec musí vnímat,

že jiní lidé jeho odbornosti obvykle nerozumí ani řádově v té míře detailu, jako jí rozumí on sám. Inteligentní laik, pro něhož znalec zpracovává znalecký posudek, sice obvykle má duševní schopnosti porozumět znalcovým odborným informacím, ovšem pro jejich rychlé a patřičně důkladné pochopení mu chybí znalost širších souvislostí a celé řady základních principů, které znalci jako rutinéři v určitém oboru připadají samozřejmé.²

Co znamená „doložka“?

Dnes se již s posudky s doložkou můžeme setkat ve všech typech řízení. Nejdříve byly posudky „s doložkou“ doménou jen trestního řízení, a to v § 110a zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (dále „tr. řád“), od roku 2002.

„Ust. § 110a tr. řádu bylo vloženo do tr. řádu tzv. velkou novelou provedenou zákonem č. 265/2001 Sb., účinnou od 1. 1. 2002. Důvodem přijetí této novely bylo zavedení větší součinnosti stran při dokazování, což se promítlo mj. i ve změně a rozšíření dikce ust. § 2 odst. 5 tr. řádu. Ve smyslu tohoto ustanovení je nutné zdůraznit, že orgány činné v trestním řízení postupují v trestním řízení způsobem upraveným v tr. řádu a za součinnosti stran tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro jejich rozhodnutí.

Změna v přístupu chápání této zásady spočívala v tom, že se prohloubí „rovnost zbraní“ jednotlivých stran trestního řízení s tím, že jednotlivé změny v trestním řádu budou umožňovat plnohodnotnou aktivitu stran, tj. mj. i obhajoby při vyhledávání, předložení jednotlivých důkazů s možností navrhnout provedení vyhledaných a předložených důkazů.³

Ust. § 110a tr. řádu zní: „Jestliže znalecký posudek předložený stranou má všechny zákonem požadované náležitosti a obsahuje doložku znalce o tom, že si je vědom následků vědomě nepravdivého znaleckého posudku, postupuje se při provádění tohoto důkazu stejně, jako by se jednalo o znalecký posu-

1 Viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 23. 3. 2017, č. j. 2 Ads 17/2017-15, zejm. bod 22.

2 K. Šimka: Předmluva, in L. Křístek, P. Bürger, J. Vučka: Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech – komentář, Leges, Praha 2021, str. X-XI.

3 J. Kocina, J. Vepřek: Znalecký posudek předložený stranou v trestním řízení, Advokátní deník, dostupné z <https://advokatnidenik.cz/2019/05/14/znalecky-posudek-predlozeny-stranou-v-trestnim-rizeni/>.

dek vyžádaný orgánem činným v trestním řízení. Orgán činný v trestním řízení umožní znalci, kterého některá ze stran požádala o znalecký posudek, nahlédnout do spisu nebo mu jinak umožní seznámit se s informacemi potřebnými pro vypracování znaleckého posudku.“

V civilním řízení se stejný princip vtělený do § 127a o. s. ř. prosadil zákonem č. 218/2011 Sb., účinným od 1. 9. 2011. Vidíme zde desetileté zpoždění oproti trestnímu právu. Zatímco v trestním právu se jednalo o „zrovnoprávnění zbraní“, v civilním procesu to tak jasné není. Protože ve sporném řízení mají obě strany stejná (stejně malá či velká) práva, ať existují, nebo neexistují posudky s doložkou.

Ust. § 127a o. s. ř. zní: „*Jestliže znalecký posudek předložený účastníkem řízení má všechny zákonem požadované náležitosti a obsahuje doložku znalce o tom, že si je vědom následků vědomě nepravdivého znaleckého posudku, postupuje se při provádění tohoto důkazu stejně, jako by se jednalo o znalecký posudek vyžádaný soudem. Soud umožní znalci, kterého některá ze stran požádala o znalecký posudek, nahlédnout do spisu nebo mu jinak umožní seznámit se s informacemi potřebnými pro vypracování znaleckého posudku.“*

Vidíme, že ustanovení o doložkách v civilním i trestním právu je velice podobné. V obou případech má znalec možnost nahlížet do spisu. Zadavatel má možnost položit otázky dle svého uvážení. A jedná se o důkaz znaleckým posudkem, a nikoli jen listinný důkaz. Takže znalec (obvykle) v rámci výslechu předstupuje před soud a své názory vysvětluje. Případně je konfrontován s jiným znalcem.

Doložka a správní řízení či soudní řízení správní

Nejvyšší správní soud dovodil v rozhodnutí 9 As 206/2014, že i ve správním řízení podle správního řádu je možné dodat posudek s doložkou dle § 127a o. s. ř. a jedná se o důkaz znaleckým posudkem, a nikoli listinný důkaz. „*Má-li posudek předložený účastníkem správního řízení náležitosti znaleckého posudku dle § 127a o. s. ř., postupuje se při jeho provádění stejně jako při provádění znaleckého posudku znalce ustanoveného správním orgánem podle § 56 správního řádu z roku 2004.“*

Judikát se problematikou zabývá v odstavcích 43 až 46. Odstavec 43 uvádí, že „*úvaha vychází z požadavku na nerozpornost a souladnost právního řádu jako takového. Institut znaleckých posudků je upraven primárně v procesních předpisech. V soudním řízení správním se na základě § 64 s. ř. s. přiměřeně použije ust. zák. č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“).“*

V o. s. ř. je institut upraven v § 127a, dle odst. 44 judikátu „*je tak v řízeních před soudem (i ve správním soudnictví) znalecký posudek předložený účastníkem řízení, pokud splňuje stanovené formální požadavky, považován za důkazní prostředek - znalecký posudek, a to bez ohledu na to, zda byl předložen až v řízení před soudem, nebo v rámci správního řízení. Z logiky věci je pak nepřipustné, aby ve správním řízení byla tato listina považována za jiný podklad pro rozhodnutí (důkaz listinou), na který nemusí být nahlíženo jako na znalecký posudek, zatímco v řízení před soudem by takovému dokumentu byla přiznána důkazní síla znaleckého posudku. Proto i v říze-*

ni před správním orgánem musí být takový posudek předložený účastníkem řízení, pokud splňuje náležitosti uvedené v § 127a o. s. ř., hodnocen stejně jako důkaz znaleckým posudkem.“

Lze tedy shrnout, že posudky s doložkou jsou možné ve všech typech řízení (civilní řízení, trestní řízení, správní řízení i soudní řízení správní). Přičemž i jejich účel je stejný. Pomoci soudu či správnímu orgánu rozhodnout. Náš další výklad bude platit pro soudní i správní řízení.

Rozdíl mezi profesemi – advokát, daňový poradce, auditor a znalec

Nyní odbočíme a ukážeme si, jaká je úloha uvedených profesí. Začneme **advokátem**. Dle § 3 odst. 1 zákona o advokacii (zákon č. 85/1996 Sb.) „*advokát je při poskytování právních služeb nezávislý; je vázán právními předpisy a v jejich mezích příkazy klienta“.*

Důležitý je také § 16: „*(1) Advokát je povinen chránit a prosazovat práva a oprávněné zájmy klienta a řídit se jeho pokyny. Pokyny klienta však není vázán, jsou-li v rozporu s právním nebo stavovským předpisem; o tom je advokát povinen klienta přiměřeně poučit.*

(2) Při výkonu advokacie je advokát povinen jednat čestně a svědomitě; je povinen využívat důsledně všechny zákonné prostředky a v jejich rámci uplatnit v zájmu klienta vše, co podle svého přesvědčení pokládá za prospěšné.“

A konečně advokát má samozřejmě povinnost mlčenlivosti (srov. § 21). Z podstaty advokacie tedy vyplývá, že advokát je zde pro klienta a má chránit zájmy klienta.

Pokud jde o **daňového poradce**, jeho činnost je upravena zákonem č. 523/1992 Sb., o daňovém poradenství a Komore daňových poradců České republiky. Zákon v § 6 odst. 1 upravuje práva a povinnosti daňového poradce.

„*(1) Daňový poradce je oprávněn a povinen chránit práva a oprávněné zájmy svého klienta. Je povinen jednat čestně a svědomitě, důsledně využívat všechny zákonné prostředky a uplatňovat vše, co podle svého přesvědčení a příkazu klienta pokládá za prospěšné. Je přitom vázán pouze zákony a dalšími obecně závaznými právními předpisy a v jejich mezích příkazy klienta.“* I daňový poradce má povinnost mlčenlivosti, která je upravena velmi striktně také v § 6 odst. 9.

Z § 6 odst. 1 vyplývá, že daňový poradce má téměř totožný vztah ke klientovi jako advokát. I jeho základní povinností je chránit práva a oprávněné zájmy klienta. A proto je povinen důsledně využívat všechny zákonné prostředky.

Vidíme, že **postavení advokáta a daňového poradce je velmi podobné. Chrání zájmy klienta.** S mírnou nadsázkou můžeme říci, že protivníkem advokáta je jiný advokát v civilním řízení. Případně státní zástupce v trestním řízení. V případě daňového poradce je to finanční úřad. Protože daňový poradce poskytuje právní rady v oblasti daňové, můžeme opět s nadsázkou říci, že daňový poradce je „specializovaný“ advokát. Vztah advokáta či daňového poradce a klienta je soukromoprávní.

Činnost **auditora** je upravena v zákoně č. 93/2009 Sb., o auditorech. Auditor má v rámci své činnosti provádět povinný audit, tedy v souladu s § 2 písm. a) ověřit „*účetní závěrky nebo konsolidované účetní závěrky, zda podává věrný a pozitivní obraz předmětu účetnictví v souladu s právními předpisy*

a příslušným rámcem účetního výkaznictví“. Auditorská činnost je dle § 2 písm. c) synonymem pro ověřování či přezkoumávání hospodaření a účetních výkazů. Auditor neradí, nezastupuje klienta. Nechrání jeho zájmy. Ostatně slovo „klient“ se v zákoně o auditorech vůbec nevyskytuje.

Auditor ověřuje účetnictví a o ověření vyhotovuje zprávu auditora, která je součástí výroční zprávy. Auditorská profese je také celosvětově regulována, aby byly výstupy auditorů celosvětově porovnatelné. I když auditora platí zákazník, příjemcem jeho výstupů jsou externí uživatelé účetních závěrek. Na auditory kromě Komory auditorů dohlíží také Rada pro veřejný výbor nad auditem, jejímž úkolem je „vykonávat veřejný dohled nad výkonem auditorské činnosti a činnosti Komory auditorů České republiky“ - viz § 37 odst. 2 písm. a) zákona o auditorech. V činnosti auditora jsou výrazně zastoupeny veřejnoprávní prvky. Dokonce i když je Komora auditorů zřízena zákonem a je samosprávným orgánem, vznikl státní úřad, který na komoru dohlíží.

Postavení znalce v právním řádu je blízké postavení auditora. Středobodem jejich zájmu není chránit práva a oprávněné zájmy klienta. To je doména advokáta či daňového poradce. Ostatně stejně jako v zákoně o auditorech se ani v zákoně o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech slovo „klient“ vůbec nevyskytuje. Ve znalecké činnosti je mnoho veřejnoprávních prvků. Znalci jsou např. povinni na vyžádání státních orgánů vyhotovit znalecký posudek. Tento vztah není založen smlouvou. Pro soudy pracují za regulované odměny. Jedná se o veřejnoprávní vztah. Dle judikatury nemůže v některých případech bez znaleckého posudku soudce rozhodnout. Znalci také nemají zřízenou samosprávnou komoru ze zákona. Na jejich činnost dohlíží Ministerstvo spravedlnosti. Ostatně slovo „klient“ se v zákoně o auditorech vůbec nevyskytuje.

Znalec, který je pro daný případ ustanoven soudem (či OČTŘ), je ve veřejnoprávním vztahu. Ustanovení není založeno na smluvním základě. Znalec je ustanoven vrchnostensky.

I v případě, když byl znalec ustanoven pro daný případ advokátem a vypracovává posudek s doložkou, je v jejich vztahu přítomen veřejnoprávní prvek. Protože při provádění důkazu posudku s doložkou se postupuje stejně, „jako by se jednalo o znalecký posudek vyžádaný soudem“, tedy posudek vyžádaný vrchnostensky. Nový zákon posílil nezávislost znalce na zadavateli, protože odměna za posudek musí být sjednána před započítáním prací písemně a nemůže být závislá na výsledku znalecovy práce.

Znalec, stejně jako auditor, se materiálně neobrací svou prací k zadavateli, který jej platí. Auditor se obrací k veřejnosti, které sděluje svůj názor na účetní závěrku. Znalec se svou prací obrací k soudu, kterému jako odborník laickovi vysvětluje složité skutkové otázky. Protože auditor je odborník na ověřování účetních závěrek, můžeme opět s nadávkou říci, že auditor je materiálně znalec ze svého oboru.

Podjatost (nepodjatost) znalce

Znalec je zastupitelný. Nemůže-li posudek vyhotovit jeden znalec, vyhotoví ho jiný znalec. Zde je zásadní rozdíl

mezi znalcem a svědkem. Svědka tvoří okolnosti, získává informace bezprostředně. Znalce tvoří volba zadavatele, informace získává zprostředkovaně. Obvykle ze spisu. Informace zpracovává a sděluje svůj subjektivní úsudek.

Svědék je už z principu podjatý. Seznamoval se se skutečnostmi před a mimo soudní řízení. A v rámci soudního řízení tyto informace sděluje. Znalec nesmí být podjatý. Pokud je podjatý, vymění se, neboť je zastupitelný. To platí i v případech, kdy je znalců z daného oboru či odvětví málo. Pak může nastoupit institut „osoby vykonávající jednorázově znaleckou činnost“ dle § 26 zák. č. 254/2019 Sb. Zde stručně vyložíme, co znamená podjatost znalce, která je upravena v zákonu o znalcích v § 18 odst. 1 a 2:

„(1) Znalec nesmí provést znalecký úkon, jestliže lze mít důvodnou pochybnost o jeho nepodjatosti pro jeho poměr k věci, účastníkovi řízení nebo jeho zástupci, zadavateli, orgánu veřejné moci, který znalecký posudek zadal nebo provádí řízení, nebo při jiném postupu správního orgánu, kde má být znalecký posudek použit.“

(2) Jakmile se znalec dozví o skutečnosti, pro kterou nesmí provést znalecký úkon, oznámí ji bezodkladně zadavateli. Ustanoví-li znalce orgán veřejné moci, pak tento orgán rozhodne, zda je znalec v dané věci z podání znaleckého posudku vyloučen.“

Vyloučení znalce z případu při jeho podjatosti vychází ze zásady římského práva *nemo iudex in causa sua* - nikdo nemůže být soudcem ve vlastní věci. Znalec nemůže být objektivní, pokud by ze svého znaleckého vyjádření těžil. „Podjatost je opak nestrannosti či nezaujatosti, nedostatek schopnosti a vůle posuzovat věc zcela objektivně, kterážto vlastnost je předpokladem dobrého vykonávání jakékoli funkce orgánu svěřené.“⁴

Nepodjatý znalec nemá žádný vztah k případu. Laicky řečeno, je mu jedno, „jak to vyjde“. Je mu jedno, jak odpoví. Protože je znalec zastupitelný, postačí důvodná pochybnost o nepodjatosti.

Zákon o znalcích taxativně vymezuje vůči komu/čemu je možné zkoumat a namítat podjatost:

- a) poměru k věci,
- b) poměru k účastníkovi řízení,
- c) poměru k zástupci účastníka řízení,
- d) poměru k zadavateli,
- e) poměru k orgánu veřejné moci, který posudek zadal nebo provádí řízení,
- f) při jiném postupu správního orgánu, kde má být znalecký posudek použit.

Znalec obvykle nemá vztah k projednávané věci. Znalec obvykle nemá ani vztah k účastníkovi řízení.

Zastavíme se u poměru znalce k zástupci účastníka na příkladu advokáta nebo advokátní kanceláře. Je běžné, že advokátní kancelář má „v zásobě“ několik znalců, se kterými spolupracuje. Soudci či orgány činné v trestním řízení to mají obdobně.

Samotná skutečnost zadání zakázky advokátem ještě nezavdává důvod k podjatosti. To by pak nemohl advokát za-

4 Z. Madar a kol: Slovník českého práva, díl II., heslo Podjatost, Linde Praha, Praha 2002, str. 1 810.

dat nikomu nic. Důvodem by bylo, kdyby práce pro jednoho zástupce zadavatele dlouhodobě představovala podstatnou část tržeb znalce. Pak by znalec byl existenčně na zástupci zadavatele závislý. Co platí ve vztahu znalce a zástupce účastníka, platí i ve vztahu znalce a zadavatele.

Znalec oznamuje zadavateli důvody své možné podjatosti. Zadavatel rozhoduje, zdali je znalec podjatý, nebo ne.

Dostáváme se k podstatě věci. Vycházíme z předpokladu, že znalec chápe institut podjatosti. A pokud vyhotoví znalecký posudek (i posudek s doložkou), pak tím deklaruje, že po celou dobu vypracovávání posudku nebyl podjatý. Stejně tak není podjatý v okamžiku, kdy obhájí posudek před soudem. Neoznámil skutečnost naznačující podjatost.

Zákon o znalcích dopadá na znalce a případy týkající se všech typů řízení. Nicméně každý typ řízení ve svém procesním předpisu také upravuje podjatost, včetně podjatosti znalce.

Ust. § 17 o. s. ř. uvádí pro občanskoprávní řízení, že o vyloučení znalce z titulu podjatosti rozhoduje předseda senátu. Při rozhodování použije přiměřeně ustanovení o podjatosti soudce (§ 14 odst. 1, § 15, § 15a odst. 1 a 3 a § 16 odst. 3 o. s. ř.).

Trestní řád jednak odkazuje v § 105 odst. 2 na zvláštní zákon ohledně vyloučení, na zákon o znalcích. A navíc uvádí důvody podjatosti (poměr k obviněnému, k věci, k jiným osobám na řízení účastným).

Správní řád pro znalce uvádí stejné důvody podjatosti jako pro úřední osobu (§ 14 spr. řádu), opět se jedná o důvodné předpoklady, že znalec má poměr k věci, účastníkům nebo jejich zástupcům, pro něž lze pochybovat o jeho nepodjatosti. Dle soudního řádu správního je znalec vyloučen z obdobných důvodů jako soudce (§ 8 odst. 2 s. ř. s.). Jedná se o důvodnou pochybnost o nepodjatosti. Podrobněji je tato část rozebrána v literatuře.⁵

Co z podjatosti (nepodjatosti) vyplývá? Výslech znalce

Vysvětlili jsme, že znalec při podání ani obhajobě posudku není podjatý. **Co z toho vyplývá?** Má pravdivě, úplně a přezkoumatelně odpovědět na položené otázky (§ 28 odst. 1 zákona o znalcích). I rozdílní znalci by na stejnou otázku měli odpovídat stejně. Proto se často setkáváme u konkurenčních posudků v tomtéž soudním případě s rozdílnými či nepatrně rozdílně položenými otázkami. Hlavní výhodou, kterou disponuje zadavatel posudku „s doložkou“ či jeho zástupce (typicky advokát), je, že zadává znalecké otázky dle své úvahy. Včetně žádosti o revizi předcházejících posudků.

Představme si nyní **extrémní situaci**. Znalec obhájí u soudu posudek s doložkou, klasický výslech znalce. Není podjatý. Chytrý soudce položí znalci otázku. Chytrý znalec okamžitě pochopí, že když pravdivě a úplně na otázku odpoví, tak „potopí“ klienta. Soud se zeptal správně. Jak se má znalec zachovat, když není podjatý? Připomínáme,

že na posudek s doložkou se hledí „stejně, jako by se jednalo o znalecký posudek vyžádaný soudem“. Znalec nemůže v odpovědi říci nepravdu, nemůže lhát. Dopustil by se trestného činu. Může mlčet a na otázku neodpovědět, i když zná odpověď? Domníváme se, že mlčením znalec deklaruje svou podjatost. Vznikla by jen otázka, od kterého okamžiku by znalec byl podjatý. A zdali posudek vůbec použít. Opakujeme, že znalec je zastupitelný. **Znalec by měl pravdivě, úplně a přezkoumatelně odpovědět i na otázku, která zákazníka „potopí“. To vyplývá už z postavení znalce a z veřejnoprávních prvků jeho činnosti.**

Slovo „potopí“ bylo užito expresivně. Je citově zabarveno. Jako by znalec jednal špatně. Jako by měl nějakou povinnost zákazníka „nepotopit“.

Pokud se přijme výše uvedené pojetí nepodjatosti, pak to znamená změnu uvažování znalce, změnu paradigmatu. A následně na to pochopitelně i změnu uvažování advokátů při zadávání znaleckých posudků. Advokáti zde nejsou od toho, aby škodili klientům.

Výslech znalce a další posudek či dodatek a změna zadavatele

Znalec, který napíše posudek s doložkou nebo posudek pro soud či OČTŘ, má povinnost se dostavit k výslechu a posudek obhajovat. V rámci výslechu mohou klást znalci otázky „všichni“, tedy v civilním řízení strany sporu či účastníci řízení i soud. A v trestním řízení strany řízení a soud. Není to tak, že by otázky mohl znalci klást jen jeho zadavatel. Znalec není chráněncem zadavatele. I druhá strana sporu může znalci položit otázku. Pokud může u výslechu druhá strana nebo soud klást otázky, proč by nemohli požádat o odpověď formou znaleckého posudku?

A co když se otázka vztahuje k projednávané věci, jen je složitá. Např. znalec sdělí něco ve smyslu: „*To je složité, musel bych nastudovat podklady, a pak mohu odpovědět.*“ A soud řekne, tak odpovězte písemně, a kdybychom odpověď nepochopili, tak vás ještě dovyslechneme.

Tímto způsobem může i druhá strana sporu zadat se souhlasem soudu znalci otázky vlastně již dnes. Samozřejmě že soud musí být přesvědčen, že odpověď posune případ. Typickým příkladem může být žádost o revizi jiného posudku ve spisu.

Již dnes se stávají případy, kdy znalec vypracoval posudek s doložkou (tedy pro účastníka řízení) v rámci civilního řízení. Posudek u soudu obhajoval. Následně mu soud položil své otázky a zadal v dané věci svůj posudek. Konkrétně vypracovat revizní posudek k jinému posudku v rámci stejného soudního řízení. Žalobkyně namítala podjatost znalce. Soud zkoumal a sdělil, že znalec není podjatý, a znalec vypracovává posudek pro soud. Je otázkou, zdali by stejné závěry platily i pro trestní řízení. Zásady trestního práva jsou přece jenom jiné než zásady civilního práva.

Proti tezi, že v civilním řízení znalec „přechází“ mezi stranou sporu a soudem, stojí argument, že v rozsahu, v jakém se dodatečný požadavek soudu nebo jiné strany kryje s původními otázkami, je zbytečný. Tam, kde se nekryje, může být deformován skutečností, že znalec musí nevyhnu-

5 P. Ševčík, L. Ullrich: Znalecké právo, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2015, str. 132.

telně chtít, aby jeho závěry ve druhém posudku byly v souladu se závěry, ke kterým dochází v původním posudku. Je zde riziko, že znalec následně odhalí svou chybu a nepřízná ji. Tím může být dán jeho „poměr k věci“. Ovšem tento argument může být použit i v případě, kdy znalec vypracovává v dané věci druhý posudek pro stejného zadavatele. A může být použit i u výsledku znalce, kdy znalec při výsledku přijde na chybu v posudku a nesdělí ji. Argument není proto možné použít jen ve vztahu k zadavatelům.

Znalec „vychází vstříc“ zadavateli – mentální nastavení

Znalec stejně jako jakýkoli jiný podnikatel⁶ obvykle uvažuje takto: *Klient (zadavatel) si zaplatil, abych mu poskytl co nejlepší služby.* Už tato úvaha není přesná, protože znalecká činnost v sobě obsahuje veřejnoprávní prvky – viz nepodjatost znalce. Výše jsme vysvětlili, že znalec při obhajobě posudku s doložkou není podjatý, a proto musí odpovědět pravdivě, úplně a přezkoumatelně, i kdyby „potopil“ klienta.

Znalec se často pasuje mentálně do role odborného obhájce a píše posudek ve prospěch klienta. Což však není jeho úkolem. Znalec dostal otázky zadané ve prospěch klienta. Advokát nebude pokládat otázky v neprospěch svého klienta. Opět opakujeme, že znalec má pravdivě, úplně a přezkoumatelně odpovědět na položené otázky. Protože otázky byly položeny ve prospěch klienta, i posudek vyzní ve prospěch klienta.

Znalec nejlépe „vyjde vstříc“ zadavateli, pokud správně a pravdivě odpoví na zadané otázky. Pokud se znalec v odpovědích bude snažit klientovi přilepsit a soudce to pozná, znalec klientovi uškodí. Bude minimálně nedůvěryhodný. I zde jde o mentální nastavení znalce, aby pochopil, co znamená „nejlepší služby“ pro klienta či zadavatele. Lépe řečeno „nejlepší nepodjaté služby“.

Jak si představujeme znalecké posudky a obhajoby posudků budoucnosti?

Nyní navazujeme na úvod: proč soudce provádí důkaz znaleckým posudkem a co očekává od jeho obsahu. Posudek musí obsahovat kauzální kontext celého skutkového děje dokazovaného příběhu, jinak je pro soudce v rámci zjišťování úplného a správného skutkového stavu věci nepoužitelný.

A navíc bude muset nepoužitelnost důkazu znaleckým posudkem náležitě v odůvodnění svého rozhodnutí vyargumentovat, a to přezkoumatelně. Skutkové okolnosti zjištěné znalcem při plnění znaleckého úkolu přitom nemají primární důkazní hodnotu a důkazy obstarané a provedené v souladu se zásadou přímosti (bezprostřednosti a ústnosti současně) mají nepoměrně větší důkazní sílu.

Co tedy soudce (policejní orgán, státní zástupce, ale např. i správce daně) očekává od „ustanoveného“ či „doložkového“ znaleckého posudku? Vymezení znaleckého posudku coby důkazu je v procesních předpisech prosté – „*Závisí-li rozhodnutí na posouzení skutečností, k nimž je třeba odborných znalostí*“ (§ 127 odst. 1 o. s. ř.) či „*Je-li k objasnění sku-*

tečnosti důležité pro trestní řízení třeba odborných znalostí“ (§ 105 tr. řádu). **Príslušný orgán tedy očekává od znalce „tlumočnický“ úkon. Překlad odborných informací, získaných při objasňování skutkového stavu právní věci, z „vědeckých“ do češtiny,** a to podle míry svých „jazykových“ schopností, neboť v praxi se vyskytují případy, kdy osoba naplňující výkon pravomoci nalézacího orgánu je sama odborně zdatná natolik, že v rámci svého akreditovaného vzdělání žádného „tlumočnicka“ nepotřebuje, čímž samozřejmě získává před stranami řízení značný náskok a onoho „tlumočnicka“ pak potřebuje strana žalobní i obranná, čímž se dostáváme k dalšímu rozměru efektu „doložkového“ znalce.

Domníváme se, že vedle stávajících způsobů spolupráce mezi znalcem a soudcem (OČTŘ, správcem daně atd.) se bude uplatňovat i nový způsob spolupráce. V současné době je typické „sepětí“ znalců a zadavatelů. Soudce si „drží“ svého znalce, strany sporu také. **V budoucnu se začne prosazovat v civilním řízení a správním řízení včetně s. ř. s. „přechod“ znalce od zadavatele-strany sporu k zadavateli-soudu.** Soudce tak využije znalce, který již v průběhu řízení (nikoli před řízením či mimo řízení) nabyt o případu povědomost, a položí mu své doplňující otázky. Smyslem je ono pochopení kontextu soudcem.

Pokud by bylo v civilním řízení takto rozšířeno použití § 127a o. s. ř., odpadly by minimálně některé důvody, pro které je opakovaná snaha odstranit § 127a o. s. ř. z našeho právního řádu.

Otázkou je, zdali se takto bude postupovat i v trestním řízení. Jestli „přechod“ znalce od obžalovaného ke státnímu zástupci či soudu nebude vykládán jako porušení práva na obhajobu (§ 2 odst. 13 tr. řádu). ❖

⁶ Znalec je podnikatel – má povinně přidělenou datovou schránku; má povinně přiděleno identifikační číslo osoby. Tím se znalec stává podnikající fyzickou osobou. Viz § 24 písm. a) bod 1 zák. č. 111/2009 Sb. ve spojení s § 25 písm. e) zák. č. 111/2009 Sb., o základních registrech. Také věcný návrh zákona o znalcích uváděl, že Soudním dvorem EU, sp. zn. C-372/09 a C-373/09, byly služby soudních znalců a tlumočnicků prohlášeny za služby ve smyslu čl. 57 Smlouvy o fungování Evropské unie. Ten mj. stanoví, že za služby se podle Smluv pokládají výkony poskytované zpravidla za úplatu. To znamená, že jde o hospodářskou činnost, což je unijní terminologický ekvivalent pojmu podnikání v České republice.

C. H. BECK NOVINKA

Jan Šamlot

Výkon soudního smíru

2022 | brožované | 140
320 Kč | obj. číslo EPI150

Objednávejte na www.beck.cz

inzerce

Nový dovolací důvod v trestním řízení

Účelem tohoto článku je upozornit advokátní veřejnost na nenápadnou novelu trestního řádu provedenou zákonem č. 220/2021 Sb., která se týká dovolacích důvodů a která má poměrně závažné důsledky.

JUDr. Petr Hrachovec

je emeritním soudcem Nejvyššího soudu.

Zákonem č. 265/2001 Sb. bylo v trestním řádu s účinností od 1. 1. 2002 upraveno dovolání jako mimořádný opravný prostředek, k jehož podání je oprávněn mj. obviněný prostřednictvím obhájce.

V tomto ohledu šlo tehdy o významnou změnu, neboť až dosud tu kromě obnovy řízení byla pouze stížnost pro porušení zákona jako univerzální mimořádný opravný prostředek, který však byl pro obviněného prakticky nedostupný, protože jedinou osobou oprávněnou k jeho podání je ministr spravedlnosti. Podání stížnosti pro porušení zákona je vždy záležitostí uvážení ministra spravedlnosti. Nejsou stanoveny žádné podmínky, při jejichž splnění by ministr spravedlnosti byl povinen stížnost pro porušení zákona podat, a její podání nelze žádným procesním postupem vynutit, byť by porušení zákona bylo jakkoli jasné.

Výhoda na straně obviněného spočívající v tom, že se stal osobou oprávněnou podat dovolání jako mimořádný opravný prostředek, byla omezena jednak podmínkami přípustnosti dovolání a zejména pak dovolacími důvody. Koncept taxativně stanovených dovolacích důvodů byl založen na tom, že dovolání bude plnit funkci mimořádného opravného prostředku určeného k nápravě závažných právních vad pravomocných rozhodnutí, resp. závažných procesních vad řízení, z nichž pravomocná rozhodnutí vzešla. Žádný ze zákonných dovolacích důvodů se nevztahoval ke skutkovým zjištěním, k hodnocení důkazů, k postupu při provádění důkazů, k rozsahu dokazování apod.

Z toho, jak byly dovolací důvody stanoveny v § 265b odst. 1 písm. a) až l), odst. 2 tr. řádu, je při doslovném výkladu těchto ustanovení zřejmé, že **dovolání nebylo koncipováno jako mimořádný opravný prostředek určený k revizi skutkových zjištění představujících podklad rozhodnutí**. Přitom v praxi je nejčastějším důvodem nespokojenosti obviněného s rozhodnutím soudu nesouhlas se skutkovými zjištěními soudu.

Obhájce, který měl vyhovět obviněnému a podat dovolání založené na nesouhlasu se skutkovými zjištěními soudu, se ocitl v nesnadném postavení. Skutkové námitky, tj. námitky zaměřené proti skutkovým zjištěním sou-

du, obsahově neodpovídaly žádnému dovolacímu důvodu, a to ani dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. řádu. V tomto ustanovení byl dovolací důvod vymezen tak, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. Ze zákonné dikce „jiné nesprávné hmotněprávní posouzení“ logicky vyplývá, že i pojmem „nesprávné právní posouzení skutku“ se míní jeho hmotněprávní posouzení. Právní posouzení skutku jako hmotněprávní posouzení záleží v aplikaci hmotného práva, typicky trestního zákona, na skutkový stav, který zjistily soudy prvního a druhého stupně. Směřuje-li dovolání proti odsuzujícímu rozhodnutí, pak citovanému ustanovení obsahově odpovídají jen takové námitky, v nichž se tvrdí, že skutkový stav, který zjistil soud, nevykazuje znaky trestného činu, jímž byl obviněný uznán vinným. Podstatou uvažovaného dovolacího důvodu tedy je vadná aplikace hmotného práva, typicky trestního zákona, na skutková zjištění soudu, a nikoli případná nesprávnost samotných skutkových zjištění soudu. Tímto výkladem ust. § 265b odst. 1 písm. g) tr. řádu se **Nejvyšší soud** jako soud dovolací v počátečním období účinnosti zák. č. 265/2001 Sb. důsledně řídil a **dovolání podaná výlučně jen se skutkovými námitkami bez dalšího odmítal podle § 265i odst. 1 písm. b) tr. řádu jako dovolání podaná z jiného než zákonného dovolacího důvodu, aniž napadená rozhodnutí věcně přezkoumával**.

Obhájci se proto začali obracet na Ústavní soud s ústavními stížnostmi založenými na skutkových námitkách a podanými přímo proti rozhodnutím soudů druhého stupně bez toho, že by podali dovolání. Část ústavních stížností založených na skutkových námitkách byla úspěšná. **Vznikl stav, kdy tu byla pravomocná soudní rozhodnutí, která vzhledem k nedostatku zákonného dovolacího důvodu nebylo možné napadnout dovoláním, avšak bylo možné napadnout je ústavní stížností z důvodu porušení ústavního pořádku, zejména z důvodu porušení ústavně garantovaného základního práva obviněného na spravedlivý proces.** Ústavní soud tím pádem přezkoumával pravomocná rozhodnutí, která nebyla předtím přezkoumána Nejvyšším soudem a která neprošla všemi stupni soustavy obecných soudů. Ke korekci uvedeného stavu došlo tím, že **Ústavní soud** při výkladu té podmínky přípustnosti ústavní stížnosti, která spočívá ve vyčerpání všech dostupných opravných prostředků, stanovil, že tato podmínka není splněna, nebylo-li podáno dovolání. Zároveň **podrobil kritice to, že Nejvyšší soud příliš restriktivně vykládá ust. § 265b odst. 1 písm. g) tr. řádu**, a zdůraznil, že rozhodování Nejvyššího soudu jako soudu dovolacího se musí bez ohledu na doslovné znění zákonných ustanovení odbývat v mezích ústavně zaručených základních práv a svobod.

Změna rozhodování NS

Pod tímto vlivem se počáteční rozhodovací praxe Nejvyššího soudu změnila. Nejvyšší soud přistoupil k takovému výkladu ust. § 265b odst. 1 písm. g) tr. řádu, který vycházel z toho, že předmětem právního posouzení jako hmotněprávního posouzení může být jen skutek, který byl zjištěn při respektování ústavně zaručených základních práv, zejména při respektování práva obviněného na spravedlivý proces. **Nejvyšší soud připustil, že skutková zjištění soudů prvního a druhého stupně mohou být prostřednictvím dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. řádu napadána, jestliže je namítáno porušení ústavně garantovaného základního práva, zejména práva na spravedlivý proces.** Současně dovodil, že z podnětu dovolání podaného s odkazem na ust. § 265b odst. 1 písm. g) tr. řádu může zasáhnout do skutkových zjištění soudů prvního a druhého stupně, vyžaduje-li to ochrana takového práva. V tomto ohledu se opíral o čl. 4 Ústavy, který stanoví, že základní práva a svobody jsou pod ochranou soudní moci, a o čl. 90 Ústavy, který stanoví, že základním posláním soudů je poskytovat ochranu právům (tím spíše, jde-li o základní ústavně garantovaná práva). Jinak řečeno, **Nejvyšší soud po této změně své praxe začal akceptovat skutkové námitky jako dovolací důvod za podmínek, které jsou srovnatelné s podmínkami, za nichž skutkové námitky jinak odůvodňovaly ústavní stížnost.**

Takto se rozhodovací praxe Nejvyššího soudu dlouhodobě ustálila, přičemž se jí v podstatě přizpůsobili i obhájci, pokud za obviněné podávali dovolání založená na skutkových námitkách. **Vžila se zásada, že skutková zjištění soudů představují porušení základního ústavně garantovaného práva obviněného na spravedlivý proces tehdy, jsou-li v extrémním rozporu s důkazy.** Ten se vyznačuje zejména tím, že skutková zjištění soudů nemají obsahovou spojitost s důkazy, že nevyplývají z důkazů při žádném z logicky přijatelných způsobů jejich hodnocení, že jsou opakem toho, co je obsahem důkazů, na jejichž podkladě byla učiněna, apod. Extrémní rozpor dovozoval Nejvyšší soud i tehdy, když skutková zjištění soudů byla založena na nějakém úkonu, který byl zatížen tak podstatnou procesní vadou, že byl jako důkaz nepoužitelný, přičemž jiné důkazy příslušnou skutkovou okolnost neprokazovaly, a rovněž tehdy, když byly pominuty nějaké důkazy zásadního významu, přestože byly navrhovány.

Popsaná praxe nečinila žádné zásadní obtíže advokacii, ale ukázalo se, že výrazně vadí státnímu zastupitelství. Pokud totiž dovolání podal nejvyšší státní zástupce v neprospěch obviněného a opřel dovolání o skutkové námitky založené na argumentu, že skutková zjištění soudů jsou v extrémním rozporu s důkazy, Nejvyšší soud takové dovolání odmítl podle § 265i odst. 1 písm. b) tr. řádu jako dovolání podané z jiného než zákonného dovolacího důvodu. Typicky se to týkalo případů, kdy dovolání bylo podáno proti zprošťujícímu rozhodnutí, jímž byl obviněný zproštěn obžaloby podle § 226 písm. a) tr. řádu, tj. proto, že nebylo prokázáno, že se stal žalovaný skutek, nebo podle § 226 písm. c), tj. proto, že nebylo prokázáno, že sku-

tek spáchal obviněný. V těchto případech Nejvyšší soud nepovažoval namítaný extrémní rozpor mezi skutkovými zjištěními soudů a důkazy za dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. řádu, protože takový rozpor má relevanci uvedeného dovolacího důvodu výlučně jen tam, kde je třeba dát průchod ústavně garantovanému základnímu právu obviněného na spravedlivý proces, jak je toto právo zakotveno zejména v čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Nejvyšší soud položil důraz na to, že státní zástupce, resp. státní zastupitelství, jako strana, která v trestním řízení reprezentuje obžalobu, není subjektem lidských práv a svobod ve smyslu citovaných ustanovení Úmluvy a Listiny, včetně práva na spravedlivý proces. **Nejvyšší soud dovodil, že dovolání nejvyššího státního zástupce podané v neprospěch obviněného a založené na skutkových námitkách je mimo dosah čl. 4 a 90 Ústavy, které opravňují Nejvyšší soud k zásahu do skutkových zjištění soudů, jen pokud je takový zásah nutný k ochraně ústavně garantovaného základního práva obviněného na spravedlivý proces.**

Nová úprava dovolacích důvodů

Popsaná situace se vyznačovala určitou nerovnováhou v postavení nejvyššího státního zástupce a obviněného, pokud jde o možnost podat dovolání založené na skutkových námitkách. Nejvyšší státní zástupce takovou možnost neměl, zatímco obviněný ji měl. **To vyvolalo snahu upravit dovolací důvody tak, aby i nejvyšší státní zástupce mohl podat dovolání v neprospěch obviněného s použitím skutkových námitek.** Výsledkem se stal zákon č. 220/2021 Sb., který v části první, čl. I, bod 32 s účinností od 1. 1. 2022 provedl změnu v úpravě dovolacích důvodů. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. řádu byl nově stanoven tak, že „rozhodná skutková zjištění, která jsou určující pro naplnění znaků trestného činu, jsou ve zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů nebo jsou založena na procesně nepoužitelných důkazech nebo ve vztahu k nim nebyly nedůvodně provedeny navrhované podstatné důkazy“. Dosavadní dovolací důvody uvedené v § 265b odst. 1 písm. g) až l) tr. řádu

UKRAJINA

- dočasná ochrana ukrajinských uprchlíků
- poskytování ubytování, zdravotních služeb a další podpory
- opatření v oblasti zaměstnanosti, školství, daní, územního plánování a stavebního řádu

více na www.ukr.sagit.cz

inzerce

byly nadále označeny jako dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. h) až m) tr. řádu.

Povrchní pohled na změnu provedenou zákonem č. 220/2021 Sb. může svádět k tomu, že se nic zásadního nestalo, protože do zákonného textu bylo vloženo jen to, co již bylo ustáleno judikatorně. Tak tomu ovšem je, jen pokud jde o dovolání obviněného. **Citovaný zákon ve skutečnosti znamená průlom do ustálené judikatury, která se týká dovolání nejvyššího státního zástupce podaného v neprospěch obviněného.** Zásadní novinkou je, že se tu otevírá prostor pro to, aby nejvyšší státní zástupce mohl podat v neprospěch obviněného dovolání i z důvodu skutkové povahy. Zvláště významné to je u zprošťujících rozhodnutí, která do 31. 12. 2021 nejvyšší státní zástupce mohl napadati kvůli „nesprávnému právnímu posouzení skutku nebo jinému nesprávnému hmotněprávnímu posouzení“, jen když byl obviněný zproštěn obžaloby podle § 226 písm. b) tr. řádu, tj. proto, že skutek není trestným činem, případně podle § 226 písm. d) tr. řádu, tj. proto, že obviněný není pro nepřičetnost trestně odpovědný, nebo podle § 226 písm. e) tr. řádu, tj. proto, že zanikla trestnost činu, a nikoli když byl zproštěn obžaloby podle § 226 písm. a) nebo c) tr. řádu. **S vědomím, že zprošťující rozhodnutí se mnohdy setkává s nelibostí státního zastupitelství, by obhájce nyní měl i obviněného, který byl pravomocně zproštěn obžaloby podle § 226 písm. a) nebo c) tr. řádu, upozornit či jinak připravit na možnost, že nejvyšší státní zástupce podá v jeho neprospěch dovolání.** Avšak teprve po delším časovém odstupu od 1. 1. 2022, kdy novela trestního řádu nabyla účinnosti, bude možné komentovat praxi Nejvyššího státního zastupitelství při podávání dovolání proti těmto rozhodnutím.

Advokát, který vykonává praxi v oboru trestního řízení a podává za obviněného dovolání, musí po 1. 1.

2022 přizpůsobit svůj postup změně provedené zákonem č. 220/2021 Sb. Zejména musí věnovat pozornost tomu, jaký deklaruje zákonný dovolací důvod, což je jedna z obsahových náležitostí dovolání podle § 265f odst. 1 tr. řádu. Zároveň musí dbát na to, aby konkrétní uplatněné námitky vyjadřující nesouhlas obviněného s napadeným rozhodnutím obsahově odpovídaly tomu, jak je deklarovaný dovolací důvod vymezen v zákoně. Pokud obhájce chce uplatnit skutkové námitky, nemůže je nadále již zahrnovat pod dovolací důvod vymezený jako „nesprávné právní posouzení skutku nebo jiné nesprávné hmotněprávní posouzení“, tj. nyní pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. řádu, protože na podkladě tohoto ustanovení Nejvyšší soud přezkoumává správnost aplikace hmotného práva na skutkový stav, který zjistily soudy prvního a druhého stupně, a nepřezkoumává skutková zjištění samotná. **Skutkové námitky musí obhájce nyní spojit s dovolacím důvodem podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. řádu.** Jestliže obhájce primárně uplatní skutkové námitky spojené s dovolacím důvodem podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. řádu, předvídá možnost, že je Nejvyšší soud nebude akceptovat, a pro tento případ chce namítnout nesprávné právní posouzení skutku v té podobě, v jaké ho zjistily soudy prvního a druhého stupně, pak musí uplatnit i dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. řádu. **Jde o to, že na podkladě dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. řádu Nejvyšší soud nyní přezkoumává jen samotná skutková zjištění, a nikoli též hmotněprávní posouzení.**

Z uvedeného je zřejmé, že popsaná novela trestního řádu není nijak bezvýznamná a že **zasluhuje zvýšenou pozornost advokátů,** kteří v praxi působí jako obhájci. ❖

Listujte si BA i v jeho elektronické podobě!

Vážené čtenářky a čtenáři,

Bulletin advokacie jako váš stavovský časopis vychází roky nejen v tradiční tištěné podobě, ale můžete jím listovat, číst si a pracovat s jeho informacemi také v moderní online podobě, v poslední době dokonce v uživatelsky komfortní a přívětivé verzi na platformě issue (tzv. listovací verze), a to jak na webu Komory, www.cak.cz, tak v Advokátním deníku www.advokatnidenik.cz.

Vybrané otázky institutu prohlášení viny v hlavním líčení

Následující článek se věnuje vybraným problematickým okruhům prohlášení viny obžalovaného v hlavním líčení ve smyslu § 206c tr. řádu. Autor se v článku zabývá vzájemným vztahem prohlášení viny, dohody o vině a trestu a nesporných skutečností. Součástí článku je také rozbor poučovací povinnosti soudu a situací, v jakých soud k prohlášení viny nebude přihlížet. Dále se autor věnuje analýze rozsahu prohlášení viny a toho, dokdy je možné prohlášení viny v trestním řízení učinit. Stranou pozornosti nezůstala ani problematika důsledků prohlášení viny s důrazem na důsledky na výrok o trestu. Závěrem autor rozebírá i specifika prohlášení viny v řízení proti mladistvým a právníckým osobám.

JUDr. Dalibor Šelleng, Ph.D.,
je státním zástupcem a působí
na Katedře trestního práva PF UK
v Praze.

Novelou provedenou zákonem č. 333/2020 Sb. došlo s účinností od 1. 10. 2020 k zásadním změnám trestního řádu v oblasti řízení před soudem, když zakotvením ust. § 206a až 206d tr. řádu upravil možnost uzavřít dohodu o vině a trestu i v soudním stadiu trestního řízení, možnost obžalovaného prohlásit svou vinu či označit některé skutečnosti za nesporné (doposud tato možnost existovala pouze ve zjednodušeném řízení před samosoudcem¹). Návrh na zakotvení těchto změn přitom nebyl původní součástí vládního návrhu novelizujícího zákona (sněmovní tisk č. 453), nýbrž byl přijat jako pozměňovací návrh ústavněprávního výboru Poslanecké sněmovny ČR se zřejmým odůvodněním,² že jeho účelem je zrychlení a zjednodušení dokazování v trestním řízení a posílení role stran v řízení před soudem. **Institut prohlášení viny je zakotven v ust. § 206c tr. řádu, které stanoví následující:**

- (1) *Pokud nedošlo k sjednání dohody o vině a trestu, může obžalovaný prohlásit, že je vinný spácháním skutku anebo některého ze skutků uvedených v obžalobě a že souhlasí s právní kvalifikací takového skutku uvedenou v obžalobě.*
- (2) *Pokud obžalovaný učiní prohlášení podle odstavce 1, soud v rozsahu prohlášení postupuje přiměřeně podle § 314q odst. 3.*
- (3) *Předseda senátu před rozhodnutím o přijetí prohlášení viny zjistí stanovisko státního zástupce, poškozeného a zúčastněné osoby, pokud jsou přítomni při hlavním líčení.*

- (4) *Soud po prohlášení viny obžalovaným rozhodne, zda takové prohlášení přijímá, nebo nepřijímá.*
- (5) *Soud prohlášení viny nepřijme, není-li v souladu se zjištěným skutkovým stavem nebo zjistí-li, že v předchozím řízení došlo k závažnému porušení práv obviněného. Soud nemusí prohlášení viny přijmout, pokud takový postup nepovažuje za vhodný s ohledem na okolnosti případu a vyjádření ostatních stran.*
- (6) *Pokud soud rozhodne, že prohlášení viny přijímá, zároveň v usnesení uvede, že se dokazování v rozsahu, v jakém obžalovaný prohlásil vinu, neprovede a bude provedeno pouze ve zbylém rozsahu; tím není dotčena možnost vyslyšet obžalovaného k účasti jiných osob na spáchaném skutku, ohledně kterého prohlásil vinu.*
- (7) *Soudem přijaté prohlášení viny nelze odvolat. Skutečnosti uvedené v prohlášení viny nelze napadát opravným prostředkem.*
- (8) *Pokud soud rozhodne, že prohlášení viny nepřijímá, k prohlášení viny se nepřihlíží.*

Cílem tohoto článku je poukázat na některé **aplikační problémy**, které jsou s institutem prohlášení viny v hlavním líčení spjaty, a **nabídnout možnosti, jak je řešit.**

Současná podoba prohlášení viny

Je vhodné předeslat, že již v letech 2005 a 2006 byl Poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR projednáván podobný návrh tzv. „řízení o prohlášení viny obžalovaným“. Také tehdy původně předložený vládní návrh zákona žádnou úpravu nového institutu neobsahoval a teprve při projednávání návrhu v ústavněprávním výboru Poslanecké sněmovny dne 14. a 20. dubna 2005 se v textu náhle objevil v hlavě třinácté trestního řádu nový čtvrtý oddíl, nazvaný „řízení o prohláše-

¹ Viz § 314b odst. 2 tr. řádu ve znění do 30. 9. 2020.

² Viz vystoupení prof. Válkové v obecné rozpravě 2. čtení návrhu zákona dne 2. 6. 2020 a písemné odůvodnění pozměňovacích návrhů. Dostupné online na <https://www.psp.cz/eknih/2017ps/stenprot/049schuz/s049178.htm#r2> a <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=161038> (18. 7. 2021).

ni viny obžalovaným“, který v nových § 206a až 206d zaváděl zcela nový typ soudního řízení. Poslanecká sněmovna tento návrh po třech čteních dne 30. 11. 2005 schválila, avšak Senát návrh dne 15. 2. 2006 zamítl; poté Poslanecká sněmovna dne 21. 3. 2006 již návrh neschválila.³

Dříve navrhovaná úprava měla oproti nyní účinné právní úpravě výrazné odchylky a spíše měla suplovat tehdy ještě nepřijatý institut dohody o vině a trestu. Po prohlášení viny mohl obžalovaný podat návrh na vydání odsuzujícího rozsudku, ve kterém měl uvést, zda se cítí vinen skutkem popsáním v obžalobě a zda souhlasí s jeho právním posouzením nebo navrhuje jiné vymezení skutku nebo právní posouzení, a jaký výrok o trestu, ochranném opatření nebo o náhradě škody navrhuje. Soud přitom mohl přijmout návrh obžalovaného po prohlášení viny a vyhlásit odsuzující rozsudek bez provedení dokazování nebo jen s omezeným rozsahem dokazování pouze tehdy, pokud okolnosti spáchání trestného činu nevzbuzovaly pochybnosti, státní zástupce s návrhem obžalovaného učiněným na základě prohlášení viny bez výhrad souhlasil a účelu řízení již bylo dosaženo. V rozsudku měl být uveden výrok o vině v souladu s návrhem obžalovaného, se kterým vyslovil souhlas státní zástupce. Návrhem obžalovaného, pokud jde o druh a výměru trestu, druh ochranného opatření a výši nároku na náhradu škody, neměl být soud vázán.

Z výše uvedeného je zřejmé, že v minulosti navrhovaná úprava představovala striktně konsenzuální formu trestního řízení. Konsenzuální formou trestního řízení se přitom rozumí takové postupy, jejichž obsahovým znakem je prvek souhlasu dosaženého mezi několika účastníky trestního procesu.⁴ Výsledná podoba výroku o vině totiž byla výsledkem souhlasu jak obžalovaného, tak i státního zástupce. V současné podobě je ovšem postavení ostatních stran (státního zástupce, poškozeného, zúčastněné osoby) omezeno na vyjádření stanoviska, kterým však soud není vázán. Ostatně, již samotné označení „prohlášení“ svědčí o tom, že se jedná o osobní jednání obžalovaného učiněné bez součinnosti dalších procesních stran. Tato povaha ryze osobního procesního prohlášení obžalovaného pak odpovídá i tomu, že prohlásit vinu obžalovaného nemůže jeho obhájce (§ 206a odst. 4 tr. řádu).

Oproti dříve navržené úpravě prohlášení viny nezahrnuje žádné jiné výroky než výrok o vině. Prohlášení obžalovaného značí, že obžalovaný s výrokem o vině souhlasí, a to ve všech jeho aspektech – tj. co do popisu skutkového děje, tak i právní kvalifikace. V tomto se institut prohlášení viny

liší od dalších nově zakotvených zjednodušených forem rozhodování v hlavním líčení, prohlášení nesporných skutečností a dohody o vině a trestu.

Vztah k dohodě o vině a trestu a k nesporným skutečnostem

Dohoda o vině a trestu uzavíraná v řízení před soudem je ze všech tří nových institutů svým vlastním obsahem nejkomplexnější. Lze usuzovat na to, že i přes její označení „o vině a trestu“, má v sobě zahrnovat předmět celého trestního řízení – výrok o vině, trestu, ochranném opatření i náhradě škody. Výjimku představuje s ohledem na znění § 175a odst. 4 a odst. 6 písm. h) tr. řádu⁵ pouze výrok o ochranném opatření, který nemusí být v dohodě vždy zahrnut. Pakliže by připadalo do úvahy uložení ochranného opatření a nedošlo by v této části k uzavření dohody, bylo by namísto obžalovaného upozornit na možnost podání samostatného návrhu podle § 178 odst. 2 tr. řádu a také na možnost soudu vyhradit si rozhodnutí o ochranném opatření k veřejnému zasedání ve smyslu § 230 odst. 2 tr. řádu s ohledem na to, že se pohybuje již ve fázi nařizeného hlavního líčení. Za problematickou otázku považuji, zda musí být součástí dohody vždy i výrok o náhradě škody. Domnívám se, že nemusí – podle § 175a odst. 6 písm. g) tr. řádu obsahuje dohoda o vině a trestu „rozsah a způsob náhrady škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení, bylo-li dohodnuto“.

Dle mého názoru lze z tohoto ustanovení, konkrétně z části „bylo-li dohodnuto“, dovodit možnost sjednání dohody o vině a trestu, aniž by obsahovala výrok o náhradě škody. Pakliže na znění adhezního výroku nevznikla shoda, je přesto nutné o uplatněném nároku na náhradu škody rozhodnout. V takovém případě by tedy výsledný rozsudek byl rozdělen na dvě části – první, jímž došlo ke schválení uzavřené dohody o vině a trestu, a druhou, v níž by soud rozhodl o uplatněném soukromoprávním nároku. Obě části rozsudku by pak měly též samostatný právní režim v odvolacím řízení – pakliže by totiž výrok o náhradě škody byl součástí uzavřené dohody o vině a trestu, odvolání obžalovaného proti sjednanému výroku by bylo nepřípustné. Je však samozřejmě třeba zvažovat, zda by v takových případech vůbec bylo vhodné dohodu o vině a trestu uzavírat.

Je namísto také poukázat na to, že ačkoli je dohoda o vině a trestu nejkomplexnějším institutem co do rozsahu výroků rozsudku, je ve smyslu § 175a odst. 3 tr. řádu vyžadováno, aby obžalovaný prohlásil, že spáchal skutek, pro který je stíhán. Prohlášení o spáchání skutku je přitom paradoxně užší nežli prohlášení o vině. Pojem „vina“ v sobě zahrnuje kromě spáchání skutku i veškeré další předpoklady podmiňující vyvození trestní odpovědnosti obžalovaného. Současný trestní řád však vzhledem k vysokému počtu novelizací u různých institutů pracuje ne vždy terminologicky přesně s výrazy prohlášení viny (§ 206c tr. řádu), prohlášení obviněného, že spáchal skutek (dohoda o vině a trestu podle § 175a tr. řádu – ovšem v § 206b odst. 4 tr. řádu se již hovoří o prohlášení viny – narovnání podle § 309 tr. řádu), či doznání k činu (spolupracující obviněný podle § 178a tr. řádu, podmíněně

3 J. Musil: Dohoda o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení, Kriminální věda, 1/2008, str. 4; jednalo se o sněmovní tisk č. 746/3. Dostupné online na <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=746&ct1=3> (2. 5. 2021).

4 Tamtéž.

5 Podle § 175a odst. 4 tr. řádu „má-li státní zástupce za to, že jsou splněny zákonné podmínky pro uložení ochranného opatření, upozorní obviněného na možnost postupu podle § 178 odst. 2 i v případě, že dojde k sjednání dohody o vině a trestu, ve které nebude ochranné opatření dohodnuto. Bez tohoto upozornění může postupovat podle § 178 odst. 2 jen, pokud důvody pro uložení ochranného opatření vyšly najevo až po podání návrhu na schválení dohody o vině a trestu soudem.“ Podle § 175 odst. 6 písm. h) tr. řádu dohoda o vině a trestu obsahuje „ochranné opatření, přichází-li v úvahu jeho uložení a bylo-li dohodnuto“.

odložení podání návrhu na potrestání podle § 179g tr. řádu, podmíněné zastavení trestního stíhání podle § 307 tr. řádu). *De lege ferenda* by bylo vhodné **terminologii sjednotit v rámci dvou různých rovin** – tam, kde je prohlášení obviněného spojeno s následným uznáním viny (nechť obviněný prohlásí svou vinu – spolupracující obviněný, prohlášení viny, dohoda o vině a trestu), a tam, kde je prohlášení spojeno s alternativním vyřešením trestní věci (nechť se obviněný dozná ke skutku – narovnání, podmíněné zastavení trestního stíhání, podmíněné odložení podání návrhu na potrestání).

Konečně je třeba také poznamenat, že oproti nesporným skutečnostem a prohlášení viny se **schválení dohody o vině a trestu odráží i ve struktuře výrokové části odsuzujícího rozsudku**. Ten totiž podle § 314r odst. 4 tr. řádu obsahuje jednak výrok o schválení dohody o vině a trestu (u nesporných skutečností a prohlášení viny žádný obdobný výrok rozsudek neobsahuje) a jednak výroky o vině a trestu, případně ochranném opatření a soukromoprávním nároku poškozeného, a to v souladu se schválenou dohodou o vině a trestu.

Druhou, co do svého obsahu nejširší novou formou zjednodušeného řízení v hlavním líčení, je právě prohlášení viny. To se týká pouze výroku o vině, ovšem ve svém celku, tj. skutkových okolností i právní kvalifikace. Pokud by prohlášení obžalovaného nezahrnovalo veškeré okolnosti o vině (typicky nesouhlas s právní kvalifikací), nelze takové prohlášení posoudit jako prohlášení o vině, nýbrž případně jako označení nesporných skutečností nebo jen jako vyjádření k obžalobě. Je nutné podotknout, že v praxi se nezřídka stává, že obžalovaný nejprve uvede, že prohlašuje svou vinu, ovšem své prohlášení rozvede takovým způsobem, že z něho vyplýne, že svou vinu odmítá. V takovém případě není dle mého názoru namístě prohlášení o vině degradovat na pouhý procesní institut ignorující zásadu materiální pravdy a vedoucí k případnému mírnějšímu trestu pro obžalovaného, když si ten svou vinu vůbec nepřipouští, a naopak je třeba takové prohlášení považovat za vyjádření k obžalobě a následně vést dokazování ve standardním rozsahu. Ostatně, je zcela na posouzení soudu, zda prohlášení o vině přijme, nebo nikoli (§ 206 odst. 5 tr. řádu).

Praktickou výhodou prohlášení viny oproti uzavření dohody o vině a trestu v hlavním líčení je absence potíží spojených u dohody o vině a trestu s tím, kdy a kde dojde k jejímu sjednávání a jak bude dohoda formálně sepsána (nepřístupí-li soud k odročení, tak zda v jednacím síni, na chodbě soudu, v kanceláři státního zástupce při přerušení hlavního líčení).⁶ Logicky se na rozdíl od dohody o vině a trestu neobjevují u prohlášení viny ani praktické potíže související s tím, jak postupovat (v případě sepsání a uzavření dohody) v případech hlavních líčení konaných formou videokonference, kdy se obžalovaný fyzicky nachází u jiného soudu nežli státní zástupce.

Nesporné skutečnosti ve smyslu § 206a tr. řádu se vztahují toliko na skutkové okolnosti případu. V závislosti na tom, které skutečnosti dle § 206 odst. 1 tr. řádu označí za nesporné státní zástupce (obvykle označuje za nesporné veškeré skutečnosti dle obžaloby) a které za nesporné označí obžalovaný, skutečnosti, jež jsou oběma stranami označeny za nesporné, nemusí být podle § 206d tr. řádu dále prokazová-

ny. Obžalovaný většinou za nespornou označí pouze určitou výše skutkových okolností dle obžaloby. Lze se však také setkat s případy, kdy obžalovaný souhlasí se všemi skutkovými tvrzeními v obžalobě, nesouhlasí však s právní kvalifikací (zejména ohledně subjektivní stránky nebo výše způsobené škody), což ve výsledku vylučuje prohlášení viny nebo uzavření dohody o vině a trestu (neshledá-li změnu právní kvalifikace i státní zástupce). V těchto případech je obžalovaný po označení veškerých skutečností za nesporné nakonec stejně vyslechnut i ke skutkovým okolnostem, neboť je třeba precizovat skutková zjištění tak, aby nebylo o právním posouzení činu pochyb.

Ze znění ust. § 206a až 206c tr. řádu je zřejmá **určitá posloupnost mezi jednotlivými novými formami – nejprve je obžalovaný v hlavním líčení vyzván k označení nesporných skutečností, dále je poučen o možnosti případného sjednání dohody o vině a trestu** (považuje-li to předseda senátu za vhodné), **a teprve v případě, že k uzavření takové dohody nedojde, může obžalovaný prohlásit svou vinu.** Je přitom vhodné připomenout, že dle § 206b odst. 1 tr. řádu sice nemusí být obžalovaný o možnosti sjednat dohodu o vině a trestu poučen vždy (předseda senátu tak učiní, pouze má-li vzhledem k okolnostem případu za to, že by bylo vhodné sjednání dohody o vině a trestu), umožněním uzavřít dohodu o vině a trestu v případě veškerých trestných činů bude toto poučení následovat prakticky vždy, pokud z vyjádření obžalovaného k obžalobě nevyplýne, že v projednávané věci takový postup není reálný. V praxi se lze setkat s tím, že soudy poučují obžalované ohledně možnosti vyjádření k obžalobě, označení nesporných skutečností, možnosti sjednání dohody o vině a trestu a o možnosti prohlásit vinu zároveň, což však nelze považovat za rozporné s účelem provedené novely.

Poučovací povinnost

Takové souhrnné poučení v hlavním líčení odpovídá ostatně i tomu, jakým způsobem je obžalovaný poučován již před samotným hlavním líčením. **První takové poučení je totiž spojeno s doručením obžaloby**, když dle § 196 odst. 2 tr. řádu předseda senátu spolu s doručením popisu obžaloby upozorní obžalovaného, že má právo se v jím stanovené lhůtě vyjádřit ke skutečnostem uvedeným v obžalobě včetně toho, zda má zájem uzavřít se státním zástupcem dohodu o vině a trestu nebo zda chce v hlavním líčení prohlásit svou vinu, zda souhlasí s popisem skutku a jeho právní kvalifikací a s navrženým trestem, případně ochranným opatřením, a které skutečnosti považuje za nesporné. Zároveň je obžalovaný poučen o následcích prohlášení viny. V případě zaslání prohlášení k obžalobě jej předseda senátu doručí státnímu zástupci.

Na první pohled se může zdát, že není vhodné toto první poučení spojovat s doručováním obžaloby, nýbrž s doručováním předvolání k hlavnímu líčení (§ 198 tr. řádu). Pakliže

⁶ Blíže k této problematice viz A. Coufal: Dohoda o vině a trestu v kontextu novely č. 333/2020 Sb., Cofola 2021, Příspěvek v sekci: Statické a dynamické aspekty trestního práva.

je totiž obžaloba doručována společně s trestním příkazem či s některým z meritorních rozhodnutí učiněných v rámci přezkoumání či předběžného projednání obžaloby, je zřejmé, že poučení ve smyslu shora citovaného ust. § 196 odst. 2 tr. řádu postrádá význam, když ve věci již bylo soudem, byť nepravomocně, meritorně rozhodnuto. Nelze však pominout, že ust. § 196 tr. řádu je zařazeno v hlavě XIII. tr. řádu pojmenované „Hlavní líčení“, tudíž se poučovací povinnost vztahuje toliko na případy, kdy je obžaloba doručována ve věcech, v nichž je nařízeno hlavní líčení. **V případě doručení obžaloby společně s trestním příkazem je tedy logičtější poučit obžalovaného ve shora uvedených intencích až spolu s doručováním předvolání k hlavnímu líčení po podaném odporu.**

Ust. § 196 tr. řádu sice v souvislosti s písemným poučením hovoří pouze o obžalobě, ovšem stejná pravidla se uplatní také ve vztahu k doručování návrhu na potrestání v těch věcech, v nichž je rozhodováno v hlavním líčení. To vyplývá z ust. § 314d odst. 1 tr. řádu (neučiní-li samosoudce žádné z rozhodnutí uvedených v § 314c odst. 1, nařídí hlavní líčení) za použití § 314a odst. 3 tr. řádu (samosoudce má stejná práva a povinnosti jako senát a jeho předseda).

Podle § 196 odst. 2 tr. řádu poskytuje předseda senátu obžalovanému (soudcovskou) lhůtu k zaslání vyjádření. Tato lhůta by ideálně měla odpovídat termínu nařízeného hlavního líčení tak, aby bylo věc případně možné skončit již při prvním hlavním líčení a nebylo nutné jej odročovat. V případě prohlášení viny to nečiní žádné větší potíže, neboť po prohlášení viny učiněném být až v hlavním líčení se obvykle provádí již jen nepříliš rozsáhlé dokazování k výroku o trestu, ochranném opatření či náhradě škody. V případě dohody o vině a trestu jde však o konsenzuální formu řízení, a je tak třeba poskytnout oběma stranám určitý časový prostor ke sjednání dohody. Nadto se vyskytuje ve fázi řízení, kdy se kompletní spisový materiál již nachází u soudu, včetně připojení poškozených, kteří se v tuto chvíli navíc stále ještě mohou k trestnímu řízení se svými nároky připojovat.

Nepřihlížení k prohlášení viny

Obžalovaný je o možnosti prohlásit svou vinu opětovně poučen na začátku hlavního líčení po přednesení obžaloby a vyjádření poškozeného. V této fázi se obžalovaný vyjadřuje k předmětu trestního řízení, ovšem nejedná se ještě o jeho výslech ve smyslu § 207 tr. řádu, doposud nebyl proces dokazování v hlavním líčení zahájen, a poučení obžalovaného o právu nevypovídat (§ 33 tr. řádu) tudíž zatím není namístě. **Ačkoli má tedy prohlášení viny závažné procesní důsledky týkající se předmětu trestního řízení, je třeba takové prohlášení odlišovat od výpovědi obžalovaného jakožto výstupu procesu dokazování.** I z tohoto důvodu proto nelze podle § 206c odst. 8 tr. řádu k prohlášení o vině, nebude-li soudem přijato, v další fázi trestního řízení přihlížet. Obdobně tomu je také v případě, kdy obžalovaný prohlásí v hlavním

líčení svou vinu pro účely sjednání dohody o vině a trestu, k jejímuž sjednání či schválení soudem však nakonec nedojde. **Jedinou výjimkou, kdy lze k takovému vyjádření přihlížet, je případ předpokládaný ust. § 206b odst. 4 tr. řádu, tj. prohlásí-li obžalovaný, že prohlášení o vině učiněné pro účely sjednání dohody o vině a trestu má být považováno za prohlášení o vině ve smyslu § 206c tr. řádu.** Toto ustanovení tedy opětovně vyjadřuje subsidiární charakter prohlášení o vině ve vztahu k případnému uzavření dohody o vině a trestu.

Shora uvedené platí též v případě, kdy obžalovaný po doručení obžaloby či návrhu na potrestání prohlásí svou vinu ve svém písemném vyjádření. Podle § 206a odst. 1 tr. řádu je totiž obžalovaný v hlavním líčení dotázán na to, zda na svém prohlášení trvá, či zda jej chce změnit. Rozhodl-li by se obžalovaný vzít své prohlášení zpět, nebude se k písemně učiněnému prohlášení nadále přihlížet. Co se týče změny již učiněného prohlášení, lze si představit zejména změnu prohlášení co do rozsahu (prohlášení se např. rozšíří i o další skutky v obžalobě), ale také změnu v tom smyslu, že by byl navíc obžalovaný ochoten sjednat a uzavřít i dohodu o vině a trestu.

Trestní řád výslovně neřeší situace, kdy obžalovaný písemně prohlásil svou vinu, ovšem hlavního líčení se z nejrůznějších, ať již omluvitelných, nebo neomluvitelných důvodů osobně nezúčastnil. Z dikce ust. § 206a odst. 1 tr. řádu však vyplývá, že je třeba písemné prohlášení stvrdit po ústním poučení soudu ještě v hlavním líčení. **Jsem tedy toho názoru, že písemné prohlášení o vině nelze, aniž by ho obžalovaný v hlavním líčení ústně potvrdil, přijmout.** Pakliže soud již jednou prohlášení viny přijme, nemůže jej obžalovaný odvolat.

Rozsah prohlášení viny

V praxi může nastat **několik problematických situací, které se týkají rozsahu prohlášení viny a procesních i hmotně-právních důsledků s tím spojených.** Podle § 206c odst. 1 tr. řádu obžalovaný prohlašuje, že je „*vinný spácháním skutku anebo některého ze skutků uvedených v obžalobě a že souhlasí s právní kvalifikací takového skutku*“. Musí zde být tedy dán nějaký referenční stav, vůči němuž se vina prohlašuje.

První problematickou otázkou však je, ve vztahu k jakému skutku se vina prohlašuje. Soud je sice podle § 220 odst. 1 tr. řádu vázán skutkem, který je uveden v žalobním návrhu, nelze však opomíjet princip totožnosti skutku. Totožnost skutku je zachována (v poměru mezi obžalobou a rozhodnutím soudu o ní) při zachování totožnosti jednání a následku, ale i v případě zachování jen totožnosti jednání nebo jen totožnosti následku. Totožnost skutku je zachována jak v případě, kdy některé ze skutečností pojatých původně do souhrnu skutečností charakterizujících jednání nebo následek odpadnou, tak i tehdy, když k takovému souhrnu skutečností přistoupí skutečností další, tvořící s původními jedno jednání, popř. následek.⁷ Jsem toho názoru, že **lze za určitých okolností připustit prohlášení o vině i ve vztahu ke skutku, který neodpovídá zcela přesně popisu skutku dle obžaloby, pakliže je totožnost skutku zachována.** Ilustrativně bych považoval za přípustné, pakliže by obžalovaný byl připraven

⁷ Viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 2. 1995, sp. zn. Tzn 12/94, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 5. 2013, sp. zn. 8 Tdo 1464/2012.

prohlásit vinu po svém vyjádření k obžalobě v tom smyslu, že se skutku dopustil v jiný čas, že poškozeného udeřil pětkrát, nikoli šestkrát apod., zejména pokud by do úvahy nepřípadalo provedení žádného důkazu, který by mohl takové tvrzení vyvrátit.

Popis skutku se oproti podané obžalobě může změnit i v tom smyslu, že v mezidobí byl zajištěn důkaz, který jej může změnit a nezdědkadky může změnit i právní kvalifikaci. Pakliže tedy obžalovaný vyslovuje v rámci prohlášení viny souhlas i s právní kvalifikací, stejně jako se ne vždy musí jednat o skutek přesně odpovídající skutku dle obžaloby, tak také **ne vždy se musí jednat o právní kvalifikaci dle podané obžaloby**. Typickým případem bude situace, kdy je obžalovaný stíhán pro majetkový trestný čin zahrnující ve skutkové podstatě způsobení určité výše škody ve smyslu § 138 tr. zákoníku, přičemž pro účely vyčíslení škody bylo v přípravném řízení vyhotoveno odborné vyjádření, načež soud po podání obžaloby nechá vypracovat znalecký posudek, jehož závěry ohledně způsobené škody zakládají jiné právní posouzení činu.

Z dikce ust. § 206c odst. 1 tr. řádu je zřejmé, že obžalovaný *souhlasí* s právní kvalifikací, není to tedy on, kdo v rámci svého prohlášení o vině přichází s vlastním právním posouzením skutku. Při odchýlném právním posouzení oproti obžalobě to bude soud, který takové upozornění provede ještě před prohlášením viny (v případě předběžného projednání obžaloby dle § 190 odst. 2 tr. řádu, případně v samotném hlavním líčení, k nutnosti v některých případech upozornit na možnost mírnější právní kvalifikace i v pozdějších fázích řízení se konstantně vyjadřuje i judikatura vrcholových soudů⁸).

Jak v případě prohlášení o vině ve vztahu ke skutku neodpovídajícímu zcela obžalobě, tak také v případě souhlasu s právní kvalifikací, která je oproti obžalobě odlišná, bude třeba brát výrazně do úvahy i vyjádření státního zástupce k učiněnému prohlášení. Soud však není vyjádřením státního zástupce vázán a jeho nesouhlasné stanovisko s prohlášením viny dle soudem změněného skutkového či právního stavu není důvodem pro nepřijetí prohlášení viny (viz § 206c odst. 5 tr. řádu). **Jelikož je role státního zástupce omezena toliko na vyjádření k prohlášení viny, má možnost podat proti rozsudku odvolání ve standardním rozsahu**. To představuje další rozdíl od schválení dohody o vině a trestu, kde je státní zástupce sám navrhovatelem a stranou dohody, a tudíž jsou omezeny i jeho možnosti podání odvolání proti rozsudku, jímž dojde ke schválení dohody [viz § 245 a § 258 odst. 1 písm. g) tr. řádu].

Další problematika, která souvisí s rozsahem prohlášení, se týká případů, v nichž je obžalovanému kladeno za vinu více skutků. Jak je explicitně stanoveno ust. § 206c odst. 1 tr. řádu, prohlásit vinu je možné též jen k některým z několika skutků, pro které je vedeno trestní stíhání. Takové omezené prohlášení je pak třeba považovat i za souhlas s právní kvalifikací takto vymezeného skutku. Považoval bych přitom za vhodné obžalovaného předem upozornit na to, jak by byl daný skutek izolovaně právně posouzen, nevyplývali to přímo z obžaloby (jde o případy pokračující trestné činnosti, u níž je právní kvalifikace posuzována komplex-

ně). Pakliže by totiž prohlášení obžalovaného nezahrnovalo i právní posouzení skutku, bylo by takové prohlášení svou povahou blíže nesporným skutečností. Po učiněném a přijatém prohlášení ve vztahu pouze k některým projednávaným skutkům bude probíhat dokazování ve vztahu ke skutkům zbylým; v závislosti na tom, zda bude obžalovaný nakonec uznán vinným i dalšími skutky, se pak samozřejmě může výsledná právní kvalifikace oproti tomu, jak ji obžalovaný prohlásil pouze k určitým skutkům, zpřísnit.

Obdobně je také namísto obžalovaného upozornit na komplexní právní kvalifikaci v případech, v nichž bude ukládán společný trest, resp. v nichž má obžalovaný prohlásit svou vinu ke skutku, jenž představuje dílčí útok pokračující trestné činnosti, a pro jiné dílčí útoky již byl obžalovaný pravomocně odsouzen. Takové upozornění je samozřejmě nutné pouze v těch případech, kdy by takové celistvé právní posouzení nebylo zahrnuto již v obžalobě.⁹

Koncentrace možnosti prohlásit vinu?

Další důležitou otázkou spojenou s institutem prohlášení viny je **nejzazší časová mez, dokdy lze vinu prohlásit**. Ust. § 206a a násl. zákonodárce začlenil do hlavy třinácté, oddílu třetího trestního řádu. Jde o úpravu týkající se hlavního líčení, jeho zahájení a konkrétně jeho počátku, tj. fáze předcházející zahájení dokazování v hlavním líčení. Taková právní úprava i vzhledem k tomu, že ovlivňuje rozsah následného dokazování, by naznačovala, že po zahájení dokazování již nelze vinu prohlásit. Touto otázkou se ve svém rozhodnutí, které se jako první věnovalo problematice prohlášení viny, zabýval i Nejvyšší soud.¹⁰ Jednalo se o věc, v níž proti rozsudku soudu prvního stupně podali odvolání obžalovaný do výroku o vině a trestu a státní zástupkyně do výroku o vině. V průběhu veřejného zasedání před odvolacím soudem obžalovaný prohlásil, že je vinen spácháním skutku uvedeného v obžalobě a souhlasí s právní kvalifikací skutku ve smyslu obžaloby. Odvolací soud toto prohlášení přijal a v návaznosti na učiněné prohlášení viny přistoupil k mimořádnému snížení trestu odnětí svobody ve smyslu § 58 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku.

Proti rozhodnutí odvolacího soudu podal nejvyšší státní zástupce dovolání, v němž mj. namítal, že ve veřejném zasedání již nebylo možné prohlášení viny učinit, a tudíž nebyl namísto ani postup dle § 58 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku. V tomto článku není prostor pro přepis veškeré, nutno říci, že v obou případech precizní argumentace dovolatele i Nejvyššího soudu, některé pasáže však považuji za vhodné ocitovat.

Nejvyšší soud konstatoval, že „*sdílí názor, že smyslu a účelu zakotvení tohoto nového procesního institutu (prohlášení viny – pozn. autora) odpovídá, aby obviněný prohlášení, že je vinný*

⁸ Srov. např. usnesení Ústavního soudu ze dne 14. 11. 2007, sp. zn. IV. ÚS 826/07, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 11. 2017, sp. zn. 7 Tdo 716/2017.

⁹ Se specifikem petitu obžaloby v případech dílčího útoku pokračující trestné činnosti počítá čl. 60 odst. 7 pokynu obecné povahy NSZ č. 9/2019, o postupu státních zástupců v trestním řízení.

¹⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2021, sp. zn. 8 Tdo 258/2021.

spácháním skutku anebo některého ze skutků uvedených v obžalobě a že souhlasí s právní kvalifikací takového skutku uvedenou v obžalobě, učinil v hlavním líčení na jeho počátku, tedy po přednesení obžaloby do zahájení dokazování. Současně ale neshledal žádný argument jednoznačně podporující závěr, že je vyloučena možnost prohlášení viny i kdykoliv v průběhu hlavního líčení. Žádné ustanovení trestního řádu totiž nestanoví časový mezník, v němž je nutné takové prohlášení učinit (jako je tomu např. u návrhu poškozeného ve smyslu § 43 odst. 3 tr. řádu). Nabízí se sice námitka, že bude-li takové prohlášení viny učiněno až v průběhu dokazování, popř. až po jeho skončení, zpochybní se tím účel, který byl zavedením tohoto institutu sledován, ale tu nelze pokládat za natolik zásadní, aby zvrátila možnost učinit prohlášení viny i po zahájení dokazování. Jakkoliv je možné připustit, že do jisté míry nemusí být sledovaný účel striktně naplněn, nelze nevidět, že i takto učiněné prohlášení viny může mít svůj význam z hlediska případného rozsahu dokazování v hlavním líčení, přezkumné povinnosti odvolacího soudu, popř. ovlivní možnosti podání mimořádného opravného prostředku. Nelze pominout ani to, že trvat v daných souvislostech na tom, že prohlášení viny musí být vždy učiněno nejpozději do zahájení dokazování, postrádá svůj smysl i v situaci, kdy obviněný prohlásí, že je vinný spácháním jen některého ze skutků uvedených v obžalobě a že souhlasí s jeho právní kvalifikací uvedenou v obžalobě, když dokazování by se ve zbývajícím rozsahu obžaloby stejně muselo vést (...) Dovolateli je třeba dát za pravdu, že realizace procesního institutu prohlášení viny až v odvolacím řízení před odvolacím soudem je skutečně velmi sporná a že lze-li vznášet opodstatněné pochybnosti o vhodnosti přijetí prohlášení viny, je namístě je spojovat právě až s tímto stadiem řízení. Nicméně i zde je to právě a především odvolací soud, kdo pečlivě uváží, za jakých okolností obviněný přiznání viny činí, a teprve pak rozhodne, zda prohlášení přijímá, nebo nepřijímá. Mimořádně si lze i zde představit situace, kdy prohlášení viny nebude postrádat svůj smysl a opodstatnění (kupř. v řízení proti uprchlému, § 306a odst. 1 tr. řádu). Jednou z nich může být i procesní situace, jež nastala v posuzovaném případě a jež je charakterizovaná tím, že k zavedení této procesní možnosti zákonem č. 333/2020 Sb. došlo v mezidobí mezi vyhlášením rozsudku soudem prvního stupně a rozhodnutím odvolacího soudu.“

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že **prohlásit vinu je možné i po zahájení dokazování v hlavním líčení, a dokonce i v průběhu odvolacího řízení.** S argumenty Nejvyššího soudu se lze ztotožnit, pakliže se obžalovaný rozhodne svou vinu prohlásit i po zahájení dokazování v hlavním líčení, případně až v odvolacím řízení, není důvodu takovouto možnost s ohledem na zásadu rychlosti trestního řízení vyloučit, resp. shodně jako Nejvyšší soud nevidím důvod, který by takovému postupu zabraňoval. Jak správně Nejvyšší soud upozorňuje, **není povinností soudu případné prohlášení přijmout, a stejně tak nemá obžalovaný na podkladě přijatého prohláše-**

ní viny nárok na mimořádné snížení trestu odnětí svobody či na jiný jemu prospěšný postup soudu.

Ostatně, nejedná se o první případ, kdy je dovozováno, že některý z postupů soudu zařazených právě v hlavě trestního řízení, oddílu třetího trestního řádu (zahájení hlavního líčení), lze uplatnit i po zahájení dokazování jako před ním. Podle § 206 odst. 3 tr. řádu „*uplatňuje-li práva poškozeného osoba, které toto právo zřejmě nepřísluší, vysloví soud usnesením, že onu osobu jako poškozeného k hlavnímu líčení nepřipouští. Takové rozhodnutí nebrání uplatnění nároku na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení před příslušným orgánem.*“ Podle § 206 odst. 4 tr. řádu „*podle odstavce 3 postupuje soud také tehdy, brání-li účasti poškozeného okolnosti uvedené v § 44 odst. 2 a 3*“. Soud podle těchto ustanovení postupuje i tehdy, když poškozený uplatní nárok opožděně, resp. opožděně rozšíří nárok o dalšího ze spoluobžalovaných, tj. i v pozdější fázi hlavního líčení.¹¹

Na stranu druhou je diskutabilní, zda zákonodárce zakotvením institutu prohlášení viny skutečně předpokládal jeho aplikaci i po zahájení dokazování, a zda se již nejedná o praxi, která se vymyká účelu takového prohlášení. **Prohlášení viny má zřejmě sloužit k vymezení mantinelů pro následnou fázi dokazování,** což je kromě systematického zařazení v trestním řádu reflektováno i ust. § 58 tr. zákoníku (viz níže), z něhož lze usuzovat, že možnost mimořádného snížení trestu odnětí svobody je spojena s výraznou sebereflexí obžalovaného ve fázi ještě před zahájením dokazování. Prohlášením viny na základě provedeného dokazování v hlavním líčení a pod tlakem nepříznivé důkazní situace by taková sebereflexe byla značně pochybná.

Důsledky prohlášení viny

Důsledky přijatého prohlášení viny lze rozdělit do dvou rovin, jde o **důsledky procesní** a dále o **důsledky hmotněprávní.**

Pokud jde o důsledky procesního charakteru, podle § 206d odst. 6 tr. řádu poté, co soud prohlášení viny obžalovaného přijme, vyhlásí předseda senátu v hlavním líčení usnesení, jímž se upravuje průběh řízení,¹² v rámci něhož uvede, že se **dokazování v rozsahu, v jakém obžalovaný prohlásil vinu, neprovede a bude provedeno pouze ve zbylém rozsahu; tím není dotčena možnost vyslyšet obžalovaného k účasti jiných osob na spáchaném skutku, ohledně kterého prohlásil vinu.** Z dikce citovaného ustanovení vyplývá, že soud s výjimkou možnosti vyslyšet obžalovaného k účasti jiných osob na projednávané trestné činnosti **nemůže obžalovaného vyslyšet k čemukoli, co je zahrnuto v přijatém prohlášení viny,** resp. z textu citovaného ustanovení nevyplývá, že by se jednalo byt o fakultativní postup.

To má zjevně dva důvody – za prvé se vychází z toho, že pakliže by bylo nutné obžalovaného ke skutku samotnému a právní kvalifikaci vyslyšet, přijetí prohlášení viny soudem by se nejevilo jako vhodné (např. objeví-li se důkaz nesporně prokazující nevinu obžalovaného po nařízení hlavního líčení).¹³ Za druhé, vzhledem k tomu, že již jednou přijaté prohlášení viny nelze odvolat (§ 206c odst. 7 tr. řádu), byl by takový výslech bezpředmětný. To samozřejmě neznamená, že výslech obžalovaného po přijetí prohlášení bude zce-

11 Viz P. Šámal a kol.: Trestní řád: komentář, 7., doplněné a přepracované vyd., C. H. Beck, Praha 2012, § 206.

12 Usnesení není v souladu s § 136 odst. 2 tr. řádu písemně vyhotovováno, stížnost proti tomuto usnesení není přípustná.

13 V takovém případě soud nemůže trestní stíhání mimo hlavní líčení zastavit, hlavní líčení bude muset proběhnout – viz § 172 odst. 1, § 223 a 231 tr. řádu a *contrario*.

la oprostěn od projednávaného skutku. Výslech bude prováděn v rozsahu, v jakém má vliv na další výroky rozsudku. Např. dotazy k motivaci trestného jednání či k tomu, jak obžalovaný zpětně na spáchanou trestnou činnost nahlíží, mají vliv na výrok o trestu.

Dalším procesním důsledkem přijatého prohlášení je podle § 246 odst. 1 písm. b) tr. řádu **nemožnost obžalovaného podat odvolání proti výroku o vině**, v jakém soud přijal jeho prohlášení viny. To opět souvisí s neodvolatelností již přijatého prohlášení. V případě, že by obžalovaný podal odvolání do výroku o vině, ve vztahu k němuž prohlásil svou vinu, jednalo by se o odvolání podané osobou neoprávněnou a jako takové by bylo odvolacím soudem v souladu s § 253 odst. 1 tr. řádu usnesením zamítnuto. Toto pravidlo nelze překlenout ani přes napadení výroku o trestu s tím, že obsahuje vady, které mají svůj původ ve výroku o vině. Podle § 254 odst. 2 tr. řádu totiž mají-li vytýkané vady svůj původ v jiném výroku než v tom, proti němuž bylo podáno odvolání, přezkoumá odvolací soud i správnost takového výroku, na který v odvolání napadený výrok navazuje, pouze tehdy, jestliže oprávněná osoba proti němu mohla podat odvolání, což není uvedený případ. Pokud tedy odvolání do výroku o vině nepodá státní zástupce, nabude tento výrok právní moci již v rámci řízení před soudem prvního stupně.

Ačkoli s tím trestní řád výslovně nepočítá, **považoval bych za logické, že odvoláním je možné napadnout rozsudek z důvodu procesních či hmotněprávních vad ve smyslu § 258 odst. 1 písm. a), d) tr. řádu**, když z těchto důvodů lze i rozsudek vydaný po prohlášení viny napadnout mimořádným opravným prostředkem – stížností pro porušení zákona (při argumentaci *a maiori ad minus*). Prohlásí-li kupř. obžalovaný v hlavním líčení vinu, aniž by měl obhájce, přestože bude ve věci dán důvod nutné obhajoby, jedná se o procesní vadu, pro kterou je namísto rozsudek zrušit. *De lege ferenda* považuji za vhodné, aby tato možnost byla explicitně zakotvena v trestním řádu.

Hmotněprávním důsledkem a pro obžalovaného často klíčovým, který jej k prohlášení viny motivuje, je skutečnost, že soud podle § 39 odst. 1 tr. zákoníku přihledne při ukládání trestu mj. k tomu, zda obžalovaný prohlásil svou vinu, na což navazuje i možnost soudu mimořádně snížit trest odnětí svobody podle § 58 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku. Je ovšem třeba zdůraznit, že mimořádné snížení trestu odnětí svobody je, jak již označení napovídá, mimořádným krokem, který by měl být výjimečný i v případech prohlášení viny ze strany obžalovaného. Případný kalkul obžalovaného, že prohlášením viny mu bude uložen mírnější trest, by v žádném případě neměl automaticky k takovému mírnějšímu trestu vést, o to spíše ne k mimořádnému snížení trestu odnětí svobody. Vždy bude namísto posoudit kromě společenské škodlivosti spáchaného skutku zejména to, zda prohlášení viny reflektuje i osobní postoj obžalovaného ke spáchané trestné činnosti, zda jí lituje, projevuje snahu po nápravě. Pouze poté lze dovozovat, že trestněprávní reakce může být s ohledem na prohlášení viny mírnější, než pokud by k prohlášení viny nedošlo. Toliko formální prohlášení viny nemá na dosažení účelu trestního práva absolutně žádný vliv.

A v této spojitosti se dovolím vrátit k situaci, kdy obžalovaný prohlásí svou vinu až v průběhu dokazování, či dokon-

ce až v řízení před odvolacím soudem. Nejvyšší soud v již citovaném rozhodnutí vydaném pod sp. zn. 8 Tdo 258/2021 konstatoval, že postup odvolacího soudu byl v pořádku nejen ohledně přijetí prohlášení o vině, nýbrž i ohledně mimořádného snížení trestu odnětí svobody podle § 58 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku. Odvolací soud v konkrétním případě odůvodnil splnění všech tří kumulativních podmínek pro takový postup, tj. a) obžalovaný prohlásil svoji vinu, b) poměry pachatele a povaha jím spáchané trestné činnosti vedou k závěru, že c) nápravy pachatele lze dosáhnout i trestem kratšího trvání. Pakliže však obžalovaný prohlásí svou vinu až v průběhu odvolacího řízení zjevně pouze pod tíhou nepříznivé prognózy výsledku trestního řízení, danou odsuzující povahou rozsudku soudu prvního stupně, pouze stěží lze dovodit nějakou vnitřní sebereflexi, a nedomnívám se, že by takové prohlášení viny mělo být bráno jako natolik významná okolnost, která by umožnila zcela výjimečný postup soudu spočívající v mimořádném snížení trestu odnětí svobody ve smyslu § 58 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku. Ačkoli ust. § 58 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku výslovně nehovoří o tom, že je třeba, aby obžalovaný své činnosti litoval, resp. projevil dostatečnou sebereflexi, opačný přístup by vedl k jedinému závěru – obžalovaný může být honorován nižším trestem, ba dokonce mimořádným snížením trestu odnětí svobody, již jen za to, že zrychlil a zjednodušil projednávání své trestní věci. Takový přístup je přitom v rozporu s tím, co má být trestem sledováno.

Soudy by měly také důsledně zvažovat přistoupení k mimořádnému snížení trestu odnětí svobody ve smyslu § 58 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku tam, kde prohlášení viny obžalovaného pokrývá pouze určitou výšeč trestné činnosti, pro kterou je ukládán trest (to se týká i případů souhrnného a společného trestu). Domnívám se, že zpravidla bude vyloučeno uplatnění takového mimořádného postupu ve věcech, v nichž obžalovaný prohlásil vinu pouze k nepatrnému rozsahu trestné činnosti, pro kterou je uznáván vinným, nebo v nichž neprohlásil vinu k nejpřísněji právně posuzovanému skutku, tj. skutku, od jehož právního posouzení by se odvíjela i trestní sazba ukládaného trestu.

Prohlášení viny v řízení proti právnickým osobám a mladistvým

Prohlásit svou vinu mohou i obžalovaní – právnické osoby a mladiství. Ani jeden z vedlejších trestních zákonů, č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, a č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim (dále „ZTOPO“), totiž neobsahuje žádnou zvláštní právní úpravu ve vztahu k prohlášení viny.

Obžalovaná právnická osoba tak může svou vinu prohlásit, a to nikoli prostřednictvím stíhané fyzické osoby, jejíž jednání má být právnické osobě přičítáno,¹⁴ nýbrž prostřednictvím toho, kdo je v souladu s § 34 ZTOPO k tomu oprávněn v řízení před soudem dle § 21 o. s. ř., tj. zejména člena statutárního orgánu, příp. jeho předsedy, zaměstnance práv-

¹⁴ Srov. přiměřeně usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 9. 2014, sp. zn. 5 Tz 41/2014 (rozhodnutí č. 28/2015 Sb. rozh. tr.).

nické osoby, který byl statutárním orgánem k tomu pověřen, a v rozsahu zástupčího oprávnění též prostřednictvím prokuristy či vedoucího odštěpného závodu. Právnická osoba může být v trestním řízení zastoupena též opatrovníkem či zmocněncem, vždy však právnickou osobu zastupuje toliko jedna osoba (§ 34 odst. 2 až 5 ZTOPO). Může tak nastat kupř. situace, že soud ve smyslu § 34 odst. 5 ZTOPO jmenuje právnické osobě opatrovníka z řad advokátů, ten následně podle § 34 odst. 2 ZTOPO udělí plnou moc k zastupování právnické osoby zmocněnci opět z řad advokátů, který poté udělí plnou moc dalšímu advokátovi jakožto obhájci právnické osoby. Za takové situace může učinit prohlášení viny zmocněnec právnické osoby. Je stále třeba mít na paměti, že **prohlášení viny nemůže, a to ani za právnickou osobu, učinit obhájce, a jelikož jménem právnické osoby může v trestním řízení vystupovat pouze jedna osoba, bude jí na základě plné moci vystavené opatrovníkem právě zmocněnec.**

Je-li trestní řízení vedeno proti mladistvému, považují osobně za poněkud zarážející, že novela nepřinesla u prohlášení viny podobné omezení jako v případě dohody o vině a trestu. Podle § 63 ZSM v řízení ve věci mladistvého, který nedovršil osmnáct let věku, nelze vydat trestní příkaz ani sjednat dohodu o vině a trestu, tedy pakliže v té fázi řízení, v níž může být dohoda sjednána, již mladistvý dovršil 18 let, je možné takovou dohodu sjednat. Je sice pravda, že mladistvý je vzhledem k nutné obhajobě vždy zastoupen obhájcem, na stranu druhou tak je tomu i v případě dohody o vině a trestu a závažnost obou procesních úkonů považují co do jejich důsledků za natolik intenzivní, že **bych považoval za vhodné omezit i prohlášení viny na situaci, kdy obžalovaný mladistvý dovršil 18. rok věku.** To by samozřejmě neznamenalo, že by se obžalovaný mladistvý nemohl v hlavním líčení k trestné činnosti doznat či prohlásit veškeré skutečnosti uvedené v popisu skutku dle obžaloby za nesporné. Součástí prohlášení viny je ovšem i souhlas s právní kvalifikací, což však v případě kupř. 15letého mladistvého bude mnohdy stěží plně informované prohlášení. Za současného právního stavu bych tak považoval za vhodné velmi citlivě přistupovat zejména k poučení obžalovaného mladistvého ohledně možnosti prohlásit svou vinu a s ohledem na jeho konkrétní úroveň vyspělosti zvažovat, zda je namístě případné prohlášení viny přijmout.

Závěr

Cílem předkládaného článku bylo podat výklad vybraných aplikačních problémů souvisejících zejména s prohlášením viny ve smyslu § 206c tr. řádu. Novela trestního řádu provedená zákonem č. 333/2020 Sb. nesporně přinesla zjednodušení trestního řízení a jeho urychlení. Je zároveň nepochybné, že postup soudů je v některých aspektech uplatňování nových institutů nejednotný a některé otázky je třeba řešit soudní judikaturou, jak se tomu stalo u jedné z nejdiskutovanějších otázek souvisejících s prohlášením viny, a to časového mezníku pro takové prohlášení. Prohlášení viny s sebou přináší závažné důsledky procesního charakteru, ale i charakteru hmotněprávního, tím, že přijetí prohlášení je fakultativním postupem soudu. Ten by měl v některých případech pečlivě zvažovat, zda prohlášení přijmout, a pokud již prohlášení přijme, tak do jaké míry je takové prohlášení relevantní zejména vzhledem k výroku o trestu.¹⁵ ❖

Závěr

15 Článek byl zpracován v rámci projektu Univerzity Karlovy „Cooperatio - program Law“.

Pokuta za přestupek a oddlužení pachatele

Úpadek dlužníka a jeho řešení má dopady do mnoha oblastí, přičemž s těmito střety je nutné se vypořádat. Jednou z takových oblastí je i správní trestání. Účelem tohoto článku je poukázat na souvislosti, které má uložení pokuty za přestupek s oddlužením pachatele.

Mgr. Vojtěch Bill

působí jako advokátní koncipient a na Katedře správního a finančního práva Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci.

Pokuta pravomocně uložená před zveřejněním usnesení o úpadku

Byla-li pokuta pachateli pravomocně uložena předtím, než bylo zveřejněno usnesení o úpadku pachatele,

a ten ji dosud neuhradil, nemůže být tato pokuta plněním v oddlužení uspokojena.¹ V souladu s ust. § 170 písm. d) zák. č. 182/2006 Sb., insolvenčního zákona (dále jen „ins. zák.“), platí, že se v insolvenčním řízení neuspokojují „*mimosmluvní sankce postihující majetek dlužníka, s výjimkou penále za nezaplacení daní, poplatků a jiných obdobných peněžitých plnění, pojistného na sociální zabezpečení, příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a pojistného za veřejné zdravotní pojištění, pokud povinnost zaplatit toto penále vznikla před rozhodnutím o úpadku*“. Nauka se již ustálila na závěru, že pokuty ukládané v řízení o přestupku jsou „*mimosmluvní*

¹ O. Richter: § 170 [Pohledávky vyloučené z uspokojení v insolvenčním řízení], in O. Richter: Věřitelé a uplatňování pohledávek v insolvenčním řízení, C. H. Beck, Praha 2014, str. 68.

sankcí postihující majetek dlužníka“ a jako takové se nemožou v rámci plnění oddlužení vůbec uspokojit.² Toto se týká i blokové pokuty (resp. pokuty uložené příkazem na místě).³

Důvodů pro tento přístup lze nalézt vícero. Jednak jde o to, že stát dobrovolně usnadňuje dlužníku oddlužení tím, že mu „odpustí“ část svých pohledávek⁴ – kdy ovšem výnos některých pokut je příjmem rozpočtu obcí, a nikoliv státního rozpočtu, a proto stát takto odpouští i „cizí“ pohledávky. Dále se nastoluje stav, kdy věřitelé nejsou kráceni na svém uspokojení tím, že dlužník se dopustil protiprávního jednání a trest za toto jednání je plněn v oddlužení na úkor uspokojení ostatních věřitelů.⁵ Věřitelé tedy sami nepociťují negativní následky protiprávního jednání dlužníka. V neposlední řadě jsou správní orgány nuceny k efektivnějšímu vymáhání pohledávek z pokut již před úpadkem (zveřejněním usnesení o úpadku) a znemožňuje se jim být pasivní a čekat na případné oddlužení pachatele s tím, že se následně přihlásí se svou pohledávkou.⁶ Je třeba dodat, že daňovou exekuci pro pokuty nelze po zveřejnění rozhodnutí o úpadku nařídit ani provést.

Soudy dovodily, že uspokojit nelze ani pohledávky tvořené příslušenstvím těchto mimosmluvních sankcí⁷ či nákladů na jejich vymáhání.⁸ V oddlužení však lze uspokojit paušální náhradu nákladů řízení o přestupku.⁹

Pro úplnost lze dodat, že **okruh mimosmluvních sankcí je poměrně široký.** Patří sem např. i pořádková pokuta uložená civilním soudem¹⁰ a taktéž pořádková pokuta uložená policejním orgánem v trestním řízení.¹¹ Lze mít za to, že by sem měl spadat i kázeňský trest pokuta.¹²

Příhláška pohledávky z pokuty

V praxi se lze běžně setkat s tím, že správní orgány pohledávky z pokut do oddlužení přihlašují, a je pak na insolvenčním správci, resp. insolvenčním soudu, aby se s touto situací vypořádali. Přezkoumání takové pohledávky, byť by byla popřena, je nesprávným postupem insolvenčního správce. **Pohledávka by v žádném případě neměla být zařazena do seznamu přihlášených pohledávek, a už vůbec by na ni nemělo být v rámci distribučního schématu nijak plněno.** Přezkoumal-li by insolvenční správce takovouto pohledávku, nemělo by dojít ke schválení zprávy o přezkumu a zprávy pro oddlužení insolvenčním soudem a insolvenční správce by měl vadu napravit a tuto pohledávku do seznamu nezařadit.

Přesto „proklouzne-li“ taková pohledávka pochybením insolvenčního správce a insolvenčního soudu do distribučního schématu, bude na ni plněno společně s ostatními přihlášenými pohledávkami. Dlužníkovi se tímto sice zvýší souhrn celkové výše přihlášených pohledávek, nicméně vzhledem k tomu, že neplatí pevná třicetiprocentní hranice pro splnění oddlužení, patrně by toto nemělo být problémem pro úspěšné splnění oddlužení. Dlužník sice dosáhne nižšího procentního uspokojení svého dluhu, neboť by správně měl plnit na menší částku, nicméně neporuší-li v průběhu oddlužení jiné podmínky, nemělo by toto být samo o sobě důvodem pro nespokojení oddlužení, případně pro neosvobození od placení zbytku pohledávek. V zařazení pohledávky z pokuty do distribučního schématu nelze spatřovat žádné zavinění dlužníka, a proto mu nelze nižší celkovou míru uspokojení přičítat

k tíži. Po dlužníku rovněž, dle mého názoru, není ani možné spravedlivě požadovat, aby takovou pohledávku sám popřel, neboť ta vůbec nemá být přezkoumávána. Pravděpodobně by navíc dlužník ani nemohl pohledávku popřít, protože by šlo o pohledávku vykonatelnou, a důvod, že se pohledávka v insolvenčním řízení neuspokojuje, by se nedal podřadit pod důvody popření dle ust. § 410 odst. 6 ins. zák.

Samostatnou otázkou je pak náhrada škody, která tímto způsobem vznikne zejména ostatním věřitelům, které se lze domáhat vůči insolvenčnímu správci dle ust. § 37 odst. 1 ins. zák., a patrně i vůči státu (neodhalení pochybení správce a schválení zprávy o přezkumu a zprávy pro oddlužení) v režimu zák. č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci.

(Ne)stavení běhu prekluzivní lhůty

Motivace věřitelů k přihlašování pohledávek z pokut do insolvenčního řízení může být různá. Jednak může jít o neznalost právní úpravy, za druhé o „pokus“, zda si toho insolvenční správce všimne, či zda pohledávka „proklouzne“, a dále se lze setkat s tím, že se správní orgány snaží o stavení běhu prekluzivní lhůty pro placení daně s odkazem na ust. § 175 odst. 1 a § 160 odst. 4 písm. b) zák. č. 280/2009 Sb., daňového řádu (dále jen „daňový řád“). Připomínám, že pokuty ukládané za přestupky se vymáhají postupem podle daňového řádu.¹³ **Domnívám se nicméně, že ke stavení prekluzivní lhůty přihláškou pohledávky z pokuty nedochází.**

Věřitelé se někdy domnívají, že pokud by došlo ke zrušení schváleného oddlužení a k zastavení insolvenčního řízení, neměla by do té doby uběhnout prekluzivní lhůta, která by měla být přihlášením pohledávky stavena. Je pravda, že z jazykového hlediska zákon v ust. § 160 odst. 4 písm. b) daňového řádu obecně spojuje s uplatněním daňové pohledávky přihláškou v insolvenčním řízení účinek stavení prekluzivní lhůty, nicméně dle mého by se ve vztahu k pokutám měl uplatnit restriktivní výklad a tento účinek by se měl vztahovat pouze na daňové pohledávky, které mohou být skutečně

2 K tomu např. T. Moravec: § 170 [Pohledávky neuspokojované v insolvenčním řízení], in T. Moravec, J. Kotoučová a kol.: Insolvenční zákon, C. H. Beck, Praha 2021, str. 680; op. cit. sub 1, str. 68; usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 2017, sp. zn. 29 NSČR 85/2016.

3 Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 7. 9. 2021, sp. zn. 1 VSPH 1159/2012.

4 T. Moravec: § 170 [Pohledávky neuspokojované v insolvenčním řízení], in T. Moravec, J. Kotoučová a kol., op. cit. sub 2, str. 680.

5 Důvodová zpráva k zákonu č. 294/2013 Sb., č. 294/2013 Dz.

6 Tamtéž.

7 Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 7. 9. 2021, sp. zn. 1 VSPH 1159/2012.

8 Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 10. 2013, sp. zn. 3 VSPH 1319/2012.

9 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2017, sp. zn. 29 NSČR 116/2015.

10 Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 26. 9. 2019, sp. zn. 45 I Cm 1631/2019.

11 Rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 5. 8. 2020, sp. zn. 29 I Cm 771/2020.

12 Ust. § 51 odst. 1 písm. e) zák. č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů.

13 Ust. § 106 odst. 3 zák. č. 500/2004 Sb., správního řádu, a ust. § 2 odst. 3 písm. b) daňového řádu.

v oddlužení uspokojeny, kdy příkladem je např. dlužný místní poplatek za komunální odpad (za období před rozhodnutím o úpadku), neboť přihláška takovýchto pohledávek je bez pochybností úkonem, který je činěn výhradně za účelem dosažení uspokojení přímo plněním v oddlužení, jak stanoví ust. § 2 písm. h) ins. zák.

Pro srovnání lze využít výklad institutu stavení lhůty v soukromém právu.¹⁴ Podle odborné literatury je jednou z podmínek pro uplatnění ust. § 648 zák. č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, tedy stavení promlčecí lhůty, že úkon, kterým věřitel uplatňuje právo u orgánu veřejné moci, případně v řízení řádně pokračuje, „je učiněn za účelem uspokojení práva věřitele“¹⁵ a zároveň „za uplatnění práva nicméně nebude považován úkon, který není podkladem k tomu, aby rozhodující orgán (orgán veřejné moci) nositeli uplatněného práva mohl toto právo přiznat, resp. rozhodnout o jeho existenci“.¹⁶ Domnívám se, že tato podmínka se plně uplatní i v předmětném případě pokuty uplatněné v oddlužení. Přihlašuje-li tak věřitel pohledávku s vědomím, že tato pohledávka nemůže být v oddlužení uspokojena, z povahy věci tak nečiní proto, aby dosáhl jejího uspokojení – resp. jejího uspokojení právem aprobovaným způsobem bezprostředně v insolvenčním řízení. Spoléhání se na chybu insolvenčního správce či insolvenčního soudu rozhodně není legitimním důvodem pro přihlášení. Vidina pouhého „neprekudování“ pohledávky, která by možná v budoucnu mohla být uspokojena v daňové exekuci, neproběhne-li oddlužení pro dlužníka úspěšně, není z mého pohledu dostatečným naplněním podkladu pro to, že přihláška směřuje svým účelem k dosažení uspokojení věřitele (v insolvenčním řízení). Takový rozhodně není smysl a účel uplatňování pohledávek v oddlužení. Správní orgán (správce daně) by měl na základě své přihlášky směřovat k dosažení uspokojení „bezprostředně“. Komentář k běhu prekluzivní lhůty uvádí, že se jeví logické, aby neběžela jen u daňových pohledávek přihlášených do insolvenčního řízení řádně a včas, které byly na přezkumném jednání zjištěny¹⁷ – pokuty se však vůbec nepřezkoumávají. **Mám za to, že pohledávka z pokuty je tak přihlášena vždy zcela bezúčelně a z povahy smyslu a účelu stavení prekluzivní lhůty nemůže takovéto „bezúčelné“ uplatnění pohledávky na běh prekluzivní lhůty mít žádný dopad. Lhůta tak plyne dle mého názoru i nadále.** Dotaženo do důsledku, nabízí se akademická otáz-

ka: je přihláška pohledávky podaná s vědomím, že plnění není možné v průběhu oddlužení obdržet, která tak slouží pouze k domnělému stavení prekluzivní lhůty, materiálně vůbec přihláškou ve smyslu ust. § 2 písm. h) ins. zák.?

Jak naložit s přihláškou?

Jak by měl tedy insolvenční správce a insolvenční soud s takovou přihláškou naložit? Patrně **nejjednodušší je, když insolvenční správce kontaktuje věřitele a vyzve ho ke zpětvzetí přihlášky.** Je-li vzata zpět a vezme-li soud zpětvzetí na vědomí a ukončí účast věřitele v insolvenčním řízení, problém s přihláškou mizí. V opačném případě se, jak již bylo řečeno, pohledávka v souladu s ust. § 189 odst. 1 ins. zák. nezařadí do seznamu přihlášených pohledávek a nebude přezkoumána.¹⁸

Odmítat pohledávku postupem podle ust. § 185 ins. zák. není třeba, neexistuje k tomu důvod.¹⁹ Nicméně lze najít judikaturu²⁰ i odbornou literaturu,²¹ která obsahuje závěry, že i takovéto přihlášky pohledávek by měly být odmítnuty podle ust. § 185 ins. zák., avšak lze se domnívat, že tento závěr není správný, neboť na situaci dopadá jiný procesní postup, a to ust. § 203a ins. zák.

Správní orgán se proti nezařazení pohledávky do seznamu přihlášených pohledávek (a jejímu nepřezkoumání) může bránit žalobou na určení pořadí uplatněné pohledávky ve smyslu ust. § 203a ins. zák.²² Zde je třeba poznamenat, že věřitel je oprávněn tuto žalobu podat ve lhůtě 30 dnů ode dne, kdy mu soud tuto povinnost uloží. Je otázkou, zda je věřitel oprávněn žalobu podat i v případě, kdy soud je nečinný a opomene mu tuto povinnost uložit. Domnívám se, že ano, a žaloba by neměla být pro předčasnost odmítnuta ani v případě, že věřitel ji podá bez výzvy ze strany soudu. Ustanovení je třeba přikládat výhradně ten smysl, že lhůta neskončí dříve než 30 dnů po výzvě. Nikoliv však, že by věřiteli bylo právo podat žalobu založeno až na základě uvedené výzvy. Vhodné by bylo, aby insolvenční správce – a to např. ve zprávě o přezkumu – navrhl insolvenčnímu soudu, aby věřiteli uložil povinnost podat žalobu. Odpovědnost by však měla tížit především insolvenční soud, který může výzvu věřiteli učinit i bez návrhu a nemusí čekat na procesní aktivitu insolvenčního správce. Jiná situace by nastala v případě, že soud svým pokynem insolvenčnímu správci uloží, aby návrh soudu na výzvu podle ust. § 203a ins. zák. podal, bude-li mít správce za to, že je tento postup namístě.

Nedojde-li k postupu podle ust. § 203a ins. zák., tedy výzva není učiněna ani žaloba není podána a není o charakteru pohledávky s konečnou platností rozhodnuto, ta zůstává v průběhu insolvenčního řízení stále nezařazená na seznam, nepřezkoumaná, jako určité reziduum. Dále nemá na průběh oddlužení žádný dopad, a to až do skončení insolvenčního řízení. Dlužník by následně měl být od plnění i této pohledávky osvobozen.

Mám za to, že ohledně pokut ukládaných za přestupky je již závěr o jejich vyloučení z uspokojení ustálen natolik, že pochybnost o charakteru pohledávky existovat obvykle nebude, a proto nebude ani obvykle dán důvod pro to, aby soud výzvu dle ust. § 203a ins. zák. vůbec činil. Tím však není dotčena možnost věřitele bránit se žalobou.

Dojde-li ke zrušení schváleného oddlužení a zastavení insolvenčního řízení (či neschválení oddlužení) a nezanikla-li

14 Soukromé a veřejné právo jsou dvě společně existující oblasti jednoho právního řádu, mezi kterými nestojí žádná nepřekonatelná „čínská zeď“, jak stanovil ÚS v nálezu ze dne 7. 4. 2009, sp. zn. Pl. ÚS 26/08. Prolnání obou těchto sfér je přirozenou vlastností současného systému práva, proto je možné k závěrům soukromoprávní teorie i v tomto případě argumentačně přihlídnout.

15 D. Weinhold: 11.2 [Postup podle občanského soudního řádu], in D. Weinhold: Promlčení a prekluze v soukromém právu, C. H. Beck, Praha 2015, str. 131.

16 Tamtéž, str. 140.

17 T. Moravec: § 173 [Podání přihlášky], in T. Moravec, J. Kotoučová a kol., op. cit. sub 2, str. 691.

18 Op. cit. sub 1, str. 70.

19 Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 1. 2016, č. j. 2 VSPH 317/2015-P14-7.

20 Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 7. 9. 2021, sp. zn. 1 VSPH 1159/2012; rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2018, sp. zn. 29 ICdo 113/2016; usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 2017, sp. zn. 29 NSCR 82/2016.

21 Op. cit. sub 1, op. cit. sub 2, str. 70.

22 T. Moravec: § 203a [Žaloba na určení pohledávky za majetkovou podstatou], in T. Moravec, J. Kotoučová a kol., op. cit. sub 2, str. 773; rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 5. 8. 2020, sp. zn. 29 ICm 771/2020; usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 7. 2017, č. j. 4 VSPH 1269/2017-B-30.

pohledávka (neprekludovala, nebyla uspokojena třetí osobou...), je možné ji dále vymáhat.²³

Splnění oddlužení a osvobození od placení pokuty

V praxi i teorii je sporná situace, která nastane v případě, že je oddlužení splněno a dlužník má být osvobozen od placení zbytku pohledávek. Podle mého názoru je dlužník osvobozen i od placení pohledávek vyplývajících z pokut a tyto není možno nadále vymáhat. Z ust. § 414 odst. 2 ins. zák. výslovně vyplývá, že osvobození se vztahuje také na pohledávky, k nimž se v průběhu insolvenčního řízení nepřihlíželo. Mám za to, že takovou pohledávkou jsou i pokuty ukládané správními orgány.²⁴ Osvobození od placení pokut potvrzuje i komentářová literatura.²⁵ K tomu shodné stanovisko zaujalo i Generální finanční ředitelství.²⁶ Česká advokátní komora, Sekce pro insolvenční právo, nemá na věc jednotné stanovisko.²⁷ Judikatura k dané věci sjednocena není. Komentář k ust. § 170 ins. zák. dále uvádí tuto tezi: „Koncepce obsažená v tomto ustanovení insolvenčního zákona vychází z toho, že stát zde svým způsobem dobrovolně rezignuje na své sankční pohledávky, aby nedocházelo k rozmnožování řady věřitelů dlužníka, který už tak sám o sobě není ani schopen uhradit v plné míře nároky ze soukromoprávních vztahů.“²⁸ S přihlédnutím k uvedenému by se jako zcela nelogický jevil závěr, že stát „usnadní“ dlužníku oddlužení tím, že mu odlehčí břímě dluhů „odpuštěním“ některých (vlastních) pohledávek, aby po něm vzápětí po úspěšném splnění oddlužení tyto pohledávky vymáhal a znovu na něj uvalil břímě (daňové) exekuce. Pokud bychom přijali takovýto výklad, bylo by nutné mít insolvenční zákon za vnitřně ideově rozporný. Navíc pokuty nejsou uvedeny ve výčtu pohledávek, od kterých se neosvobozuje dle ust. § 416 odst. 1 ins. zák.

Pokuta pravomocně uložená po zveřejnění usnesení o úpadku (resp. schválení oddlužení)

Může se stát, že pokuta je pravomocně uložena až po zveřejnění usnesení o úpadku. Je nutné říci, že řízení o přestupku se rozhodnutím o úpadku v souladu s ust. § 140d odst. 1 ins. zák. nepřerušuje a lze je i nově zahájit.

Vznikne-li dlužníku povinnost hradit pokutu za přestupek po zveřejnění usnesení o úpadku (v průběhu oddlužení), je dlužník povinen tuto pokutu uhradit,²⁹ a to ze své nepostizitelné částky. Přihlásit tuto pohledávku do oddlužení nelze. Pohledávku nelze v rámci oddlužení nijak uspokojit.³⁰ Neuhradí-li dlužník takovou pohledávku, lze ji vymáhat a v konečném důsledku dlužník riskuje, že již schválené oddlužení bude zrušeno³¹ – toto se však týká pokut, které byly pravomocně uloženy až po schválení oddlužení.³² Pokud byla pokuta pravomocně uložena před tímto okamžikem (avšak po zveřejnění usnesení o úpadku), může být důvodem pro neschválení oddlužení z důvodu lehkovážného přístupu dlužníka.

Možnost zrušení schváleného oddlužení a „likvidační“ charakter pokuty

Lze připomenout, že pokuty ukládané správními orgány mohou dosahovat vysokých částek, které dlužník nemusí

být schopen ze své nepostizitelné částky (případně ze svých úspor vytvořených z nepostizitelné části příjmů) uhradit.

Oddlužení může být teoreticky zrušeno v návaznosti na ust. § 418 odst. 1 písm. b) ins. zák., kdy v důsledku zaviněného jednání vznikl dlužníku po schválení oddlužení peněžitý závazek po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti, ale i podle písm. a), kdy dlužník neplní podstatné povinnosti podle schváleného způsobu oddlužení. Dlužník je v souladu s ust. § 412 odst. 1 písm. g) ins. zák. povinen nepřijímat na sebe nové závazky, které by nemohl v době jejich splatnosti splnit, a dle písm. h) vynaložit veškeré úsilí, které po něm lze spravedlivě požadovat, k plnému uspokojení pohledávek svých věřitelů. Je jisté, že dlužník by především neměl vlastním jednáním na sebe přijímat nové smluvní závazky (které není schopen splnit), nicméně dle mého názoru se uvedené omezení – resp. požadavek na sebe nepřijímat závazky nové, neomezuje pouze do oblasti závazků z právních jednání, ale je třeba jej vykládat i tak, že dlužník se musí vyvarovat např. i vzniku závazků z deliktů (zejm. se musí vyvarovat zaviněného způsobení škody a vzniku povinnosti k její náhradě) či dále protiprávního jednání, za které mu může být uložena sankce (pokuta). Spáchání přestupku (zavinění musí být dáno),³³ a tím „způsobení si“ vzniku nového dluhu – kdy dlužník má předpokládat, že za přestupek mu může být uložena pokuta, kterou nemusí být schopen plnit, může naplnit důvody pro zrušení schváleného oddlužení.

Existence schváleného oddlužení tak má pro dlužníka ten následek, že v běžném životě je na něj kladen vyšší nárok na opatrnost ve vlastním jednání než na zbytek populace, neboť dlužník může být sankcionován nejen samotným trestem uloženým správním orgánem, ale i druhotně postižen následným zrušením schváleného oddlužení.

Otázkou je, zda může mít pokuta, jejímž následkem by mohlo být zrušení schváleného oddlužení, tzv. likvidační charakter. Tedy zda je likvidační pokuta, kterou není pachatel schopen uhradit do 30 dnů ode dne její splatnosti. Z mého po-

23 Š. Jermanová: Insolvenční řízení z pohledu celního úřadu [online], diplomová práce, Katedra finančního práva a národního hospodářství, Právnická fakulta, Masarykova univerzita, Brno 2017/2018. Vedoucí práce JUDr. Dana Šramková, Ph.D., MBA. Dostupné na https://is.muni.cz/th/bumi5/Insolvenční_řízení_z_pohledu_celního_úřadu_-_finalní_verze.pdf, cit. 27. 3. 2022. str. 46.

24 Usnesení KS v Ústí nad Labem ze dne 15. 7. 2019, sp. zn. 14 Co 131/2019.

25 H. Erbová: § 414 [Osvobození dlužníka od placení pohledávek], in T. Moravec, J. Kotoučová a kol., op. cit. sub 2, str. 1662.

26 Generální finanční ředitelství: Metodický pokyn k postupu správce daně z hlediska právní úpravy a vazby insolvenčního zákona na daňový řád, č. j. 82441/17/7700-30133-050206 [online]. Dostupné na https://www.financnisprava.cz/assets/cs/prilohy/d-jine/82441_17_MP_insolvence-vs-DR.pdf, cit. 10. 3. 2022, str. 19.

27 Česká advokátní komora: Zápis ze zasedání Sekce pro insolvenční právo ČAK ze dne 13. 11. 2019 [online]. Dostupné na <https://www.cak.cz/assets/zapis-odborna-sekce-cak-pro-insolvenčni-pravo-13-11-2019.pdf>, cit. 10. 3. 2022, str. 2.

28 T. Moravec: § 170 [Pohledávky neuspokojované v insolvenčním řízení], in T. Moravec, J. Kotoučová a kol., op. cit. sub 2, str. 680.

29 Op. cit. sub 27, str. 2.

30 Op. cit. sub 1, str. 68.

31 Op. cit. sub 27, str. 2.

32 P. Sprinz, P. Chytil: § 418 [Zrušení schváleného oddlužení] [online], in P. Sprinz a kol.: Insolvenční zákon, C. H. Beck, Praha 2021. Dostupné v systému Beck online, cit. 7. 5. 2022.

33 V tomto ohledu lze upozornit, že zavinění dlužníka je prokázáno již samotnou právní mocí rozhodnutí o přestupku, a proto tuto otázku již není třeba nadále zvažovat a ani se nemusí uplatnit domněnka dle ust. § 418 odst. 2 ins. zák. – kde lze pro úplnost dodat, že tato sice odkazuje na odst. 1 písm. c), nicméně jde o chybu a směřuje k odst. 1 písm. b).

hledu tento závěr paušálně učinit nelze. Správní orgán by nicméně měl při ukládání druhu trestu a jeho výměry zhodnotit majetkové poměry pachatele³⁴ a druh trestu a jeho výměru i s přihlédnutím k těmto poměrům individualizovat.³⁵ Správní orgán by měl výši pokuty pečlivě zvážit vzhledem k probíhajícímu oddlužení, aby své rozhodnutí co do výměry trestu nezatížil vadou nezákonnosti. Rozhodné okolnosti by dle mého názoru měl správní orgán zjistit z úřední povinnosti,³⁶ kdy významným zdrojem informací o majetkových poměrech pachatele bude v tomto případě veřejně přístupný insolvenční rejstřík. Je žádoucí, aby sám obviněný z přestupku vyvinul v tomto směru procesní aktivitu a sám probíhající oddlužení a z něj vyplývající vlastní nepříznivou majetkovou situaci namítal.

Oddlužení však v žádném případě neznamená jakousi automatickou imunitu proti „vysoké“ pokutě a jakýsi poukaz na to, že uložená pokuta bude mírná;³⁷ takovýto závěr by byl v rozporu se smyslem a účelem trestu.³⁸ Majetkovou situaci pachatele je nicméně třeba zohlednit komplexně.³⁹ Probíhající oddlužení bude důležitým kritériem a správní orgán by měl s nejvyšší pečlivostí zvážit, jakou výši pokuty je schopen pachatel reálně uhradit, a zohlednit pravděpodobnost zrušení schváleného oddlužení v návaznosti na majetkové poměry pachatele.

Určitým korektivem může být využití institutu plnění pokuty ve splátkách či posečkání s placením pokuty ve smyslu ust. § 156 daňového řádu. Pokud bude pachateli vyhověno s posečkáním nebo plněním ve splátkách, bude pokuta sice již i třeba více než 30 dnů po lhůtě splatnosti, nicméně dle mého názoru by v takovém případě neměl insolvenční soud schválené oddlužení zrušit, nejsou-li pro to jiné důvody. Tím spíše ne, pokud pachatel splátky pokuty řádně hradí. Nabízí se taktéž možnost požádat o přerušení oddlužení dle ust. § 412b ins. zák. Dále je možné využít i mimořádné snížení výměry pokuty dle ust. § 44 odst. 1 písm. c) zák. č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich (dále jen „PřestZ“). Existuje i možnost, že by správní orgán uložil delší lhůtu splatnosti pokuty, ale lze si jen těžko představit, že by se lhůta splatnosti stanovila např. na dobu jednoho roku. Tyto možnosti tedy mohou pomoci dovést oddlužení do úspěšného konce přesto, že pachateli byla pravomocně uložena pokuta, kterou nebude schopen snadno uhradit „ihned“.

Dostáváme se tedy ke **střetu dvou poněkud protikladných situací**. Pokutu, která by díky své výši znemožnila dlužníku ji „ihned“ splnit, a tím vedla k možnosti zrušení schválené-

ho oddlužení, by bylo možné v určitých případech teoreticky vnímat jako „likvidační“ (resp. minimálně zcela nepřiměřenou), a tudíž nezákonnou, na druhou stranu však, je-li zde pravomocné rozhodnutí o uložení pokuty, které nebylo zrušeno, jde o nový dluh, který je dlužník povinen hradit a jehož neuhrazení by ke zrušení schváleného oddlužení mohlo vést. Závěr o likvidačním charakteru pokuty, kterou dlužník není schopen uhradit ze své nepostižitelné částky ve lhůtě splatnosti (popř. do 30 dnů), však nelze brát za paušální.

Dlužník by tedy měl v řízení o přestupku vyvinout veškerou procesní aktivitu vedoucí minimálně ke zmírnění pokuty a měl by se eventuálně bránit i správní žalobou proti rozhodnutí. Na druhou stranu správní orgán by měl majetkové poměry dlužníka vzít v potaz a pečlivě při ukládání pokuty zvážit, zda nebude mít likvidační charakter.⁴⁰ Samotnou uloženou výši pokuty lze dle mého názoru pro účely „nezrušení“ oddlužení efektivně vyvážit využitím institutu posečkání s placením pokuty či plněním pokuty ve splátkách.

Trest postihující majetkovou podstatu

Domnívám se, že co se týče druhu trestů, tak by v rozhodnutí o přestupku neměl být uložen trest, který bude postihovat majetek v majetkové podstatě dlužníka (a to zejm. majetek, který byl vydán ke zpeněžení). Samozřejmě platí, že pokuta obecně uložena být může, měla by však být uložena v takové výši, ve které ji bude možné uspokojit z nepostižitelné části příjmů. Zdůrazňuji, že do majetkové podstaty nenáleží příjmy dlužníka v rozsahu, ve kterém nejsou postižitelné jako přednostní pohledávka. Z mého pohledu je vyloučeno uložení propadnutí věci, jež náleží do majetkové podstaty (byla vydána ke zpeněžení), neboť takový trest by nebylo možné vykonat a zcela by postrádal svůj smysl a účel, neboť by primárně nesankcionoval dlužníka, ale spíše jeho věřitele, jejichž uspokojení by mařil.⁴¹ Podle mého názoru rovněž nelze uložit ani propadnutí náhradní hodnoty za tuto věc, protože podání insolvenčního návrhu nelze brát jako jednání pachatele způsobující zmaření možnosti propadnutí věci ve smyslu ust. § 49 odst. 1 PřestZ.

Závěr

Závěrem lze shrnout, že v praxi nepochybně dochází ke střetům norem upravujících správní trestání a oddlužení. Dlužník, správní orgán (správce daně), insolvenční správce i insolvenční soud musejí střetům obou odvětví přikládat význam, neboť vazby správního a insolvenčního práva jsou hlubší, než by se mohlo na první pohled zdát. Pokuty uložené před rozhodnutím o úpadku se v oddlužení uspokojovat nebudou a vztahuje se na ně osvobození dlužníka od placení pohledávek po splnění oddlužení. Probíhající oddlužení má nepochybně vliv na ukládání trestů za přestupek, kdy omezuje druh a výměru trestu, který lze pachateli uložit. Probíhající oddlužení je okolnost, kterou se správní orgán musí v přestupkovém řízení nevyhnutelně zabývat a své rozhodnutí této situaci přizpůsobit. Uložení pokuty v průběhu oddlužení je okolností, která může zapříčinit zrušení schváleného oddlužení, a na dlužníka v oddlužení jsou tak kladeny daleko přísnější nároky než na jiné osoby, nechce-li průběh svého oddlužení ohrozit.⁴² ❀

34 J. Drápal: Vztah výše pokuty a majetku pachatele (zejména) ve správním právu, Správní právo č. 1/2019, str. 8.

35 § 37 písm. f) zák. č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich.

36 Usnesení NSS ze dne 20. 4. 2010, č. j. 1 As 9/2008-133; J. Drápal: Likvidační povaha pokuty ve správním trestání, Správní právo č. 7/2018, str. 430.

37 Tamtéž, str. 426.

38 Lze dovodit např. s využitím rozsudku NSS ze dne 28. 12. 2016, č. j. 3 As 149/2015-49.

39 P. Vetešík: § 37 [Určení druhu a výměry správního trestu], in L. Jemelka, P. Vetešík: Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. Zákon o některých přestupcích, C. H. Beck, Praha 2020, str. 302.

40 Pro srov. rozsudek KS v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích ze dne 1. 10. 2020, č. j. 52 A 43/2020-78, a rozsudek NSS ze dne 23. 11. 2021, č. j. 6 As 329/2020-42.

41 Pro srov. rozsudky NS ze dne 22. 9. 2020, sp. zn. 7 Tz 25/2020, ze dne 23. 9. 2021, sp. zn. 29 ICdo 142/2019. 142/2019 a ze dne 10. 3. 2022, sp. zn. 29 ICdo 31/2019.

42 Článek vyjadřuje osobní názory autora, a nikoliv právní názory instituce, ve které autor působí.

Principy, nedostatky a výzvy ochrany osobnostních a přirozených práv

V předkládaném článku se nejprve zabývám podstatou ochrany osobnostních a přirozených práv v rovině obecné, na poli právní teorie a filozofie, a zamýšlím se i nad otázkou ochrany přirozených a osobnostních práv ve vztahu k politickým hodnotám. Vymezuji přitom tři základní pravidla, jimiž má být legislativa upravující otázku ochrany přirozených a osobnostních práv poměřována. Ve světle těchto tří pravidel se pak zamýšlím nad nedostatky i pozitivy ochrany osobnostních a přirozených práv v České republice.

JUDr. Jakub Sivák
působí jako státní zástupce a externí pedagog PF UK v Praze.

Ochrana osobnostních a přirozených práv na poli právní teorie a filozofie

Je ochrana osobnostních a přirozených práv předmětem společenské smlouvy a vychází z ní, nebo jde o práva ostatním právům nadřazená, jež sice mohou být v důsledku jednání člověka porušena, ale nikoli zrušena? Jinými slovy – je ochrana osobnostních a přirozených práv předmětem přirozeného, nebo pozitivního práva?

Zcela jistě neexistuje jednoznačně správná odpověď na to, jaký je právně teoretický původ ochrany osobnostních a přirozených práv, avšak existuje zde celá řada historických přístupů ke shora položené otázce, které mohou významně usměrnit úvahy nad tématem tohoto článku. Tatiana Machalová v předmluvě k vydání souborného díla Kelsenových spisů hovoří o tom, že dnes již nejsou pochyby o tom, že právo nelze vymezovat jako souhrn hierarchicky uspořádaných norem. Podle ní právě Kelsenovo pojetí normativity předestírá nebezpečí možného rozměňování, pokud je myšlena jako derivát či odvozenina jiných funkcí práva.¹ Kelsen ve své *Ryzí nauce právní* vychází z principu existence „Grundnorm“ (základní normy), jejímž prostřednictvím je odvozována a potvrzována platnost každé další právní normy. Její povaha však není Kelsenem uspokojivě vysvětlena a přístup k ní byl v různých jeho pracích měněn.² Ve zmíněné *Ryzí nauce právní* Kelsen doslova uvádí, že zde není sporu o to, zda je právo realitou přírodní, anebo duchovní, z toho je ale nutné odvodit i určitá ohraničení práva ohledně norem jiného druhu. Kelsen píše též o nutnosti překonat historicky nesprávný přístup, který vedl ke spojování práva a morálky. Kelsen tak striktně odděluje význam pojmu spravedlnost z prizmatu sociálního řádu a spravedlnost soudní, jíž přisuzuje význam synonyma slova „*právnost*“.³

Postoj pozitivně právního přístupu k právu pak zastává např. i H. L. A. Hart, který uvádí, že právo může mít jakýkoli obsah. Poté doplňuje, že je zřejmé, že ani právo, ani akceptovaná morálka společnosti nemusí svoji minimální ochranu a výhody vztahovat na všechny, kdo žijí v jejím poli působnosti. Jako historické příklady pak Hart uvádí otrokářské společnosti, Jižní Afriku nebo nacistické Německo. Na moderní právo má potom podle Harta většinou vliv morálka přijímaná obecnou společností. Hart pak rozsáhle polemizuje s otázkou spravedlnosti, když uvádí, že i aplikace těch nejkrutějších norem může být ve své podstatě spravedlivá, neboť aplikace obecné normy s sebou nese ve svém důsledku zárodky spravedlnosti, pokud není dané pravidlo upravováno *ad hoc* podle konkrétního případu. Za spravedlnost je pak možné označovat onu „obecnost“.⁴

Oproti shora uvedenému poměrně jasnému právnímu pozitivismu stojí dle mého názoru snad nejvýznamnější právní naturalista, a to Gustav Radbruch. Ten naopak právu přisuzuje zejména úlohu spravedlnosti, účelnosti a právní jistoty.⁵ Hovoří o tom, že právo jednoho člověka je stejně svaté jako právo milionu lidí,⁶ má obavy (oproti shora uvedenému Hartovi a Kelsenovi) ze striktní a doslovné aplikace práva⁷ a hovoří právě o zákonném neprávě a nadzákonném právu, jež známe jako tzv. Radbruchovu formulí. Ta stanoví, že v případě zásadního konfliktu mezi spravedlností a zákonným (pozitivním) právem již dané právo není právem a musí ustoupit vyšším (přirozeným) principům spravedlnosti (nadzákonnému právu).⁸

Opustím-li spor o právních pozitivistech a s právními naturalisty, nelze nezminít Aristotelův přístup ke spravedlnosti, který hovoří o tom, že **o spravedlnost jde tehdy, když dáme každému, co si zaslouží, avšak je nutné stanovit, které ctnosti**

1 H. Kelsen, O. Horák (ed.): *O státu, právu a demokracii: výběr prací z let 1914-1938*, Wolters Kluwer, Praha 2015, str. X.

2 Tamtéž, str. XIX.

3 Tamtéž, stať *Ryzí nauka právní: metoda a základní pojmy*, str. 12 a násl.

4 H. L. A. Hart, J. Přibáň (ed.): *Pojem práva*, Prostor, Praha 2010, str. 198 a násl.

5 G. Radbruch: *O napětí mezi účely práva*, Wolters Kluwer ČR, Praha 2012, str. 31.

6 Tamtéž, str. 35.

7 Tamtéž, str. 36.

8 Tamtéž, str. 120 a násl.

zasluhují čest a odměnu. Je tudíž v zásadě nutné určit, jaký způsob života je nejvíce žádoucí.⁹ Takřka rytířský pohled na právo má též Immanuel Kant, který vychází z teze, že všichni jsme rozumné bytosti hodné důstojnosti a úcty. Kant se pak samozřejmě proslavil dvěma imperativy, a to hypotetickým a kategorickým. Hypotetický imperativ je založen na instrumentálním rozumu. Chceme-li mít dobrou obchodní pověst, chovejme se k zákazníkům laskavě. Tyto podmíněné imperativy se pak staví do protikladu k imperativu kategorickému. Kategorický imperativ je tedy imperativem nepodmíněným. Kategorický imperativ zahrnuje jednání, které je dobré samo o sobě. Kategorický imperativ považuje Kant za imperativ morálky, neboť nejde o obsah jednání, ale o formu a princip, který z něj sám vyplývá, a přitom to bytostně dobré v něm tvoří smýšlení, ať už je výsledek jakýkoli. První verzi kategorického imperativu pak Kant definuje pomocí obecného zákona, že každý má jednat jen podle té maximy, od níž může zároveň chtít, aby se stala obecným zákonem. Druhou verzi poté vyjadřuje tím, že morální zákon nemůže být založen na žádném konkrétním zájmu, účelu nebo cíli, protože pak by se vztahoval pouze na osobu, o jejíž cíle by šlo. Člověk je pak v Kantově pojetí účelem, nikoli prostředkem, který má naplňovat vůli jiného.¹⁰

Ve vztahu ke Kantovi je nutné zmínit Jeremyho Benthamu, jehož filozofie vychází z maximalizace štěstí. Morální argument musí čerpat z maximalizace štěstí společnosti jako celku. Doslova se tak rozchází s ideou ochrany menšin.¹¹ Proti tomuto přístupu pak (nejméně zčásti) stojí John Stuart Mill, který naopak zásadně obhajuje svobodu jedince, do níž může vláda (veřejné právo) zasahovat jen tehdy, pokud se skutky těchto osob dotýkají ostatních. Veřejné právo tak nesmí chránit subjekty práva před nimi samými.¹²

Je tak zřejmé, že zde existuje velké množství názorů na to, jaké jsou principy práva, spravedlnosti a morálky. Některé se navzájem rozvíjejí, jiné se zcela popírají a zákonodárce možná ani neví, zda při vytváření legislativy má dát na Kanta, Harta nebo Milla (anebo úplně někoho jiného). Blaise Pascal říkal, že život je hra, kterou hrát musíme. Přestože si tak často nejsme jisti tím, co je a není dobré, musíme nějaké rozhodnutí přijmout. To pak platí i ve vztahu k vymezení osobnostních a přirozených práv a jejich ochraně.¹³ Avšak s určitou historickou zkušeností a se znalostí různých pohledů právní filozofie můžeme stanovit předpoklady, které by příslušná legislativa měla naplňovat *de lege ferenda*, a porovnat tyto ideální představy se stavem *de lege lata*, anebo chcete-li, můžeme Kelsenovské „sein“, tedy to, co tu je nyní, porovnat se „sollen“, tedy tím, co tu má být, které v tomto článku vymezím.

9 M. J. Sandel: Spravedlnost: co je správné dělat, Univerzita Karlova v Praze, Karolinum, Praha 2015, str. 17.

10 Tamtéž, str. 115 a násl.

11 Tamtéž, str. 42.

12 Tamtéž, str. 59.

13 J. Houkal: Mé všechno volá k Bohu, Portál, Praha 2018, str. 149.

14 B. Ečer: Potrestání „válečných zločinců“, habilitační práce, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Brno 1948, str. 46.

15 Srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 12. 10. 1994, sp. zn. Pl. ÚS 4/94, nebo ze dne 2. 4. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 6/13.

„Sollen“ neboli ideální představa o ochraně osobnostních a přirozených práv má být podle mého názoru založena na přirozenoprávní podstatě v duchu Radbruchovy formule. Nicméně podkladem pro tuto ideu mi nejsou pouze staté právní teorie z pera Fullera či Radbrucha, ale i **postup při potrestání válečných zločinců po druhé světové válce a definice zločinů proti lidskosti**.¹⁴ Tento postup komise Spojených národů pro vyšetřování válečných zločinů můžeme do značné míry přičítat jejímu československému zástupci JUDr. Bohuslavu Ečerovi. Docházelo totiž k ustanovení retroaktivních pravidel, která v případě válečných zločinů doposud neměla obdoby. Jsem však přesvědčen o tom, že i z tohoto postupu lze právě vyčíst naturální podstatu osobnostních a přirozených práv. Ta sice mohou být po určitý čas omezena či potlačena, nicméně jejich přirozenoprávní teorie umožňuje, aby jednak v budoucnu docházelo k potrestání viníků, kteří takové omezení či potlačení způsobí, a to i se zpětnou účinností (bavíme-li se o extrémních případech), a jednak dochází ke zcela přirozené naturální restituci. Umožnění retroaktivního postupu v případě extrémních situací pak musí být podrobena testu proporcionality, který určí, které ze základních práv má ustoupit v případě jejich kolize, a sice zda legitimní očekávání a zákaz retroaktivity, anebo skupina přirozených práv chránících osobnost člověka, která právě v důsledku jednání třetích osob byla omezena.¹⁵

Dále musí být legislativa chránící přirozená práva obecná tak, aby jakoukoli etnickou, mocenskou, sociální či jinou skupinu (ať už menšinu, či většinu) nenadřazovala nad jinou, anebo jinou nediskriminovala. **Rovnost mezi lidmi tak musí být základní tezí vší ochrany osobnostních a přirozených práv bez ohledu na jakékoli odlišnosti**. Účinná ochrana osobnostních a přirozených práv pak v neposlední řadě musí být efektivní ve smyslu poměru stanovení práv a povinností. To je úkolem pravděpodobně nejtěžším, neboť lidská společnost nemá být otrokem zákonů. Naopak legislativa má mezilidské vztahy a fungování společnosti upravovat jen v té nezbytné míře a ve všem ostatním ctít lidskou svobodu.

Za klíčová tak považuji shora uvedená tři pravidla:

(i.) přirozenoprávní podstatu,

(ii.) obecnost a

(iii.) účelovost a nezbytnost,

jmímiž má být poměřována legislativa upravující ochranu přirozených a osobnostních práv.

Tímto testem tak prověřím i úpravu účinnou v České republice.

Osobnostní a přirozená práva a politické hodnoty

Pozastavím se rovněž nad **otázkou ochrany přirozených a osobnostních práv ve vztahu k politickým hodnotám**. Je totiž jistě zajímavé zabývat se i otázkou hodnotového ukotvení jednotlivých politických ideologií, neboť z toho je možné predikovat vývoj ochrany přirozených a osobnostních práv ve vztahu k tomu, jaké politické uskupení bude u moci.

Jednou ze základních politických ideologií je **konzervatismus**, pro který je typický realistický pohled na přirozenost člověka a přesvědčení, že lidské bytí je charakterizováno jistým napětím, které nemůže být ze společnosti nikdy zce-

la odstraněno, avšak může být zmírňováno politickou praxí. **Pro konzervatismus není možné zlo a utrpení od lidské existence oddělit, a není proto správné upínat se k utopickým představám o jeho odstranění, nýbrž je třeba se soustředit na skromnější cíle, a to na omezování jeho účinků,** což v praxi vede k přijetí koncepce „limitované politiky“. Edmund Burke coby představitel konzervatismu zastával názor, že snaha o prosazení svobody revolučními metodami nerozšiřuje ani nezdokonaluje možnosti takovéto limitované politiky, ale naopak destruuje podmínky pro její uchování. Takové podmínky spatřuje konzervatismus především v existenci vlády zákona, v nezávislé justici, systému zastupitelské vlády a instituci soukromého vlastnictví. Konzervatismus pak sdílí mnohé úhly pohledu na věci s liberalismem, od kterého se však liší především tím, že odmítá abstraktní liberální koncepty individua, lidských práv a teorii společenské smlouvy spojené s whigismem, ale také utilitarismus a víru v pokrok.

Za základní pilíře současného **neokonzervatismu** je možné označit: (i.) zásadní podporu západních hodnot a jednoznačné odmítání komunismu, (ii.) odmítnutí představ a myšlenek o rovnosti a sociální spravedlnosti, (iii.) radikální odmítnutí nekritické víry v plánování jako jedinečného léku na všechny společenské nedostatky, (iv.) kritiku rostoucí inflace objevující se v západních demokraciích během sedmdesátých let, (v.) s tím související moderní kritiku demokracie, podle níž demokracie může vést k nové formě despotismu, způsobené nikoli vládním útlakem, ale především přemírou dobrých úmyslů, které nakonec vedou k nezdravé formě paternalismu, a (vi.) podporu tradičního náboženství a morálky, v poslední době představované především snahou uvést v soulad křesťanské hodnoty se systémem demokratického kapitalismu.¹⁶

S konzervatismem v něčem shodný a v jiném odlišný **liberalismus** pak pochází z latinského slova *liber*, jehož význam je svobodný, volný či nespoutaný. Jde o politickou ideologii, která prosazuje svobodu člověka ve všech oblastech jeho života (hospodářské, umělecké, osobní). Staví na pilíři lidského pokroku a snaže člověka usilovat o sebeurčení na základě rozumu a v hospodářském životě na bázi neviditelné ruky trhu. Liberalismus též staví na nezadatelnosti lidských práv. Podle Tomáše Garrigua Masaryka tkví vady liberalismu v jeho lhostejnosti, asociálnosti, a především v přehnané představě o lidské kapacitě myslet spravedlivě a inteligentně. Přílišný optimismus a víra v pokrok znamená podle něj často odklon od tvůrčí práce a tvořivého myšlení. Tolerance může degenerovat v lhostejnost a neodpovědnost.¹⁷

Je nutné se zmínit rovněž o **socialismu**, který vznikl jako politická ideologie reagující na průmyslovou revoluci. Socialismus vyvrací liberalistický předpoklad, že sledování čistě osobních zájmů jednotlivce vede k naplnění blaha všech. Základem socialistické ideologie je přesvědčení, že dominance soukromého vlastnictví je neslučitelná se spravedlivým uspořádáním společnosti a s důstojným životem jejích členů. Socialismus si klade za cíl postavit ekonomický potenciál společnosti pod kontrolu bezprostředních výrobců, a tím dovést do důsledku myšlenku demokracie jako vlády lidu. Takový program má ovšem řadu nedostatků, které

se až dosud v praxi nepodařilo vyřešit, a to např.: problém decentralizace rozhodování při zachování komplexní ekonomiky, problém efektivity práce při neexistenci tlaků konkurence a hrozby nezaměstnanosti, problém byrokracie apod. Socialismus v kontrastu s liberalismem usiluje o posílení role státu.¹⁸

Pokud bychom měli hodnotit, jaké politické uvažování je pro ochranu osobnostních a přirozených práv nejpříznivější, jako první bychom měli vyřadit ideologie nesoucí totalitární principy. Ať jde o komunismus, nacismus či fašismus, je i bez výše uvedeného politologického úvodu zřejmé, že **autokratické vlády, státem vynucovaná ideologie či potírání osobní svobody není prostředí, které by rozvoji ochrany přirozených a osobnostních práv přálo.**

Ze shora citovaných politických ideologií pak jako nejpříznivější vnímám shodně konzervatismus a liberalismus. Jejich pomyslný kompilát bych pak považoval z pohledu rozvoje přirozených a osobnostních práv za pomyslný ideál. Vycházím z toho, že pro zdravý rozvoj přirozených a osobnostních práv a pro jejich skutečné (nikoli jen teoretické) naplnění je zcela klíčová svoboda člověka. Zároveň je však **nutné nevnímat svobodu bezbřezě, neboť to v duchu konzervativní ideologie vede k nadměrnému relativismu a lhostejnosti.** Svobodou člověka tak nesmí být relativismus ospravedlňující absolutně cokoli. Tuto hranici pak v onom ideálním kompilátu doplní právě onen prvek konzervatismu. Absolutní svoboda totiž v neomezené míře ve svém důsledku znamená anarchii a popírá legitimitu veřejné moci. To ovšem zcela zřejmě není cílem právního státu. Tím musí být moc odvozená od lidu na bázi společenské smlouvy. Nikdy pak nesmí jít o moc uchvatitelskou (typickou právě pro totalitní režimy), avšak musí zde existovat možnost výkonu vrchnostenské moci a princip její legitimacy. Z toho důvodu musí konzervativní hodnoty tvořit hranici hodnotám liberálním.¹⁹ Svoboda člověka však musí být hlavním cílem utváření pravidel v lidské společnosti, jejichž důsledek znamená svobodu pro společnost jako celek. Částečně lze na takové pravidlo pohlížet utilitaristickým pohledem, který nabízí i soudní praxe, a to např. v případě povinných očkovaní: „*Povinné očkování je tak ve vztahu k základnímu právu stěžovatele svobodně projevovat své náboženství nebo víru přípustným omezením tohoto základního práva, neboť jde evidentně o opatření v demokratické společnosti nezbytné pro ochranu veřejné bezpečnosti, zdraví a práv a svobod druhých.*“²⁰ Nicméně tento pohled musí být na straně druhé korigován právy jednotlivců a účelností práva chránit každého stejně jako všechny (tj. poskytovat ochranu nejen majoritě, ale i minoritě). Utilitaristický přístup tak nesmí být nikdy aplikován ve své extrémní podobě, neboť pak právo přeměně na matematickou úlohu o hledání nejvyššího možného užítku bez ohledu

16 F. Mikš: Konzervatismus, Sociologická encyklopedie [online], [cit. 21. 8. 2020]. Volně dostupné na <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Konzervatismus>.

17 E. Pecka: Liberalismus, Sociologická encyklopedie [online], [cit. 21. 8. 2020]. Volně dostupné na <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Liberalismus>.

18 J. Keller: Socialismus, Sociologická encyklopedie [online], [cit. 21. 8. 2020]. Volně dostupné na <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Socialismus>.

19 K. Klíma: Teorie veřejné moci (vládnutí), ASPI, Praha 2003, str. 22.

20 Nález Ústavního soudu ze dne 3. 2. 2011, sp. zn. III. ÚS 449/06-2.

na jeho cenu. To se naopak rozchází s principy právního státu, neboť právo se nesmí stát mechanickou aplikací osvědčených vzorců, nýbrž si naopak musí udržet svoji individualitu.²¹

Co se týče socialismu, pak ten z mého testování přístupu k osobnostním a přirozeným právům vychází lépe nežli totalitární režimy, avšak hůře nežli konzervatismus a liberalismus (popř. směs těchto politických ideologií). Socialismus si totiž klade za cíl nastolení spravedlivého uspořádání společnosti. To ale ani v případě možné úvahy o největším možném blahu pro všechny není možné akceptovat. Takový přístup totiž popírá potřebnou individualizaci každého jedince (či soudního případu), která je zásadní součástí principů právního státu.²²

Nedostatky a výzvy ochrany osobnostních a přirozených práv

Výše v této stati jsem vymezil jakýsi ideál či „sollen“ podobu ochrany osobnostních a přirozených práv. Jen ve stručnosti připomenu, že jde o tři pravidla, a to (i.) přirozenoprávní podstatu, (ii.) obecnost a (iii.) účelovost a nezbytnost, kterými má být poměřována legislativa upravující ochranu přirozených a osobnostních práv. V této kapitole je pak prostor pro to, zamyslet se ve světle těchto tří pravidel nad nedostatky, avšak i pozitivy ochrany osobnostních a přirozených práv v České republice. Nejprve hodnotím několik konkrétních příkladů týkajících se ochrany osobnostních a přirozených práv a na závěr této kapitoly uvádím stručně obecné shrnutí.

Kvalita jménem Listina základních práv a svobod

Na prvním místě je nutné kladně hodnotit usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky (dále jen „Listina“), které velmi účelně, obecně, přehledně a v neposlední řadě na přirozenoprávní bázi tvoří velmi kvalitní základ pro ochranu přirozených a osobnostních práv. Jsem zastáncem toho názoru, že Listina v mnohém umožňuje vzniknout velmi kvalitní judikatuře Ústavního soudu, která ochranu osobnostních a přirozených práv podtrhuje a dotvrďuje.

Jak snadno může onemocnět právní stát?

Ve světle nedávných restrikcí souvisejících s nemocí covid-19 však v negativní souvislosti musím vypíchnout záko-

nem umožněné neproporční a dost možná neústavní omezení lidských svobod. Jde o mimořádná opatření při epidemii a nebezpečí jejího vzniku, jež rezonovala v médiích a byla (a jsou) vyhlášována orgány ochrany veřejného zdraví, prakticky často pak Ministerstvem zdravotnictví ČR, a to na základě § 69 zák. č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o ochraně veřejného zdraví“). Jsem toho názoru, že tento postup Ministerstva zdravotnictví ČR, které si na základě oprávnění uvedeného v ust. § 69 odst. 1 písm. i) zákona o ochraně veřejného zdraví²³ osobovalo téměř absolutistickou moc ve státě, byl sice ve světle lingvistického výkladu zákonný, ovšem ve všech svých souvislostech protiústavní. Tento názorový postoj nezastávám jako jediný.²⁴ V tomto směru tak lze extenzivně parafrázovat doc. Wintra, zda velmi jednoduše a bez následků nedošlo k porušení principů dělby moci ve státě, když došlo ke spojení moci zákonodárné s výkonnou, a nekontrolovatelně, a jsem přesvědčen, že i neproporčně, k omezení osobních svobod zákonem nepřevídatelnou cestou.²⁵

Ve světle nedávných zkušeností je tak **velkou výzvou ochrany osobnostních a přirozených práv jejich tendenční omezení z důvodu mimořádných opatření**, kdy zcela zřejmě byla v čase krize zákonodárná moc kumulována v rukou několika jedinců a adresáti práva se jen velmi složitě či vůbec mohli bránit případnému zneužití této pravomoci. I přes pochopení pro situace, kdy je nutná flexibilita rozhodování, je nutné zamýšlet se nad tím, **jak zachovat principy dělby moci a proporcionality ve vztahu k omezování lidských svobod**. Rovněž je nutné se zamyslet nad principy demokratického rozdělení politických sil v zemi, když nouzový stav na několik týdnů prakticky z politického dění vymazal zákonně zvolenou opozici. Tato negativní zkušenost nás tak musí vést k sebeuvědomění si křehkosti právního státu a přimět nás k vytvoření efektivnějšího systému brzd a protivah. Současné nastavení se totiž ukázalo jako fungující v dobách relativního klidu, avšak jako zcela nedostačující v časech krize.

Poměřování základních práv

Na začátku školního roku 2020 jsem si v novinách přečetl následující titulky: „Řidič dopravního podniku odmítl vyjet s vozem se sloganem SPD proti inkluzi. Sám má děti s autismem.“²⁶

V předmětné kauze jde o řidiče autobusu městské dopravy v Brně, který odmítl se svým vozem vyjet do služby z důvodu nalepeného reklamního banneru SPD, který se vymezoval proti inkluzi ve školství. Řidič mající sám děti s autismem, které díky úspěšné inkluzi navštěvují standardní školu, odmítl s touto reklamou jezdit. Zaměstnavatel řidiči pohrozil tím, že pokud nevyjede, bude jeho postup hodnocen jako porušení pracovní kázně – půjde o neomluvenou absenci.

Na první pohled jde o banální spor, který z důvodu blížících se voleb jeden den plní stránky novin, avšak ve své podstatě skrývá velmi zásadní konfrontaci hned několika Listinou garantovaných práv. V předmětné kauze se totiž do konfliktu dostává: (i.) právo na svobodu projevu podle čl. 17 Listiny, kterého využívají zástupci strany SPD ve spojení s právem na svobodnou politickou soutěž po-

21 Nález Ústavního soudu ze dne 24. 3. 2015, sp. zn. II. ÚS 415/14.

22 Nález Ústavního soudu ze dne 29. 1. 2019, sp. zn. IV. ÚS 299/18.

23 Ust. § 69 odst. 1 písm. i) zákona o ochraně veřejného zdraví.

24 Srov. J. Wintr: Přehled problémů a rizik spojených s nouzovým stavem a krizovými opatřeními vlády (k 24. 3. 2020), Výběr literatury č. 1/2020.

25 J. Wintr: Ani nouzový stav neruší lidská práva a dělbu moci [online], Právo, 16. 3. 2020 [cit. 2. 9. 2020]. Volně dostupné na <https://www.wintr.cz/>.

26 Irozhlás. Řidič dopravního podniku odmítl vyjet s vozem se sloganem SPD proti inkluzi. Sám má děti s autismem [online], [cit. 2. 9. 2020]. Volně dostupné na https://www.irozhlás.cz/zpravy-domov/spd-ridic-josef-prokes-autobus-reklama-slogan-inkluzie-dopravni-podnik-brno_2009012003_jgr.

dle čl. 22 Listiny (právo prezentovat a obhajovat svůj volební program), (ii.) s právem na svobodnou volbu povolání podle čl. 26 Listiny, právem na rodinný život a lidskou důstojnost podle čl. 10 ve spojení s čl. 32 Listiny, když tato práva chrání řidič autobusu, a nakonec (iii.) právo vlastnit majetek a dosahovat ekonomické prosperity podle čl. 11 Listiny, které je na straně dopravního podniku, coby vlastníka autobusu, kterému z využití reklamní plochy plyne zisk.

Kolize základních a přirozených práv bývá, jak je již uvedeno výše, nejčastěji řešena testem proporcionality.²⁷ Ten vychází z individuálních skutkových okolností a specifčnosti dané situace, kdy jeho závěrem má být vyslovení toho, které základní právo má v konkrétní situaci ustoupit před jiným. Tento přístup však podle mého názoru není dostatečný, neboť zde absentuje *pro futuro* předvídatelnost práva a právní jistota. Mám tak za to, že **by byla vhodná intervence zákonodárce, který by preambuli Listiny doplnil o autentický výklad, že není-li vážného důvodu pro odmítnutí tohoto pravidla, mají základní lidská práva s nižším pořadovým číslem přednost před základními lidskými právy s vyšším pořadovým číslem.** Obdobné doplnění by pak představovalo vyšší míru jistoty při vzájemné kolizi přirozených práv a zároveň by nezapovídalo možné důvodné odchýlení se od tohoto pravidla.

Ve světle shora popsání příkladu řidiče autobusu mám

pak za to, že v uvedeném konfliktu vítězí právo na čest a důstojnost, když nikdo, jehož pracovní náplní je řízení autobusu, nemůže být nucen k propagaci názorových postojů, s nimiž se z racionálních důvodů nemůže ztotožnit. V tomto směru tak musí ustoupit jak politická práva SPD, tak ekonomické zájmy dopravního podniku, neboť těmto právům je lidská důstojnost nadřazená.

Kybernetická kriminalita a kybernetické zásahy do osobnostních práv

Věta, že právo je multidimenzionálním fenoménem, je skutečně legendární, avšak veskrze pravdivá. Právo zasahuje denně v různých formách do různých složek lidského života. S vývojem společnosti se pak vždy vyvíjí i právo, které je z logiky věci vždy o jeden či více kroků za aktuálními společenskými trendy. V tomto směru jsem však kritický ve vztahu ke kybernetickému prostředí – myslím si, že v něm právo či alespoň jeho účelná aplikace stále zaostává. Přitom problémy kybernetické kriminality, kybernetické šikany a další zásahy do osobnostních práv v online světě jsou každodenní praxí.

Ze statistiky Policie ČR týkající se kybernetické kriminality vyplývá následující:²⁸

Rok	Počet kybernetických trestných činů	Počet neobjasněných kybernetických trestných činů	Počet objasněných kybernetických trestných činů	Procento objasněných kybernetických trestných činů
2011	1 502	750	752	50,06 %
2012	2 195	1 073	1 122	51,11 %
2013	3 108	1 613	1 495	48,01 %
2014	4 348	2 257	2 091	48,09 %
2015	5 023	2 681	2 342	46,62 %
2016	4 990	2 416	2 574	51,58 %
2017	5 654	2 860	2 794	49,41 %
2018	7 412	3 815	3 597	48,52 %

Tato data je pak možné konfrontovat se **statistikou týkající se všech trestných činů spáchaných v České republice:**²⁹

Rok	Počet trestných činů	Počet neobjasněných trestných činů	Počet objasněných trestných činů	Procento objasněných trestných činů
2011	317 177	194 939	122 238	38,53 %
2012	304 528	184 360	120 168	39,46 %
2013	325 366	195 185	129 181	39,70 %
2014	288 660	162 423	126 237	43,73 %
2015	247 628	135 489	112 139	45,28 %
2016	218 162	102 045	116 117	53,22 %
2017	202 303	94 383	107 920	53,34 %
2018	192 405	86 695	105 710	54,94 %

27 Nálezy Ústavního soudu ze dne 12. 10. 1994, sp. zn. Pl. ÚS 4/94, a ze dne 2. 4. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 6/13.

28 Kybernetická kriminalita. Zveřejněné informace 2019 [online], [cit. 3. 9. 2020]. Volně dostupné na <https://www.policie.cz/clanek/kyberneticka-kriminalita.aspx>.

29 Kriminalita. Statistické přehledy rok 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018 [online], [cit. 3. 9. 2020]. Volně dostupné na <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2019.aspx>.

Z uvedených statistik pak vyplývá, že je zde **trend snižování počtu trestných činů, avšak zvyšování počtu kybernetických trestných činů**. Rovněž je zde obecný trend zvyšování objasňenosti trestných činů, avšak v případě kybernetické kriminality je tento trend spíše opačný, neboť se objasňenost takových trestných činů snižuje či stagnuje.

Je tak zřejmé, že v **případě kybernetických útoků**, ať už trestných, pro které máme shora uvedená tvrdomá data, ale z praktické zkušenosti i v případě dalších útoků (pomluvy, kyberšikana, jiné online zásahy do osobnostních a přirozených práv), tak **stále nejsme schopni dostatečně pružně reagovat odpovídající legislativou a odpovídajícími postupy z hlediska prevence, nápravy pachatele a odstínění těchto útoků**. Zefektivnění postupů a případně legislativy týkající se ochrany přirozených a osobnostních práv vůči kybernetickým zásahům je tak jednou z dalších významných výzev ochrany osobnostních a přirozených práv.

Zamezení bezbřehému relativismu

Osobnostní a přirozená práva se (stejně jako jiná práva) po staletí vyvíjela a košťatěla. Jako extrémní srovnání tak vedle sebe můžeme postavit ve své době platné právní předpisy, podle kterých vražda otroka byla soukromoprávním deliktem v podobě zničení cizí věci, oproti dnes účinnému antidiskriminačnímu zákonu.³⁰ Byť jsem velkým zastáncem principů svobody, jsem též i toho názoru, že **bezbřehá relativizace svobody je v konečném důsledku omezením svobody jiných osob**.

Jako příklad lze uvést počty lidských pohlaví a legitimní snahu o jejich uznání. Britský Facebook např. rozlišuje 71 různých pohlaví.³¹ Pokud by 71 pohlaví např. připouštěl zákon, jde podle mého názoru nikoli o projev tolerance a svobody, nýbrž o relativizaci těchto pojmů v rozporu s přírodními zákony. Jde podle mého názoru o stejný příklad, jako kdybychom si principem zákazu diskriminace vymáhali alternativní školní osnovy, které by nepřipouštěly existenci gravitace či evoluce. Žáci by se tak učili fyzikální látku s gravitací a bez gravitace a sami by se pak směli rozhodnout, které „teorii“ dají přednost. Obdobně by to platilo pro evoluci. Jak v případě fyziky či biologie, tak i v případě třetího a jakéhokoli dalšího pohlaví jsem toho názoru, že při jejich prosazování nejde o svobodu, nýbrž o anarchii, která může být společnosti nebezpečná zcela stejně jako totalitní politické systémy. Byť je počet 71 samozřejmě zcela nadsazen, rakouský Ústavní soud již uznal existenci třetího pohlaví.³² Jde tak o právní otázku, která není science fiction, nýbrž je zcela namístě.

30 Zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon), ve znění pozdějších předpisů.

31 Britský Facebook rozlišuje 71 pohlaví. Co každé z nich znamená? [online], Refresher [cit. 4. 9. 2020]. Volně dostupné na <https://refresher.cz/46666-Britsky-Facebook-rozlisuje-71-pohlavi-Co-kazde-z-nich-znamenaa?gdpr-accept=1>.

32 C. Höschl: Máme minimálně 63 pohlaví [online], RDvojka [cit. 4. 9. 2020]. Volně dostupné na <https://dvojka.rozhlas.cz/cyril-hoschl-mame-minimalne-63-pohlavi-7630382>.

Extrémní právní relativismus a absolutní bezbřehou svobodu je tak nutné odmítnout a bránit se jim, neboť ve svém důsledku znamenají anarchistické narušení řádu a zrušení svobody jako celku. Pokud je základním principem práva ochrana menšin a slabších, jen složitě si lze představit, že stejný cíl má i anarchistické státní zřízení. Byť jde tak o otázky velmi složité, které si vždy najdou svého kritika, není možné, aby právo na svobodu domnělým svobodám bezbřezě ustupovalo. Naopak **integrální součástí práva na svobodu musí být i řád, který sice znamená různá privilegia, ale i povinnosti**. Touto povinností pak pod hrozbou represe musí nutně být i povinnost respektovat společenský řád. Takový společenský řád musí být koherentní a nesmí podléhat tendenčnosti své doby. Naopak musí ustát aktuální společenské otřesy. Jen takový systém totiž může být z hlediska dlouhodobosti spravedlivý.

Obecné zhodnocení ochrany osobnostních a přirozených práv

Podrobuji-li ochranu osobnostních a přirozených práv přezkumu prizmatem shora definovaných pravidel, je třeba začít přirozenoprávní podstatou. Její principy jsou podle mého názoru velmi zdařile zachyceny právě v Listině, a přirozenoprávní základ tak zavdává silnou naději na dlouhodobé přežití osobnostních a přirozených práv. To neznamená, že nemůže dojít k omezení či potlačení takových práv, jako tomu bylo např. za minulého režimu v dobách nesvobody, nicméně přirozenoprávní uznání společností je jednak významné pro současnost, ale rovněž působí edukativně do budoucna. V případě destabilizace systému či v případě autoritářské vlády nerespektující přirozená a osobnostní práva lze předpokládat, že i přes zrušení psané normy (např. Listiny) zde zůstane nemalá skupina společností, která přirozená a osobnostní práva (stojící na přirozenoprávním základu) bude uznávat jako právo.

Samozřejmě odpůrce přirozenoprávní teorie by mohl opovnovat, že to není dokladem přirozenoprávního původu těchto práv, nýbrž jde o právo zvykové, které vzhledem k vrchnostenské nevymahatelnosti časem zanikne. Tento protiargument je ovšem podle mého názoru lichý, neboť nejsme zemí, která v moderní historii měla jakoukoli tradici zvykového práva. Půjde tak o uznání přirozenoprávní podstaty určité skupiny práv, kdy počet zastánců tohoto přístupu se sice může pod nátlakem autoritáře, nesvobody, likvidace inteligence apod. snižovat, avšak jsem přesvědčen, že nikdy nebude vyhuben. Tuto teorii pak potvrzuje i případná derogace jiných, ryze pozitivistických norem, se kterou zpravidla společnost může nesouhlasit, ale v zásadě ji nikdo nepovažuje za nadále platné a účinné právo, a to ani odpůrci této derogace. Jako příklad lze uvést teoretické snížení maximální rychlosti motorových vozidel v obci z 50 km/h na 30 km/h. Je více než pravděpodobné, že takové pravidlo by mělo své zastánce i odpůrce. Je rovněž více než pravděpodobné, že by se našli tací, kteří by jej porušovali, avšak jsem přesvědčen, že by se nenašel nikdo a případně jen opravdový provokatér, který by argumentoval tím, že takový zákon představuje zásah do jeho osobnostních práv.

V tomto směru tedy **hodnotím přirozenoprávní základ u nás uznávaných přirozených a osobnostních práv velmi**

vysoce. Jako jediný možný nedostatek vnímám stanovení toho, co ještě je přirozeným právem a co už je ryze společenským konsenzem. Narážím tak např. znovu na problematiku více nežli dvou pohlaví. **Je možné za přirozené právo prohlásit něco, co není jakkoli přirozené? Obávám se, že nikoli. Arbitrem přirozenosti pak nesmí být člověk, nýbrž příroda sama.** Z hlediska hodnocení přirozenoprávního základu tak současnou právní úpravu v České republice hodnotím velmi kladně. Za jedinou případnou hrozbu pak považuji možný přílišný relativismus.

Z hlediska obecnosti mám za to, že i zde lze poměrně ve stručnosti současnou právní úpravu hodnotit pozitivně. Rovnost před zákonem má v České republice nejméně od roku 1989 své jasné místo. Možnou hrozbou je samozřejmě korupce a klientelismus, nicméně ty jsou samy o sobě nelegální, nebo se nacházejí v jakési šedé zóně.

Námítky se ovšem najdou v případě účelovosti a nezbytnosti. V tomto případě jsem kritický a myslím, že **lekce zákonné účelovosti a nezbytnosti by potřebovala většina zákonodárců.** Jako typický příklad lze znovu uvést již výše zmíněná opatření proti onemocnění covid-19. Aniž bych byl odborník na dané téma, jejich účelnost přinejmenším nebyla adresátům práva dostatečně vysvětlena a v mnoha případech osobami povolanými (jak z oblasti medicíny, tak i práva) i opopována. Jako další příklad lze zmínit některá vágní a nejasná pravidla při ochraně osobních údajů, kdy tento problém často nevyjasnil ani zákon č. 110/2019 Sb., o zpracování osobních údajů, ve znění pozdějších předpisů. Na poli medicínského práva je možné uvést nezákonná odmítnutí pacientů a nezákonné poplatky požadované poskytovateli zdravotních služeb i v případě, kdy náklady na poskytnutí zdravotní služby hradí zdravotní pojišťovna. Zapomenout nesmíme ani na nedostatečnou vymahatelnost práva v kybernetickém prostředí, snižující se objasňenost trestných činů spáchaných online nebo pomalou adaptaci práva na nové technologie.³³

Z hlediska účelnosti práva jsem tak kritický, neboť **účelnost práva týkající se ochrany osobnostních a přirozených práv v současném stavu hodnotím jako průměrnou.** Jak jsem uvedl již výše, v tomto ohledu je potřeba zapracovat na vyšší míře předvídatelnosti, právní jistotě, eliminaci excesivních soudních rozhodnutí (kterou umožňuje vágní právní úprava). **Rovněž je nutné, aby právo došlo technologický pokrok a alespoň mu dýchalo na záda, když už není možné, aby běželo bok po boku.** Naopak je pak nutné eliminovat svévolnou aplikaci práva a vrchnostenské vymáhání povinností v případech, kdy tyto povinnosti neproporčně zasahují do lidské svobody a neexistuje k nim žádné odůvodnění. Právo tak má být užíváno, nikoli nadužíváno.

Závěr

V předkládané stati se zabývám principy, nedostatky a výzvami ochrany osobnostních práv. Při prováděném testu úrovně ochrany osobnostních práv vycházím z různých přístupů právní teorie a politických ideologií. Rovněž vymezují tři základní pravidla, jimiž má být současná legislativa poměřována. Těmi jsou (i.) přirozenoprávní podstata, (ii.) obecnost a (iii.) účelovost a nezbytnost.

Co se týče politických ideologií, pak z hlediska ochrany osobnostních a přirozených práv docházím k závěru, že pro rozvoj ochrany osobnostních a přirozených práv je nejvhodnější, je-li u moci vláda s konzervativně liberálními hodnotami. Naopak nejvíce bývají osobnostní a přirozená práva potlačena totalitními režimy, a to bez ohledu na to, zda je jejich ideologie spíše levicová, či pravicová.

Předkládaná stať se rovněž věnuje zhodnocení výzev a nedostatků ve vztahu k ochraně osobnostních a přirozených práv, a to jak v rovině obecné, tak i v konkrétních případech. Uvádím tak několik kazuistik, které však nejsou vyčerpávajícím seznamem výzev či nedostatků, avšak vhodně dokreslují teoretické úvahy o stavu osobnostních a přirozených práv v České republice. Samotnou podstatou je však upozornění na nutnost hledání míry nastavení práv a povinností, která nebude ani přespříliš omezující, ani přespříliš prikazující.

Závěrem této části je pak nutné uvést, že **pod ochranu osobnostních a přirozených práv není možné podřadit jakékoli svévolné rozšíření přirozených a osobnostních práv.** Ne všechna práva, která jsou nazývána přirozená a osobnostní, jsou skutečně přirozenými a osobnostními ze své podstaty. V tomto směru je nutné pečlivě rozdělovat práva na ta, která skutečně přirozenými jsou, od těch, která se sice za přirozenoprávní vydávají, avšak ve skutečnosti jsou výsledkem společenského konsenzu a legislativního procesu. To je ve své podstatě základní princip přirozených práv, že jsou zde dána bez ohledu na legislativní vývoj a volební výsledky. Nosnou myšlenkou této úvahy tak má být samozřejmě respektování demokratického procesu, kdy parlament je např. oprávněn přijmout zákon o právu na volbu svého pohlaví z neurčitého množství nabídek. To je principem zastupitelské demokracie. Nicméně parlament není oprávněn prohlásit takový postup za právo přirozené, a pokud se tak stane, společnost by s takovýmto postupem měla hlasitě nesouhlasit. ❀

³³ J. Sívák: *Aspekty ochrany osobnosti lékaře a pacienta*, Wolters Kluwer, Praha 2019, str. 115 a násl.; M. Valoušek, E. Fialová, T. Lechner, M. Hálová, J. Sívák, O. Sovová, E. Bruna, M. Brunová, P. Mates (ed.): *Ochrana osobnosti, soukromí a osobních údajů*, Leges, Praha 2019, str. 277 a násl.

Christian Bibelriether

Advokát • Rechtsanwalt

Právní služby v Německu

(již od roku 1998)

Česky hovořící německý advokát nabízí právní poradenství a pomoc v oblasti německého a mezinárodního práva soukromého včetně zastoupení před německými soudy.

Luragogasse 5
94032 Passau/SRN

tel.: 0049 851 33403
00420 910 259 869
ID datové schránky: g3jhjji

www.advokanc.de

advokat@advokanc.de

Nejvyšší soud:

Zánik manželství rozvodem a jeho vliv na společné bydlení manželů

Samostatná úprava vypořádání společného jmění manželů a zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví neumožňuje použití § 768 o. z.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 2. 2022, sp. zn. 26 Cdo 1040/2021

K věci:

Soud prvního stupně uložil žalované povinnost vyklidit nemovitosti – pozemek XY, jehož součástí je stavba rodinného domu č. p. XY, pozemek parc. č. XY a pozemek parc. č. XY, vše v k. ú. XY, obec XY (dále též jen „předmětné nemovitosti“ nebo „nemovitosti“). K odvolání žalované odvolací soud rozsudek soudu prvního stupně potvrdil.

Odvolací soud (shodně se soudem prvního stupně) zjistil, že účastníci řízení jsou bývalí manželé, jejich bezdětné manželství bylo ke dni 5. 2. 2018 pravomocně rozvedeno rozsudkem soudu prvního stupně ze dne 30. 1. 2018, č. j. XY. Následně došlo k vypořádání jejich společného jmění manželů rozsudkem téhož soudu ze dne 8. 3. 2019, č. j. XY, ve spojení s rozsudkem Krajského soudu v Praze ze dne 17. 10. 2019, č. j. XY. Dovolání proti tomuto rozhodnutí bylo odmítnuto usnesením Nejvyššího soudu ze dne 13. 5. 2020, č. j. 22 Cdo 1130/2020-396. Rozsudky o vypořádání společného jmění nabyly právní moci dne 25. 11. 2019 a vyplývají z nich mimo jiné, že **nemovitosti, které měli manželé ve společném jmění manželů a jejichž vyklizení je předmětem sporu v tomto řízení, byly soudem přikázány do výlučného vlastnictví žalobce.** V souladu s pravidly vymezenými v § 742 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“), byl žalobce zavázán zaplatit žalované na vyrovnání podílů částku 1 468 115 Kč do jednoho měsíce od právní moci uvedeného rozsudku. K zaplacení této částky došlo dne 13. 2. 2020, **žalovaná doposud předmětné nemovitosti nevyklidila.**

Odvolací soud dospěl k závěru, že povinnost žalované nemovitosti vyklidit ve smyslu § 1040 o. z., který na věc aplikoval soud prvního stupně, je třeba doplnit o posouzení věci podle § 768 o. z., neboť jde o nemovitost (dům), ke které měli manželé společné právo a ve které se nacházela jejich rodinná domácnost. Jestliže vlastnili manželé nemovitost ve společném jmění a o dalším bydlení v ní se po rozvodu manželství nedohodli, je řízením, v němž má být tato otázka řešena (§ 768 odst. 1 o. z.), řízení o vypořádání společného jmění manželů. Je-li původně společná nemovitost přikázána do vlastnictví jednoho z manželů, je tím rozhodnuta dle § 768 o. z. i otázka bydlení po zániku manželství. Ust. § 768 odst. 2 o. z. vyloučil tak, že zajištění náhradního bydlení přichází v úvahu pouze

v případě, byla-li taková náhrada výslovně v řízení o vypořádání společného jmění manželů rozvedenému manželovi přiznána. V opačném případě právo rozvedeného manžela na bydlení v domě v místě dřívější rodinné domácnosti zaniká uplynutím jednoho roku od právní moci rozhodnutí o zrušení práva (vypořádání společného jmění).

Odvolací soud tedy uzavřel, že žalovaná měla právo v domě bydlet jeden rok od právní moci rozhodnutí o vypořádání společného jmění manželů, tj. do 25. 11. 2020, a poté již v domě bydlí bez právního důvodu a je povinna jej vyklidit, neboť neoprávněným užíváním nemovitosti zasahuje do vlastnického práva žalobce ve smyslu § 1040 o. z. Na závěr konstatoval, že žaloba sice byla podána předčasně, tj. ještě před skončením práva žalované v domě bydlet, avšak v době rozhodování odvolacího soudu již zákonem stanovená roční doba uplynula a žalovaná bydlela v domě bez právního důvodu, přičemž požadavek žalobce na vyklizení nemovitosti jí byl znám.

Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalovaná dovolání; uvedla, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení otázek hmotného práva, které dosud nebyly v rozhodovací praxi dovolacího soudu vyřešeny. K dovolacímu přezkumu předložila otázky, týkající se **výkladu ochrany práva bydlení rozvedeného manžela zakotvené v § 768 o. z.**, tj. zda vypořádáním společného jmění manželů a přikázáním dříve společné nemovitosti do vlastnictví jednoho z manželů je zároveň rozhodnuto i o právu bydlení druhého z manželů, nebo zda o jeho právu bydlení je nutné vést samostatné řízení, po jakou dobu je rozvedený manžel, jehož vlastnictví zaniklo, oprávněn nemovitost užívat a odkdy začíná běžet doba jednoho roku stanovená v § 768 odst. 2 o. z. Jako procesní otázku „nedostatku podmínky řízení“ nastolila otázku předčasného podání žaloby na vyklizení nemovitosti před uplynutím doby jednoho roku a s tím související otázku náhrady nákladů řízení. Navrhla, aby dovolací soud rozsudky obou soudů zrušil a věc vrátil k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Nejvyšší soud shledal, že **dovolání** směřuje proti rozhodnutí, jímž bylo odvolací řízení skončeno a které závisí na řešení otázek hmotného práva, které nebyly v rozhodovací praxi dovolacího soudu doposud řešeny. **Není však důvodné.**

Dovolatelkou nastolené právní otázky v souvislosti s nároky rozvedeného manžela podle § 768 o. z. dovolací soud v pomě-

rech právní úpravy obsažené v ustanoveních zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, vyložil následujícím způsobem.

Podle § 768 odst. 1 o. z., zaniklo-li manželství rozvodem a manželé měli k domu nebo bytu, v němž se nacházela jejich rodinná domácnost, stejné nebo společné právo, a nedohodnou-li se, kdo bude v domě nebo bytě dále bydlet, zruší soud na návrh jednoho z nich podle okolností případu dosavadní právo toho z rozvedených manželů, na kterém lze spravedlivě žádat, aby dům nebo byt opustil, a popř. zároveň rozhodne o způsobu náhrady za ztrátu práva; přitom přihlédne zejména k tomu, kterému z rozvedených manželů byla svěřena péče o nezletilé dítě, které nenabýlo plné svéprávnosti a o které manželé pečovali, jakož i ke stanovisku pronajímatele, původce nebo jiné osoby v obdobném postavení.

Podle § 768 odst. 2 o. z. rozvedený manžel, který má dům nebo byt opustit, má právo tam bydlet, dokud mu druhý manžel nezajistí náhradní bydlení, ledaže mu v řízení podle odstavce 1 náhrada nebyla přiznána; v tomto případě má právo v domě nebo bytě bydlet nejdéle jeden rok. Byla-li mu však svěřena péče o nezletilé dítě, které nenabýlo plné svéprávnosti a o které manželé pečovali za trvání manželství, nebo o dítě nezaopatřené, které s ním žije, může soud na návrh tohoto manžela založit v jeho prospěch právo bydlení; ust. § 767 odst. 2 platí obdobně.

Uvedené ustanovení řeší následky rozvodu manželství na společné nebo stejné právo manželů k domu nebo k bytu, v němž se nacházela jejich rodinná domácnost, a upravuje jejich bydlení po rozvodu manželství. Formulačně připomíná dřívější úpravu zrušení práva společného nájmu bytu manželů obsaženou v § 705 zák. č. 40/1964 Sb., ve znění do 31. 12. 2013 (dále jen „obč. zák. č. 40/1964 Sb.“), přičemž zakotvuje možnost (kteréhokoliv) rozvedeného manžela domáhat se zrušení dosavadního práva a případně i náhrady za ztrátu tohoto práva, jestliže má dům nebo byt po zrušení společného práva opustit. Jako náhrada je výslovně zmíněna náhrada ve formě zajištění náhradního bydlení nebo založení práva bydlení, a v zákonem předpokládaných případech dokonce ve formě práva odpovídajícího věcnému břemeni bydlení, ale může jít i o náhradu finanční (v penězích), jak naznačuje důvodová zpráva, což při současných ekonomických poměrech bude zřejmě forma nejčastější, a to i proto, že občanský zákoník bytové náhrady nyní neupravuje a blíže nespecifikuje. Zákon v tomto směru preferuje vypořádání vzájemných vztahů bývalých manželů dohodou, ale jestliže k ní nedojde, vypořádá jejich společné nebo stejné právo užívat byt po rozvodu manželství na návrh jednoho z nich soud.

Ze znění tohoto ustanovení plyne, že **míří především na případy zrušení společného práva nájmu (§ 745 o. z.) či na jiné obligační tituly stejného nebo společného práva bydlení**, čemuž nasvědčují hlediska uvedená v § 768 odst. 1 větě za středníkem o. z., ke kterým by měl soud přihlížet při rozhodování o tom, kterému z manželů dosavadní právo zruší a za jakou náhradu. Nelze vyloučit použití uvedeného ustanovení i na věcněprávní tituly (např. společná služebnost užívání bytu), **nebude se však vztahovat na společné právo v bytě nebo domě ve společném jmění manželů či stejné právo v rámci podílového spoluvlastnictví manželů**. I s přihlédnutím k závěrům naznačeným komentářovou literaturou [srov. např. M. Hulmák in M. Hru-

šáková, Z. Králíčková, L. Westphalová a kol.: Občanský zákoník II., Rodinné právo (§ 655-975), 2. vydání, C. H. Beck, Praha 2020, str. 461-469, m. č. 4, F. Melzer, P. Těgl a kol.: Občanský zákoník – velký komentář, Svazek IV, § 655-975, Leges, Praha 2016, str. 796-808, či S. Findejs, P. Juřátková, M. Zuklínová a kol.: Občanský zákoník – Komentář s judikaturou, Svazek VI – Manželství (§ 655-770), Codexis publishing, Ostrava 2018, ISBN 978-80-7624-000-1. Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS®] je dovolací soud toho názoru, že **samostatná úprava vypořádání společného jmění manželů (§ 736 a násl. o. z.) a samostatná úprava zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví (§ 1140 a násl. o. z.) použití § 768 o. z. neumožňuje**.

Není totiž sporu o tom, že **řízení o žalobě na zrušení stejného nebo společného práva bydlení je řízením sporným, které lze zahájit jen na návrh jednoho z bývalých manželů. Tento návrh nemůže být uplatněn v rámci řízení o vypořádání společného jmění nebo v rámci řízení o vypořádání podílového spoluvlastnictví a samostatně jej nelze uplatnit předem** (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 8. 2017, sp. zn. 26 Cdo 4820/2016) **ani později, kdy jsou již vlastnické vztahy uspořádány jinak**. V řízení by mělo být současně rozhodnuto o zrušení dosavadního práva a eventuálně o náhradě za jeho ztrátu. V případě společného jmění manželů však návrh na jeho zrušení nepřichází v úvahu, neboť trvalo-li společné jmění manželů v době (ke dni) rozvodu, zaniklo ze zákona rozvodem manželství, a není tedy zřejmé, o zrušení jakého práva by měl soud ještě rozhodovat. Samostatně nelze podat ani návrh na zrušení podílového spoluvlastnictví, neboť zrušení podílového spoluvlastnictví je nedílně spjato s jeho vypořádáním (§ 1143 o. z.), přičemž možné způsoby vypořádání a jejich závazné pořadí stanoví zákon (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 9. 2015, sp. zn. 22 Cdo 1618/2015). Ust. § 768 o. z. by tak mělo být aplikováno na případy, kdy společné nebo stejné právo bývalých manželů nejde zrušit a případně vypořádat jiným zákonným způsobem.

V projednávané věci vedli účastníci rodinnou domácnost v domě, který vlastnili ve společném jmění manželů. Jejich společné jmění manželů (a tím i jejich společné vlastnické právo, na základě něhož v domě bydleli) zaniklo rozvodem manželství. Protože mezi nimi nedošlo k dohodě, vypořádal jejich společné jmění soud, který přikázal předmětný dům do (výlučného) vlastnictví žalobce za finanční náhradu ve výši obvyklé ceny, přičemž žalobce částku stanovenou rozhodnutím soudu žalované vyplatil.

Shora uvedené závěry pro danou věc znamenají, že v **proběhlém řízení o vypořádání společného jmění manželů návrh podle § 768 o. z. nemohl být (a také nebyl) podán**. Vypořádáním společného jmění manželů byly vlastnické vztahy nastaveny nově, přičemž nové vlastnické uspořádání již neumožňuje obracet se nadále na soud s nároky dle § 768 o. z. Je-li nyní žalobce výlučným vlastníkem předmětných nemovitostí (od 26. 11. 2019), má právo domáhat se jejich vyklizení ve smyslu § 1040 odst. 1 o. z., neboť je žalovaná užívá neoprávněně.

Ohledně lhůty pro vyklizení domu či bytu po skončení společného práva bydlení v délce jednoho roku, kterou zmiňuje § 768 odst. 2 o. z., je třeba uvést, že tato lhůta se týká pouze případů, kdy řízení podle § 768 o. z. proběhlo a kdy manželů, který má dům (byt) opustit, v něm nebyla přizná-

na žádná náhrada. Jestliže podle § 768 o. z. postupováno nebylo, nelze operovat s lhůtou v něm uvedenou. Lhůtu pro vyklizení nemovitostí tedy soud stanoví podle § 160 odst. 1 o. s. ř. Námitky žalované o předčasnosti podané žaloby jsou tak zjevně bezdůvodné.

Lze uzavřít, že odvolací soud sice pochybil při aplikaci § 768 o. z. na danou věc a při úvaze o stanovení lhůty k plnění v délce jednoho roku, v citovaném ustanovení zmíněné, v konečném výsledku je však jeho rozhodnutí správné. Nejvyšší soud proto – aniž ve věci nařídil jednání (§ 243a odst. 1 o. s. ř.) – dovolání jako nedůvodné zamítl [§ 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř.].

Komentář:

Pro toto číslo BA vybrané rozhodnutí je prvním rozhodnutím Nejvyššího soudu, které podává základní výklad § 768 o. z., který jako ustanovení nové řeší otázku vlivu rozvodu manželství na společné bydlení manželů. Toto ustanovení bylo od počátku v literatuře nahlíženo s určitými pochybnostmi, přesto však ve vazbě na institut podílového spoluvlastnictví a společného jmění manželů byla naznačována jeho alespoň částečná použitelnost.¹

Aktuální rozhodnutí Nejvyššího soudu však v této souvislosti zaujalo kategorické stanovisko promítnuté do závěru, že samostatná úprava vypořádání společného jmění manželů a úprava zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví použití § 768 o. z. neumožňuje. Tento kategorický závěr byl výsledkem úvah nad konkrétními praktickými postupy, možnostmi, důsledky a dopady, přičemž převládl názor, že úprava vypořádání SJM a zrušení a vypořádání spoluvlastnictví fakticky nároky podle § 768 o. z. svým obsahem konzumuje.

Navzdory tomu, že problematika věcných práv a společného jmění manželů spadá do působnosti soudního oddělení 22 Cdo, rozhodovalo v dané věci soudní oddělení 26 Cdo Nejvyššího soudu, které podle rozvrhu práce rozhoduje mj. i spory o vyklizení bytů (domů či pozemků, jejichž součástí domy jsou).

Při přijímání tohoto rozhodnutí byly z hlediska úvah o použitelnosti § 768 o. z. na problematiku společného jmění manželů a podílového spoluvlastnictví zvažovány jak souvislosti hmotněprávní, tak i procesněprávní. Je zřejmé, že smyslem § 768 o. z. je ochrana bydlení, otázkou však bylo, jak by se měla promítnout ve spoluvlastnických poměrech (ať již bezpodílových – SJM, nebo podílových – podílové spoluvlastnictví). Užívat společnou věc k bydlení se v obou případech odvíjí od samotného spoluvlastnického vztahu jako výraz práva na její užívání a soudní praxe nikdy nepochybovala o tom, že užívací poměry spadají pod tzv. režim správy společné věci upravený jak ustanoveními o společném jmění manželů, tak i ustanoveními o podílovém spoluvlastnictví. Jinak řečeno, **právo ve společné nemovitosti bydlet bylo výrazem spoluvlastnického práva s právní regulací skrze zákonná ustanovení o správě.** Docházelo-li mezi spoluvlastníky ke sporům ohledně užívání, jak za trvání společného jmění manželů, tak i za trvání podílového spoluvlastnictví, soudní praxe je řešila jako spory ze správy společné věci s tím, že připouštěla

rozhodnutí o výlučném užívání nemovité věci jedním či druhým manželem. Stejný způsob pak v praxi platil i pro období po zániku SJM do doby jeho vypořádání.

Základní pochybnost tak vznikala v souvislosti s § 768 o. z. s hledáním odpovědi na otázku, ke zrušení jakého práva by vlastně mělo dojít, protože manželům nesvědčilo nějaké samostatné právo bydlení (byť i společné), ale spoluvlastnické právo k věci, od kterého se právo bydlení odvozovalo. Nebylo tak dost dobře možné za trvání spoluvlastnictví uvažovat o rušení nějakého práva vztahujícího se k bydlení, protože dočasnou úpravu bydlení byla (a stále je) praxe schopna pokrýt skrze zákonná ustanovení o správě společné věci. Po zániku SJM byla úvaha o aplikaci § 768 o. z. problematická o to více, že sice k zániku společného jmění došlo, ale až do vypořádání se přiměřeně uplatní úprava SJM (§ 736 věta druhá o. z.), a tudíž úpravu užívání společné věci lze provést i ve fázi do vypořádání SJM. Navíc po zániku SJM před vypořádáním ještě nedochází k pozbytí spoluvlastnického práva k věci, takže i v tomto období fakticky právní režim bezpodílového spoluvlastnictví zůstává. Úvaha o zrušení nějakého práva ke společné věci se tak fakticky blíží úvaze o vypořádání celého spoluvlastnického režimu, ke kterému dochází v rámci soudního či mimosoudního vypořádání SJM. Pokud by snad praxe o nějakém zrušení práva vztahujícího se k bydlení uvažovala, nebyl by vůbec jasný a patrný vztah tohoto rušeného práva k samotnému institutu společného jmění a jeho vypořádání.

Rozhodnutí tak vychází z přesvědčení, že **ochranný parametr práva na bydlení je v těchto případech garantován samotným vypořádáním společného jmění manželů** (zrušením a vypořádáním podílového spoluvlastnictví) **a podmínkami tohoto vypořádání**, tj. poskytnutím přiměřené náhrady za věc, ke které jeden ze spoluvlastníků pozbývá spoluvlastnické právo a druhý spoluvlastník se stává jejím výlučným vlastníkem.

Stejně pochybnosti a nejasnosti pak panovaly i o procesních aspektech věci. Kdy, jakým procesním způsobem a s jakým žalobním požadavkem by mělo být právo na uplatnění § 768 o. z. realizováno? Do doby vypořádání SJM a zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví se uplatní ustanovení o správě společné věci a po vypořádání nastupuje režim vyplývající ze samotného vypořádání a podmínek v něm stanovených, které zpravidla mají zajistit uspokojení potřeby budoucího bydlení. Vůbec pak nebyla patrná procesní vazba na samotné řízení o vypořádání SJM či zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví ve vazbě na úvahu, jak by se případná existence takového rozhodnutí o zrušení práva měla promítnout do vztahu k rozsudku o vypořádání SJM či o zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví. Je totiž zřejmé, že v těchto případech by nešlo o vztah obdobný provizornímu rozhodnutí o ochranně rušené držby a následnému rozhodnutí o věci samé, ale mělo jít o požadavek na vydání konstitutivního rozhodnutí, které však snad nemělo zasahovat do samotného existujícího spoluvlastnického a dosud nevypořádaného vztahu.

Při vědomí těchto a dalších souvislostí pak rozhodnutí stanoví základní úvahu, že **na poměry vypořádání SJM a zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví se § 768 o. z. nepoužije, neboť jeho roli plní – zjednodušeně řečeno – samotné vypořádání formou finanční přiměřené náhrady, kte-**

¹ K tomu srov. např. F. Melzer, P. Tégli a kol.: Občanský zákoník – velký komentář, Svazek IV., § 655-975, Leges, Praha 2016, str. 807-808.

rá má sloužit jako podklad pro zajištění potřeby bydlení. Ani samotná důvodová zpráva nijak blíže nenaznačuje praktické fungování a dosah § 768 o. z., a jak se podává ze samotného rozhodnutí, jeho existence zřetelně směřuje k úpravě obsažené v § 705 obč. zák. č. 40/1964 Sb.

Je nepochybné, že závěry vyplývající z uvedeného rozhodnutí jsou pro praxi pochopitelné a uchopitelné a ve svém výsledku potvrzují, že **k zásadním změnám v řízeních o vypořádání SJM a zrušení a vypořádání spoluvlastnictví nebude docházet.** Takže pro účastníky řízení by mělo být rozhodnutí jasným signálem, že **nad rámec vypořádání samotného spoluvlastnictví zde další nároky vyplývající z § 768 o. z. vznikají nebudou.** Rozhodnutí Nejvyššího soudu je tak třeba vnímat jako rozhodnutí první, které si nemohlo činit ambice vyřešit všechny sporné otázky spojené s § 768, ale které nastavilo základní vztah nového § 768 k tradičním řízením o vypořádání společného jmění manželů a zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví.

Proti rozhodnutí **byla podána ústavní stížnost**, takže otázka výkladu provedeného Nejvyšším soudem zůstala ještě otevřená právě pro novost § 768 o. z. a jeho ústavněprávní přezkum. **Ústavní soud však ústavní stížnost pro zjevnou neopodstatněnost odmítl**, snad i nečekaně, velmi struč-

ným, jednostránkovým usnesením ze dne 28. 6. 2022, sp. zn. I. ÚS 1606/22, kde – v bodě 6 – lakonicky konstatoval, že na straně obecných soudů „*neshledal nejmenší pochybení*“. Současně zdůraznil, že přijaté právní závěry jsou „*z hlediska zachování kautel ústavnosti zcela akceptovatelné; nenesou znaky protiústavnosti, svévole, extrémního interpretačního vykročení, iracionality ani jiného porušení zásad spravedlivého řízení*“. Nenápadně hmotněprávní vyjádření s obecnějším dosahem, vztahujícím se k časté představě manželů o trvalosti bydlení ve vztahu k nemovitým věcem tvořícím součást společného jmění manželů, sděluje závěr Ústavního soudu, podle kterého „*subjektivně vnímaná nespravedlnost vedená představou stěžovatelky o doživotní záruce práva na bydlení (na užívání dotčených nemovitostí) navzdory rozvodu manželství a vypořádání společného jmění manželů Ústavní soud k zásahu přimět nemůže, neboť nemá v ústavním pořádku (jako ostatně ani na jiných místech právního řádu) oporu*“.

- ✦ Rozhodnutí zpracovali JUDr. EVA DOBROVOLNÁ, Ph.D., LL.M., odborná asistentka na Katedře civilního práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, a Mgr. MICHAL KRÁLÍK, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu.

Ústavní soud:

Ke snížení sazby mimosmluvní odměny zvoleného zmocněnce poškozeného

Ústavní soud již v minulosti připustil aplikaci § 12a odst. 2 vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů, i v případě zvoleného (nikoliv ustanoveného) zmocněnce poškozeného, pokud by výpočet sazby mimosmluvní odměny za jeden úkon právní služby postupem podle § 7 ve spojení s § 10 odst. 5 advokátního tarifu vedl k přiznání neúměrně vysoké náhrady nákladů poškozenému. Je však nutné zdůraznit, že použití § 12a odst. 2 advokátního tarifu za takové situace předpokládá náležitě zvážení okolností konkrétní věci a pečlivé odůvodnění. Nerespektování tohoto požadavku představuje porušení základního práva poškozeného na soudní ochranu, zaručeného čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Nález Ústavního soudu ze dne 23. 5. 2022, sp. zn. IV. ÚS 3152/21

Z odůvodnění:

Na Ústavní soud se obrátila stěžovatelka, která se podanou ústavní stížností domáhala zrušení napadeného usnesení krajského soudu, neboť byla toho názoru, že jím bylo porušeno její právo na soudní ochranu zakotvené v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), jakož i čl. 95 odst. 1 Ústavy České republiky.

Z ústavní stížnosti a z vyžádaného soudního spisu městského soudu Ústavní soud zjistil, že v předmětné věci byla od-

souzená rozsudkem městského soudu ve spojení s usnesením krajského soudu pravomocně uznána vinnou přečinem podvodu podle § 209 odst. 1, 3 zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Za to byl odsouzené uložen trest odnětí svobody v trvání dvou a půl roku s podmíněným odkladem na zkušební dobu v trvání čtyř roků. Současně jí byla uložena povinnost nahradit stěžovatelce jako poškozené – vedle dalšího poškozeného – škodu ve výši 450 000 Kč.

Stěžovatelka v této věci podala u městského soudu návrh na uložení povinnosti odsouzené k náhradě nákladů potřebných k účelnému uplatnění nároku na náhradu škody. Na jeho základě rozhodl městský soud usnesením tak, že

podle § 154 odst. 1 zák. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, za použití § 155 odst. 4 tr. řádu **uložil odsouzené povinnost nahradit stěžovatelce náklady v celkové výši 111 060 Kč**. Částka se skládala z mimosmluvní odměny právního zástupce stěžovatelky za osm úkonů právní služby v sazbě 10 100 Kč, vypočtené postupem podle § 10 odst. 5 ve spojení s § 7 bod 6 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů, dále z náhrady hotových výdajů podle § 13 odst. 4 advokátního tarifu, náhrady cestovních výdajů zmocněnce – advokáta, sídlem v Havířově, a náhrady za jeho promeškaný čas, to vše navýšeno o daň z přidané hodnoty v sazbě 21 %.

Proti tomuto usnesení městského soudu podala odsouzená stížnost, na jejímž základě krajský soud přezkoumal správnost výroku usnesení městského soudu i postup řízení, které jeho vydání předcházelo, a dospěl k závěru, že stížnost je důvodná. Krajský soud předně dal za pravdu námitce odsouzené, že zmocněnec poškozené vede v Brně pobočku své advokátní kanceláře, a proto není důvod pro přiznání náhrady cestovních výdajů. Dále městskému soudu vytkl, že se v rozhodnutí nezabýval účelností jednotlivých úkonů právní služby zmocněnce poškozené stěžovatelky a neposoudil ani, zda není sazba mimosmluvní odměny nepřiměřeně vysoká. V této souvislosti krajský soud neuznal za samostatný úkon právní služby advokátovu první poradu s klientem, neboť ta je podle § 11 odst. 1 písm. a) advokátního tarifu již zahrnuta v přípravě a převzetí právního zastoupení. Sazbu mimosmluvní odměny pak snížil postupem podle § 12a odst. 2 advokátního tarifu, který na posuzovaný případ aplikoval s odkazem na ustálenou judikaturu Ústavního soudu – konkrétně na usnesení ze dne 9. 5. 2018, sp. zn. II. ÚS 1266/18 (všechna rozhodnutí Ústavního soudu jsou dostupná na <https://nalus.usoud.cz>), i přesto, že stěžovatelce nebyl právní zástupce ustanoven, nýbrž si jej zvolila. Tento postup odůvodnil tím, že s ohledem na charakter trestního řízení ležela důkazní povinnost ohledně skutku především na státním zástupci. Napadeným usnesením tedy **krajský soud rozhodl tak, že usnesení městského soudu zrušil a stěžovatelce přiznal nárok na náhradu nákladů potřebných k účelnému uplatnění jejího nároku na náhradu škody pouze ve výši 44 891 Kč**.

V ústavní stížnosti stěžovatelka první okruh námitek zaměřila proti snížení sazby mimosmluvní odměny advokáta z částky 10 100 Kč na částku 5 000 Kč postupem podle § 12a odst. 2 advokátního tarifu. V této souvislosti uvedla, že toto ustanovení dopadá pouze na případy ustanovených zmocněnců, a nikoliv na případ zmocněnce jí zvoleného. Krajskému soudu rovněž vytkla, že řádně nezohlednil individuální okolnosti jejího případu, zejména pak nemravnost jednání odsouzené, jež podvodem vylákala peněžní prostředky od zesnulého manžela stěžovatelky, vlastní vinu však popírala a hájila se tvrzením, že poškozenému peněžní prostředky již dříve vrátil její zesnulý otec. Odsouzená tak využila smrti manžela stěžovatelky i vlastního – a nadto nesvéprávného – otce.

Stěžovatelka dále argumentovala, že důkazní břemeno v posuzované věci neleželo na státním zástupci, jak uvedl krajský soud, nýbrž k usvědčení odsouzené podstatnou měrou přispě-

la sama stěžovatelka, jež podala trestní oznámení a obstarala převážnou část důkazů. Konečně poukázala na skutečnost, že od roku 2006 nedošlo k navýšení sazby mimosmluvní odměny podle advokátního tarifu, a ta již zdaleka neodpovídá dnešní cenové hladině. Těžko lze proto podle jejího názoru uvažovat o nepřiměřenosti výše nákladů na uplatnění jejího nároku v trestním řízení. Dále pak stěžovatelka krajskému soudu vytkla, že jí upřel právo na náhradu nákladů za první poradu s advokátem, kterou nesprávně odmítl uznat za samostatný úkon právní služby. První porada totiž není součástí převzetí a přípravy zastoupení zvoleným právním zástupcem [§ 11 odst. 1 písm. a) advokátního tarifu], nýbrž je tomu tak pouze u právního zástupce ustanoveného, v jehož případě tak advokátní tarif výslovně stanoví [§ 11 odst. 1 písm. b) advokátního tarifu].

Ústavní soud úvodem připomněl, že při posuzování náhrady nákladů řízení obecně postupuje velmi zdrženlivě a ke zrušení napadeného výroku přistupuje pouze výjimečně. Rozhodování o nákladech řízení je doménou obecných soudů a Ústavní soud není oprávněn taková jednotlivá rozhodnutí v detailech přezkoumávat či korigovat z pohledu podústavního práva, a to i tehdy, pokud by se s výkladem a aplikací tohoto práva obecnými soudy v tom kterém konkrétním případě neztotožňoval [viz např. náleze ze dne 19. 10. 2011, sp. zn. IV. ÚS 3131/10 (N 179/63 SbNU 81), nebo usnesení ze dne 22. 1. 2014, sp. zn. III. ÚS 2581/13, a mnohá další]. Náhrada nákladů řízení může dosáhnout ústavněprávní dimenze toliko při extrémním vykročení z pravidel upravujících toto rozhodování, např. v důsledku svévolné interpretace a aplikace příslušných ustanovení zákona, či v případě extrémního rozporu s principy spravedlnosti, např. v důsledku přepjatého formalismu či zcela nedostatečného odůvodnění učiněného rozhodnutí [srov. např. nálezy ze dne 8. 2. 2007, sp. zn. II. ÚS 624/06 (N 27/44 SbNU 319), sp. zn. IV. ÚS 3131/10, nebo ze dne 4. 4. 2012, sp. zn. I. ÚS 2208/11 (N 74/65 SbNU 41)].

Ústavní soud uvedl, že při rozhodování o náhradách nákladů zmocněnců poškozených v trestním řízení již několikrát zdůraznil, že nastavení výše odměn za právní zastoupení je úkolem zákonodárce a není úlohou Ústavního soudu, aby jím přijaté řešení bez dalšího hodnotil. **Advokátní tarif stanoví odlišná pravidla pro výpočet mimosmluvní odměny zmocněnce ustanoveného a zmocněnce poškozeným zvoleného**, přičemž výsledný rozdíl ve výši odměny může být v těchto případech podstatný (viz např. náleze ze dne 3. 11. 2020, sp. zn. III. ÚS 1255/18).

Ústavní soud dále poukázal na to, že k rozhodování obecných soudů o nákladech řízení, zejména pak v adhezním řízení, opakovaně i přes svou zdrženlivost zdůrazňuje, že **má být poskytována náhrada nákladů toliko účelně vynaložených** [srov. např. náleze ze dne 29. 3. 2012, sp. zn. I. ÚS 3923/11 (N 68/64 SbNU 767)]. Kritérium účelnosti je obsaženo i v § 154 odst. 1 tr. řádu, jenž upravuje náhradu nákladů adhezního řízení na úrovni zákona a jímž jsou obecné soudy při rozhodování vázány. Z tohoto ustanovení se podává, že byl-li poškozenému alespoň zčásti přiznán nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích, je odsouzený, jemuž byla povinnost k náhradě škody nebo nemajetkové újmy v penězích uložena, povinen nahradit poškozenému též náklady potřebné k účelnému uplatnění tohoto nároku v trestním řízení, a to včetně nákladů vzniklých přibráním

zmocněnce. Z uvedeného je zřejmé, že předmětem náhrady nejsou všechny náklady, které poškozenému v souvislosti s uplatněním nároku na náhradu škody nebo nemajetkové újmy vznikly, nýbrž pouze náklady účelně vynaložené.

Podle Ústavního soudu je proto třeba vždy vážit, zda odměna zmocněnce poškozeného nepřesahuje rozumnou míru účelnosti, kterou je třeba poměřovat mj. i výši přiznané náhrady újmy. Ústavní soud poukázal na to, že opakovaně uvádí, že povinnost uhradit nepřiměřeně vysoké náklady odporuje požadavku účelnosti (§ 154 odst. 1 tr. řádu) a nepřiměřeně umocňuje postih odsouzeného pachatele trestného činu, je-li muž je uložena (viz např. nálezy sp. zn. III. ÚS 1255/18).

V této souvislosti Ústavní soud připomněl, že již v minulosti připustil aplikaci § 12a odst. 2 advokátního tarifu i v případě zvoleného (nikoliv ustanoveného) zmocněnce poškozeného, pokud by výpočet sazby mimosmluvní odměny za jeden úkon právní služby postupem podle § 7 ve spojení s § 10 odst. 5 advokátního tarifu vedl k přiznání neúměrně vysoké náhrady nákladů poškozenému. Současně však zdůraznil, že použití § 12a odst. 2 advokátního tarifu za takové situace předpokládá náležité zvažování okolností konkrétní věci a pečlivé odůvodnění (viz zejm. krajským soudem odkazované usnesení sp. zn. II. ÚS 1266/18 a na ně navazující rozhodnutí Ústavního soudu).

Ústavní soud uvedl, že chápe snahu obecných soudů o nalezení spravedlivého výsledku, který bude na straně jedné reflektovat oprávněný zájem na náhradě nákladů poškozeného, jenž byl alespoň zčásti úspěšný v uplatňování svého nároku na náhradu újmy způsobené odsouzeným, a na straně druhé odrážet i požadavek, aby byly nahrazovány pouze účelně vynaložené náklady, jejichž výše není nepřiměřená. Tohoto výsledku nelze vždy dosáhnout cestou pouhé mechanické aplikace advokátního tarifu, nýbrž může být s ohledem na konkrétní okolnosti žádoucí takto vypočtenou výši odměny za jeden úkon právní služby snížit, a to i postupem podle § 12a odst. 2 advokátního tarifu. Toto ustanovení, jež primárně dopadá na zmocněnce poškozenému ustanoveného, však nelze v případě zmocněnce poškozeným zvoleného aplikovat paušálně, nýbrž podle Ústavního soudu je vždy nutné zohlednit specifika dané věci a takový postup náležitě odůvodnit.

Ústavní soud dále konstatoval, že požadavek řádného odůvodnění soudního rozhodnutí slouží k omezení či vyloučení libovůle [nálezy ze dne 20. 6. 1995, sp. zn. III. ÚS 84/94 (N 34/3 SbNU 257)] a k seznámení účastníků řízení s důvody, na kterých soud založil své rozhodnutí, a tedy zvýšení přesvědčivosti rozhodnutí [nálezy ze dne 15. 8. 2018, sp. zn. I. ÚS 3755/17 (N 135/90 SbNU 227)]. Požadavek náležitého odůvodnění soudního rozhodnutí, jenž odpovídá právu na soudní ochranu zaručenému v čl. 36 odst. 1 Listiny, je dále úzce spojen i s principy právní jistoty a předvídatelnosti práva; pouze kvalitně odůvodňovaná rozhodnutí totiž omezují prostor pro případnou svévoli a zajišťují i podobné posuzování obdobných případů [nálezy ze dne 13. 12. 2016, sp. zn. II. ÚS 1189/15 (N 240/83 SbNU 739)].

Ústavní soud stěžovatelce nepřisvědčil v argumentu, že snížení sazby mimosmluvní odměny jejího zmocněnce podle § 12a odst. 2 advokátního tarifu není přípustné, neboť jí zmocněnec nebyl ustanoven, nýbrž si jej sama zvolila. Jak vyplývá z výše odkazované judikatury, Ústavní soud nepo-

važuje takový postup sám o sobě za neústavní, přistoupí-li obecné soudy ke snížení odměny zvoleného zmocněnce za situace, kdy s přihlédnutím ke specifickým okolnostem konkrétní věci existuje potřeba korigovat nepřiměřenou výši náhrady nákladů poškozenému, a svůj postup řádně odůvodní. **Způsob, jakým modifikaci výše odměny zmocněnce odůvodnil krajský soud v napadeném usnesení, však podle Ústavního soudu v tomto světle neobstojí.**

Ústavní soud dospěl k závěru, že v části týkající se snížení sazby mimosmluvní odměny advokáta stěžovatelky postupem podle § 12a odst. 2 advokátního tarifu postrádá napadené usnesení odůvodnění, z něhož by bylo patrné, že krajský soud náležitě zvažil konkrétní okolnosti daného případu a na základě jakých úvah dospěl k závěru, že výše sazby mimosmluvní odměny vypočtená podle § 10 odst. 5 advokátního tarifu je v konkrétním případě neúměrná (např. poměřením výše celkových nákladů vůči výši přiznané náhrady újmy nebo posouzením dopadu povinnosti nahradit náklady na osobu odsouzené). Ke snížení odměny zmocněnce stěžovatelky přistoupil krajský soud paušálně, aniž by respektoval požadavky vyslovené v judikatuře Ústavního soudu, na niž v této souvislosti sám odkázal. Svůj postup zdůvodnil pouze zcela obecným a široce platným konstatováním, že s ohledem na charakter trestního řízení ležela důkazní povinnost ohledně skutku především na státním zástupci. S konkrétním případem stěžovatelky se však nijak nevyřadil.

Ústavní soud konstatoval, že **kusé a veskrze obecné odůvodnění napadeného usnesení v části týkající se postupu podle § 12a odst. 2 advokátního tarifu znemožňuje jeho následný přezkum a není způsobilé plnit ani další funkce.** Ústavní soud proto uzavřel, že napadeným usnesením bylo porušeno právo stěžovatelky na soudní ochranu zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny, a **ústavní stížnost je tudíž důvodná.**

Ústavní soud dodal, že svým rozhodnutím nikterak nepředjímá výsledek řízení před krajským soudem a ani nezapovídá krajskému soudu ve věci stěžovatelky použít pro stanovení výše nákladů potřebných k účelnému uplatnění jejího nároku na náhradu škody postup podle § 12a advokátního tarifu. Tomu nebrání ani okolnost, že předmětné ustanovení bylo s účinností ke dni 1. 1. 2022 zrušeno. Podle přechodného ustanovení novelizující vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 406/2021 Sb., kterou se mění vyhláška č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů, se odměna advokáta za úkony právní služby poskytnuté přede dnem nabytí její účinnosti určí podle dosavadních právních předpisů (čl. II vyhlášky).

Námítku stěžovatelky ohledně údajného krácení počtu úkonů právní služby vyhodnotil Ústavní soud jako neopodstatněnou. Krajským soudem zastávanému výkladu § 11 odst. 1 písm. a) advokátního tarifu totiž z pohledu Ústavního soudu není co vytknout (obdobně viz usnesení ze dne 14. 7. 2020, sp. zn. IV. ÚS 1742/20).

Na základě výše uvedeného Ústavní soud ústavní stížnosti vyhověl a napadené usnesení krajského soudu zrušil.

✿ Rozhodnutí zpracovala JUDr. RENATA RÁZKOVÁ, Ph.D.,
asistentka soudce Ústavního soudu.

■ Nejvyšší správní soud:

Místní příslušnost správního soudu podle § 7 odst. 3 soudního řádu správního

Určení místní příslušnosti krajského soudu podle § 7 odst. 3 zák. č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního, se vztahuje na všechny typy soudních řízení upravené v soudním řádu správním.

Usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 5. 2022, č. j. Nad 202/2020-59

K věci:

Spornou otázkou v dané věci je, zda pravidlo o místní příslušnosti soudu ve správním soudnictví podle § 7 odst. 3 s. ř. s. (místně příslušný je krajský soud, v jehož obvodu má navrhovatel bydliště nebo sídlo, popř. v jehož obvodu se zdržuje) se použije i na žalobu na ochranu proti nečinnosti správního orgánu (§ 79 a násl. s. ř. s.), směřuje-li proti tvrzené nečinnosti správního orgánu v oblasti *důchodového pojištění a dávek podle zvláštních předpisů vyplácených spolu s důchody a ve věcech zaměstnanosti, ochrany zaměstnanců při platební neschopnosti zaměstnavatele, dávek státní sociální podpory, dávek péčovské péče, dávek pro osoby se zdravotním postižením, průkazu osoby se zdravotním postižením, příspěvku na péči a dávek pomoci v hmotné nouzi*. Sporné tedy je, zda pojem „věci“ ve smyslu § 7 odst. 3 s. ř. s. zahrnuje jen rozhodnutí správních orgánů ve smyslu § 65 odst. 1 s. ř. s. ve výše uvedených oblastech, anebo také jiné způsoby jednání správních orgánů v těchto oblastech, proti nimž lze podat žaloby či jiné návrhy ve správním soudnictví. Jinak též řečeno, **zda je příslušným soud určený podle bydliště žalobce, nebo soud, v jehož obvodu je sídlo správního orgánu, který vydal rozhodnutí v prvním stupni** nebo jinak zasáhl do práv toho, kdo se u soudu domáhá ochrany (§ 7 odst. 2 s. ř. s.).

Žalobce dne 27. 8. 2019 podal žalobu k Městskému soudu v Praze, kterou se domáhal zrušení dvou rozhodnutí ministryně práce a sociálních věcí, a to ze dne 26. 10. 2017 (zamítnutí rozkladu proti rozhodnutí o zamítnutí žádosti o povolení obnovy řízení ukončeného rozhodnutím o vyřazení žalobce z evidence uchazečů o zaměstnání z důvodu nesoučinnosti s úřadem práce) a ze dne 14. 3. 2018 (zamítnutí rozkladu proti témuž z důvodu opožděnosti). Dále navrhoval, aby městský soud uložil žalovanému povinnost rozhodnout o jeho žádostech o obnovu řízení ze dne 28. 2. 2017, 22. 5. 2017, 21. 2. 2018 a ze dne 22. 2. 2018. Dne 2. 9. 2019 se žalobce opětovně obrátil na městský soud s podáním, které městský soud dle obsahu posoudil jako doplnění žaloby ze dne 27. 8. 2016. Žalobce opětovně navrhl, aby soud zrušil rozhodnutí ministryně ze dne 14. 3. 2018 a aby uložil žalovanému povinnost rozhodnout o rozkladu ze dne 5. 9. 2017.

Usnesením ze dne 9. 10. 2019, č. j. 1 Ad 23/2019-47, městský soud postoupil věc k projednání Krajskému soudu v Praze, a to na základě určení místní příslušnosti podle § 7 odst. 3 s. ř. s., tedy podle bydliště žalobce, které se nachází v obvodu krajského soudu. Krajský soud usnesením ze dne 26. 11. 2019 odmítl pro opožděnost žalobu žalobce v části týkající se zrušení rozhodnutí ministryně. Část žaloby týkající se ochrany proti nečinnosti žalovaného vyloučil k samostatnému projednání. Dne 20. 12. 2019 vyzval krajský soud žalobce k odstranění vad žaloby.

Dne 7. 12. 2020 vyslovil krajský soud nesouhlas s postoupením věci přípisem č. j. 43 A 99/2019-48 a **předložil věc Nejvyššímu správnímu soudu k rozhodnutí o místní příslušnosti podle § 7 odst. 6 s. ř. s., a to právě v části žaloby týkající se ochrany proti nečinnosti žalovaného**. Krajský soud souhlasil s tím, že je dle § 7 odst. 3 s. ř. s. místně příslušný k projednání části žaloby proti rozhodnutí ministryně. Namítal, že určení místní příslušnosti podle § 7 odst. 3 s. ř. s. dopadá pouze na žaloby proti rozhodnutí správních orgánů. Na jiné žalobní typy, byť se týkají oblastí vypočtených v § 7 odst. 3 s. ř. s., se místní příslušnost určí podle obecného pravidla uvedeného v § 7 odst. 2 s. ř. s., tedy podle sídla žalovaného. V této souvislosti odkázal na usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 11. 2020, č. j. Nad 155/2020-143. Žalovaný má sídlo v Praze, a proto krajský soud navrhl, aby Nejvyšší správní soud určil, že soudem příslušným k projednání a rozhodnutí ve věci je městský soud.

Osmý senát při posuzování sporu o příslušnost předně shledal, že řízení, v jejichž rámci se žalobce domáhá ochrany před nečinností žalovaného, přímo navazují na původní rozhodnutí o vyřazení žalobce z evidence uchazečů o zaměstnání, což je upraveno v § 30 zák. č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti. Jedná se proto o věc zaměstnanosti ve smyslu § 7 odst. 3 s. ř. s. (srov. usnesení NSS ze dne 2. 4. 2015, č. j. Nad 63/2015-44, č. 3258/2015 Sb. NSS, nebo ze dne 7. 8. 2013, č. j. Nad 36/2013-18). Otázkou tedy je, zda se v případě žaloby na ochranu proti nečinnosti žalovaného rovněž jedná o věc zaměstnanosti ve smyslu § 7 odst. 3 s. ř. s., anebo se místní příslušnost k projednání žaloby na ochranu proti nečinnosti správního orgánu má určit podle obecného pravidla vyjádřeného v § 7 odst. 2 s. ř. s., tedy bez ohledu na to, v jaké věci měl nečinný správní orgán rozhodnout.

Osmý senát dále zjistil, že **otázka, zda § 7 odst. 3 s. ř. s.**

dopadá na všechny žalobní typy, a tedy i na žalobu na ochranu proti nečinnosti správního orgánu, není v judikatuře Nejvyššího správního soudu řešena jednotně.

Devátý senát v usnesení ze dne 10. 10. 2013, č. j. Nad 53/2013-18, dospěl k závěru, že „*místní příslušnost vymezená v § 7 odst. 2 a 3 s. ř. s. upravuje rozsah působnosti mezi krajské soudy na základě stanovených územních obvodů jejich působnosti. Odstavec druhý výše uvedeného ustanovení obsahuje obecné kritérium místní příslušnosti, kterým je sídlo správního orgánu, jenž ve věci vydal rozhodnutí v prvním stupni nebo jinak zasáhl do práv toho, kdo se u soudu domáhá ochrany. Oproti tomu odstavec třetí téhož ustanovení zakládá zvláštní místní příslušnost pro oblasti v tomto ustanovení taxativně vyjmenované. Při soudním rozhodování v těchto věcech, ať už půjde o žalobu proti rozhodnutí, na ochranu proti nečinnosti, nebo ochranu před nezákonným zásahem správního orgánu, je k řízení místně příslušný krajský soud, v jehož obvodu má navrhovatel bydliště nebo sídlo, popř. v jehož obvodu se zdržuje (srov. V. Vopálka, V. Mikule, V. Šimůnková, M. Šolín: Správní řád soudní, Komentář, I. vydání, C. H. Beck, Praha 2004, str. 16)*“ (shodně též v usnesení ze dne 6. 2. 2019, č. j. Nad 12/2019-66).

V usnesení ze dne 23. 10. 2013, č. j. Nad 56/2013-37, dospěl první senát k obdobnému závěru, že v případě žaloby na ochranu proti nečinnosti, spočívající v nevydání rozhodnutí o žádosti o dorovnání státní sociální podpory, se pro určení místní příslušnosti použije pravidlo stanovené v § 7 odst. 3 s. ř. s.

Rovněž třetí senát v usnesení ze dne 30. 10. 2013, č. j. Nad 62/2013-30, uvedl, že „*je-li v dané věci nepochybné, že se jedná o žalobu na ochranu proti nečinnosti ve věci vydání rozhodnutí o dávkách státní sociální podpory, pak je třeba aplikovat zvláštní ust. § 7 odst. 3 s. ř. s., které obsahuje kritérium pro určení místní příslušnosti podle místa bydliště či sídla, příp. faktického pobytu navrhovatele. Na tomto závěru nic nemění skutečnost, že se jedná o žalobu na ochranu proti nečinnosti, a nikoliv o žalobu proti rozhodnutí správního orgánu, neboť soudní řád správní mezi těmito druhy řízení nečiní z hlediska určení místní příslušnosti žádný rozdíl (viz k tomu obdobně usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 10. 10. 2013, č. j. Nad 53/2013-18)*“.

Naopak ve výše citovaném usnesení č. j. Nad 155/2020-143 třetí senát dovodil, že „*u žalob na ochranu před nečinností správního orgánu je předmětem sporu, a tedy meritem věci, právě žalobcem tvrzená nečinnost při vydání rozhodnutí nebo osvědčení. Je přitom nepodstatné, od jaké ‚věci‘ (resp. v jaké věci a s jakým předmětem bylo správní řízení konkrétně vedeno, případně o čem má být dané rozhodnutí či osvědčení vydáno) se tato nečinnost odvíjí. Sporný § 7 odst. 3 s. ř. s. je proto nutné vykládat tak, že nedopadá na všechny žalobní typy, ale jen na žaloby proti rozhodnutí správního orgánu dle § 65 a násl. s. ř. s. (ve zde vyjmenovaných věcech)*“.

Třetí senát v posledně citovaném usnesení vyšel z úvah, že dle judikatury Nejvyššího správního soudu je „*u nečinnostních a zásahových žalob předmětem řízení samotná nečinnost nebo zásah správního orgánu, nikoliv ‚věc‘, od níž se nečinnost nebo zásah odvíjí*“ (srov. rozsudek ze dne 22. 11. 2011, č. j. 1 Ans 10/2011-86). Není důvod, aby se § 7 odst. 3 s. ř. s.

vykládal odlišně od jiných ustanovení tohoto zákona (např. § 31 odst. 2). I v případě § 32 odst. 3 zák. č. 325/1999 Sb., o azylu, bylo kasačním soudem v minulosti judikováno, že ve vztahu k jiným žalobním typům, než je žaloba proti rozhodnutí správního orgánu, se pravidlo pro určení místní příslušnosti dle § 32 odst. 3 zákona o azylu nepoužije a postupuje se podle § 7 odst. 2 s. ř. s. (usnesení ze dne 15. 2. 2007, č. j. Nad 48/2006-18, č. 1178/2007 Sb. NSS, nebo usnesení rozšířeného senátu ze dne 21. 1. 2015, č. j. 9 Azs 66/2014-69, č. 3181/2015 Sb. NSS).

Osmý senát se neztotožňuje s posledně uvedeným závěrem třetího senátu, a naopak přisvědčuje dříve přijatým usnesením, dle kterých je z hlediska určení místní příslušnosti podle § 7 odst. 3 s. ř. s. nerozhodné, o jaký žalobní typ se jedná. Rozhodné je, že tvrzená nečinnost správního orgánu či nezákonný zásah souvisí s věcmi vymezenými v § 7 odst. 3 s. ř. s.

Za těchto okolností proto osmý senát předložil rozšířenému senátu k rozhodnutí následující právní otázku:

Dopadá pravidlo pro určení místní příslušnosti podle § 7 odst. 3 s. ř. s. na žalobu na ochranu proti nečinnosti správního orgánu, jestliže se tato nečinnost odvíjí od „věci“ vymezené v tomto ustanovení?

Žádný z účastníků řízení se k postoupení věci rozšířenému senátu nevyjádřil.

Nejvyšší správní soud označil za místně příslušný Krajský soud v Praze.

Z odůvodnění:

Rozšířený senát se nejprve zabýval otázkou, zda je dána jeho pravomoc ve věci rozhodovat. Podle § 17 odst. 1 věty první s. ř. s., *dospěje-li senát Nejvyššího správního soudu při svém rozhodování k právnímu názoru, který je odlišný od právního názoru již vyjádřeného v rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, postoupí věc k rozhodnutí rozšířenému senátu.*

Z výše uvedeného přehledu judikatury vyplývá, že v obdobných věcech dospěly různé senáty Nejvyššího správního soudu k různým právním názorům. Ačkoli většinová judikatorní linie při určování místní příslušnosti neodlišuje jednotlivé žalobní typy, ale posuzuje pouze to, zda se správní řízení, na které žaloba navazuje, týká věci vymezených v § 7 odst. 3 s. ř. s., existuje i právní názor třetího senátu, který nečinnost (či zásah) považuje za samostatný předmět soudního řízení bez návaznosti na věc, od níž se nečinnost (či zásah) odvíjí.

Rozšířený senát tedy uzavírá, že jeho pravomoc ve smyslu § 17 odst. 1 s. ř. s. je dána.

Příslušnost soudů ve správním soudnictví je obecně upravena v § 7 s. ř. s. V posuzované věci jsou relevantní odstavce 2 a 3 citovaného ustanovení. Rozšířený senát považuje za vhodné předeslat a zdůraznit, že interpretované ustanovení se nachází v části první (Základní ustanovení) a její hlavě druhé (Pravomoc a příslušnost soudů). Z povahy jeho obsahu a systematického zařazení je proto nutné dovodit, že není-li výslovně soudním řádem správním nebo zvláštním zákonem stanoveno jinak, je použitelné pro všechny žalobní a jiné návrhové typy upravené soudním řádem správním.

Podle § 7 odst. 2 s. ř. s. „*nestanoví-li tento nebo zvláštní zákon jinak, je k řízení místně příslušný soud, v jehož obvodu je sídlo správního orgánu, který ve věci vydal rozhodnutí v prvním stupni nebo jinak zasáhl do práv toho, kdo se u soudu domáhá ochrany. Má-li tento správní orgán sídlo mimo obvod své působnosti, platí, že má sídlo v obvodu své působnosti.*“

Podle § 7 odst. 3 s. ř. s. „*ve věcech důchodového pojištění a dávek podle zvláštních předpisů vyplácených spolu s důchody a ve věcech zaměstnanosti, ochrany zaměstnanců při platební neschopnosti zaměstnavatele, dávek státní sociální podpory, dávek pěstounské péče, dávek pro osoby se zdravotním postižením, průkazu osoby se zdravotním postižením, příspěvku na péči a dávek pomoci v hmotné nouzi je k řízení příslušný krajský soud, v jehož obvodu má návrhovátelem bydliště nebo sídlo, popřípadě v jehož obvodu se zdržuje.*“

Zatímco obecné pravidlo obsažené v § 7 odst. 2 s. ř. s. přímo stanoví, že se vztahuje na soudní řízení jak o žalobě proti rozhodnutí správního orgánu, tak na žaloby či jiné návrhy směřující proti jinému tvrzenému zásahu do práv, § 7 odst. 3 s. ř. s. mluví toliko o *věcech* (ve spojení s oblastmi věcné působnosti veřejné správy). Z § 7 odst. 3 s. ř. s. tedy nevyplývá, zda výraz *ve věcech* zahrnuje všechny typy soudních řízení upravených v soudním řádu správním, nebo zda je nutné pro účely zvláštního pravidla pro určení místní příslušnosti krajského soudu považovat nečinnost za zvláštní věc, a tedy samostatný předmět soudního řízení.

Předně je třeba poznamenat, že se obecné a zvláštní pravidlo určení místní příslušnosti vzájemně doplňují, odstavec 3 tedy obsahově přímo navazuje na odstavec 2. Obě ustanovení obsahují pojem *věci*. V obecném pravidle však tento pojem zjevně odkazuje na předmět činnosti veřejné správy, neboť až poté je upřesněno, že se vztahuje na soudní řízení o žalobách proti rozhodnutí nebo proti jinému zásahu správního orgánu. Již tato formulace proto naznačuje, že zvláštní pravidlo stanovené v § 7 odst. 3 s. ř. s. pouze modifikuje věc jakožto obsahový předmět činnosti veřejné správy, nikoli žalobní či jiný návrhový typ dle soudního řádu správního.

Rozšířený senát respektuje výkladové pravidlo, dle něhož stejný pojem použitý v různých ustanoveních téhož zákona by měl být interpretován pokud možno stejně. Toto metapravidlo však není bezvýjimečné, což je právě i příklad zákonného pojmu *věc*. Tento pojem je třeba vždy vykládat s ohledem na kontext a účel ustanovení, ve kterém je obsažen. To potvrzuje též dnes již ustálená judikatura rozšířeného senátu.

Interpretaci pojmu *věc* ve spojení s vymezenými okruhy činnosti správních orgánů se rozšířený senát již v minulosti zabýval. Připustil různé výklady tohoto pojmu, nicméně vždy byl veden ochranou práv jednotlivce, který se na správní soud obrací.

Restriktivní výklad rozšířený senát zaujal ve výše citovaném usnesení č. j. 9 Azs 66/2014-69, v němž řešil otázku, zda „*věci mezinárodní ochrany*“, na niž by bylo možné aplikovat institut nepřijatelnosti dle § 104a s. ř. s., je i rozhodování o kasačních stížnostech proti rozhodnutím krajských soudů o procesních otázkách v těchto řízeních. Rozšířený senát odpověděl negativně a zdůraznil, že „*pokud by záko-*

nodárce zamýšlel nepřijatelnost vztáhnout na všechny kasační stížnosti proti rozhodnutím krajských soudů vydaným v řízení o žalobách proti rozhodnutím ministerstva vnitra ve věci mezinárodní ochrany, musel by tento svůj záměr v § 104a s. ř. s. výslovně vyjádřit. Jestliže tak neučinil, je namístě aplikovat obecný princip, podle něhož je třeba výjimky omezující standard soudní ochrany a přístup k soudu interpretovat restriktivně (...).“

Obdobně při výkladu právní úpravy rozhodování samosoudců krajských soudů dle § 31 odst. 2 s. ř. s. potvrdil rozšířený senát správnost závěrů té judikatorní linie, podle níž je rozhodování samosoudcem výjimkou z obecného pravidla senátního rozhodování, kterou je třeba aplikovat restriktivně (např. výše citovaný rozsudek č. j. 1 Ans 10/2011-86 a rozsudky NSS ze dne 28. 12. 2011, č. j. 7 Ans 9/2011-106, a ze dne 30. 9. 2013, č. j. 4 Ads 128/2012-49). Výjimku obsaženou v § 31 odst. 2 s. ř. s. proto rozšířený senát odmítl rozšířit též na přezkum rozhodnutí služebních funkcionářů, jejichž předmětem je jednání příslušníka, které má znaky přestupku (rozsudek ze dne 26. 7. 2016, č. j. 6 As 165/2015-38, č. 3450/2016 Sb. NSS). Ve vztahu k žalobním typům ostatně potvrdilo restriktivní výklad § 31 odst. 2 s. ř. s. provedený tříčlennými senáty NSS již citované usnesení rozšířeného senátu ve věci č. j. 9 Azs 66/2014-69 (bod 20).

Naopak, širší výklad pojmu „*věc*“ ve spojení s vymezenými okruhy správní činnosti zaujal rozšířený senát v rozsudku ze dne 23. 10. 2014, č. j. 4 Ans 11/2013-25, č. 3152/2015 Sb. NSS, v němž se jednalo o osvobození od soudních poplatků podle § 11 odst. 1 písm. b) zák. č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích. Rozšířený senát argumentoval, že smysl a účel osvobození od soudních poplatků, který mj. zohledňuje sociální aspekty na straně žalobců, je jiný. Vychází z obecného předpokladu, že „*v případě řízení ve věcech důchodových, nemocenského pojištění, dávek pomoci v hmotné nouzi atd. je žalobce ve velmi složité životní situaci. (...) Bylo by absurdní, aby žalobce byl osvobozen od soudního poplatku ve věci žaloby proti rozhodnutí o přiznání starobního důchodu, zatímco v situaci, kdy tvrdí, že správní orgán je s vydáním takového rozhodnutí v prodlení, by tentýž žalobce soudní poplatek musel hradit. Důvody osvobození ve věcech nečinnostních jsou z povahy věci ještě intenzivnější než důvody osvobození ve věcech žaloby proti rozhodnutí (arg. a fortiori, konkrétně a minori ad maius)*“ (srov. bod 16 tamtéž). Rozšířený senát tedy v případě § 11 odst. 1 písm. b) zákona o soudních poplatcích zvolil výklad doslovný a uzavřel, že se osvobození od soudních poplatků vztahuje na všechna soudní řízení, bez ohledu na konkrétní žalobní typ.

Právě závěry posledně citovaného rozhodnutí lze obdobně vztáhnout i na výklad § 7 odst. 3 s. ř. s., neboť je zřejmé, a vyplývá to i z důvodové zprávy k tomuto ustanovení, že se **odchylná úprava místní příslušnosti krajského soudu uplatní zejména z důvodu jejich sociálního charakteru a také jejich četnosti**. Je tedy namístě i zde volit výklad doslovný, neboť jde ve prospěch ústavního práva na přístup k soudu (čl. 36 odst. 2 Listiny základních práv a svobod). Restrik-

tivní výklad by naopak mohl vést k popření zásady *in dubio pro libertate*, podle níž je v případě vícero *a priori* možných a ve své podstatě rovnocenných výkladových variant nutné volit takový výklad, který jde ve prospěch ochrany základního práva.

Lze tak přisvědčit argumentaci předkládajícího senátu, že v řízeních o věcech vymezených v § 7 odst. 3 s. ř. s. by mohlo určení místní příslušnosti krajského soudu podle sídla správního orgánu představovat překážku přístupu k soudu sociálně či zdravotně znevýhodněným osobám, neboť by daný soud mohl být od jejich místa bydliště značně vzdálený a účast na jednání by mohla být nad jejich finanční i fyzické možnosti. Primárním účelem správního soudnictví je ochrana veřejných subjektivních práv jednotlivců před zásahy veřejné moci v oblasti veřejné správy. Výklad sporných procesních norem by proto měl směřovat k co možná nejsnazšímu a nejpřístupnějšímu poskytnutí této právní ochrany. Předdefinovaná fyzická dostupnost soudu pro žalobce ve věcech vymezených v § 7 odst. 3 s. ř. s. má proto zásadní význam. Jak uvedl rozšířený senát již ve zmiňovaném rozsudku, povaha a obsah nečinnostních žalob může být nadto z hlediska ochrany veřejných subjektivních práv naléhavější než u žalob proti rozhodnutí správního orgánu, proto by i přístup k soudu měl být pro osoby se sociálním či zdravotním znevýhodněním co nejsnazší (srov. též rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 9. 3. 2017, č. j. 9 As 350/2016-19).

Určitý význam pro tento výklad mohou představovat i poněkud pragmatičtější důvody než pouze usnadnění výkonu práva na přístup žalobců k soudu, a sice zahrnutí věci zaměstnanosti do interpretovaného ustanovení zákonem č. 396/2012 Sb. Tím byl mj. novelizován i § 7 odst. 3 s. ř. s. (část šestnáctá, čl. XXIV a čl. XXV této novely, doplněním výčtu o věci *zaměstnanosti, ochrany zaměstnanců při platební neschopnosti zaměstnavatele, dávek státní sociální podpory, dávek pro osoby se zdravotním postižením, průkazu osoby se zdravotním postižením, příspěvku na péči a dávek pomoci v hmotné nouzi*). Zákonodárce tímto zákonem zareagoval na nenadále vzniklý (a zřejmě předem nezamýšlený) zásadní nedostatek úpravy přijaté v souvislosti s reorganizací soustavy úřadů práce. Zákonem č. 303/2011 Sb., kterým byl významně novelizován soudní řád správní, byla totiž mj. z důvodu rovnoměrnějšího zatížení jednotlivých krajských soudů přesunuta část agendy z Městského soudu v Praze na ostatní krajské soudy.

V přibližně stejné době však byla zákonem č. 73/2011 Sb. redefinována soustava úřadů práce tak, že byl vytvořen Úřad práce České republiky se sídlem v Praze a krajskými pobočkami, čímž došlo opět ke koncentraci rozhodování o převážné části návrhů ve věcech sociálního zabezpečení (včetně věci zaměstnanosti) právě u Městského soudu v Praze. Nenadálou situací bylo třeba vyřešit právě i s pomocí úpravy, resp. doplnění zvláštního pravidla pro určení místní příslušnosti krajského soudu výše uvedenou novelou. Jakkoli byla legislativní změna primárně odůvodněna odstraněním nebezpečí nerovnoměrného zatížení soudů, je z povahy věci zřejmé, že důležitou roli hrála i dostupnost soudní ochrany pro žalobce. Ta je totiž dána nejen vzdále-

ností bydliště žalobce od sídla příslušného soudu, ale také srovnatelnou délkou řízení u všech soudů. Proto byla v poměrně krátké době přijata změna parametru místní příslušnosti krajských soudů ve správním soudnictví zákonem č. 396/2012 Sb.

Rozšířený senát se tak neztotožňuje s restriktivním výkladem zaujatým třetím senátem ve výše zmíněném č. j. Nad 155/2020-143. Třetí senát vycházel předně z již analyzovaného výkladu § 31 odst. 2 s. ř. s., který aproboval rozšířený senát v jiné věci (srov. výše), nezohledňuje však zejména sociální charakter § 7 odst. 3 s. ř. s. Třetí senát rovněž vycházel z analogické aplikace judikatorních závěrů ke zvláštnímu určení místní příslušnosti soudů dle § 32 odst. 3 zák. č. 325/1999 Sb., o azylu, která je však pro § 7 odst. 3 s. ř. s. nepřiléhavá, neboť § 32 zákona o azylu výslovně a jednoznačně upravuje pouze žalobu proti rozhodnutí správního orgánu (viz jasné znění odstavce 1 tohoto ustanovení, podle něhož „žalobu proti rozhodnutí ministerstva ve věci mezinárodní ochrany lze podat ve lhůtě 15 dnů ode dne doručení rozhodnutí“; odstavec 3 pak na odstavce 1 zjevně navazuje).

Ačkoli toto zákonné znění může být zapříčiněno nedůsledností zákonodárce, neboť i u věci mezinárodní ochrany lze předpokládat sociální znevýhodnění žalobců, není zde prostor pro výklad, který by byl u žalob nečinnostních, zásahových a (pokud by vůbec připadaly v úvahu) u případných návrhů na zrušení opatření obecné povahy v oblasti mezinárodní ochrany z hlediska přístupu k soudu pro žalobce příznivější. Zvláštní pravidlo podle § 32 odst. 3 zákona o azylu se zjevně týká pouze žalob proti rozhodnutí ministerstva ve věci mezinárodní ochrany. Závěry plynoucí z § 32 odst. 3 zákona o azylu proto nejsou způsobilé obstat při výkladu určení místní příslušnosti dle § 7 odst. 3 s. ř. s. Jestliže tedy předkládající senát pokládá řečnickou otázku, jak se v podmínkách přístupu k soudu liší situace osoby, jež se brání proti rozhodnutí ve věci dávky sociálního zabezpečení, od situace, kdy o této dávce doposud správní orgán nerozhodl, lze odpovědět zcela jednoduše. Nelíší se nijak.

Účel, kvůli kterému má být místní příslušnost krajského soudu určena dle § 7 odst. 3 s. ř. s., se nemění podle toho, zda žaloba směřuje proti rozhodnutí správního orgánu, nebo jeho nečinnosti, jinému nezákonnému zásahu či zda jde o jiný návrh podle soudního řádu správního. Podstatné je pro účely určení místní příslušnosti pouze to, jaké věci (ve smyslu materie) se týká dané správní řízení, nečinnost, zásah správního orgánu či opatření obecné povahy. Určení místní příslušnosti, které je pro žalobce vstřícnější zejména z důvodu jeho předpokládaného sociálního či zdravotního znevýhodnění, se proto uplatní jak u žalob proti rozhodnutí ve smyslu § 65 s. ř. s., tak u žalob na ochranu proti nečinnosti dle § 79 s. ř. s., žalob na ochranu proti jinému nezákonnému zásahu dle § 82 s. ř. s. a návrhů na zrušení opatření obecné povahy nebo jeho části podle § 101a s. ř. s.

Rozšířený senát tedy shrnuje, že **určení místní příslušnosti krajského soudu podle § 7 odst. 3 s. ř. s. se vztahuje na všechny typy soudních řízení upravené v soudním řádu správním.**

Jelikož v projednávaném sporu o příslušnost se jednalo

o jedinou právní otázku, rozšířený senát posoudil celou věc meritorně. Bydliště žalobce se nachází v obci, která přísluší do okresu Příbram, a nachází se tedy v obvodu tamního okresního soudu (srov. Přílohu č. 2 k zákonu č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích – Názvy, sídla a obvody okresních soudů, bod 54). Tento soud náleží do obvodu Krajského soudu v Praze (srov. Přílohu č. 2 téhož zákona – Názvy sídla a obvody krajských soudů, bod 2).

K projednání a rozhodnutí o žalobě proti nečinnosti žalovaného je místně příslušný Krajský soud v Praze.

Komentář:

Komentované rozhodnutí sjednocuje rozpornou judikaturu Nejvyššího správního soudu v otázce místní příslušnosti soudu ve smyslu § 7 odst. 3 s. ř. s. Klíčovou otázkou zde bylo vymezení pojmu „věc“ použité nejen v odstavci 3, ale i v odstavci 2 uvedeného ustanovení. Zatímco v odstavci 2 je pojem věc spojen s rozhodnutím správního orgánu nebo zásahu do práv dotčené osoby, v odstavci 3 pak bylo sporné, zda pojem „věc“ specifikovaná dále jako „*důchodového pojištění a dávek podle zvláštních předpisů vyplácených spolu s důchody a věcech zaměstnanosti, ochrany zaměstnanců při platební neschopnosti zaměstnavatele, dávek státní sociální podpory, dávek péčovské péče, dávek pro osoby se zdravotním postižením, průkazu osoby se zdravotním postižením, příspěvku na péči a dávek pomoci v hmotné nouzi*“ zahrnuje jen žalobu proti rozhodnutí správního orgánu v těchto předmětech činnosti veřejné správy, nebo i jiné žalobní typy, např. žalobu proti nečinnosti.

Uvedené posouzení je pak podstatné proto, že zatímco podle odstavce 2 je místně příslušný soud, v jehož obvodu má sídlo správní orgán, podle odstavce 3 jde o soud, v jehož obvodu má bydliště nebo sídlo navrhovatel, případně v jehož obvodu se zdržuje.

Rozšířený senát se přiklonil k tomu, že **odstavec 3 zahrnuje i žalobu proti nečinnosti**, přičemž se opřel o to, že **podstatný je zde předmět činnosti veřejné správy, nikoliv konkrétní žalobní typ**. Pojem „věc“ podle něj nemusí být interpretován vždy stejně; je třeba přihlídnout ke kontextu a účelu ustanovení, ve kterém je obsažen. Právě proti tomuto závěru vystoupil se svým odlišným stanoviskem soudce Nejvyššího správního soudu JUDr. Petr Mikeš, Ph.D.¹ Podle jeho názoru je pro srozumitelnost právního řádu jednotná interpretace důležitá. Adresát

právní normy oprávněně očekává, že týž pojem bude mít v právním řádu zpravidla stejný význam. Přisuzování odlišného významu týmž pojmům, v tomto případě navíc dokonce v jednom právním předpise, proto musí spočívat na velmi významných důvodech. Těchto východisek se však rozšířený senát v posuzované věci podle jeho názoru nedržel. Poukázal přitom na judikaturu rozšířeného senátu obsaženou v usnesení ze dne 20. 11. 2018, č. j. 5 As 18/2017-40, kde rozšířený senát uvedl: „*Princip jednotnosti a bezrozpornosti právního řádu zdůrazňuje systémový pohled na právo. Jestliže se tento interpretační přístup v judikatuře uplatnil dokonce mezi soukromým a veřejným právem, tím spíše je třeba jej prosazovat v procesních úpravách práva veřejného. Nacházejí-li se mezi nimi dílčí odlišnosti v úpravách obdobných institutů, je na ně třeba nahlížet jednotným pohledem, nemají-li skutečně racionální základ pro odlišné používání. Rozhodujícím kritériem musí být nikoli dosavadní ‚zažitá‘ praxe orgánů veřejné správy, nýbrž právní jistota jejich adresátů, že prostředky, které jim zákon poskytl k ochraně práv, mohou zásadně ve srovnatelných situacích používat obdobně s jistotou, že orgány veřejné správy budou obdobně reagovat a v případě nezjednání nápravy uvnitř veřejné správy bude zachována za obdobných podmínek cesta k soudní ochraně.*“

Pro doplnění lze uvést, že pojem „věc“, resp. „*předmět*“ soudního řízení, působí určité nejasnosti a problémy i v oblasti civilního soudního řízení. Za „*věc samu*“ nebo „*předmět sporu*“ se přitom správně považuje procesní nárok uplatněný žalobcem v žalobě (srov. např. § 42 odst. 2 nebo § 159a odst. 4 o. s. ř.). Ten je tvořen dvěma složkami: základem procesního nároku, jenž je vymezen žalobcem tvrzenými skutkovými okolnostmi, a předmětem procesního nároku, jímž je v žalobě uvedený petit – srov. B. Dvořák in P. Lavický a kol.: *Občanský soudní řád (§ 1 až 250I), Řízení sporné, Praktický komentář*, Wolters Kluwer, Praha 2016, str. 339. Nicméně i sám zákonodárce takto vymezený předmět sporu nepoužívá jednotně – tak např. v § 83 odst. 2 o. s. ř. je předmět sporu vymezen jako „*nárok z téhož jednání nebo stavu*“, z čehož lze usuzovat spíše na hmotněprávní pojetí takového nároku, nikoliv nárok procesní.

- ❁ Rozhodnutí zpracovali JUDr. EVA DOBROVOLNÁ, Ph.D., LL.M., odborná asistentka na Katedře civilního práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, a Mgr. MICHAL KRÁLÍK, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu.

¹ Plné znění rozhodnutí, jakož i odlišného stanoviska je k dispozici na <https://vyhledavac.nssoud.cz/DokumentOriginal/Text/700716>.

Wolters Kluwer | ASPI

Argumentaci pro vaše kauzy najdete díky perfektně zpracovaným judikátům v ASPI propojenými na ostatní dokumenty

www.aspi.cz

Evropský soud pro lidská práva:

Povinnosti státu k zabavenému soukromému majetku

Zanedbání péče státu o zabavený soukromý majetek je zásahem do práva na ochranu majetku dle čl. 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod.

**Rozsudek ESLP ze dne 7. 7. 2022 ve věci
SCI Le Château du Francport proti Francii,
stížnost č. 3269/18**

Shrnutí fakt:

V roce 2000 stěžovatelka, obchodní společnost SCI Le Château du Francport, koupila od irské společnosti zámek Francport. V roce 2002 bylo zahájeno soudní vyšetřování stěžovatelky na základě podezření mj. z praní špinavých peněz, zpronevěry majetku společnosti a nekalých praktik v souvislosti s probíhajícím insolvenčním řízením. Vyšetřování se zaměřilo také na britského developera (R. P.), který byl předsedou představenstva společnosti SA Château du Francport a výkonným ředitelem stěžovatelky. Vyšetřující soudce nařídil zámek zabavit a zapečetit. O čtyři roky později, v roce 2006, soudce nařídil pečetě odstranit. V roce 2010 vyšetřující soudce zastavil vyšetřování stěžovatelky pro podezření z praní špinavých peněz a postoupil věc trestnímu soudu v Compiègne, který v roce 2011 zprostil stěžovatelku obžaloby. Na základě odvolání státního zástupce byl R. P. shledán vinným ze zpronevěry majetku společnosti SA Château du Francport.

V roce 2010 stěžovatelka podala žalobu na náhradu škody proti státu, ve které vyčíslila státem způsobenou škodu na 5 534 075,14 eur, která měla být způsobena z důvodu hrubé nedbalosti při zajištění ochrany zabaveného objektu zámku po dobu, kdy byl zapečetěn. V roce 2015 pařížský soud (*Tribunal de grande instance de Paris*) žalobu zamítl pro nedostatek aktivní legitimace s odůvodněním, že žalobkyně je fiktivní společnost. Pařížský odvolací soud (*Cour d'appel de Paris*) rozhodoval o merituu věci a žalobu zamítl, přičemž uvedl, že jelikož byla stěžovatelka vlastníkem zámku, byla aktivně legitimovaná, avšak neprokázala, že škoda vznikla přímo v důsledku „nesprávného fungování veřejné správy“. Dovolání stěžovatelky bylo Kasačním soudem (*Cour de cassation*) zamítnuto.

Předmět stížnosti:

Stěžovatelka namítá porušení čl. 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě (ochrana majetku), které mělo spočívat v tom, že její žaloba na náhradu škody byla zamítnuta z důvodu, že neprokázala příčinnou souvislost mezi vznikem škody a opomenutím státních orgánů, které, ačkoliv byly zodpovědné za údržbu a zachování zámku, nečinily žádné opatření

k ochraně a zachování zámku během období, kdy byl státem zabaven a zapečetěn. Stěžovatelka dále namítá porušení práva na spravedlivý proces (čl. 6 odst. 1 Úmluvy), jež mělo spočívat ve způsobu, kterým pařížský odvolací soud odůvodnil své rozhodnutí, jelikož stěžovatelka nepředložila důkaz o příčinné souvislosti mezi nečinností státních orgánů a způsobenou škodou.

Rozhodnutí ESLP:

K namítanému porušení čl. 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě:

Při zabavení majetku orgány státní správy musí přijmout přiměřená a nezbytná opatření k jeho ochraně a zachování (*Dzugajeva proti Rusku*, č. 44971/04, § 26-27), zejména musí vypracovat soupis majetku a jeho stavu jak při jeho zabavení, tak při jeho vrácení vlastníkov. Vnitrostátní legislativa musí navíc umožňovat podání žaloby na náhradu škody proti státu za škodu způsobenou v důsledku vadného nakládání se zabaveným majetkem, přičemž vlastník musí mít v rámci řízení o náhradu škody možnost účinně hájit svoji věc před soudem (*Dabić proti Chorvatsku*, č. 49001/14, § 55).

V daném případě účelem zabavení majetku nebylo zbavit stěžovatelku vlastnického práva k majetku, ale pouze zabránit jí v jeho dočasném užívání nebo ve změně vlastnictví majetku v souvislosti s trestním řízením. Pokud jde o právní základ pro zabavení majetku, ve francouzském zákoně č. 2010-768 týkajícím se zabavení a konfiskace majetku v trestním řízení se v rozhodné době vyskytovaly nedostatky ohledně zabavení nemovitého majetku. Konkrétně, ustanovení zákona byla nastavena především na fyzické odnětí hmotného movitého majetku a nebyla vhodná pro zabavení nemovitého majetku nebo nehmotného majetku nebo pro zabavení majetku, jež nezahrnovalo odnětí vlastnického práva. Stěžovatelka tvrdila, že vnitrostátní soudy běžně vydávaly nařízení o zabavení majetku bez odnětí vlastnického práva i před přijetím zák. č. 2010-769, což vláda nerozporovala.

Strany sporu se neshodly na tom, zda byl zámek nástrojem trestné činnosti, z jejíhož spáchání byl R. P., výkonný ředitel stěžovatelky, obviněn. Vyšetřování R. P. pro podezření z praní špinavých peněz bylo zastaveno a R. P. byl odsouzen pouze za zpronevěru z nedbalosti, a nikoliv za úmyslné podvodné jednání. Z toho vyplývá, že zámek nepředstavoval výnos z rozsáhlé trestné činnosti. ESLP má proto pochybnosti o zákonnosti zabavení zámku a o legitimitě cíle, který toto zaba-

vení sledovalo. Nicméně ESLP nepovažuje za nutné se těmito otázkami zabývat, jelikož **zabavením majetku došlo k porušení čl. 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě** z následujících důvodů.

ESLP připomíná, že použité prostředky musí být přiměřené cíli sledovanému státem, což platí i pro prostředky, jejichž účelem je kontrola užívání soukromého vlastnictví. Tento požadavek je vyjádřen pojmem „*spravedlivá rovnováha*“, kterou je třeba zachovat mezi obecným zájmem společnosti na jedné straně a ochranou základních práv jednotlivce na straně druhé (*Smirnov proti Rusku*, § 57).

Kromě toho procesní předpisy musí umožnit osobě, která utrpěla zásah do užívání svého majetku, obrátit se na příslušné orgány státní správy a účinně napadnout opatření, kterým došlo k porušení jejich práv zaručených čl. 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě. V rozsudku ve věci *Dzugayeva proti Rusku* ESLP zdůraznil, že orgány státní správy jsou povinny přijmout nezbytná opatření k ochraně a k zachování zabaveného majetku v řádném stavu a jsou povinny vyhotovit soupis zabaveného majetku jak při zabavení, tak při vrácení majetku. V tomto případě **bylo na orgánech státní správy, aby přijaly přiměřená a nezbytná opatření k ochraně a zachování zabaveného majetku v dobrém stavu a aby vyhotovily soupis majetku v době jeho zabavení i při jeho vrácení**. Není pochyb, že na zabaveném majetku vznikla značná škoda, která zjevně přesahovala běžné opotřebení, a že nebyla provedena úplná inventarizace stavu majetku v době jeho zabavení.

ESLP poukázal na stanovisko odvolacího soudu, že bylo na orgánech státní správy zachovat budovu, kterou zapečetily, a tím ji znepřístupnily stěžovateli. Odvolací soud však přesto vyčetl stěžovateli, že si nesjednala osobu, která by se o zámek starala v období od srpna 2002 do listopadu 2004, a uzavřel, že stát nenese odpovědnost za stav zámku v tomto období. Nicméně čl. 706-143 trestního řádu, podle kterého vlastník zabaveného majetku nese náklady za jeho údržbu až do jeho vydání, byl schválen až v červenci 2010, tj. několik let poté, kdy byl zámek vrácen stěžovateli.

Pokud jde o škodu způsobenou mezi listopadem 2004 a dubnem 2006, pařížský odvolací soud uznal, že stěžova-

telka ji oznámila vyšetřujícímu soudci, a ačkoliv tento soud shledal, že v uvedeném období byly státní orgány nečinné z nedbalosti, zamítl žalobu stěžovatelky na náhradu škody z důvodu, že stěžovatelka nepředložila přesvědčivé důkazy o tom, že škoda na jejím majetku byla přímo způsobena v důsledku nečinnosti orgánů státní správy. Skutečnost, že nebyla provedena úplná inventura majetku při jeho zapečetění, a to, že státní orgány nereagovaly na oznámení adresovaná stěžovatelkou, která neměla k zabavenému majetku přístup, znemožnily stěžovateli, aby prokázala příčinnou souvislost mezi nečinností orgánů státní správy a vzniklou škodou.

Dle názoru ESLP **důkazní břemeno ohledně vzniku škody na zabaveném majetku tudíž leželo na orgánech státní správy, jež byly zodpovědné za zachování majetku po dobu, kdy byl zabaven a zapečetěn, a nikoliv na stěžovateli, která byla nucena předložit důkazy, které neměla k dispozici**. Na stěžovatelku tak bylo uvaleno nepřiměřené břemeno v rozporu s čl. 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě. Vnitrostátní soudy, které projednávaly žalobu stěžovatelky, nezohlednily odpovědnost orgánů státní správy a ani stěžovatelce neumožnily dosáhnout nápravy za újmu, která jí byla způsobena v důsledku zanedbání péče o zabavený majetek. ESLP proto shledal, že došlo k porušení čl. 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě.

K namítanému porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy:

ESLP konstatoval, že ke stížnosti na porušení práva na spravedlivý proces se dostatečně vyjádřil v rámci shora uvedeného odůvodnění výroku, že došlo k porušení čl. 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě. Tudíž není dána žádná separátní otázka ve vztahu k čl. 6 odst. 1, kterou by se měl ESLP zabývat.

ESLP uložil francouzskému státu, aby stěžovatelce uhradil 19 000 eur na nákladech řízení.

✦ Rozhodnutí zpracovala Mgr. VLADIMÍRA PEJCHALOVÁ GRÜNVALDOVÁ, Ph.D., LL.M., odborná asistentka na Katedře mezinárodního práva Fakulty právnické Západočeské univerzity v Plzni.

Glosa:

K rozhodnutí ÚS ohledně vlivu znalosti právní kvalifikace na počátek běhu subjektivní promlčecí lhůty

Nález Ústavního soudu ze dne 10. 5. 2022, sp. zn. III. ÚS 2127/2

I. Východisko a popis skutkového stavu

Dne 10. 5. 2022 vydal Ústavní soud (ÚS) ve věci vedené pod sp. zn. III. ÚS 2127/21 nález, jímž zrušil předchozí usnesení Nejvyššího soudu (NS) ze dne 7. 6. 2021, č. j.

28 Cdo 3708/2020-235, a rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 27. 8. 2020, č. j. 29 Co 158/2020-178. ÚS formuloval rozhodující otázku takto: „*zda je pro počátek běhu subjektivní promlčecí doby [v terminologii platného o. z. „lhůty“ – pozn. aut.¹] rozhodná skutečná vědomost (ať už je jakákoli) o bezdůvodném obohacení, nebo skutkové okolnosti, z nichž lze tuto vědomost dovodit (jak tvrdí obecné soudy)*“ – viz bod 25 nálezu. Ve skutečnosti se však jednalo o to, **zda je pro počátek běhu subjektivní promlčecí lhůty rozhodující znalost jen objektivních okolností,**

ze kterých lze dovést existenci práva na vydání bezdůvodného obohacení, nebo zda je třeba i znalost právní kvalifikace.

Věc byla řešena ještě v poměrech obč. zák. č. 40/1964 Sb.; daná problematika však má obecný přesah, a je tudíž vhodné na ni podrobněji upozornit, byť platný o. z. obsahuje částečně odlišnou koncepci příslušné právní úpravy (k tomu viz dále).

Skutkový stav byl následující. Pozdější stěžovatel se žalobou podle části páté o. s. ř. domáhal u soudu nahrazení zamítavého nálezu finančního arbitra a žádal, aby mu vedlejší účastnice (pojišťovna) zaplatila částku 52 189 Kč s příslušenstvím z titulu bezdůvodného obohacení. Stěžovatel měl za to, že bezdůvodné obohacení vedlejší účastníci vzniklo přijetím plnění od stěžovatele na základě neplatné smlouvy o investičním životním pojištění (plnění bez právního důvodu). Proti uplatněnému nároku stěžovatele však vedlejší účastnice vznesla námitku promlčení. Stěžovatel se bránil tvrzením, že subjektivní promlčecí lhůta dosud neuplynula, a dále tím, že námitka promlčení byla ze strany vedlejší účastnice vznesena *contra bonos mores*.

II. Rozhodnutí soudu prvního stupně, soudu odvolacího a soudu dovolacího

Soud prvního stupně (Obvodní soud pro Prahu 2) i přes konstatování neplatnosti smlouvy žalobu zamítl, a to z důvodu promlčení uplatněného práva. Použil přitom § 107 odst. 1 obč. zák. č. 40/1964 Sb., podle kterého se právo na vydání plnění z bezdůvodného obohacení promlčí za dva roky ode dne, kdy se oprávněný dozví, že došlo k bezdůvodnému obohacení a kdo se na jeho úkor obohatil. Protože stěžovatel uskutečnil všechny platby pojistného dříve než dva roky před zahájením řízení před finančním arbitrem, dospěl obvodní soud k závěru, že všechna jím uplatněná práva na vydání bezdůvodného obohacení jsou k příslušné námitce vedlejší účastnice promlčena.

Odvolací soud (Městský soud v Praze) rozsudek soudu prvního stupně potvrdil. Ztotožnil se s argumentací prvostupňového soudu a dále shrnul, že podle ustálené judikatury NS je „z hlediska posouzení počátku běhu dvouleté promlčecí doby rozhodující subjektivní okamžik, kdy se oprávněný dozví okolnosti, které jsou relevantní pro uplatnění jeho práva u soudu. Touto vědomostí se míní znalost takových skutkových okolností, z nichž lze odpovědnost za bezdůvodné obohacení dovést. V případě bezdůvodného obohacení získaného plněním z neplatné smlouvy je rozhodující subjektivní moment, kdy oprávněný zjistí okolnosti, z nichž lze dovést, že smlouva, podle níž bylo plněno, je neplatná. Není významné, zda oprávněný má takové právní znalosti, aby byl subjektivně schopen posoudit uvedené skutkové okolnosti a zjistit, že smlouva, podle níž plnil, je neplatná. Městský soud dospěl k závěru, že tvrzená neplatnost pojistných smluv byla objektivně odvoditelná ze smluv samotných, s nimiž byl stěžovatel seznámen v okamžiku jejich uzavření. Další skutkovou okolností nutnou pro vznik tvrzeného bezdůvodného obohacení je poskytnutí plnění podle neplatné smlouvy, přičemž stěžovatelova vědomost o tom, co sám plnil vedlejší účastníci, spadá vjedno s postupnými platbami pojistného“ (cit. dle nálezu ÚS; tučně zvýraznili aut.).

Dovolání podané stěžovatelem bylo odmítnuto pro nepřipustnost, neboť NS považoval rozhodnutí odvolacího sou-

du za souladné s ustálenou rozhodovací praxí NS a nebyl důvod, aby rozhodné právní otázky byly posouzeny jinak.

III. Ústavní stížnost a rozhodnutí ÚS

Stěžovatel v ústavní stížnosti zejména namítá, že se obecné soudy v kontextu specifických okolností dostatečně nezabývaly počátkem běhu subjektivní promlčecí doby a nezjišťovaly jeho vědomost o skutkových okolnostech, z nichž lze dovést odpovědnost za bezdůvodné obohacení. Podle stěžovatele soudy pouze schematicky použily judikaturu NS, aniž by se konkrétně vypořádaly s jeho námitkami a řádně a srozumitelně odůvodnily propojení skutkových zjištění se svým právním názorem a použitou judikaturou. K dovození neplatnosti smlouvy bylo podle stěžovatele potřeba vzít v úvahu vzájemné souvislosti takových ujednání a kontext jejich uplatnění v rámci složité pojistné materie. Důvody vedoucí k závěru, že smlouva nesjednává pojištění, jsou údajně komplexní a nelze je omezit pouze na znalost souhrnu jednotlivostí, jak učinily soudy. Stěžovatel namítá, že si bez odborné pomoci subjektivně nemohl uvědomit, že by tyto jednotlivosti mohly vést k tak závažným právním následkům, jako je neplatnost smlouvy, protože v době plnění netušil, že plní z neplatné smlouvy nebo že se někdo na jeho úkor bezdůvodně obohacuje. Dále stěžovatel namítal rozpor výkonu práva námitky promlčení vedlejší účastníci s dobrými mravy.

K ústavní stížnosti se vyjádřil jak NS, tak odvolací soud. Shodně tak na ústavní stížnost reagovala vedlejší účastnice. Stěžovatel v replice reagoval na vyjádření NS i na vyjádření vedlejší účastnice; ta vůči replice stěžovatele uplatnila dupliku.

Ze strany stěžovatele následně došlo k doplnění ústavní stížnosti dvěma podáními. Následovala reakce vedlejší účastnice, na niž opět reagoval stěžovatel svým vyjádřením (v podrobnostech odkazují autoři na samotný text ústavní stížnosti).

ÚS přezkoumal ústavní stížnost a dospěl k závěru, že je důvodná. ÚS neshledal neústavním posouzení rozporu námitky promlčení s dobrými mravy, kdy obecné soudy konstatovaly, že zde nemravnost námitky není. Zaujal však názor, že se obecné soudy dopustily „v důsledku formalistického přístupu ústavní úrovně dosahujícího nedostatečného zjištění skutkového stavu (resp. opomenutí zjištění rozhodné skutkové okolnosti – viz dále), protože i extrémního nesouladu mezi skutkovými zjištěními a právními závěry, čímž v individuálních okolnostech věci zatížily své rozhodnutí částečnou nepřezkoumatelností“ (bod 19 nálezu).

ÚS dále konstatuje: „25. Podstatná část stěžovatelových námitok se týká postupu soudů, které údajně nezjišťovaly konkrétní skutkové okolnosti, z nichž měla plynout vědomost stěžovatele o tom, že a kdo se na jeho úkor bezdůvodně obohatil. V tomto ohledu je jádrem posuzované věci otázka, zda je pro počátek běhu subjektivní promlčecí doby rozhodná skutečná vědomost (ať už je jakákoliv) o bezdůvodném obohacení stěžovatele, nebo skutkové okolnosti, z nichž lze tuto vědomost dovést (jak tvrdí obecné soudy).

26. Ústavní soud má za to, že je-li ve smyslu v napadených rozhodnutích odkazované judikatury Nejvyššího soudu pro počátek běhu subjektivní promlčecí doby rozhodný okamžik, kdy

¹ Dále používáme pojmy „doba“ a „lhůta“ promiscue, byť v režimu o. z. je již třeba oba výrazy rozlišovat.

se oprávněný dozví okolnosti, které jsou relevantní pro uplatnění jeho práva u soudu (viz bod 20 odůvodnění rozsudku městského soudu), **nemůže to** v posuzované věci **znamenat znalost objektivních okolností, od nichž se bezdůvodně obohacení odvíjí**. Ačkoli, jak uvedl ve svém vyjádření Nejvyšší soud, je posouzení okamžiku skutečné vědomosti oprávněného o bezdůvodném obohacení spojeno i s **úvahami o právní kvalifikaci** daných skutkových okolností, **nemůže to znamenat, že pro úsudek o skutečné subjektivní vědomosti o bezdůvodném obohacení svědčí toliko uzavření smlouvy a uskutečnění následné platby pojistného**. Ty jsou totiž samy o sobě objektivními okolnostmi, které o subjektivní vědomosti oprávněného o bezdůvodném obohacení nevyovídají. Koneckonců nelze pominout, že kdyby stěžovatel věděl o tom, že se vedlejší účastnice na jeho úkor bezdůvodně obohacuje, smlouvu by buď ani neuzavřel, nebo by od ní ihned odstoupil, anebo by pojistné dobrovolně neplatil (a vedlejší účastníci bezdůvodně neobohacovali). Případně by podnikl jiné kroky proti pokračování v bezdůvodném obohacování vedlejší účastnice.

27. Tvrdit, že uzavření smlouvy a následné platby pojistného jsou konkrétní skutkové okolnosti, které jsou rozhodné pro počátek běhu subjektivní promlčecí doby (na rozdíl od doby objektivní), je protimluv. Při absenci jiné subjektivní skutkové okolnosti (vědomosti) na straně stěžovatele jde o „mechanický“ poukaz na právní jednání rozhodná pro vznik bezdůvodného obohacení, nikoli pro okamžik, v němž se oprávněný poprvé dozvěděl o možnosti uplatnit své právo u soudu. Při soudy uplatněném výkladu § 107 odst. 1 obč. zák. č. 40/1964 Sb., podle nějž jde o znalost takových okolností, z nichž lze odpovědnost za bezdůvodné obohacení dovodit, jde o dovození hypotetické. **V takovém případě spadají počátek běhu subjektivní i objektivní promlčecí doby vjedno**. Jestliže je ale z individuálních okolností věci zřejmé, že stěžovatel v soudy dovozaném okamžiku o existenci bezdůvodného obohacení na straně vedlejší účastnice s vysokou pravděpodobností nevěděl, je soudy učiněný opačný úsudek svévolný.

28. **Obecné soudy si protirečí, tvrdí-li, že pro počátek běhu subjektivní promlčecí doby na jednu stranu není podstatná (subjektivní) znalost právního posouzení platnosti smlouvy stěžovatelem, ale na druhou konstatují, že rozhodná je objektivní možnost seznat bezdůvodné obohacení, které se však odvíjí od neplatnosti smlouvy**. Je třeba se ptát, kdy tedy nastal okamžik, v němž se stěžovatel ve smyslu § 107 odst. 1 obč. zák. č. 40/1964 Sb. dozvěděl o bezdůvodném obohacení? Nedává rozumný smysl, aby okamžik vědomosti stěžovatele o poskytnutí bezdůvodného obohacení vedlejší účastnici (tedy údajný počátek subjektivní promlčecí doby) byl shodný s okamžikem poskytnutí plateb pojistného podle neplatné smlouvy. A to tím spíše, nemá-li být pro určení okamžiku počátku běhu subjektivní promlčecí doby podstatná sama vědomost o neplatnosti smlouvy, nýbrž toliko znalost okolností rozhodných pro možnou vědomost o bezdůvodném obohacení. V tomto případě není právní vědomí o tom, že bylo plněno z neplatného právního důvodu, zcela oddělitelné od znalosti rozhodných skutkových okolností; **námítka o nevýznamnosti právní kvalifikace je lichá, neboť pro možnost seznat bezdůvodné obohacení musí oprávněný smýšlet alespoň laicky o věcech, které mají z pohledu soudu povahu odborné – právní znalosti. Jinak by se proti bezdůvodnému obohacení nemohl bránit.**

Ohledně kvality právní znalosti ÚS uvádí: „30. (...) Nejde

tedy o to, že by stěžovatel měl znát právní kvalifikaci platnosti smlouvy v odborném slova smyslu, ale o to, že aby vůbec věděl (ať právně, či laicky), že se na jeho úkor vedlejší účastnice obohacuje bezdůvodně, musel by přinejmenším tušit, že je se smlouvou něco v nepořádku.“

ÚS uzavírá takto: „31. Lze učinit dílčí závěr, že nemůže zároveň platit, že subjektivní vědomost o bezdůvodném obohacení spadá vjedno s objektivní – hypotetickou možností stěžovatele své právo dovodit. Tím se rozdíl mezi účelem subjektivní a objektivní promlčecí doby stírá. „Mechanický“ odkaz soudů na judikaturu, podle níž vědomost stěžovatele o existenci bezdůvodného obohacení a odpovědnosti vedlejší účastnice z něj, je ve skutečnosti vědomostí o okolnostech, z nichž lze na bezdůvodnost obohacení čistě teoreticky usoudit, je proto projevem neústavní libovůle a formalismu. S naznačeným rozparem se pro výše uvedené nelze vyrovnat opakovanou tezí Nejvyššího soudu, že onou vědomostí se nemíní znalost právní kvalifikace (viz str. 3 napadeného usnesení Nejvyššího soudu).

(...)

33. Ústavnímu soudu neunikla podstata hlavní teze příslušné **judikatury Nejvyššího soudu**, podle níž je pro počátek běhu subjektivní promlčecí doby podstatná **znalost skutkových okolností, z nichž lze právo na vydání bezdůvodného obohacení dovodit**. Sama skutečnost, že subjektivní – svou povahou niternou skutkovou okolnost, nelze vždy s jistotou prokázat, však nemůže znamenat „mechanický“ příklon k tezí dřívějších rozhodnutí. V kontextu posuzované věci to totiž ústí v závěr, že „subjektivní moment, kdy oprávněný zjistí okolnosti, z nichž lze dovodit, že smlouva, z níž bylo plněno, je neplatná“ (...) je ve skutečnosti objektivní skutečností. Nemá však jít o subjektivní okamžik v tom smyslu, že se týká určitého subjektu, ale proto, že jde o subjektivní (vnitřní) vědomost, na niž lze z objektivních faktů prokazatelně, nikoli hypoteticky usoudit. Objektivní skutečnosti mohou sloužit jako indície při zjišťování individuálních okolností případu, ale nemohou jimi být bez důsledné snahy o jejich objasnění nahrazeny.

(...)

36. Nahrazení subjektivní vědomosti objektivní skutečností je zkratkou, v jejímž důsledku by pro počátek běhu subjektivní promlčecí doby byl vždy podstatný pouze vznik práva, nikoli vědomost oprávněného subjektu. Jestliže ale zákonodárce počátek i délku subjektivní a objektivní promlčecí doby zřetelně rozlišil, nelze se s jejich libovolným slučováním ztotožnit“ (tučně zvýraznili aut.).

IV. Kritické zhodnocení

1. Argumentace ÚS

ÚS v glosovaném nálezu dospěl k závěru, že v poměrech obč. zák. č. 40/1964 Sb. je pro počátek subjektivní promlčecí doby ohledně práva na vydání bezdůvodného obohacení nutná nejen vědomost o rozhodujících skutečnostech (o skutkovém základu), nýbrž i o jejich – alespoň rámcové, resp. laické – **právní kvalifikaci, resp. o jejich právních následcích** (v našem případě o tom, že skutkovými okolnostmi je založen nárok dotyčného subjektu na vydání bezdůvodného obohacení).

Zopakujme, že dle § 107 odst. 1 obč. zák. č. 40/1964 Sb. platilo: „Právo na vydání plnění z bezdůvodného obohacení se promlčí za dva roky ode dne, kdy se oprávněný dozví, že do-

šlo k bezdůvodnému obohacení a kdo se na jeho úkor obohatil.“ Je patrné, že předchozí právní úprava byla postavena – alespoň dle svých slov² – na čistě subjektivním kritériu počátku běhu dvouleté promlčecí doby (vyžadovala se skutečná vědomost o rozhodujících okolnostech).³ Oproti tomu platný o. z. má koncepci částečně jinou, a to přísnější pro ochuzeného. Dle obecného § 619 odst. 2 platí, že „Právo může být uplatněno poprvé, pokud se oprávněná osoba **dozvěděla o okolnostech rozhodných pro počátek běhu promlčecí lhůty, anebo kdy se o nich dozvědět měla a mohla.**“ Obecné pravidlo je pak doplněno pro případ promlčení práva na vydání bezdůvodného obohacení úpravou obsaženou v § 621: „*Okolnosti rozhodné pro počátek běhu promlčecí lhůty u práva na vydání bezdůvodného obohacení zahrnují vědomost, že k bezdůvodnému obohacení došlo, a o osobě povinné k jeho vydání.*“

Specificky je možné uvedený problém zúžit na to, jak interpretovat slova obč. zák. č. 40/1964 Sb. „*se oprávněný dozví, že došlo k bezdůvodnému obohacení*“. Zahrnuje vědomost o této skutečnosti pouze fakt, že byla rozmnožena něčí majetková sféra (popř. že nastala jiná modalita obohacení) a skutečnosti svědčící pro bezdůvodnost tohoto obohacení, nebo je potřebné, aby tato vědomost zahrнула i představu o tom, že dané skutečnosti z hlediska právního řádu skutečně nezakládají právní důvod na ponechání si nabytého obohacení, tj. o právní kvalifikaci skutku? ÚS dovedl, že uvedená subjektivní vědomost se netýká pouze skutkových okolností, nýbrž i jejich právního hodnocení: „*nemůže to v posuzované věci znamenat znalost objektivních okolností, od nichž se bezdůvodné obohacení odvíjí. Ačkoli, jak uvedl ve svém vyjádření Nejvyšší soud, je posouzení okamžiku skutečné vědomosti oprávněného o bezdůvodném obohacení spojeno i s úvahami o právní kvalifikaci daných skutkových okolností, nemůže to znamenat, že pro úsudek o skutečné subjektivní vědomosti o bezdůvodném obohacení svědčí toliko uzavření smlouvy a uskutečnění následné platby pojistného.*“

Základ názoru ÚS spočívá pravděpodobně v tom, že znalost o bezdůvodném obohacení ve smyslu § 107 odst. 1 obč. zák. č. 40/1964 Sb. ztotožnil s tím, že ochuzený ví o tom, že na jeho úkor získané obohacení je podle **práva bezdůvodné**. K tomu je pak zapotřebí znalost právní kvalifikace. Toto by však byla čistě jazyková argumentace, která sama o sobě neposkytuje dostatečnou oporu. Toho si je jistě vědom i ÚS, který se tak snaží stavět spíše na jiných argumentech. Tato argumentace však není zcela přesvědčivá.

V bodě 27 glosovaného nálezu ÚS argumentuje, že pokud by se vyžadovala jen znalost okolností zakládajících nárok z bezdůvodného obohacení, a nikoli i právní kvalifikace, pak „*spadají počátek běhu subjektivní i objektivní promlčecí doby vjedno*“. Tyto úvahy jsou však problematické. Objektivní promlčecí doba totiž začíná běžet vždy bez ohledu na případnou vědomost určitého subjektu o určitých skutečnostech – tedy ať již zde vědomost příslušného subjektu je, či není. Platí proto, že objektivní promlčecí doba může začít běžet dříve než subjektivní, popř. obě doby mohou začít běžet společně; nikdy však nemůže objektivní doba začít běžet později než subjektivní. ÚS dovozuje, že pokud by oprávněnému subjektu v případě, kdy získal vědomost o skutkových okolnostech (byť mu není známo jejich právní hodnocení), začala běžet

subjektivní promlčecí doba společně s promlčecí dobou objektivní, došlo by k setření rozdílu mezi oběma typy promlčecích dob. To však není korektní úvaha. Objektivní promlčecí doba počíná běžet bez ohledu na znalost určitého subjektu. Ovšem i v případě názoru zastávaného obecnými soudy se vyžadovala znalost určité okolnosti, byť nikoli samotné právní kvalifikace. I za této situace tak není běh obou lhůt identický.

Na druhou stranu samozřejmě není vyloučeno, aby subjektivní promlčecí doba začala běžet ve stejném okamžiku jako promlčecí doba objektivní. Tak tomu však může být i v případě, kdy se k běhu subjektivní promlčecí doby vyžaduje i pozitivní znalost právní kvalifikace. To, zda tomu tak bude, závisí jen a pouze na otázce, zda jsou u oprávněného subjektu v okamžiku počátku běhu objektivní promlčecí doby splněny též podmínky pro počátek běhu subjektivní promlčecí doby.

Dalším sporným bodem glosovaného rozhodnutí je, že **není zřejmé, zda se vyžaduje subjektivní (skutečná) znalost právní kvalifikace, nebo jen její poznatelnost** (tedy že právní řešení bylo zjistitelné, byť ochuzený tuto znalost nemá). Prakticky celá argumentace ÚS směřuje k závěru, že i ohledně právní kvalifikace se vyžaduje její skutečná znalost. To ostatně plyne mj. z úvahy ÚS, že vědomost o bezdůvodném obohacení vyžaduje i právní znalost, byť jen v laické rovině. Současně však ÚS na jednom místě argumentuje tak, jako kdyby postačovala pouhá poznatelnost právní kvalifikace, nikoli její skutečná znalost. V bodu 35 nálezu se mj. uvádí: „*(...) má-li snad z napařených rozhodnutí mlčky plynout, že stěžovatel mohl při průměrném rozumu a s běžnou péčí a opatrností neplatnost smlouvy tušit, neplyne již z nich, z jakých důvodů soudy shledaly, že jednal nedbalé*“. To je důležité z toho důvodu, že má-li postačovat jen poznatelnost, pravděpodobně v podobě zaviněné neznalosti právní kvalifikace, pak již nelze argumentovat díky § 107 odst. 1 obč. zák. č. 40/1964 Sb. Znamenalo by to, že i ÚS přistupuje odlišně k posuzování vědomosti o skutkových okolnostech (kdy vyžaduje jejich skutečnou znalost) a o jejich právním hodnocení (kdy mu stačí jejich poznatelnost).

Rovněž není patrné, zda závěr přijatý ze strany ÚS má být obecný v tom smyslu, že právní hodnocení bude vyžadováno jako nezbytná podmínka u všech subjektivních promlčecích lhůt, či pouze u promlčecí lhůty ohledně práva na vydání bezdůvodného obohacení.

2. Exkurs do německé diskuse

Slabinou glosovaného rozhodnutí je i to, že ÚS nevyužívá výsledků **zahraniční diskuse**, byť např. německé právní prostředí je v tomto ohledu velmi inspirativní, neboť uvedený problém je zde řešen již velmi dlouho. Na německou diskusi se odkazuje i v jiných příbuzných právních řádech.⁴ Německá debata je kromě její bohatosti pro naše prostředí zajímavá i proto, že tamější úprava byla inspirací

2 Otázkou je, zda nebylo možné pravidlo aplikovat i na případy nevědomosti způsobené hrubou nedbalostí na základě principu *culpa lata dolo comparabitur*.

3 Doplňme, že základní pravidlo týkající se počátku promlčecí doby bylo postaveno na objektivním principu. Dle § 101 pokud není v dalších ustanoveních uvedeno jinak, je promlčecí doba tříletá a běží ode dne, kdy právo mohlo být vykonáno poprvé.

4 Na níže citovanou práci Abelinga odkazuje např. H. Koziol: *Österreichisches Haftpflichtrecht*, Svazek I., Allgemeiner Teil, 4. vydání, Jan Sramek Verlag, Wien 2020, D/6, m. č. 14, pozn. č. 68, str. 831.

pro nový o. z.⁵ a že výslovná zákonná úprava spíše odpovídá řešení českých obecných soudů⁶ – probírají se tedy argumenty, které ospravedlňují odchýlení se od tohoto řešení.

V poslední době se uvedenou otázkou v německém diskursu podrobně zabýval **Abeling**.⁷ Protože tato diskuse není v českém prostředí příliš známa, stručně poukážeme na její závěry. Abeling uvádí, že byť jako zásada v německém právu platí, že **rozhodující je znalost objektivních okolností** zakládajících nárok, v určitých případech se přinejmenším od roku 1911 připouštěla výjimka a při nepřehledné nebo nejisté právní situaci se počátek běhu subjektivní promlčecí lhůty posouval.⁸ V současnosti jde o výklad pojmu „znalost“ (*Kenntnis*) ve smyslu § 199 odst. 1 BGB. Autor dovozuje, že neznalost práva může i při existující znalosti skutkového stavu výjimečně oddálit počátek běhu subjektivní promlčecí lhůty, **pokud by podání žaloby nebylo pro věřitele únosné** (*zumutbar*).⁹

Abeling dokládá tento závěr i **teleologickými argumenty**, které jsou zcela relevantní i pro českou právní úpravu. Vychází z účelu promlčení, kterým je primárně ochrana dlužníka a veřejného zájmu; současně uvádí, že musí být respektovány i zájmy věřitele, kterému musí být ponechána férová šance svůj nárok rozpoznat, prověřit a prosadit.¹⁰

Ochrana dlužníka¹¹ se projevuje zejména jako ochrana před **důkazní nouzí**, protože po dlouhé době se oslabuje spolehlivost nositele (nosiče) důkazu, popř. i jeho samotná existence (svědek může zemřít, listina se může zničit atd.). Podobný problém sice vzniká i u věřitele, avšak ten má ve své moci tuto dobu zkrátit tím, že podá žalobu a zahájí řízení. Dále jsou promlčením **chráněny regresní nároky dlužníka a třetích osob**, protože plynutím času může např. regresní nárok ručitele ztratit na hodnotě, protože hlavní dlužník nebude solventní.

Chráněny jsou však i **veřejné zájmy**,¹² zejména zájem na právní jistotě a na tom, aby se soudní soustava nezatěžovala dlouhými spory, v nichž může vznikat důkazní nouze.

Dřívější německá nauka ospravedlňovala promlčení i **sankční myšlenkou**, která je však v Německu v současné době opuštěna.¹³

Důležitá je i **ochrana zájmů věřitele**, protože vůči němu má promlčení účinky obdobné vyvlastnění (*enteignungs-*

gleiche Wirkung), což na jeho straně zakládá ústavněprávní rozměr. Ústavněprávní pochybnosti by nastaly zejména v případě, kdy by věřitel neměl dostatek času a příležitosti k prověření a prosazení svých nároků. Proto musí mít věřitel dostatečnou férovou šanci zabránit účinkům promlčení tím, že učiní opatření, které povede ke stavení promlčecí lhůty.¹⁴

Abeling tedy pojem „znalosti“ ve smyslu § 199 odst. 1 BGB interpretuje tak, že vedle čisté znalosti skutečností **musí být pro věřitele podání žaloby únosné** (*zumutbar*). Pokud neznalost práva vede k tomu, že podání žaloby není únosné, brání to počátku běhu subjektivní promlčecí lhůty.¹⁵

Klíčové je tedy určení, kdy je právní situace natolik komplexní, že by podání žaloby nebylo pro věřitele únosné.¹⁶ Zejména jde o situace, kdy by v konkrétním případě **neměla žaloba rozumnou šanci na úspěch, resp. by se jevila tak, že s vysokou pravděpodobností nebude úspěšná**.¹⁷ To samozřejmě neznamená, že by věřitel neměl nést běžné procesní riziko; běžná právní nejistota nemůže mít vliv na počátek běhu promlčecí lhůty. Je totiž třeba zvážit, že i poté má k dispozici ještě tři roky, aby svůj nárok prověřoval a precizoval, zda žalobu podá, či nikoli.¹⁸

Také nepostačuje, že k dané otázce dosud neexistuje soudní judikatura, pokud řešení takové otázky je v zásadě jasné. Abeling uvádí několik skupin případů, kdy lze hovořit o takto komplexní právní situaci. Zde zmíníme dvě: první je **tzv. zdánlivě vyjasněná právní situace**. Jde o případy, kdy lze právní hodnocení považovat za judikatorně vyjasněné, avšak následnou změnou judikatury se ukáže původní právní názor jako nesprávný.¹⁹ Lze uvést následující příklad. Dle ustálené judikatury i nauky nevzniká za určité skutkové situace určité zúčastněné osobě nárok na plnění. Subjekt, který se ocitne v takové situaci, proto nemá důvod podávat žalobu na plnění, neboť lze očekávat neúspěch ve sporu. Několik let poté se změní judikatura a nároky se začnou z dané skutkové situace přiznávat. V takovém případě zde musí být zachována možnost žaloby i pro subjekty, které se v dané situaci ocitly v minulosti. Změna panujícího mínění tak odsouvá počátek běhu subjektivní promlčecí lhůty (nicméně na běh objektivní promlčecí lhůty nemá daná změna žádný vliv).

Další skupinou je **tzv. nevyjasněná právní situace**.²⁰ Jde o případy, kdy je právní situace zjevně nejasná, kdy je rozporná literatura a soudní judikatura se dosud nevytvořila. V tomto případě však nelze připustit možnost vyčkání jakéhosi „vzorového procesu“, ve kterém by se situace vyjasnila. Abeling sice uvádí, že podání žaloby nesmí být pro věřitele neúnosné a že je tomu tak tehdy, když by se žaloba jevila přinejmenším tak, že s vysokou pravděpodobností nebude úspěšná. Nejde však o šanci na úspěch žaloby, jde o to, že nikdo není schopen říci, jakým směrem se soudní judikatura vydá; vyřešení právní situace tak z hlediska věřitele spíše závisí na náhodě. Míra spornosti situace závisí např. na počtu zastávaných názorů, na odlišnosti názorů v rozhodovací praxi nižších instancí atd. Nerozhoduje však jen počet názorů, nýbrž i kvalita jejich argumentů.²¹ U této skupiny případů může v některých situacích docházet k odsunutí počátku subjektivní promlčecí lhůty, a to tam, kde míra nejistoty ohledně výsledku soudního řízení bude přesahovat běžné procesní riziko. Stanovení této hranice je však nesmírně obtížné a zejména v poměrech české právní praxe bude vyžadovat další podrobnější zkoumání.

5 Srov. K. Eliáš a kol.: Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem, Sagit, Ostrava 2012, str. 271, 272.

6 Podle § 199 odst. 1 BGB předpokládá počátek běhu subjektivní promlčecí lhůty kromě vzniku nároku i to, že věřitel získal nebo by, nebyť hrubé nedbalostí, musel získat vědomost o okolnostech, které zakládají nárok, a o osobě dlužníka.

7 Ch. Abeling: Die Kenntnis im Verjährungsrecht. Zum kenntnisabhängigen Verjährungsbeginn bei komplexer Rechtslage unter Berücksichtigung zivilprozessualer Fragestellungen, Logos Verlag, Berlin 2016.

8 Tamtéž, str. 23 a násl.

9 Tamtéž, str. 28, 39, 47, 52.

10 Tamtéž, str. 40.

11 Tamtéž, str. 40 a násl.

12 Tamtéž, str. 43 a násl.

13 Tamtéž, str. 44.

14 Tamtéž, str. 46, 47.

15 Tamtéž, str. 52.

16 Tamtéž, str. 53 a násl.

17 Srov. tamtéž, str. 85.

18 Tamtéž, str. 54.

19 Tamtéž, str. 65 a násl.

20 Tamtéž, str. 71 a násl.

21 Tamtéž, str. 88 a násl.

Naproti tomu nedostatečné jsou podle Abelinga případy tzv. **nerozpoznaného právního problému**.²² Jde o případy, kdy právní problém objektivně existuje, avšak dosud jej nikdo neformuloval, tzv. neobjevil. Riziko, že takový nerozpoznaný právní problém existuje, je ostatně stejné jak pro dlužníka, tak i pro věřitele. V daném případě se tak procesní riziko věřitele neodchyluje od normálu a k odsunutí počátku subjektivní promlčecí lhůty nemůže dojít.²³

Zásadní je též otázka, pro **koho má být právní situace nejasná**, pro věřitele nebo pro práva znalou třetí osobu? Podle Abelinga má být rozhodující práva znalá třetí osoba. Pouze v tomto případě nelze věřiteli vytknout, že si nezajistil odborné právní poradenství.²⁴

3. Využitelnost pro české právo

Závěry, ke kterým dospívá Abeling, nejsou bez dalšího přímo využitelné pro řešení podle obč. zák. č. 40/1964 Sb. Abeling se totiž mohl opřít o výslovné řešení § 199 odst. 1 BGB, který jasně navozuje, že výchozím bodem má být znalost okolností zakládajících nárok, nikoli vědomost o existenci nároku jako takového. Proto může posunutí počátku běhu promlčecí lhůty v důsledku neznalosti práva považovat za odchylku od normálu.²⁵

Naproti tomu dikce obč. zák. č. 40/1964 Sb. by skutečně mohla nasvědčovat závěru, ke kterému dospěl ÚS. Vědomost o bezdůvodném obohacení může být skutečně chápána jako vědomost o nároku na vydání bezdůvodného obohacení. Stejně tak vědomost o osobě povinné k vydání obohacení může být chápána tak, že zahrnuje i vědomost o povinnosti samotné. Obojí by předpokládalo znalost právní kvalifikace.

Na druhou stranu však Abelingem uvedené teleologické argumenty jsou stejně relevantní i v právu českém. Základním problémem glosovaného rozhodnutí ÚS je, že s těmito teleologickými argumenty prakticky nepracuje.

Kromě toho vzniká při doslovném výkladu § 107 odst. 1 obč. zák. č. 40/1964 Sb. další hodnotový problém. Pokud bychom vyžadovali pozitivní znalost právní kvalifikace, pak by i zaviněná právní neznalost byla dlužníkovi ku prospěchu. To by bylo v rozporu s právní zásadou, že neznalost zákona neomlouvá. Z této zásady jsou nepochybně přípustné výjimky, avšak musí být zvláště odůvodněné. K těmto výjimkám se přitom přistupuje relativně přísně; to se projevuje např. při posuzování omluvitelnosti právního omylu. Ten, kdo se nestará o své záležitosti, by tak byl v lepší pozici než ten, kdo se o svá práva stará a např. se vzdělává v této oblasti. Lze se domnívat, že problematičnost takového řešení pravděpodobně vedla ÚS k úvahám o zaviněné neznalosti právní kvalifikace.

Ovšem i kdybychom přistoupili na potřebu nezaviněného právního omylu (zdůrazňujeme, že pak již nelze argumentovat díky § 107 odst. 1 obč. zák. č. 40/1964 Sb.), což by mohl navozovat např. § 619 odst. 2 platného o. z., i tak se dostáváme do výrazných problémů. Je totiž třeba odpovědět na otázku, kdy si ve smluvním vztahu má laická strana obstarat právní poradenství, nebo obecně kdy vůbec v životě si má člověk obstarat takové poradenství. Někteří laici např. sepis darovací smlouvy na nemovitost svěřují právně vzdělanému poradci (advokátovi, notáři), jiní nikoli. Lze říci, že nezapojení odborníka v dané situaci zakládá zaviněnou právní neznalost, když

zákon nic takového neukládá? Nebo opačně – mají být osoby, které tímto způsobem odborníka zapojily, posuzovány přísněji než ty, které toto neučinily? Mají být použita kritéria, která pro právní omyl formulují trestní právo? Aplikace současného § 619 a násl. o. z. dopadá i na vztahy mezi podnikateli; jak by byla při obdobném přístupu situace posouzena v tomto případě? Kdy má a může podnikatel vědět o svých právech?

Aplikace zásady, že neznalost zákona neomlouvá, spíše hovoří ve prospěch řešení, které zastává Abeling, tj. **relevantní má být nepoznatelnost právní situace z pohledu práva znalé třetí osoby**. Je třeba si uvědomit, že i pokud bychom dospěli k závěru, že pro tuto osobu jde o rozpoznatelnou právní situaci, pak by za současné právní úpravy měl věřitel tři roky k tomu, aby si znalost o svých právech obstaral, tedy lhůtu, která svou délkou odpovídá dřívější objektivní promlčecí lhůtě.

Při tomto obecném řešení by pak bylo třeba se ptát, zda např. ve spotřebitelských vztazích nemá platit odlišné řešení. Ostatně stěžovatel se dovolával judikatury Soudního dvora EU, což však ÚS zcela pominul.

Vrátíme-li se k teleologickým argumentům, které použil Abeling, je zřejmé, že v případě objektivní promlčecí lhůty podle rozhodnutí zákonodárce zcela převážil zájem na ochraně dlužníka a veřejných zájmů. Zájem věřitele by se však měl projevit v rozumné délce objektivní promlčecí lhůty.

Zdůrazněme, že pokud bychom přistoupili na „sankční odůvodnění“ promlčení, pak toto by se mohlo uplatnit jen v případě subjektivní promlčecí lhůty. Pak by však bylo třeba vycházet spíše ze zaviněné právní neznalosti. Vzhledem k tomu, že neexistuje povinnost uplatnit právo v promlčecí lhůtě, nelze podle našeho názoru promlčení legitimně tímto způsobem odůvodnit; v tomto ohledu je proto třeba souhlasit se současnou německou naukou, která toto odůvodnění též odmítá.

V. Závěr

Glosovaný náleze ÚS ukazuje na to, že problematika počátku běhu subjektivní promlčecí lhůty u práva na vydání bezdůvodného obohacení²⁶ si jak v režimu obč. zák. č. 40/1964 Sb., tak i o. z. zasluhuje další podrobnější zkoumání. Jak dosavadní rozhodovací praxe obecných soudů, tak i závěry plynoucí z doslovného výkladu § 107 odst. 1 obč. zák. č. 40/1964 Sb. neposkytují uspokojivé závěry. Další zkoumání musí respektovat teleologii právní úpravy promlčení. Rozhodnutí ÚS je důležité zejména proto, že na tento problém upozornilo, avšak samo neposkytuje dostatek záchytných bodů pro rozumné řešení.

❁ Autory komentáře jsou doc. JUDr. PETR TĚGL, Ph.D., a doc. JUDr. FILIP MELZER, LL.M., Ph.D. Oba jsou advokáty a současně působí na Katedře soukromého práva a civilního procesu Právnické fakulty UP v Olomouci.

²² Tamtéž, str. 69 a násl., str. 79 a násl.

²³ Tamtéž, str. 83.

²⁴ Tamtéž, str. 95.

²⁵ Tamtéž, str. 83.

²⁶ Jak již bylo upozorněno, problém se netýká pouze práva na vydání bezdůvodného obohacení, nýbrž všech práv, která se promlčují ve lhůtách se subjektivně stanoveným počátkem, pokud je jejich počátek budován na principu skutečné vědomosti o rozhodných okolnostech.

Vladimír Smejkal:

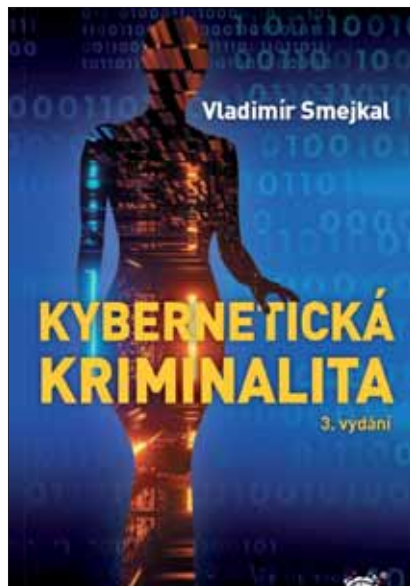
Kybernetická kriminalita

Aleš Čeněk, s. r. o., Plzeň 2022,
3. vydání, 1 251 Kč.

Podle jedné, nikoliv ale jediné definice, je kybernetika naukou zabývající se studiem složitých informačních systémů. Příznivci přesných definic, jichž je mezi právníky hodně, ovšem okamžitě namítnou, co že je „složitý systém“. A poukážou na nejnížší patro složitosti, obývané lidmi, jimž činí potíže ovládnout základní funkce mobilního telefonu nebo stolního počítače. A kdesi vysoko nad nimi, v entém levelu jsou ti, kteří ovládají sítě, těžší bitcoiny, hackují cizí počítačové systémy, prostě se v té džungli více či méně orientují. Anebo si to myslí.

Podobné to je s pojmem kybernetická kriminalita, kde rozlišujeme kyberkriminalitu v širším nebo užším pojetí. Tohle všechno pojímá publikace *Kybernetická kriminalita*. Kniha se zabývá problematikou informačních systémů, je nutné dodat, že elektronických, od těch nejjednodušších až po systémy velmi složité, jako jsou např. systémy kryptoměn nebo to, co souvisí s pojmem umělá inteligence. Pochopitelně v interakci s člověkem, protože bez něj si prozatím kriminalitu představit nelze. I když autonomní systémy to možná už brzo zvládnou úplně samy.

Přesně vzato, publikace *Kybernetická kriminalita* není jen popisem deliktů, které lze páchat v kyberprostoru nebo za použití kybernetických zařízení, případně řadou dalších jednání, v nichž nějakou roli hraje to, čemu trestní právo říká počítačový systém. *Kybernetická kriminalita*, která vyšla poprvé v roce 2015, ale i její nyníjší třetí vydání, je rozsáhlým, podrobným a velice informovaným exkurzem do problematiky všeho, co s tímto oborem nějak souvisí. A po tomto obecném exkurzu následuje to, co knize dává název, totiž rozbor všeho, co lze v daném kontextu spáchat protiprávně, ať už s využitím, nebo zneužitím kybernetiky. Někdy je to až údiv budící kreativita, s níž jsou počí-

tačové systémy, samy o sobě striktně legální elektronická zařízení či elektronické aparatury, využívány k protiprávním jednáním. Ale také, díky stále silící samostatnosti počítačových systémů, se stávají původcem protiprávních následků takřkajíc bez cizího přičinění. Vynecháme-li fakt, že je někdo musel vyrobit. Což je problém již zmíněných autonomních systémů. Za sebe bych zkrátka řekl, že v knize *Kybernetická kriminalita* je úplně vše, co si pod tímto pojmem dokážeme představit. A pokud ne zcela všechno, tak toho chybí jen hodně málo.

Bylo již zmíněno, že *Kybernetická kriminalita* vyšla poprvé v roce 2015. Nynější třetí vydání je ale velmi podstatně doplněné a pozměněné. Kdyby šlo o publikaci zabývající se jinými oblastmi kriminality a tím, co s nimi souvisí, nebylo by po těch šesti letech příliš co měnit. Násilná, hospodářská či jiná „tradiční“ kriminalita zůstává co do své podstaty stejná, občas se objeví něco nového, jako např. karuselové podvody v daňové trestné činnosti, ale celkový obraz se nemění. Něco jiného to je v případě kriminality kybernetické. Souvisí to nepochybně s dynamikou celé této oblasti lidských aktivit, která se vyvíjí dramatickou rychlostí, a kromě jiného je stálým zdrojem inspirace ke zcela novým formám kriminality. Nejde ovšem jen o úmyslné, takřkajíc chladné zneužití techniky. Kybernetizace či elektronizace přináší otázky, se kterými si právo ani příliš neví rady. Typicky

to je v případě sporů o využití či zneužití sociálních sítí. Sporů o to, kde končí svoboda slova a kde případně začíná zneužití této svobody k protispolečenským účelům. Podobné je to v případě tzv. autonomních systémů. Mnohde už je nebo záhy bude např. legální provoz autonomních automobilů s jen minimální asistencí řidiče, ale ještě pořád není zcela jasné, jak by měla být konstruována odpovědnost za následek toho, co se stane, když se systém „zblázní“. A to nechám stranou roboty válečné, u nichž namnoze ani nevíme, jaký je rozdíl mezi řádnou a „neřádnou“ funkcí. Když podstatou je prostě zabíjení lidí.

Zřejmě především díky této dynamice je **třetí vydání publikace *Kybernetická kriminalita* dost jiné oproti zmíněnému vydání prvnímu a i druhému**. Právě pokud jde o **autonomní systémy**, zabývá se jimi autor velmi rozsáhle. Naprosto zákonitě se zaměřuje i na **nové poznatky v oblasti kybernetické bezpečnosti**, v níž v rámci České republiky významnou roli hraje i zákon o kybernetické bezpečnosti, který nabyl účinnosti 1. ledna 2015, takže je již zmiňován v předchozích vydáních knihy. Jen už teď máme přece jen víc zkušeností s tím, co to jsou kybernetická rizika. Stačí jen vzpomenout třeba na kybernetické útoky, které nedávno paralyzovaly chod nemocnic.

Zvláštní pozornost autor věnuje také zřejmě momentálně největšímu problému spojenému s užíváním počítačů a počítačových sítí – **vyděračským programům neboli anglicky ransomware**.

Zajímavá je i pasáž zabývající se snad nejnovějším vynálezem v oblasti kybernetické kriminality, jímž je **cryptojacking neboli neoprávněné užívání cizího počítače pro tzv. těžbu kryptoměn**. Tohle „řemeslo“ dost úzce souvisí s kryptoměnami, které čím dál častěji generují více problémů, jimiž se autor také zabývá. A nejen ekonomickými výhodami či nevýhodami kryptoměn, ale i možnou trestnou činností s kryptoměnami související, problémy s možným dědictvím, exekucemi, jejich zajišťováním apod. Za sebe bych řekl, že prostor, který kryptoměny skýtají nejrůznějším druhům trestné činnosti, včetně spolehlivé ochra-

ny výnosů z trestné činnosti, nakonec kryptoměny zahubí. Ale zatím existují, a jak bylo zmíněno, autor se jimi dostatečně zabývá.

Nad rámec kybernetické kriminality je **exkurz do ryze kriminalistické problematiky, tedy problematiky dokazování, včetně prezentace trestněprávních norem a jejich výkladu. S tím souvisí takřkajíc próza dnešních dní. Odposlechy, operativně pátrací úkony či obecněji jakékoliv získávání dat jako pramene důkazů. Je nutné ovšem podotknout, že občas se ze získávání dat jako obecně legálního opatřování důkazů stává cosi, co nemá daleko ke kybernetické kriminalitě. Je dobře, že i tuto oblast autor zmiňuje.**

Výčtem témat bych ještě mohl pokračovat, ale nevidím v tom smysl. Co v knize je, si může každý přečíst i bez téhle verbální ochutnávky. Na závěr ale musím podotknout, že ať už bude čtenář s autorem souhlasit, případně, a věřím, že jen ojedínele, nesouhlasit, jedno autorovi upřít nemůže. Publikace *Kybernetická kriminalita* je zcela solitérní dílo, které svým záběrem a celkovým rozsahem u nás nemá obdobu.

❖ JUDr. TOMÁŠ SOKOL, advokát,
člen představenstva ČAK,
prezident Unie obhájců ČR

Jan Tuláček (ed.):

Vzory podání a smluv s vysvětlivkami

Leges, Praha 2022,
3. aktualizované a doplněné
vydání, 880 stran, 1 390 Kč.

Knihy vydaná nakladatelstvím Leges je unikátním souborem vzorů, zahrnujících převážnou většinu životních situací, v nichž se lze v oblasti soukromého práva ocitnout. Obsahuje celkem 331 vzorů smluv a podání soudu pro všechny, kdo chtějí darovat nemovitou věc, pořídit pro případ smrti, žalovat obtěžujícího souseda nebo založit společnost s ručením omezeným. Vzory byly vytvořeny řadou významných osobností z praxe,

příkladmo lze uvést, že kapitoly věnující se společnému jmění manželů a podílovému spoluvlastnictví většinou zpracoval Michal Králík, soudce Nejvyššího soudu a významný tvůrce judikatury v této oblasti.

Jedná se o třetí vydání, publikace však fakticky navazuje na již dříve vydávané vzory, lze ji tak označit za zavedenou. **Oproti předchozím vydáním došlo k rozšíření mj. o typová podání z oblastí rodinného práva a katastru nemovitostí, a reflektuje právní úpravu k 1. 4. 2022.** Většina vzorů je dále opatřena stručnými vysvětlivkami k danému institutu.

Vzorové situace jsou pochopitelně řešeny s nezbytnou mírou obecnosti, nicméně z pohledu praxe obsahují vše podstatné a kvalitu jim nelze upřít. Vzory v knize obsažené mohou být pomocníkem při všech běžných soukromoprávních situacích typu uzavření nejrůznějších smluv, podání žalob, úkonů v souvislosti s řešením péče o děti nebo výživného, návrhů na zastavení exekuce, rozdělení domu na jednotky apod., ale nechybí ani exotičtější podání týkající se svěřenského nástupce nebo osvojení pro případ náhradního mateřství. Lze vyzdvihnout i leckdy vtipný nádech řešených situací.

Vzhledem k rozsahu díla se logicky nelze vyhnout dílčím nepřesnostem, kdy např. u návrhu na vydání předběžného opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí je v petitu navrhováno jeho šestiměsíční trvání, což

neodpovídá procesnímu předpisu, dle něhož může (nejprve) trvat pouze jeden měsíc, nebo peněžitá jistota (kauce) u nájemního bytu je nadále stanovena jako šestinásobek měsíčního nájemného (namísto aktuálního trojnásobku). Za nadbytečný lze považovat např. návrh na schválení dohody rodičů o změně péče o nezletilé dítě po již proběhlém rozvodu, neboť pokud jsou rodiče schopni dohody o změně dřívějšího rozsudku, není zde nutnost posvěcení takové změny soudem. Naopak chybí návrh na změnu rozhodnutí o péči při existujícím sporu rodičů, což může zejména laické uživatele mást. Tyto drobnosti však nemohou změnit jinak kladné hodnocení publikace, a to jak co do rozsahu, tak kvality a praktické využitelnosti.

Při šíři zpracovaných témat čtenáři ocení i přehledný věcný rejstřík. Moderní pojetí publikace doplňuje i unikátní kód, který je vložen do každého výtisku, díky němuž je možné na internetových stránkách nakladatelství stáhnout všechny vzory ve Wordu a dále si je pohodlně upravovat dle vlastní potřeby, nikoliv přepisovat z knihy.

Publikaci jistě ocení právní profesionálové, ale i osoby, které jsou účastníky nejrůznějších typů řízení nebo se chystají jakkoliv právně jednat ve spleťte dispozitivní soukromoprávní pavučině. Na závěr je nutné dodat, že nejrůznějších vzorů koluje (a to zejména na internetu) řada, ale u těchto vzorů neplatí, že uživateli způsobí více problémů, než před jejich užitím měl. Ač je všeobecně známo, že ani nejlepší vzor nenahradí zastoupení v tématu orientovaným profesionálem (tuto ambici ostatně kniha ani nemá), srozumitelný, vyčerpávající a kvalitně zpracovaný soubor vzorů může být přínosem v téměř každé knihovně. Přesto nelze než pro právní laiky parafrázovat závěr předmluvy prvního vydání knihy – přeji vám, abyste ji (a to hlavně u soudních podání) nemuseli nikdy použít.

❖ Mgr. LUKÁŠ RANDA,
soudce Okresního soudu v Kladně

**Jakub Drápal,
Václav Jirůčka,
Tereza Raszková (eds.):**

České vězeňství

Wolters Kluwer, Praha 2021,
456 stran, 1 085 Kč.

Publikace vydaná nakladatelstvím Wolters Kluwer v roce 2021 se věnuje problematice vězeňství v různých jeho aspektech. Přesněji řečeno, je na něj zaměřena zejména z aspektů právního, kriminologického a penologického, psychologického a poněkud nezvykle (a vítaně) i z pohledu architektury vězeňských budov.

Na knize spolupracovala řada autorů, a to jak z oblasti teorie, tak i praxe, což je jedním z jejich největších pozitiv, neboť oblast českého vězeňství nebyla dosud publikačně v takto komplexním pojetí uchopena. Na nutnost průniku praxe a akademických poznatků ostatně autoři (editoři) upozorňují i v předmluvě publikace a je nutné poznamenat, že výsledek jejich snažení v tomto směru je velmi zdařilý.

Text je členěn do deseti kapitol logickým způsobem, kdy v rámci první kapitoly je pojednáno o trestu odnětí svobody obecně z hlediska jeho účelu a postavení v kontextu dalších trestních sankcí. Není opomenuta ani jeho historie, resp. vývoj jeho úpravy v zahraničí i u nás. Pro čtenáře je tak vytvořen příjemný a srozumitelný

úvod, byť osobně bych uvítal poněkud důkladnější rozbor účelu trestu, resp. trestních sankcí. Předmětem této recenze nebude popis obsahu každé jednotlivé kapitoly. Vyzdvižení povedeného úvodu publikace, který umožní pozvolně proniknutí do řešené problematiky třeba i čtenáři s tématem méně obeznámenému, považuji za důležité.

Předmětná publikace obsahuje „okénka“, v nichž jsou blíže řešeny vybrané praktické otázky, která v pozitivním slova smyslu ozvláštňují text. Velmi přínosné pro recenzovanou monografii jsou hojně využívané grafy, tabulky a jiná grafická znázornění prezentovaných myšlenek. Jedná se o prvky, které běžně bývají ve striktněji právně orientovaných publikacích opomíjeny, a to i když se zabývájí srovnatelnou tematikou.

Uvedené obdobně platí i ohledně širokého aparátu českých i cizojazyčných zdrojů, mezi nimiž je obsažena i řada empirických studií. Autoři tak odbornou diskusi neformují pouze na základě vlastních subjektivních či hypotetických představ, což je opět jev v právní literatuře poměrně častý, ale prezentují především empiricky ověřená data. Podnětné je, že na konci kapitol lze nalézt výčet zdrojů pro další studium.

Zajímavé jsou i v monografii obsažené kazuistiky, resp. poznatky spíše kvalitativního charakteru. Konkrétněji pak mohou odkázat na pohledy samotných vězňů na jejich život ve vězení (viz podkapitola 3.12), případně i již zmíněná okénka obsahující spíše praktické informace. Osobně bych uvítal větší množství informací tohoto typu, nicméně je pochopitelné, že v publikaci zabývající se takto širokou problematikou nelze obsáhnout vše, co se pojí k jejím tématům. Vcelku široký záběr pramenů je zřejmý i z hlediska právního. Autoři na mnoha místech pracují s vnitrostátními předpisy na zákonné i podzákonné úrovni, popř. judikaturou českých soudů a Evropského soudu pro lidská práva.

Přes široký tematický záběr recenzované publikace je možné ocenit její poměrně koncizní zpracování. Myšlenky v ní prezentované jsou

vyjádřeny výstižně, bez přílišného nafukování vět a návazného zamlžení jejich významu. Uvedené však neznamená, že by stylistická úroveň daného textu byla nízká, případně že by docházelo k užívání chudé slovní zásoby.

Vzhledem k již zmíněnému většímu množství autorů z různých oborů, kteří se na vytvoření knihy podíleli, je pozoruhodné, že text v ní je formulován poměrně konstantním stylem. Považuji za vhodné podotknout (bez konkrétního jmenování), že některé publikace vytvořené více autory trpí neduhem kolísající kvality obsahu sdělovaných informací či formy, jakou je tak činěno.

O výjimečné úrovni této publikace svědčí i to, že nalézt výhrady k jejímu obsahu a zpracování je velmi obtížné. Pokud bych měl uvést drobnou výtku, byla by zcela konkrétního rázu. Výše zmíněná podkapitola o vlivu architektury na život ve vězení je z mého pohledu velmi neotřelá a přínosná. Nicméně mi v ní chyběly vizuální prvky, tedy obrázky, které by napomohly představit si některé v textu obsažené informace. Považoval bych to za vhodné, vzhledem k tomu, že publikaci budou podle mého odhadu číst spíše osoby v této problematice neškolené. Rozumím však, že se jedná o spíše marginální část publikace, přičemž nelze hovořit o tom, že by jí absence vizuálních prvků výrazně znehodnotila.

Knihu České vězeňství mohu vřele doporučit jako zdroj kvalitních a zajímavých informací zpracovaných ve čtivé formě. Využitelná bude nejen pro studenty relevantních oborů, ale i pro akademické pracovníky či osoby pracující v praxi v oblasti justice nebo třeba pro vězeňský personál.

✿ Mgr. TOMÁŠ PLISKA,
asistent soudce Nejvyššího soudu,
doktorand na Katedře
trestního práva Právnické fakulty
Masarykovy univerzity v Brně

Miroslav Kunt, Tomáš Lechner:

Spisová služba

Leges, Praha 2022,
3. aktualizované vydání, 412 stran,
670 Kč.

Titul knihy může v nezavěšeném čtenáři vyvolat představu, že jen máloco může být tak „byrokraticky suché“ a nezáživné, jako je spisová služba. Kniha nás však od prvních stránek přesvědčuje o pravém opaku. Předmětem spisové služby jsou totiž dokumenty, které obsahují informace, a to ve všech etapách jejich existence, tedy od vzniku, přes oběh, po uložení a další nakládání s nimi. Ty přitom jsou již několik staletí všudypřítomné a v současnosti jsou stále častěji, resp. již dominantně, v elektronické podobě, přičemž s jejich zpracováváním souvisí četná specifika technologického rázu. Vytvořit takový systém, který umožňuje se v nich snadno orientovat, je důležitým předpokladem k úspěšnému výkonu jak veřejné moci, především veřejné správy, tak podnikání.

V úvodních pasážích autoři upozorňují na to, že spisová služba je regulována obsáhlým komplexem právních předpisů. Kromě zákona o archivnictví a spisové službě, který představuje jádro úpravy, sem náleží dále také např. všechny procesní předpisy/řády, zákon o elektronických úkonech, zákon o službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce nebo zákon o svobodném přístupu k informacím, a v úvahu je nutné brát rovněž předpisy práva Evropské unie (např. nařízení eIDAS a GDPR a příslušné české adaptační a implementační zákony) a množství předpisů podzákoných, resp. prováděcích.

Hlavní pozornost je přirozeně věnována zákonu o archivnictví a spisové službě. Jeho obsah je sledován nejprve z pohledu geneze stávající úpravy, se zvláštním zřetelem na postupné zavádění elektronického vedení spisové služby a s tím souvisejícím standardem, stanovícím podmínky pro elektronické systémy spisové služby.

Následně jsou popsány některé právní instituty se spisovou službou související, především podání, doručování a autentizace elektronických dokumentů, a dále jsou vymezeny hlavní pojmy používané v souvislosti s vedením spisové služby, jako je např. informace, dokument a písemnost, a to jak s ohledem na jejich definice legální, tak teoretické.

V kapitole věnované výkonu spisové služby autoři zevrubně osvětlují, jak je regulován a realizován příjem dokumentů, jejich evidence, oběh, podepisování, ukládání, odesílání a výběr těch, které se mají stát archiváliemi, přičemž se opět zvláště věnují elektronickým formám nakládání s dokumenty. Čtenáři se mohou zejména dozvědět, jak jsou dokumenty v analogové i digitální podobě při jejich příje-

tí označeny a evidovány, jaké je poslání spisové značky a jak se tvoří a funguje skartační režim.

Vzhledem k tomu, že jádrem a smyslem výkonu spisové služby je vyřizování dokumentů, provádí nás kniha podrobně jeho jednotlivými fázemi, počínaje podáním, přes přidělení spisů uvnitř původce po vlastní zpracování, a také zde je vždy poukazováno na specifika elektronických dokumentů. Pozornost si zasluhují pasáže týkající se výběru archiválií, kdy je „oddělováno zrno od plev“, tedy určité dokumenty jsou navždy zachovávány a jiné nenávratně mizí.

Z pohledu adresátů povinností stanovených úpravou spisové služby lze za zvláště přínosnou označit kapitolu, v níž jsou přibližovány přístupy k řešení a implementaci spisové služby. Na ni pak navazuje závěrečný přehled soustavy archivů, se zřetelem na archivy digitální, a podmínek užívání archiválií v nich uložených.

Kniha je doprovázena pěti přílohami, které obsahují praktické návody, jak upravit vzor spisového řádu a skartačního řádu, se zřetelem na obce s rozšířenou působností, a průvodní dopis skartačního návrhu a projektové dokumentace staveb.

Při prezentování této knihy nelze přehlédnout, že vychází již ve třetím vydání, což svědčí o tom, že poutá zájem širokého okruhu čtenářské obce. Ten je daný tím, že kniha je postavena na fundovaných teoretických východiscích, a zejména tím, že dává konkrétní a srozumitelné návody, jak ve věcech spisové služby a archivnictví postupovat, což je umocněno řadou tabulek s návodnými příklady.

✿ doc. JUDr. PAVEL MATES, CSc.,
působí na Vysoké škole
finanční a správní Praha
a Fakultě sociálně ekonomické UJEP
v Ústí nad Labem

z advokacie

Z kárné praxe

Povinnosti advokáta při provádění úschov, advokát jako povinná osoba podle AML zákona

§ 16 odst. 2 zákona o advokacii

§ 17 zákona o advokacii ve spojení s čl. 4 odst. 1 Etického kodexu

čl. 9a Etického kodexu ve spojení s čl. 2 odst. 3 a čl. 2b odst. 1 usnesení představenstva České advokátní komory č. 7/2004

Věstníku, o provádění úschov peněz, cenných papírů nebo jiného majetku klienta advokáta

§ 7, 8, 9 a 10 AML zákona

Rozhodnutí kárného senátu Kárné komise ČAK ze dne 9. 7. 2020, sp. zn. K 175/2020

Advokát se dopustil kárného provinění tím, že:

1. Dne 3. 12. 2018 uzavřel v postavení schovatele smlouvu o úschově, na základě které se složitelé, manželé A. P. a G. D., zavázali složit do advokátní úschovy kárně obviněného část kupní ceny ve výši 10 700 000 Kč za bytovou jednotku v katastrálním území N. M., a kárně obviněný se zavázal vyplatit uschované prostředky tak, že částku 7 696 740,72 Kč uhradí na účet oprávněných J. D. a I. D. po předložení uzavřené kupní smlouvy, návrhu na povolení vkladu vlastnického práva předmětu koupě a písemného vyčíslení banky, a částku 3 003 259,28 Kč uhradí na stejný účet po předložení výpisu z katastru nemovitostí prokazujícího vlastnictví předmětu koupě složiteli, přičemž uschované finanční prostředky ve výši 10 700 000 Kč přijal na svůj účet, který je spořicí účet vedený na jméno kárně obviněného, ale není označen tak, aby z něj bylo patrné, že jde o účet, na kterém jsou uloženy prostředky klienta, a nejde o samostatný účet pro úschovu peněz každého klienta, a následně dne 13. 12. 2018 vyplatil částku 7 696 740,72 Kč a dne 22. 2. 2019 částku ve výši 3 003 259,28 Kč prostřednictvím svého běžného účtu na účet oprávněných, přičemž údaje o přijetí finančních prostředků klienta do úschovy neodeslal do Elektronické knihy úschov, a dále neprovedl jako povinná osoba uvedená v ust. § 2 odst. 1 písm. g) zák. č. 253/2008 Sb., o ně-

kterých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu (dále jen „AML zákon“), povinnou kontrolu klientů, manželů A. P. a G. D., J. D. a I. D., a to způsobem uvedeným v ust. § 9 AML zákona.

2. Dne 8. 4. 2019 uzavřel v postavení schovatele smlouvu o úschově ve znění dodatku č. 1 ze dne 3. 7. 2019, na základě které se složitel J. C. zavázal složit do advokátní úschovy kárně obviněného část kupní ceny ve výši 12 187 000 Kč za jednotku č. XX a jednotku č. YY, v katastrálním území N. M., a kárně obviněný se zavázal vyplatit uschované prostředky po předložení výpisu z katastru nemovitostí prokazujícího vlastnictví předmětu koupě složitelům na účet oprávněných I. D. a J. D., přičemž uschované finanční prostředky ve výši 12 187 000 Kč přijal na svůj účet, který je spořicí účet vedený na jméno kárně obviněného, ale není označen tak, aby z něj bylo patrné, že jde o účet, na kterém jsou uloženy prostředky klienta, a nejde o samostatný účet pro úschovu peněz každého klienta, a následně dne 12. 9. 2019 vyplatil tuto uschovanou částku prostřednictvím svého běžného účtu na účet oprávněných, přičemž údaje o přijetí finančních prostředků klienta do úschovy odeslal do Elektronické knihy úschov teprve dne 15. 8. 2019, a dále neprovedl jako povinná osoba uvedená v ust. § 2 odst. 1 písm. g) AML zákona povinnou kontrolu klientů, J. C., I. D. a J. D., a to způsobem uvedeným v ust. § 9 AML zákona.

3. Dne 15. 4. 2019 uzavřel v postavení schovatele smlouvu o advokátní úschově peněžních prostředků, na základě které se složitel, společnost A., s. r. o., zavázala složit do advokátní úschovy kárně obviněného kupní cenu ve výši 121 000 eur za nákladní automobil T. P. s příslušenstvím a kárně obviněný se zavázal vyplatit uschované prostředky po předložení předávacího protokolu na předmět koupě na účet oprávněného, společnosti SG E. F., s. r. o., přičemž uschované finanční prostředky ve výši 3 113 935 Kč přijal dne 30. 4. 2019 na svůj účet, který je spořicí účet vedený na jméno kárně obviněného, ale není označen tak, aby z něj bylo patrné, že jde o účet, na kterém jsou uloženy prostředky klienta, a nejde o samostatný účet pro úschovu peněz každého klienta, a následně dne 30. 4. 2019 vyplatil tuto uschovanou částku prostřednictvím svého běžného účtu na účet oprávněného, přičemž údaje o přijetí finančních prostředků klienta do úschovy odeslal do Elektronické knihy úschov teprve dne 15. 8. 2019, a dále jako povinná osoba uvedená v ust. § 2 odst. 1 písm. g) AML zákona neprovedl povinnou identifikaci klienta – společnosti SG E. F., s. r. o. –

podle ust. § 7 AML zákona způsobem uvedeným v ust. § 8 nebo 10 AML zákona, a dále neprovedl jako povinná osoba povinnou kontrolu obou klientů, společnosti SG E. F., s. r. o., a společnosti A., s. r. o., a to způsobem uvedeným v ust. § 9 AML zákona.

4. Dne 20. 5. 2019 uzavřel v postavení schovatele smlouvu o úschově, na základě které se složitel M. B. zavázal složit do advokátní úschovy kárně obviněného kupní cenu ve výši 3 200 000 Kč za jednotku v katastrálním území Č. B., a kárně obviněný se zavázal vyplatit uschované prostředky po předložení výpisu z katastru nemovitostí prokazujícího vlastnictví předmětu koupě složitelem na účet oprávněných manželů K. a R. Č., přičemž uschované finanční prostředky ve výši 3 200 000 Kč přijal na svůj účet, který je spořicí účet vedený na jméno kárně obviněného, ale není označen tak, aby z něj bylo patrné, že jde o účet, na kterém jsou uloženy prostředky klienta, a nejde o samostatný účet pro úschovu peněz každého klienta, a následně dne 18. 7. 2019 vyplatil tuto uschovanou částku prostřednictvím svého běžného účtu na účet oprávněných, přičemž údaje o přijetí finančních prostředků klienta do úschovy neodeslal do Elektronické knihy úschov, a dále neprovedl jako povinná osoba uvedená v ust. § 2 odst. 1 písm. g) AML zákona povinnou kontrolu klientů, K. Č., R. Č. a M. B., a to způsobem uvedeným v ust. § 9 AML zákona.

Kárně opatření – pokuta ve výši 73 000 Kč a dočasný zákaz výkonu činnosti podle § 56a zákona o advokacii na dobu šesti měsíců.

Z odůvodnění rozhodnutí:

Kárně obviněný si byl vědom u všech skutků pojatých do kárné žaloby, že postupuje při přijímání finančních prostředků do úschovy v rozporu s úpravou provedenou právními a stavovskými předpisy, jimiž je kárně obviněný jako advokát vázán. Takového jednání se kárně obviněný dopouštěl opakovaně a po delší dobu (3. 12. 2018 až 20. 5. 2019). Úmyslné protiprávní jednání kárně obviněného pak nemůže být zhojeno ani případným informováním klientů advokáta či jejich souhlasem s takovým postupem. Pro právní posouzení jednotlivých kárných provinění ze strany kárného senátu pak nemá vliv ten fakt, zda motivem kárně obviněného k takovému postupu byla jeho ziskovost, a tedy realizace většího výnosu v podobě úročení bankovního účtu, než jaký umožňovala smlouva s bankou o vedení úschovných účtů.

Kárně obviněný se rovněž dopustil toho, že přijetí finančních prostředků do vlastní úschovy neoznámil v souladu s platnou právní úpravou do Elektronické knihy úschov ČAK. V tomto směru se kárně odpovědnosti na straně kárně obviněného nelze zprostit tvrzením, že dané pochybení zavinila asistentka kárně obviněného, ani tím, že v případě ještě aktivních úschov kárně obviněný svou povinnost splnil alespoň dodatečně, konkrétně dne 15. 8. 2019 (v případě skutku 2 a 3 kárné žaloby).

Nelze totiž nevidět, že se tak stalo krátce před provedenou kontrolou ze strany pověřeného člena Kontrolní rady ČAK, a tedy v době, kdy již kárně obviněný o provedení kontroly věděl.

Kárně obviněný v případě všech čtyř skutků neprovedl řádnou kontrolu ve smyslu § 9 AML zákona. Kárně obviněný připustil, že neměl žádné relevantní informace k osobám složitelů finančních prostředků, neznal jejich osobní, výdělkové ani majetkové poměry. V rámci své povinnosti zkoumat původ finančních prostředků se spokojil s pouhým vlastním ústním tvrzením složitelů, že jde o jejich finanční prostředky. V případě skutku popsáného pod bodem 3 pak kárně obviněný neprovedl ani povinnou identifikaci klienta – právnické osoby, tak, jak mu tuto povinnost ukládá § 7 AML zákona, a to způsoby popsány v § 8 nebo 10 AML zákona. Je skutečností, kterou kárný senát nemohl přehlédnout, že i v době projednání kárné žaloby kárně obviněný nevnímal správně, jaký je rozsah povinností advokáta dle citovaného zákona.

Při úvahách o případném druhu a výměře kárného opatření, případně možnosti upustit od uložení kárného opatření, kárný senát vycházel již z výše uvedených východisek pro rozhodování o vině či nevině kárně obviněného, ze závažnosti a intenzity zjištěného kárného provinění, z délky období a četnosti páchaní *de facto* totožného protiprávního jednání, z postoje kárně obviněného k projednávanému skutku a k celému kárnému řízení, včetně částečného doznání kárně obviněného, a v neposlední řadě i z osobních a majetkových poměrů kárně obviněného.

Na straně jedné je třeba konstatovat, že jednání kárně obviněného jsou natolik závažným porušením povinností advokáta, že dosahují míry potřebné pro jejich kvalifikaci jako kárných provinění ve smyslu ust. § 32 odst. 2 zákona o advokacii. Navíc se jedná o skutky, kterých se kárně obviněný dopouštěl při plném vědomí jejich protiprávnosti, a tedy v přímém úmyslu. Konání kárně obviněného záměrně směřovalo k tomu, že finanční prostředky klientů při jejich uložení na vlastním spořicí bankovním účtu kárně obviněného byly vystaveny rizikům, kterým má být předcházeno právě dodržením zákonných a stavovských předpisů upravujících speciálně oblast úschovy finančních prostředků. Takovými riziky jsou např. úmrtí advokáta, případná platební neschopnost advokáta či vznik nároku na plnění z titulu pojištění účtu u banky.

Na straně druhé vzal kárný senát na vědomí, že ve všech skutcích, kterých se kárně obviněný dopustil, nedošlo ke vzniku škody na straně jeho klientů, že kárně obviněný se kárného provinění dopustil po 15 letech zcela bezúhonného advokátního života, bez prokázané ziskovosti či jiné osobní motivace. Kárný senát při úvahách o druhu a výměře sankce vzal rovněž v potaz postoj kárně obviněného, který zřetelně nasvědčoval tomu, že si vzal pro svou budoucí praxi z celé věci vhodné poučení.

Mgr. PETRA VRÁBLIKOVÁ,
vedoucí Oddělení pro věci kárné ČAK

Informace k podmínkám hromadného pojištění profesní odpovědnosti advokátů a navazujících připojištění pro rok 2023

Česká advokátní komora zajišťuje pro své členy prostřednictvím společnosti WI-ASS ČR, s. r. o., tzv. hromadné pojištění profesní odpovědnosti. Vždy před blížícím se výročím této rámcové pojistné smlouvy dochází k prověřování aktuální situace na pojistném trhu a k jednáním s pojistiteli, s cílem zajistit nejlepší možné podmínky pojištění na následující rok. Jsme rádi, že vás můžeme informovat, že se navzdory dlouhodobě nepříznivému škodnímu průběhu i rostoucím sazbám na trhu podařilo se stávajícím pojistitelem, Generali Česká pojišťovna, a. s., dohodnout obnovu rámcové pojistné smlouvy za stávajících výhodných podmínek.

Podmínky hromadného pojištění již od letošního roku doznaly výrazných změn a vylepšení, a to při zachování stejné výše pojistného: stručně jmenujme navýšení limitu pojistného plnění z 5 milionů Kč na 7 milionů Kč, zahrnutí některých rizik, která bylo třeba v případě zájmu individuálně připojišťovat, do základu krytí, rozšíření pojistné ochrany či odstranění aplikace některých dalších výluk.

Všechna tato vylepšení pojistné ochrany (včetně navýšení limitu pojistného plnění) zůstávají i pro další období roku 2023 v platnosti při zachování ročního pojistného ve výši 6 700 Kč.

Za stávající situace považujeme obnovu pojištění pro rok 2023 za takto nastavených podmínek za **velmi výhodnou**, poskytující pojištěným advokátům nadstandardně kvalitní pojištění profesní odpovědnosti. Ačkoli nyní probíhají jednání o vhodnosti zohlednění vývoje aktuální ekonomické situace, vysoké míry inflace apod. do podmínek pojištění, nebudou se žádné případné úpravy týkat podmínek, rozsahu krytí a ceny pojištění pro rok 2023.

Postup obnovy hromadného pojištění a navazujících individuálních pojistných smluv

Podrobnosti k realizaci obnovy vašich individuálních připojištění vám v dostatečném předstihu upřesní zástupci společnosti WI-ASS ČR, kteří vás každoročně procesem obnov provázejí.

Co se týče hromadného pojištění profesní odpovědnosti, připomínáme, že **advokáti se stávají účastníky hromadného krytí automaticky při zápisu do seznamu advokátů ČAK a jsou jeho účastníky, pokud nepředloží ČAK do konce kalendářního roku potvrzení o individuálně sjednaném pojistném krytí na rok následující.**

Věříme, že účastníci hromadného pojištění výše popsané podmínky pro rok 2023 uvítají, a těšíme se na další spolupráci.

✿ Mgr. TEREZA POLÁKOVÁ,
jednatelka WI-ASS ČR, s. r. o.

Odešli do nebeské slně

V květnu a v červenci 2022 opustili svoji praxi i své blízké jedna advokátka a jeden advokát:

Mgr. Šárka Belanová, advokátka v Praze
JUDr. Antonín Horák, advokát v Brně

*2. 9. 1979
*29. 11. 1936

+1. 5. 2022
+15. 7. 2022

Čest jejich památce!

Praha hostila Česko-slovensko-německé ADVOKÁTNÍ FÓRUM 2022

Ve dnech 2. a 3. září 2022 se v Praze uskutečnilo tradiční Česko-slovensko-německé advokátní fórum – dvoudenní událost pod záštitou České advokátní komory, Slovenské advokátní komory, Bamberské advokátní komory a Saské advokátní komory otevřené všem zájemcům z řad členů těchto komor. Komory se pravidelně střídají v organizaci tohoto fóra, naposledy je Česká advokátní komora pořádala v roce 2016 v Plzni.

Organizace letošního fóra se nikoliv po čtyřech, nýbrž po šesti letech (z důvodu pandemie onemocnění covid-19) opět ujala ČAK. Po neformální a společenské části pátečního programu, který mimo jiné zahrnoval i komentovanou prohlídku Strahovského kláštera a společnou večeři všech účastníků, následovala tradiční celodenní konference v sobotu 3. září 2022. Tématem letošního fóra byla **problematika well-being advokátů**.

Již 18. ročník fóra svým úvodním slovem zahájila a přítomné v celkovém počtu přesahujícím 60 účastníků přivítala JUDr. Eva Indruchová, vedoucí Odboru mezinárodních vztahů ČAK, která se ujala moderování celého konferenčního dne.

Následovaly oficiální zdravice zástupců jednotlivých advokátních komor. Za ČAK vystoupila **JUDr. Monika Novotná, místopředsdkyně ČAK**, která vyzdvihla důležitost tématu letošního fóra. Následovala **Viktória Hellenbart, zástupkyně Slovenské advokátní komory**, která zmínila aktivní přístup SAK v této otázce, neboť se Komora snaží zvyšovat podvědomí svých členů prostřednictvím pravidelných článků na téma well-being. **Advokátní komora Bamberská byla zastoupena předsdkyní Ilonou Treibert** a se zdravicí vystoupila i **předsdkyně Advokátní komory Saská, Sabine Fuhrmann**. Obě zástupkyně se shodly na tom, že toto téma bylo až příliš dlouho ignorováno a stigmatizováno a pro mnohé je i v dnešní společnosti nadále tabu. Ale právě debata a veřejné otevření této problematiky je prvním krokem ke zlepšení situace.

S první přednáškou „Úvod do problematiky well-being advokátů“ vystoupila JUDr. Indruchová, která představila jednotlivé iniciativy advokátních komor i mezinárodních organizací a zaměřila se na nedávnou globální studii IBA „Duševní zdraví

v právnických profesích“. Následovala přednáška slovenské psycholožky a koučky Zuzany Reľovské, která účastníkům přiblížila problematiku vyhoření a nutnost budovat svou mentální odolnost jako prevenci proti němu. Otevřeně hovořila i o svých vlastních zkušenostech a velmi informativně přiblížila dopady stresu na náš organismus.

Dopolední sérii přednášek uzavřela Ing. Marcela Roflíková, zakladatelka Českého mindfulness institutu, svým velmi praktickým workshopem, kdy si účastníci mohli na vlastní kůži vyzkoušet techniky mindfulness s cílem zaměřit svoji pozornost na přítomný okamžik a naučit se, jak se především v průběhu náročných pracovních dnů vědomě zastavit a nabrat nové síly.

Odpolední blok přednášek zahájila předsdkyně Advokátní komory Saská, Sabine Fuhrmann, která příspěvkem s názvem „Více než jen koš s ovocem a eBike – o pracovních podmínkách a dalších vymoženostech“ přítomné seznámila s aktuální situací v Německu a na konkrétních příkladech přiblížila tamní nové trendy.

Poslední příspěvek přednesl za Advokátní komoru Bamberskou, advokát Christian Semmler, který se zaměřil na možnosti práce z domova (home office) a otevřel mnohá aktuální témata, jako je zavedení povinných datových schránek v Německu (od 1. 1. 2022) či možnosti online soudních řízení.

Na závěr celého dne následoval pro zájemce ještě i fakultativní minikurz česko-slovensko-německé právní terminologie pro začátečníky, který vedla advokátka JUDr. Eva Ropková.

Fórum se setkalo s velkým zájmem a následným velmi kladným hodnocením jak ze strany účastníků, tak přednášejících.

ČAK nyní předala pomyslnou štafetu Slovenské advokátní komoře, která se zhostí organizace Advokátního fóra v roce 2023.

✿ JUDr. EVA INDRUCHOVÁ, LL.M., Ph.D.,
vedoucí Odboru mezinárodních vztahů ČAK

Právnícká čeština aneb Jak se vyhnout nejčastějším prohřeškům

Myslíte si, že propracovaná úvaha přesvědčí adresáta právního textu už jen silou myšlenky, bez ohledu na formu, jakou ji podáte? Řeknete možná: „Jistě! Vždyť hlavně na podstatě argumentace záleží.“ Nelze sice popřít, že podstata argumentace je významná, ale takovou odpověď bych zhodnotila stejně jako profesor Hrbolek: Ano, dobře... ovšem tak tomu není.

Forma právního textu je nesmírně důležitá. Právě ona rozhoduje o tom, zda a nakolik čtenáři porozumí našim myšlenkám a budou s nimi souhlasit. A jediným nástrojem, který nám byl k opracování této formy dán, je jazyk.

Ne vždy se však o svůj nástroj staráme řádně – jako bychom si jej ani nevážili. Dostáváme jej sice bezpracně a zadarmo, ale to neznamená, že bychom o něj neměli pečovat. Ke každodenní péči nás ani nemusí motivovat nějaké idealistické vzněty: stačí si uvědomit, že dovednost, s níž jazyk používáme, předurčuje, zda bude náš text pro čtenáře čtivý, a tím i přesvědčivý.

Zdá se, že mnozí právníci tomu nevěří. Jak jinak si vysvětlit takové množství dlouhých, odbytých a úmorných právních textů, kterými své adresáty zásobují advokáti, soudci i úředníci? Myslím, že za tím jsou dvě okolnosti, které by šlo v právnícké terminologii popsat jako složku intelektuální a složku volní. Jednak tu a tam tušíme (u vlastního i cizího textu), že to z hlediska čtivosti není úplně ono, ale třeba si nejsme úplně jisti, jak to napravit. Jednak (a to je možná ještě častější) je nám vlastně jasné, co bychom mohli zlepšit, ale nechce se nám, protože to stojí čas a úsilí.

Opravdu se mnohdy neví, jak málo stačí, aby z nevábné věty byla věta čtivá. Podle mě je to škoda. A ještě víc mě mrzí neochota autorů toto málo udělat. **Chci vám proto ukázat, jak psát jednodušeji, a přesvědčit vás, že výsledek za to stojí.**

Pracovat na tom, aby naše odborné texty byly srozumitelnější, a přitom stále právně přesné, je celoživotní úkol. Ten se nezastavuje jen na úrovni jednotlivých slov a vět, ale zasahuje i výstavbu textu jako celku, návaznost jednotlivých částí, dávkování argumentů ve správnou chvíli... Na počátku tohoto komplexního úkolu ovšem stojí čtivý, sdělný jazyk. Nezvládneme-li tuto první úroveň, těžko se budeme vypořádávat s dalšími, složitějšími požadavky dobrého právního psaní.

Budu se tak zabývat právě jen některými dílčími jazykovými jevy, zato důkladně. Vysvětlím, kde se vzaly, proč v našich textech nefungují a čím lepším je nahradit. A protože tiskový prostor Bulletinu advokacie je pro toto předsevzetí moc malý, zvu vás na stránky webového Advokátního deníku, kde najdete vlastní, obsáhlý a stejně nazvaný seriál článků – Právnícká čeština aneb Jak se vyhnout nejčastějším prohřeškům.

O čem se v něm dočtete?

- O trpném rodu, který je lépe držet na uzdě.
- O tom, proč vazba *došlo k* nejen prodlužuje naše věty, ale také je ochromuje.
- O nekritické náklonnosti k podstatným jménům, kvůli které trpí tolik potřebná slovesa.
- O obezřetnosti, kterou je třeba chovat vůči dvojznačnému tvaru *měl*.
- O vhodných i nevhodných spojovacích výrazech.
- O přirozeném slovosledu, který usnadňuje čtení.

Věřím, že každý z vás v avizovaném seriálu najde něco, v čem se pozná a co ho současně nasměruje k jednoduššímu autorskému stylu. Každým ušetřeným toporným tvarem totiž nejen prokazujeme kolegiální úctu čtenářům uvnitř naší profese, ale také zlepšujeme obraz právníků navenek. Je důležité, abychom se o srozumitelnost snažili u jakéhokoli právního textu – protože i ten sebenepatrnější vždy bude někdo muset číst. (Ten sebedelší bohužel taky.)

Těším se tedy na vás na stránkách Advokátního deníku www.advokatnidenik.cz/!

✦ Mgr. MICHAELA BEJČKOVÁ,
soudkyně Nejvyššího správního soudu

informace a zajímavosti

Přednášky a semináře pro advokáty a advokátní koncipienty pořádané ČAK

Vážené advokátky, vážení advokáti,
vážené koncipientky, vážení koncipienti,

semináře na nejbližší období plánujeme převážně v prezenční podobě, případně v online nebo v kombinované podobě – podrobnosti najdete na webových stránkách ČAK www.cak.cz – viz levé menu nazvané Pro advokáty/Vzdělávání advokátů/Vzdělávací akce ČAK.

Semináře pořádané ČAK v Praze

od pondělí 26. září 2022 do pondělí 30. ledna 2023
– Myslíkova 258/8, Praha 2

Právnícká angličtina pro pokročilé – pololetní kurz

Lektorka: Mgr. et Mgr. Vladimíra Kvasničková, právníčka a vysokoškolská pedagožka, PF UK v Praze

ve čtvrtek 3. listopadu 2022 – Myslíkova 258/8, Praha 2

Stanovení výše škody pro účely sporů

Lektoři: Ing. Bohuslav Černoušek, ASA, a Ing. Martin Kozák, FCCA, senior manažeři v PricewaterhouseCoopers, specialisté na oceňování podniků a aktiv pro různé účely, včetně stanovení škody pro účely sporů v českém i mezinárodním prostředí

ve čtvrtek 13. října 2022 – Myslíkova 258/8, Praha 2

Právní psaní – umění přesvědčovat soudce

Lektor: JUDr. Martin Kopa, Ph.D., soudce Krajského soudu v Brně

ve čtvrtek 24. listopadu 2022 – Myslíkova 258/8, Praha 2

Advokáti do škol

Lektoři: JUDr. Robert Němec, LL.M., předseda ČAK; JUDr. Petr Toman, LL.M., místopředseda ČAK; JUDr. Lucie Dolanská Bányaiová, Ph.D. a JUDr. Michal Žižlavský, členové představenstva ČAK; JUDr. Daniela Kovářová, advokátka; JUDr. ICLic. Ronald Němec, Ph.D., advokát

v úterý 18. října 2022 – Myslíkova 258/8, Praha 2

Vývojová psychologie pro advokáty

Lektorka: Mgr. et Mgr. Alicja Leix, Ph.D., psychologička

v úterý 29. listopadu 2022 – Myslíkova 258/8, Praha 2

Praktické otázky rozhodčího řízení

Lektor: JUDr. Petr Bříza, LL.M., Ph.D., advokát se specializací na mezinárodní právo soukromé, rozhodčí řízení a právo EU

v úterý 25. října 2022 – Myslíkova 258/8, Praha 2 / ONLINE

Zákon o ochraně oznamovatelů aneb whistleblowing v Čechách

Lektor: Mgr. Luděk Vrána, advokát se specializací na poradenství v oblasti compliance, právního auditu, hospodářské a nekalé soutěže, korporátního práva a soudních sporů

ve čtvrtek 1. prosince 2022 – Myslíkova 258/8, Praha 2

Jak se upravuje výživné v závislosti na inflaci

Lektoři: Mgr. Martin Beneš, soudce OS Most; JUDr. Daniela Kovářová, advokátka; Mgr. Jana Provazníková, soudkyně OS Most; JUDr. Renáta Šínová, Ph.D., proděkanka Právnícké fakulty UP v Olomouci. Workshop pořádaný ČAK, Unii rodinných advokátů a Spolkem rodinně právních a opatrovnických soudců.

Semináře pořádané pobočkou ČAK v Brně

ve čtvrtek 6. října 2022 – Sál u veřejného ochránce práv

Rozhodování o nákladech řízení a jeho ústavněprávní aspekty

Lektor: JUDr. Jaromír Jirsa, soudce Ústavního soudu

ve čtvrtek 20. října 2022 – Sál u veřejného ochránce práv

Novelizace veřejného stavebního práva – stavební řád. Povolování staveb, kolaudace a odstraňování staveb (informace o aktuálním stavu rekodifikace stavebního práva)

Lektorka: JUDr. Alena Kliková, advokátka, odborná asistentka na Katedře správní vědy a správního práva na PF Masarykovy univerzity, členka LRV

ve čtvrtek 10. listopadu 2022 – Sál u veřejného ochránce práv

Ochrana vlastnického práva

Lektor: Mgr. Michal Králík, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu

v úterý 15. listopadu 2022 – Sál u veřejného ochránce práv

Katastr nemovitostí, aktuálně, prakticky a v souvislostech (vybraná témata)

Lektorka: JUDr. Daniela Šustrová, bývalá ředitelka kanceláře ředitele Katastrálního úřadu hl. m. Prahy

v úterý 29. listopadu 2022 – Přednášková místnost pobočky ČAK

Zadávání veřejných zakázek

Lektor: JUDr. Michal Krenk, Ph.D., soudce Vrchního soudu v Praze, externí člen Katedry občanského práva PF UK v Praze

ve čtvrtek 15. prosince 2022 – Sál u veřejného ochránce práv

Výběr z obchodněprávní judikatury za rok 2022

Lektor: JUDr. Petr Čech, Ph.D., LL.M., odborný asistent na Katedře obchodního práva Právnické fakulty UK

Seminář pro advokáty pořádaný regionem Západní Čechy

od pátku 4. do neděle 6. listopadu 2022 – Modrava, Klostermannova chata

Advokátní Klostermannka 2022

Lektoři: JUDr. Robert Němec, LL.M., předseda ČAK; JUDr. Monika Novotná, místopředsedkyně ČAK; Mgr. Petra Vrábliková, vedoucí Oddělení pro věci kárné ČAK; JUDr. Hana Tichá, soudkyně Nejvyššího soudu; JUDr. Petr Vojtek, soudce Nejvyššího soudu; Mgr. Kamila Bobysudová, terapeutka
Program třídního semináře zahrnuje vzdělávací i společenskou část, odborná diskuse bude zaměřena na advokacii a zejména na nemajetkovou újmu na zdraví.

Seminář pro advokáty pořádaný regionem Severní Čechy

ve čtvrtek 6. října 2022 – Ústí nad Labem, Dům kultury

Praktické problémy rodinného práva (dítě a opatrovnictví)

Lektorka: JUDr. Daniela Kovařová, advokátka a prezidentka Unie rodinných právníků

ve středu 26. října 2022 – Ústí nad Labem, Dům kultury

Společné jmění manželů

Lektor: Mgr. Michal Králík, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu

ve středu 2. listopadu 2022 – Ústí nad Labem, Dům kultury

Insolvence 2022 v rozhodovací praxi

Lektor: Mgr. Jáchym Oswald, soudce Krajského soudu v Ústí nad Labem

JSEM ADVOKÁT, DOKTORE. S TÍMhle JSEM PROFESNĚ VYŘÍZEN.

Kresba pro Bulletin advokacie LUBOMÍR LICHÝ

Víte, že ...

- v 90. letech 19. století se v Německu ozývaly hlasy proti volnému přístupu k advokacii? Důvodem byl nárůst počtu advokátů po otevření advokacie v Prusku v roce 1879. Podle informací zveřejněných v časopisu Právník v roce 1894 „v Berlíně bylo r. 1878 jen 73 advokátů, nyní jich jest 611. Ve Frankfurtě n. M. stoupl počet advokátů od r. 1880 z 80 na 117, ve Vratislavi ze 49 na 89, v Magdeburku z 18 na 38, v Kolíně n. R. z 86 na 105, v Cáchách ze 34 na 38. Tam, kde advokacie byla již před r. 1879 svobodnou, jest přibytěk menší. V Mnichově stoupl za posledních 18 let počet advokátů ze 112 na 113, v Hamburku ze 121 na 148, v Lipsku ze 126 na 137, v Drážďanech ze 123 na 136, v Norimberku z 29 na 34, v Stuttgartě ze 49 na 55. Na města od 50 000–100 000 obyvatel připadalo r. 1880: 364, r. 1893: 465, na města pod 50 000 obyvatel r. 1880: 2427, r. 1893: 3012 advokátů“.

- starostou Brandýsa nad Labem a náměstkem okresního starosty byl ve druhém desetiletí 20. století advokát Václav Jiskra? Jiskra (1862–1926) vystudoval na německé právnické fakultě Karlo-Ferdinandovy univerzity, rigorózní zkoušky však vykonal na fakultě české. V roce 1903 se již jako brandýský advokát stal členem Jednoty právnické. Starostou byl zvolen, ač nebyl rodákem z Brandýsa, ale z Rož-

ďalovic. V době, kdy byl Václav Jiskra starostou, vykonával v Brandýse vojenskou službu pozdější císař Karel I.

- advokátní kancelář nebylo možné podle rozhodnutí c. k. nejvyššího soudu ze dne 29. února 1888, č. 2227, exekučně sekvestrovat? Nucenou exekuční správu „požitkův advokátní kanceláře“ zprvu povolil c. k. okresní soud v Písku, c. k. vrchní soud zemský však jeho výměr změnil a sekvestraci zamítl s odůvodněním, že „advokátní kancelář vůbec není věcí, která by plody neb důchody ve smyslu §. 320. ob. řádu s. nesla, a které by kteroukoli osobou vybírány býti mohly; důchod advokáta spíše v tom pozůstává, co ve svém veřejně autorisovaném postavení svou pílí vydělá, tedy v pohledávkách námezdních, na které exekuce, nikoli ale sekvestrace vedena býti může“. Dovolací soud toto rozhodnutí potvrdil a dodal, „že by vyhledávání a vybírání čistých příjmův advokátní kanceláře podmiňovalo dohlížení k vedení práce a k zařízení opatření, aby sekvestor dověděl se výsledků exekutorova úřadování, tomu ale že nedovoluje povaha advokátova úřadu, hledí-li se k ustanovení advokátního řádu, a hlavně k advokátově povinnosti, aby zachoval věci jemu svěřené v tajnosti“.

✿ JUDr. PhDr. STANISLAV BALÍK, Ph.D.

Leitartikel

Lukáš Trojan: **Auch diesmal keine Sauregurkenzeit** 3

Aktuelles

Ausstellung „Anwälte gegen die Totalität“ in Pilsen nicht verpassen Red 4
 Einladung zur Konferenz „Recht und Praxis“ in Prag 4
 Gemeinsame Erklärung der Tschechischen Rechtsanwaltskammer und des französischen Nationalrats der
 Rechtsanwaltskammern 6
 Ausschreibung des 17. Jahrgangs des Justizwettbewerbs „Jurist des Jahres 2022“ 7
 Aktuelles im Bereich des Rechts Hana Rýdlová 8

Aus der Rechtstheorie und Praxis

Artikel

Voraussetzungen für die Haftung eines Verwalters eines öffentlichen Auftrags für Schäden im Zusammenhang
 mit der öffentlich-rechtlichen Haftung des Auftraggebers Filip Melzer 11
 Gutachten mit Klausel – eine Paradigmenänderung? Marek Nespala, Lukáš Křístek 21
 Neuer Revisionsgrund im Strafverfahren Petr Hrachovec 26
 Ausgewählte Fragen zum Rechtsinstitut des Schuldbekenntnisses in der Hauptverhandlung Dalibor Šelleng 29
 Geldbußen bei Ordnungswidrigkeiten und Entschuldung des Täters Vojtěch Bill 36
 Prinzipien, Mängel und Herausforderungen beim Schutz von Persönlichkeits- und Naturrechten Jakub Sivák 41

Aus der Judikatur

Oberstes Gericht: Auflösung einer Ehe durch Scheidung und deren Einfluss auf das gemeinsame Wohnen
 der Eheleute 48
 Verfassungsgericht: Zur Senkung des Satzes der außervertraglichen Vergütung eines gewählten Bevollmächtigten
 des Geschädigten 51
 Oberstes Verwaltungsgericht: Örtliche Zuständigkeit des Verwaltungsgerichts gemäß § 7 Abs. 3 der tsch. VwGO 54
 Europäischer Gerichtshof für Menschenrechte: Pflichten des Staates bei beschlagnahmtem Privatvermögen 59
 Glosse: Zum Beschluss des Verfassungsgerichts bezüglich des Einflusses der Kenntnis der Rechtsqualifikation
 auf den Beginn der subjektiven Verjährungsfrist 60

Aus der Fachliteratur

Vladimír Smejkal: **Cyber-Kriminalität** (Tomáš Sokol) 66
 Jan Tuláček (Hrsg.): **Antrags- und Vertragsmuster mit Erläuterungen** (Lukáš Randa) 67
 Jakub Drápal, Václav Jiříčka, Tereza Raszková (Hrsg.): **Das tschechische Gefängniswesen** (Tomáš Pliska) 68
 Miroslav Kunt, Tomáš Lechner: **Schriftgutverwaltung** (Pavel Mates) 69

Aus der Rechtsanwaltschaft

Aus der tschechischen Rechtsanwaltschaft

Aus der Disziplinarpraxis Petra Vrábliková 70
 Informationen zu den Bedingungen der gemeinsamen Berufshaftpflichtversicherung für Rechtsanwälte
 und damit zusammenhängenden Zusatzversicherungen für 2023 Tereza Poláková 72
 In memoriam 72
 Gastgeber Prag: Tschechisch-Slowakisch-Deutsches Anwaltsforum 2022 Eva Indruchová 73
 Tschechisch für Recht - Die häufigsten Fehler vermeiden! Michaela Bejčková 74

Informationen und Interessantes

Wissenswertes

Vorträge und Seminare der Tschechischen Rechtsanwaltskammer für Rechtsanwälte
 und Rechtsanwaltsanwärter 75

Zum Schluss

Zeichnung von Lubomír Lichý 77
 Wissen Sie, dass... Stanislav Balík 77

Inhaltsverzeichnis 78
 Zusammenfassung/Summary 79
 Table of Contents 80

Filip Melzer: Voraussetzungen für die Haftung eines Verwalters eines öffentlichen Auftrags für Schäden im Zusammenhang mit der öffentlich-rechtlichen Haftung des Auftraggebers

In der Rechtspraxis wird die Frage der zivilrechtlichen Haftung des Verwalters eines öffentlichen Auftrags in letzter Zeit stark diskutiert – auch im Zusammenhang mit der Prozessaktivität (bzw. eher -passivität) des Auftraggebers im Rahmen von Prozessen und Verfahren im Zusammenhang mit der Realisierung des öffentlichen Auftrags. Die Verwaltung eines öffentlichen Auftrags umfasst in der Regel die Beratung des Auftraggebers bei der Organisation des öffentlichen Auftrags, manchmal kann dies auch seine Vertretung in dieser Tätigkeit umfassen (muss aber nicht). Dieser Artikel beschäftigt sich mit den Voraussetzungen, unter denen der Verwalter gegenüber dem Auftraggeber (bei der Auferlegung einer Gebühr für die Verletzung der Etatdisziplin, aber auch allgemein) haftet.

Marek Nespala, Lukáš Krístek: Gutachten mit Klausel – eine Paradigmenänderung?

Im Artikel konzentrieren sich die Autoren auf die Bedeutung und den Grund für die Spezialklausel in Gutachten und analysieren diese. Mithilfe der Auslegung der Befangenheit (Unbefangenheit) des Sachverständigen leiten sie ab, dass auch ein Sachverständiger, der ein sog. Gutachten mit Klausel ausgearbeitet hat, ein Gerichtssachverständiger ist. Sie erläutern, dass ein erstes Gutachten mit Klausel von einer der beteiligten Parteien und ein zweites Gutachten vom gleichen Sachverständigen vom Gericht in Auftrag gegeben werden kann.

Petr Hrachovec: Neuer Revisionsgrund im Strafverfahren

Der Zweck dieses Artikels ist es, die Kolleginnen und Kollegen auf eine unauffällige Novelle der Strafprozessordnung (in Gesetz 220/2021 Slg., wirksam ab 1. 1. 2022) hinzuweisen, die es dem obersten Staatsanwalt ermöglicht, zu Ungunsten des Beschuldigten in Revision zu gehen.

Dalibor Šelleng: Ausgewählte Fragen zum Rechtsinstitut des Schuldbekenntnisses in der Hauptverhandlung

Der Artikel widmet sich ausgewählten Problemkreisen des Schuldbekenntnisses des Beschuldigten in der Hauptverhandlung im Sinne von § 206c der tsch. Strafprozessordnung. Der Autor befasst sich im Artikel mit der gegenseitigen Beziehung des Schuldbekenntnisses, der Verständigung im Strafverfahren und unbestrittenen Tatsachen. Im Artikel werden auch die Belehrungspflichten des Gerichts und Situationen analysiert, in denen das Gericht ein Schuldbekenntnis nicht berücksichtigt. Außerdem behandelt der Autor den Umfang des Schuldbekenntnisses und die Frage, bis zu welchem Zeitpunkt im Strafverfahren ein Schuldbekenntnis möglich ist. Auch die Problematik der Folgen eines Schuldbekenntnisses unter Betonung der Folgen für den Straußanspruch werden nicht außer Acht gelassen. Im Fazit analysiert der Autor auch die Spezifika des Schuldbekenntnisses in Jugendstrafverfahren und bei Verfahren gegen juristische Personen.

Vojtěch Bill: Geldbußen bei Ordnungswidrigkeiten und Entschuldung des Täters

Der Artikel beschäftigt sich mit den Zusammenhängen der Verhängung der Verwaltungsstrafe eines Bußgelds und der Entschuldung des Täters. Bei Geldbußen, die vor einer Insolvenz auferlegt wurden, widmet sich der Artikel insbesondere der Frage ihrer Anmeldung in die Entschuldung und der nachfolgenden Vorgehensweise, d. h. wie der Insolvenzverwalter bzw. das Insolvenzgericht mit diesen Anmeldungen verfahren sollten. Außerdem wird analysiert, welche Wirkung eine Anmeldung der Forderung aus der Geldbuße eigentlich haben kann. Bei Geldbußen, die nach dem Insolvenzbescheid auferlegt wurden, beschäftigt sich der Artikel mit dem Einfluss der laufenden Entschuldung auf die Auferlegung dieser Geldbußen und mit dem Wesen von Geldbußen, die für eine verschuldete Ordnungswidrigkeit auferlegt werden, als „neue Schulden“, die zur Aufhebung der genehmigten Entschuldung führen können.

Jakub Sivák: Prinzipien, Mängel und Herausforderungen beim Schutz von Persönlichkeits- und Naturrechten

Im Artikel beschäftigt sich der Autor zunächst mit dem Wesen des Schutzes von Persönlichkeits- und Naturrechten auf allgemeiner Ebene sowie im Bereich der Rechtstheorie und -philosophie und denkt auch über die Frage des Schutzes von Natur- und Persönlichkeitsrechten in Bezug auf politische Werte nach. Er definiert dabei drei Grundregeln, mit denen die Legislative, die die Frage des Schutzes der Natur- und Persönlichkeitsrechte regelt, konfrontiert werden sollte. Im Lichte dieser drei Regeln sinnt er dann über Mängel und Vorzüge des Schutzes der Persönlichkeits- und Naturrechte in Tschechien nach.

Filip Melzer: Conditions establishing liability for damages on the part of a public contract administrator in the context of the contracting authority's public liability

The question of the civil liability of a public contract administrator has been much discussed within the legal profession recently, including as it relates to the contracting authority's active involvement (or rather lack thereof) in the processes and procedures connected with procurement of the contract. Administration of a public contract generally involves advising the contracting authority during the contract's organisation, and sometimes may (but does not have to) include representation of the contracting authority in this activity. This article examines the conditions under which an administrator may be held liable to the contracting authority (e.g. if a levy is imposed for violation of budgetary discipline, but also in general terms).

Marek Nespala, Lukáš Krístek: Opinions with a certification clause – a paradigm shift?

In this article the authors focus on and analyse the importance of a special certification clause on an expert opinion and the justifications for it. By means of an interpretative examination of an expert's bias (or non-bias) they conclude that even an expert who has prepared an opinion

with the clause attached has the status of an expert witness of the court. They explain that a first opinion with a clause can be commissioned by a litigant, and then a second opinion from the same expert can be commissioned by the court.

Petr Hrachovec: A new ground of appeal on a point of law in criminal proceedings

The purpose of this article is to draw the legal community's attention to an inconspicuous amendment made to the Code of Criminal Procedure by Act No. 220/2021 Coll. with effect from 1 January 2022, which now allows the Prosecutor General to file an appeal on a point of law to the detriment of the accused.

Dalibor Šelleng: Selected issues of the institution of declaration of guilt in the trial hearing

This article looks at selected problematic issues involved in a declaration of guilt made by a defendant during the trial hearing pursuant to Section 206c of the Code of Criminal Procedure. The author considers the interrelationship between a declaration of guilt, a plea bargain agreement and uncontested facts. The article also includes an analysis of the court's duty to instruct, and situations in which a court will disregard a declaration of guilt. The author additionally analyses the scope of a declaration of guilt and the limits as to when a declaration of guilt may be made in criminal proceedings. The consequences of a declaration of guilt are also considered, with an emphasis on its impacts on sentencing. Finally, the author then addresses specific issues arising from a declaration of guilt in proceedings against juveniles and juristic persons.

Vojtěch Bill: Fines for minor offences and the offender's debt relief

This article looks at the combined issue of the imposition of administrative fines and the offender's debt relief. As regards fines imposed before an insolvency decision is issued, the article mainly focuses on the issue of registering them in the debt relief procedure and the subsequent course of procedure, i.e. how the insolvency administrator and insolvency court are to deal with such registered claims. A further issue explored is what effect the registration of a claim based on a fine can actually have. As regards fines imposed after an insolvency decision, the article looks at the impact of an ongoing debt relief procedure on the assessment of such fines, as well as the characterisation of a fine imposed for a culpable minor offence as a "new debt", which may lead to cancellation of the approved debt relief procedure.

Jakub Sivák: Principles, weaknesses and challenges of the protection of personality rights and natural rights

In this article the author first discusses the nature of the protection of personality rights and natural rights at the general level of jurisprudence and philosophy and reflects on the issue of the protection of natural and personality rights in relation to political values. In doing so he defines three basic rules against which legislation on the protection of natural and personality rights should be measured. In the light of these three rules, he then goes on to contemplate weaknesses and strengths in the protection of personality rights and natural rights in the Czech Republic.

Leading Article

Lukáš Trojan: **Slow summer season not so slow again** 3

Current News

Don't miss the exhibition "Lawyers Against Totalitarianism" in Plzeň Ed. 4
 Invitation to the conference Law and Legal Practice in Prague 4
 Joint statement of the CBA and the French National Council of Bar Associations 6
 17th annual justice competition Lawyer of the Year has been announced for 2022 7
 Legal updates Hana Rýdlová..... 8

Legal Theory and Practice

Articles

Conditions establishing liability for damages on the part of a public contract administrator in the context of the contracting authority's public liability Filip Melzer..... 11
 Opinions with a certification clause – a paradigm shift? Marek Nespala, Lukáš Křístek 21
 A new ground of appeal on a point of law in criminal proceedings Petr Hrachovec 26
 Selected issues of the institution of declaration of guilt in the trial hearing Dalibor Šelleng 29
 Fines for minor offences and the offender's debt relief Vojtěch Bill 36
 Principles, weaknesses and challenges of the protection of personality rights and natural rights Jakub Sivák 41

Judicial Decisions

Supreme Court: Dissolution of marriage by divorce and its impact on the spouses' cohabitation 48
 Constitutional Court: Regarding reduction of the rate of extra-contractual remuneration for an injured party's chosen representative..... 51
 Supreme Administrative Court: Local jurisdiction of an administrative court pursuant to Section 7(3) of the Code of Administrative Justice 54
 European Court of Human Rights: Obligations of the State in respect of confiscated private property 59
 Comment: On the Constitutional Court's decision regarding the influence of knowledge of a legal classification on the commencement of a subjective limitation period..... 60

Professional Literature

Vladimír Smejkal: **Cybercrime** (Tomáš Sokol)..... 66
 Jan Tuláček (Ed.): **Model Filings and Contracts, with Explanatory Notes** (Lukáš Randa) 67
 Jakub Drápal, Václav Jiříčka, Tereza Raszková (Eds.): **The Czech Prison System** (Tomáš Pliska) 68
 Miroslav Kunt, Tomáš Lechner: **Records Management** (Pavel Mates)..... 69

Legal Profession

Czech Legal Profession

Disciplinary decisions Petra Vrábliková 70
 Information on the terms and conditions of collective professional liability insurance for lawyers and related supplementary insurance for 2023 Tereza Poláková 72
 Passed Away 72
 Prague hosted the 2022 Czech-Slovak-German Lawyers' Forum 2022 Eva Indruchová 73
 Legal Czech or How to avoid the most common mistakes Michaela Bejčková..... 74

Information and Points of Interest

You Should Know

Lectures and seminars for lawyers and trainee lawyers organised by the CBA..... 75

Finally

Drawing by Lubomír Lichý 77
 Do you know that... Stanislav Balík..... 77

Inhaltsverzeichnis 78
 Zusammenfassung/Summary 79
 Table of Contents 80

ASPI Praktický manuál k ZOK

- Více než 1 770 jasných odpovědí na otázky z korporátní praxe
- Pokryto více než 70 % paragrafů ZOK
- Na základě odborné analýzy soudních rozhodnutí
- Průběžně aktualizován a doplňován o nová řešení
- Prolinkován na související předpisy, judikaturu a literaturu

*Pomáháme
vám s právní
argumentací*

**BECKAKADEMIE
KONFERENCE**

KONFERENCE

M&A a statutární orgány

18. 10. 2022

9.00–17.15

Témata konference:

Překročení zástupčího oprávnění členem statutárního orgánu – důsledky, rizika, náprava

Vyloučení člena statutárního orgánu z výkonu funkce (diskvalifikace)

Zákazy konkurence členů volených orgánů kapitálových společností v souvislosti s koupí akcií / podílů tuzemských společností

Fyzické osoby jako strany M&A transakcí

Prohlášení dávaná členy statutárních orgánů při transakcích a odpovědnost za jejich nepravdivost

.....

Více informací na

www.beck-konference.cz

.....

Hotel Kings Court

U Obecního domu 660/3
110 00, Praha 1

Na konferenci vystoupí:

Mgr. Janka Brezániová
partnerka AK Taylor Wessing

JUDr. Filip Cileček
předseda senátu občanskoprávního
a obchodního kolegia NS

prof. JUDr. Jan Dědič
advokát v AK Kocián Šolc Balaščík

JUDr. Ing. Karel Dřevínek, Ph.D., LL.M.
advokát v AK Skils

doc. JUDr. Bohumil Havel, Ph.D.
vědecký pracovník ÚSP AV ČR a Of Counsel
v AK PRK Partners

JUDr. Jan Lasák, Ph.D., LL.M.
advokát v AK Kocián Šolc Balaščík

JUDr. PhDr. Jan Petrov, Ph.D., LL.M.
moderátor konference a konzultant/advokát
v AK Allen & Overy

doc. JUDr. Ivana Štenglová
pedagožka PF UK a Cevro Institutu

JUDr. Petr Šuk
místopředseda NS a předseda senátu
občanskoprávního a obchodního kolegia

Mgr. Prokop Verner, MBA
partner AK Allen & Overy